

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**YENİDEN İŞLEVLENDİRMEDE MEKÂN ADAPTASYONU
CEMİL MERİÇ KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ**

Rümeysa AYDIN

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İÇ MİMARLIK

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMMUZ 2025

ANTALYA

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**YENİDEN İŞLEVLENDİRMEDE MEKÂN ADAPTASYONU
CEMİL MERİÇ KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ**

Rümeysa AYDIN

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İÇ MİMARLIK

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMMUZ 2025

ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YENİDEN İŞLEVLENDİRMEDE MEKÂN ADAPTASYONU
CEMİL MERİÇ KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ

Rümeysa AYDIN
İÇ MİMARLIK
ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMMUZ 2025

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YENİDEN İŞLEVLENDİRMEDE MEKÂN ADAPTASYONU
CEMİL MERİÇ KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ

Rümeysa AYDIN
İÇ MİMARLIK
ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez 01/07/2025 tarihinde jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR (Danışman)	[imza]
Prof. Dr. Funda KURAK AÇICI	[imza]
Doç. Dr. Özgü ÖZTURAN	[imza]

ÖZET

YENİDEN İŞLEVLENDİRMEDE MEKÂN ADAPTASYONU CEMİL MERİÇ KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ

Rümeysa AYDIN

Yüksek Lisans Tezi, İç Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR

Temmuz 2025; 112 sayfa

Yapılar ve mekanlar belirli bir işleve hizmet etmek üzere tasarlanır ve inşa edilir. Fakat bazı yapı ve mekanlar zamanla gelişen çevre koşullarına, kentleşmeye, teknolojiye, kültürel değişime veya artan ihtiyaca uyum sağlayamaz ve bu parametrelere cevap veremez. Artık ihtiyaçlara cevap veremeyen ve yeni koşullara adapte olamayan yapılar; kullanılamaz hale gelir, terk edilir veya başka bir bina yapmak için yıkılabilir. Ancak, tarihi değeri olan yapıların sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda yeniden işlevlendirilerek kullanımı tercih edilmektedir. Bu tür mekanların yeniden işlevlendirilmesi zor ve zahmetli bir süreçtir. Süreç öncesi, sonrası veya süreç sırasında çeşitli problemler ortaya çıkabilmektedir. Bu problemlerin önüne geçmek veya oluşabilecek problemleri en aza indirmek amacıyla mekanın yeni verilecek olan işlevine olan adaptasyonunu düşünmek ve sağlamak önemli bir konu haline gelmektedir.

Yeniden işlevlendirme, iç mimarlığın temel kavramlarından biri olarak öne çıkar. Ancak bu süreçte, eski yapının konumu, büyüklüğü ve çevresiyle olan ilişkisi gibi tüm özellikleri dikkate alınarak hareket edilmelidir. Yeni işlev verilen yapı veya mekanın sürekliliğinin sağlanması için, verilen yeni işlevine uyumlu ve adapte edilebilir olması önemlidir. Bu hususlar dikkate alınmadan yenileme yapılırsa, yapı yeniden ihtiyacı karşılayamayabilir ve yeniden işlevlendirilmesi gerekir. Bu durum ekonomik ve çevresel zararlara neden olabilmektedir. Bu nedenle yeniden işlevlendirme süreci hem ekonomik hem de çevresel açıdan büyük önem taşımaktadır. Yeniden işlevlendirme yapılırken dikkat edilmesi gereken en önemli konu doğru işlev belirlemek ve yeni verilecek işleve uygun tasarımıdır. Bu aşamada tasarım için belirlenen bazı kurallar yol gösterici olmaktadır.

Bu çalışma, yeniden işlevlendirilmiş mekanlarda yeni işleve adaptasyon sürecini ve bu süreçte dikkat edilmesi gereken unsurları kütüphane yapıları bağlamında ele almaktadır. İnceleme materyali olarak, Antalya’da tarihi bir endüstri binası olan ve daha önce dokuma iplik fabrikasının trafosu olarak kullanılan yapı seçilmiştir. 2004 yılında kapatılan fabrika alanı, zaman içinde işlevini yitirerek harabe bir alana dönüşmüş ve kullanılmayan bir çevre haline gelmiştir. Dolayısıyla alan içinde bulunan daha önce fabrikanın lojmanı, trafosu, üretim alanı gibi çeşitli fonksiyonlara sahip binalar atıl ve kullanım dışı kalmıştır. Şehir merkezine yakın konumda bulunan bu alan, gittikçe kalabalıklaşan ve büyüyen Antalya için şüphesiz büyük önem taşımaktadır. Fakat bu endüstriyel tarihi alan elbette ki sıradan mekanlar gibi değerlendirilmesi imkansız bir alandır. Bir tarihi çevrenin dokusunu korumak, halkın fayda sağlayabileceği bir yer haline

getirmek elbette hiç kolay olmamıştır. Bu konudaki büyük özveri ile alan, çeşitli işlevler verilerek; müze, kütüphane, galeri, park, sergi alanı, gibi mekanlara dönüştürülmüş, kamu için ulaşılabilir, rahatlatıcı bir çevre oluşturulmuştur.

Bu araştırmada, seçilen örnek üzerinden yeniden işlevlendirme kavramı ele alınmış ve kütüphane işlevi verilen yapının yeni işlevine uyumu incelenmiştir. Yapının yeni işlevine adaptasyonu; yapısal adaptasyon, fizyolojik adaptasyon ve davranışsal adaptasyon olmak üzere üç başlık altında değerlendirilmiştir. Bu başlıklar doğrultusunda oluşturulan değerlendirme kriterleri üzerinden kütüphane kullanıcılarının görüşleri alınmış ve elde edilen veriler ışığında yapının yeni işleve adaptasyon süreci incelenmiştir. Yapıya verilen kütüphane işlevi nedeniyle, tasarım kriterleri kütüphaneler özelinde incelenmiş ve kütüphane türüne bağlı olarak ihtiyaçların farklılık gösterebileceği ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda, kütüphane türlerini belirlemeye yönelik bir şema geliştirilmiştir. Bu çalışmanın, yeniden işlevlendirme projelerinde dikkat edilmesi gereken noktaları ortaya koyarak, gelecekteki uygulamalara rehberlik etmesi ve böylece ekonomik ve çevresel zararların önüne geçilmesine katkı sağlaması beklenmektedir. Bunun yanında, kütüphane tasarımı gereksinimlerini kapsamlı şekilde ele alarak mimarlık ve iç mimarlık alanındaki öğrenciler ile araştırmacılar için faydalı bir kaynak oluşturmayı hedeflemektedir.

ANAHTAR KELİMELEER: Adaptasyon, Cemil Meriç Kütüphanesi, Kütüphane tasarımı, Yeniden işlevlendirme

JÜRİ: Prof. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR

Prof. Dr. Funda KURAK AÇICI

Doç. Dr. Özgü ÖZTURAN

ABSTRACT
SPACE ADAPTATION IN REFUNCTIONING
CEMİL MERİÇ LIBRARY EXAMPLE

Rümeysa AYDIN

MSc Thesis in the Department of Interior Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR

July 2025; 112 pages

Structures and spaces are designed and built to serve a specific function. However, some structures and spaces cannot adapt to changing environmental conditions, urbanization, technology, cultural change or increasing needs over time and cannot respond to these parameters. Structures that can no longer respond to needs and adapt to new conditions become unusable, are abandoned or can be demolished to build another building. However, it is preferred to re-function structures with historical value in line with sustainability principles. Re-functioning such spaces is a difficult and laborious process. Various problems may arise before, after or during the process. In order to prevent these problems or minimize the problems that may occur, it becomes an important issue to think about and ensure the adaptation of the space to its new function.

Re-functioning stands out as one of the basic concepts of interior architecture. However, in this process, all the characteristics of the old structure such as its location, size and relationship with its surroundings should be taken into consideration. In order to ensure the continuity of the structure or space given a new function, it is important that it is compatible and adaptable to its new function. If renovation is carried out without considering these issues, the building may not be able to meet the need again and needs to be re-functioned. This situation can cause economic and environmental damage. Therefore, the re-functioning process is of great importance both economically and environmentally. The most important issue to be considered while re-functioning is determining the correct function and designing it in accordance with the new function to be given. Some rules determined for the design at this stage are guiding.

This study examines the adaptation process to the new function in re-functioned spaces and the elements to be considered in this process in the context of library structures. A historical industrial building in Antalya, which was previously used as a transformer of a textile yarn factory, was selected as the study material. The factory area, which was closed in 2004, lost its function over time and turned into a ruined area and became an unused environment. Therefore, the buildings in the area, which previously had various functions such as the factory's lodging, transformer, and production area, remained idle and out of use. This area, which is located close to the city center, is undoubtedly of great importance for Antalya, which is becoming increasingly crowded and growing. However, this industrial historical space is of course an area that cannot be evaluated like ordinary spaces. Protecting the texture of a historical environment and

turning it into a place where the public can benefit has certainly never been easy. With great dedication in this regard, the area was transformed into spaces such as museum, library, gallery, park, exhibition area, and an accessible, relaxing environment was created for the public by giving it various functions.

In this research, the concept of re-functioning was addressed through the selected example and the adaptation of the structure given the library function to its new function was examined. The adaptation of the structure to its new function was evaluated under three headings: structural adaptation, physiological adaptation and behavioral adaptation. The opinions of the library users were taken through the evaluation criteria created in line with these headings and the adaptation process of the structure to its new function was examined in the light of the obtained data. Due to the library function given to the structure, the design criteria were examined specifically for libraries and it was revealed that the needs may differ depending on the type of library. In this direction, a scheme was developed to determine the types of libraries. It is expected that this study will guide future applications by revealing the points to be considered in re-functioning projects and thus contribute to the prevention of economic and environmental damages. In addition, it aims to create a useful resource for students and researchers in the field of architecture and interior architecture by comprehensively addressing library design requirements.

KEYWORDS: Adaptation, Cemil Meriç Library, Library design, Re-Functioning

COMMITTEE: Prof. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR

Prof. Dr. Funda KURAK AÇICI

Assoc. Prof. Dr. Özgü ÖZTURAN

ÖNSÖZ

Günümüzde, doğal kaynakların hızla tükenmesine yol açan israf anlayışı karşısında, yeniden kullanımın önemine dair farkındalık geliştirmek ve iç mimarlık disiplininde estetik değerlerin yanı sıra işlevselliğin öncelikli bir unsur olduğunun bilinciyle hareket etmek oldukça önem arz etmektedir.

Tezde materyal olarak ele alınan yapı, daha önce birçok kez kitap okumak için kullandığım bir kütüphane binasıdır. Yapının tarihi araştırıldığında, bu mekanın daha önce Antalya dokuma fabrikasının trafo binası olduğu görülmektedir. Fakat kütüphanenin bir araştırma kütüphanesi olması dolayısıyla kütüphanede kitap ödünç verme uygulaması bulunmadığından, kaynakların mekan içinde kullanılması gerekmektedir. Ne yazık ki, çoğu kullanıcının kütüphaneyi ders çalışmak için kullandığı gözlemlenmiş ve bu durum dolayısıyla mekanın kullanıcı sayısına göre yetersiz geldiği düşünülmüştür. Bu durumun veya başka bir problemin herhangi bir yeniden işlevlendirme projesinde de oluşabileceği ve yeniden işlevlendirme yapılmadan önce veya sonra mekanın yeni işlevine olan adaptasyonunun ölçülmesinin önemli ve ele alınması gereken kritik bir konu olduğu fark edilerek araştırma konusu belirlenmiştir. Yeniden işlevlendirme kavramını bir kütüphane işlevi özelinde inceleyen bu tezin; atıl durumda kalmış mekanların yeniden işlevlendirilmesi için örnek teşkil etmesini, yeniden işlevlendirme yapılırken dikkate alınması gereken hususların ele alınması ile yapılacak diğer çalışmalar için güzel bir kaynak olması beklenmektedir. Ayrıca bir endüstri yapısının kente kazandırılmış olması ve atıl bir binanın yepyeni bir işlevle yeniden yapılandırılması iç mimari açıdan incelemeye değerdir.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca bilgi ve birikimlerini benimle paylaşan, yardımlarını esirgemeyen başta danışman hocam Prof. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR'e, tez jürimde yer alan değerli Prof. Dr. Funda KURAK AÇICI ve Doç. Dr. Özgü ÖZTURAN hocalarıma, ayrıca ilkokuldan lisans dönemine kadar tüm eğitim hayatım boyunca üzerimde emeği olan tüm öğretmenlerime sonsuz teşekkür ederim.

Aynı zamanda tez yazma sürecimde Cemil Meriç Kütüphanesi ile ilgili bana çeşitli doküman, bilgi, sözlü anlatımla her türlü desteği sağlayan ve ulaşılan dokümanların tezde kullanımı için erişim izni ile ilgili süreçte yardımcı olan kütüphaneler koordinatörü Oğuzhan CEYLAN Bey'e ve kütüphane görevlisi Mustafa KILAVUZ Bey'e teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak bu yaşıma kadar hep yanımda olan, eğitim sürecimin her aşamasını; özellikle lisans dönemimde iç mimarlık okumamı destekleyen canım annem Emine AYDIN'a, bir eğitim neferi olup bu yaşıma kadar eğitimimde destekçi olan canım babam Murat AYDIN'a, hayattaki ilk arkadaşım zihni hür, vicdanı hür canım kardeşim Ensar Batuhan AYDIN'a ve çekirdek ailemize yeni katılan Mariya AYDIN'a desteklerinden dolayı sonsuz teşekkür ederim.

Rümeysa AYDIN

Antalya, 2025

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	v
AKADEMİK BEYAN	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
ÇİZELGELER DİZİNİ	xv
1. GİRİŞ	1
2. KAYNAK TARAMASI	3
2.1. Yeniden İşlevlendirme (Yeniden Kullanım) Kavramı	3
2.1.1. Yeniden işlevlendirmede müdahale çeşitleri	12
2.1.2. Yeniden işlevlendirmede ortaya çıkabilecek problemler	17
2.2. Adaptasyon Kavramı ve İç Mimarlık	19
2.2.1. Davranışsal adaptasyon	23
2.2.2. Fizyolojik adaptasyon.....	25
2.2.3. Yapısal adaptasyon	26
2.3. Kütüphane Tasarımı	27
2.3.1. Kütüphane kavramı.....	27
2.3.2. Kütüphane türleri	28
2.3.3. Kütüphane tasarımında temel gereklilikler.....	34
3. MATERYAL VE METOT	39
3.1. Materyal.....	38
3.1.1. Antalya Dokuma Fabrikası Alanı ve Trafo Binası	41
3.1.2. Cemil Meriç Kütüphanesi.....	44
3.2. Yöntem	56
3.2.1. Çalışma grubu.....	58
3.2.2. Çalışma için alınan izin belgeleri	61
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	63
4.1. Davranışsal Adaptasyon Analizi	63
4.2. Fizyolojik Adaptasyon Analizi.....	75
4.3. Yapısal Adaptasyon Analizi.....	83

5. SONUÇLAR	90
6. KAYNAKLAR	94
7. EKLER.....	101
ÖZGEÇMİŞ	

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yeniden İşlevlendirmede Mekan Adaptasyonu Cemil Meriç Kütüphanesi Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kurallar ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını belirtir, bu tez çalışmasında bana ait olmayan tüm bilgilerin kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

...../...../2025

Rümeysa AYDIN

İmzası

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

AGÜ	: Abdullah Gül Üniversitesi
CMK	: Cemil Meriç Kütüphanesi
ICOMOS	: International Council on Monuments and Sites/ Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
IFLA	: International Federation of Library Associations and Institutions/ Uluslararası Kütüphaneler Birliği ve Enstitüleri Federasyonu
IHBC	: Institute of Historic Building Conservation/ Tarihi Yapıları Koruma Enstitüsü
IIC	: International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works / Uluslararası Tarih ve Sanat Eserlerini Koruma Enstitüsü
TDK	: Türk Dil Kurumu
TICCIH	: The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage / Uluslararası Endüstriyel Mirasın Korunması Komitesi
TKD	: Türk Kütüphaneciler Derneği
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Kayseri Mimarlık Festivali duyuru afişi (Anonim 1).....	7
Şekil 2.2. Kayseri Meryem Ana Kilisesi bir dönem spor salonu olarak kullanım görselleri (a) Anonim 3 (b) Anonim 4.....	7
Şekil 2.3. Kayseri Meryem Ana Kilise Kütüphanesi (a) Yapı içindeki duvar süslemeleri ve freskler (b) Yapının giriş kapısının bulunduğu ön cephe görünümü (c) İç mekan-ödünc alıp verme bankosu ve kitaplıklar (Yazarın kendi arşivi).....	8
Şekil 2.4. Kayseri Lisesi günümüz müze hali görselleri (a) İç mekan-müzenin bir bölümü (b) Giriş kapısının bulunduğu yapının ön cephesi (c) İç mekan-müzenin bir bölümü (Yazarın kendi arşivi)	8
Şekil 2.5. (a) 1970’lerde Kayseri Kalesi kale içi pazar yeri olarak kullanımı (Yüksel 2020); (b) Kayseri Kalesi kale içi günümüzdeki kullanımı (İtez 2020)	9
Şekil 2.6. Ayasofya’nın tarih içinde değişen işlevleri (Çoklu kaynak taramasıyla yazar tarafından oluşturulmuştur. Kaynakların tümüne kaynakçada yer verilmiştir.)	10
Şekil 2.7. (a) Tate Modern Dış Mekan (Anonymous 1); (b) Tate Modern İç Mekan (Anonymous 1) (c) Switch House (Blavatnik Building)- Ek bina (Görsel Google Street View’den çekilmiştir.).....	10
Şekil 2.8. Viyana Gazometreleri (Google Street View üzerinden çekilmiştir.).....	11
Şekil 2.9. Yeniden işlevlendirmede müdahale çeşitleri	12
Şekil 2.10. a) Lyon Opera Binası, Jean Nouvel’in Çatı eklemesinden önceki hali (Anonim 8); b) Çatı eklemesinden sonraki hali (Anonim 9)	14
Şekil 2.11. Elbphilharmonie’nin değişim süreci a) Kaispeicher, ikinci dünya savaşından önce yıkılmadan önceki görünüşü (Anonim 10) b) Kaispeicher (yıkım sonrası ve ekleme öncesi hali) (Anonim 10) (c) Elbphilharmonie Eklemeden sonraki hali (Anonim 10).....	15
Şekil 2.12. a) Roma’daki Aziz Petrus bazilikasına yapılan eklemelerin plan olarak görünüşü (Wong; 2017); b) Roma’daki Aziz Petrus bazilikası (Anonim 11)	15
Şekil 2.13. İstanbul-Karaköy Bankalar Caddesi üzerinde yer alan Salt Galata binası iç mekanı (Anonim 12)	16
Şekil 2.14. Mimarlık nesnesinin yaşam döngüsü (Yücesoy Özgül 2016)	21
Şekil 2.15. Adaptasyon değerlendirme modeli (Dübüş 2023).....	23
Şekil 2.16. Orta büyüklükteki bir kütüphanenin işlev şeması (Neufert 2018).....	28

Şekil 2.17. Kütüphane türleri (Yazar tarafından literatür taramasına bağlı olarak oluşturulmuştur; Mollaoğlu 2007; Okumuş-Kabar 2019; Neufert 2018; Taşkın 2022; Anonim 17; Anonim 18)	30
Şekil 2.18. Halk kütüphaneleri için envanter büyüklüğüne göre alan gereksinimi (Neufert 2018)	31
Şekil 2.19. Kütüphane gerekliliklerinin sınıflandırılması (Yazar tarafından literatür taraması sonucu ile hazırlanmıştır.) (Lützkendorf vd. 2005; Douglas, 2006; Topatan ve Aydın, 2022; Neufert, 2018; Okumuş-Kabar, 2019; Kültür ve Turizm Bakanlığı Halk Kütüphanelerinde Mimari Uygulamalar Çalıştayı 2018)	35
Şekil 2.20. Alan gereksinimi hesaplanması (Schweigler akt. Neufert 2018)	36
Şekil 3.1. Bina konumu ve yakın çevresi ile ilişkisi 2023 uydu görüntüsü)	39
Şekil 3.2. Dokuma Park Giriş Kapıları	40
Şekil 3.3. a) Eski Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi ana giriş kapısı; b) Eski Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi Trafo binası (CMK tanıtım kitapçığı 2021)-Arkada şimdi alanda bulunmayan bir başka kullanımdaki bina gözükmemektedir.	41
Şekil 3.4. Antalya Dokuma Park alanındaki yapı ve alanların mevcut kullanım durumları	43
Şekil 3.5. a) Trafo binasının yeniden işlev verilmeden önceki ön cephe görünümü (CMK tanıtım kitapçığı 2021) b) Cemil Meriç Kütüphanesi ön cephe görünümü (Yazarın kendi arşivi).....	44
Şekil 3.6. a) Cemil Meriç Kütüphanesi korunan dış cephe bölümü akşam görünümü; b) Cemil Meriç Kütüphanesi korunan dış cephe bölümü gündüz görünümü (Yazarın kendi arşivi).....	44
Şekil 3.7. a) Eski trafo binasının kütüphaneye dönüşümünden önceki görünümü (CMK tanıtım kitapçığı 2021); b) Eski trafo binasının kütüphaneye dönüşümünden sonraki aynı açıdan çekilmiş fotoğrafı (Yazarın kendi arşivi)	45
Şekil 3.8. a) Eski trafo binasının kütüphaneye dönüşümünden önceki görünümü (CMK tanıtım kitapçığı 2021); b) Eski trafo binasının kütüphaneye dönüşümünden sonraki aynı açıdan akşam çekilmiş bir fotoğrafı (Yazarın kendi arşivi)	45
Şekil 3.9. Eski trafo binasının kütüphaneye dönüşümünden önceki ve kütüphaneye dönüştürüldükten sonraki açılışa hazırlanmış görüntüleri (CMK tanıtım kitapçığı 2021)	46
Şekil 3.10. Cemil Meriç Kütüphanesi bodrum kat planı (Antalya Kepez Belediyesi Arşivi)	47
Şekil 3.11. a) Bodrum katta örtücü bulunmayan depo girişleri b) Depolama alanları iç kısım (Yazarın kendi arşivi).....	48

Şekil 3.12. a) Bodrum kat idari ofis giriş kapısı (Yazarın kendi arşivi) b) İdari ofis iç mekanı (Kütüphane görevlisi Mustafa Kılavuz'un Arşivinden).....	48
Şekil 3.13. a) Bodrum kat koridor 1 (Yazarın kendi arşivi) b) Bodrum kat koridor 2 (Yazarın kendi arşivi).....	49
Şekil 3.14. a) Bodrum kat koridor 3 b) Bodrum kat koridor 4 (c) Bodrum kat koridor 5 (Yazarın kendi arşivi).....	49
Şekil 3.15. a) Bodrum kat yeni eklenen oturma-okuma alanı (Yazarın kendi arşivi)	50
Şekil 3.16. CMK Tarihi kitapların sergileme üniteleri ve bulundukları kat bilgisi (Yazarın kendi arşivi).....	50
Şekil 3.17. Cemil Meriç Kütüphanesi zemin kat planı (Antalya Kepez Belediyesi Arşivi)	51
Şekil 3.18. Zemin kat okuma ve tekil ve grup çalışma alanları (Yazarın kendi arşivi)..	52
Şekil 3.19. Zemin kat okuma ve tekil ve grup çalışma alanları (Yazarın kendi arşivi)..	52
Şekil 3.20. Zemin kat okuma ve tekil ve grup çalışma alanları (Yazarın kendi arşivi)..	52
Şekil 3.21. a) Zemin kat kafeterya (yeni kullanımı ile danışma) b) Kafeteryadaki okuma bölümü (yazarın kendi arşivi)	53
Şekil 3.22. a) Kafeterya alanının işlev değişikliği sonrasında yapıya getirilen otomatlar (yazarın kendi arşivi) b) Sistem odası içi (Mustafa Kılavuz'un Arşivinden).	54
Şekil 3.23. a) Cemil Meriç Kütüphanesi korunan mozaikler b) Cemil Meriç Kütüphanesi bodrum kattaki korunan elektrik aksamaları	54
Şekil 3.24. a) Cemil Meriç Kütüphanesi dönüşümden önce zemin kattaki elektrik aksamaları (CMK tanıtım kitapçığı 2021); b) Mevcut hali	55
Şekil 3.25. Cemil Meriç Kütüphanesi bodrum katta bulunan kiosk.....	55
Şekil 3.26. Kütüphane yönetiminden alınan istatistik veriler (Oğuzhan Ceylan'ın Arşivinden).....	56
Şekil 3.27. Çalışma sürecinin kronolojisi	57
Şekil 3.28. Tez çalışmasının yöntem grafiği.....	58
Şekil 3.29. (a) Katılımcıların yaş dağılımı (b) Katılımcıların cinsiyet dağılımı	59
Şekil 3.30. (a) Katılımcıların eğitim durumu (b) Katılımcıların medeni durumu	59
Şekil 3.31. (a) Katılımcıların çalışma durumu.....	60

Şekil 4.1. Diğer kullanıcı anketi kütüphane kullanım alışkanlığı ve CMK kullanım sıklığı.....	63
Şekil 4.2. Diğer kullanıcı anketi (a) CMK kullanım süresi (b) CMK kullanım amacı ..	64
Şekil 4.3. Çizelge 4.3.'ün yüzde olarak gösterimi	67
Şekil 4.4. Diğer kullanıcı anketi CMK keşfetme yılı	67
Şekil 4.5. (Davranışsal adaptasyon analizi binanın eski işlevi ve tarihinin bilinirliği	68
Şekil 4.6. Davranışsal adaptasyon analizi binanın yeni işlevi ile anılma durumu.....	68
Şekil 4.7. Davranışsal adaptasyon analizi halen eski işlevi ile anılma durumu.....	69
Şekil 4.8. Davranışsal adaptasyon analizi yeni işlevin eğitim öğretime katkısı	69
Şekil 4.9. Davranışsal adaptasyon analizi yeni işlevin kente sosyo-kültürel katkısı	70
Şekil 4.10. Davranışsal adaptasyon analizi yeni işlevin çevreye katkısı	70
Şekil 4.11. Davranışsal adaptasyon analizi yeni işlevle sembol olma durumu	71
Şekil 4.12. Davranışsal adaptasyon analizi yeni işlevin kentin tanıtımına katkısı	71
Şekil 4.13. Davranışsal adaptasyon analizi yeni işlevle referans ve tarifleme aracı olma durumu	72
Şekil 4.14. Kütüphane çevresinde bulunan bazı açık ve kapalı mekanlara ait görseller (1-Cemil Meriç Kütüphanesi 2- Dr. Burhanettin Onat Çocuk Kütüphanesi 3-Açık Hava Müzesi 4- Anadolu Oyuncak Müzesi 5-Sahaflar Çarşısı 6-Bir Zamanlar Antalya Müzesi) (Yazarın kendi arşivi).....	72
Şekil 4.15. Davranışsal adaptasyon analizi binanın yeni işlevi ile çevre yapılar arasındaki uyum durumu.....	73
Şekil 4.16. Davranışsal adaptasyon analizi CMK yakın çevresi ile arasındaki görsel bütünlük	73
Şekil 4.17. Davranışsal adaptasyon analizi bina çevre düzenlemesi- yeşil alanla olan ilişkisi	74
Şekil 4.18. Davranışsal adaptasyon analizi kullanıcının çevreye verdiği canlılık.....	74
Şekil 4.19. Davranışsal adaptasyon analizi mekanın kullanıcıya verdiği olumlu his algısı	75
Şekil 4.20. Davranışsal adaptasyon analizi mekanın kullanıcıya verdiği olumsuz his algısı	75
Şekil 4.21. Fizyolojik adaptasyon analizi ısıtma sistemi	76

Şekil 4.22. Fizyolojik adaptasyon analizi soğutma sistemi	76
Şekil 4.23. Fizyolojik adaptasyon analizi havalandırma sistemi	77
Şekil 4.24. Fizyolojik adaptasyon analizi doğal aydınlatma kalitesi	78
Şekil 4.25. Fizyolojik adaptasyon analizi yapay aydınlatma kalitesi	79
Şekil 4.26. Fizyolojik adaptasyon analizi ses denetimi-akustik	80
Şekil 4.27. Fizyolojik adaptasyon analizi mekanların çalışma ortamı olarak kullanım uygunluğu.....	80
Şekil 4.28. Fizyolojik adaptasyon analizi oturma elemanı konforu.....	81
Şekil 4.29. a) 10.02.2022 tarihli fotoğraf kütüphane tasarımı için düzenlenmiş mobilya ve kaplama spek dosyasında (ek-3) ve açılışında bulunan sandalyeler b) 25.02.2025 tarihli fotoğraf mevcutta kullanılan bahçe mobilyası sandalyeleri	82
Şekil 4.30. Fizyolojik adaptasyon analizi kitap erişimi-sınıflandırma sistemi	82
Şekil 4.31. Fizyolojik adaptasyon analizi yönlendirme elemanları ve tanımlayıcı sistem	83
Şekil 4.32. Yapısal adaptasyon analizi yapıya ulaşım durumu.....	84
Şekil 4.33. Yapısal adaptasyon analizi yapıdaki mekanların sayı olarak yeterliliği.....	85
Şekil 4.34. Yapısal adaptasyon analizi mekanların büyüklük olarak yeterliliği.....	85
Şekil 4.35. Yapısal adaptasyon analizi mekanların yüksekliği.....	86
Şekil 4.36. Yapısal adaptasyon analizi yapının yeterli teknolojik mekanlara sahip oluşu	87
Şekil 4.37. Yapısal adaptasyon analizi engelli erişim kolaylığı	87
Şekil 4.38. Yapısal adaptasyon analizi yapının başka amaçla kullanım önerisi.....	88
Şekil 4.39. Yapısal adaptasyon analizi yapıya yeni verilen işlevin yeni bir bina da olması önerisi	88
Şekil 4.40. Yapısal adaptasyon analizi yapısal ekleme önerisi.....	89
Şekil 4.41. Yapısal adaptasyon analizi gereksinimleri karşılaması ve kullanıma uygunluğu.....	89

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1. Yeniden işlevlendirmede ortaya çıkabilecek problemler	18
Çizelge 3.1. Personel anketi görev tanımı ve görev süresi bilgisi	60
Çizelge 3.2. Diğer kullanıcı anketi katılımcıların meslek bilgisi.....	61
Çizelge 4.1. Diğer kullanıcı anketi en sık kullanılan alan ve yeterlilik sorusuna verilen cevaplar	65

1. GİRİŞ

İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak üzere çeşitli yapı malzemeleri ile inşa ettikleri tesislere yapı denmektedir. Yapı, içindekileri olumsuz doğa koşullarından (sıcak, soğuk kar, rüzgar, yağmur, yabani hayvan vb.) koruyan birçok yapı malzemesinin bir araya gelerek oluşturduğu bir bütün olarak tanımlanmaktadır (Güner ve Yüksel 2016). Yapılar insanlığın ilk zamanlarından beri barınak, sıcak bir yuva, sığınak, mahremiyeti sağlamak, ibadet, iş ve sosyal etkileşimi kolaylaştırmak amacıyla inşa edilmektedir (Hodge 2023).

Bir mimari yapı; yukarıda sayılan amaç ve ihtiyaçlara göre, belirli bir işlev doğrultusunda inşa edilmektedir. İnşa edilen bu yapının, zaman içerisinde verilen işlevi karşılayamaması, yetersiz kalması veya artık o işleve ihtiyaç kalmaması sebebiyle yapı atıl duruma düşebilir. Atıl kelimesi TDK’ da “İşlemeyen, işlevini yerine getirmeyen-bir işe yaramaz” olarak tanımlanmaktadır (TDK 2022). Bu tanıma göre; işlemeyen, işlevini yerine getirmeyen artık işe yaramayan yapılar, hem çevresel kirliliğe yol açmakta, aynı zamanda kullanılmasının yararlı olacağı bir alanı gereksiz yere işgal etmektedir. Bu açıdan bakıldığında; bu yapıların yerine başka bir yapı yapılmak üzere yıkılması veya yeniden işlev verilip onarılarak kente kazandırılması gerekmektedir.

Günümüzde, yapılış amacını artık yerine getiremeyen birçok yapı, yeniden kullanıma adaptasyon açısından değerlendirilmesi gereken önemli bir potansiyele sahiptir. Her yeni yapının inşa sürecinde doğal çevreye zarar verdiği göz önünde bulundurulduğunda, mevcut yapı stokunun değerlendirilmesi, yapının yıkılarak yeniden inşa edilmesine kıyasla çevresel, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan daha fazla fayda sağlamaktadır (Aydın ve Okuyucu 2009). Yeniden işlevlendirme süreci, kimi zaman yıkıp yeniden inşa etmekten daha zahmetli ve karmaşık olsa da çoğu durumda bu süreç hem önemli hem de gereklidir. Özellikle endüstri mirası ve tarihi değere sahip yapılar söz konusu olduğunda, bu tür yapıların yıkımı, tarihi belleğe ve kimliğe zarar vereceği için genellikle kabul edilemez bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Zamanla değişen yaşam biçimleri ve buna bağlı olarak ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar, birçok tarihi yapının özgün işlevini yitirmesine neden olmaktadır. Bu yapılar, ilk inşa amaçlarından farklı bir işleve hizmet etmek üzere uyarlanmakta ve yeni kullanımlara adapte edilmektedir (Ahunbay 2019). Bir yapının orijinal işleviyle kullanımını sürdürememesi durumunda, uyarlama, yapının miras değerinin korunup yaşatılabilmesi için tek çözüm olarak görülmektedir (Bullen ve Love 2011). Bu bağlamda, mimari miras değeri taşıyan birçok tarihi yapı, yeniden işlevlendirilerek kullanıma kazandırılmaktadır. Dolayısıyla, yeniden işlevlendirilmiş mekanlar, geçmişin izlerini taşıyan ve kültürel ya da tarihi değer barındıran önemli alanlar olarak öne çıkmaktadır.

Geniş ve açık mekân kurguları nedeniyle endüstriyel yapılar, adaptif yeniden kullanım için elverişli yapılardır. Mimari nitelikleriyle endüstriyel mirasın temsilcisi olan bu yapılar, kimi zaman önemli mimarlar tarafından tasarlanmış olmalarıyla da değer kazanmaktadır. Yıkarak ve yeniden inşa etmek yerine, adaptif yeniden kullanım öncelikli strateji olarak benimsenmeli ve kültürel süreklilik gözetilmelidir. Günümüzde endüstriyel yapılar; müze, sanat atölyesi, ofis, konut, okul ve çok işlevli yapılara dönüştürülerek yeniden kullanımla değerlendirilebilmektedir (Cantell 2005).

Yeniden işlevlendirme, tarihi yapıları geleceğe taşımak adına önemli ve gerekli bir süreçtir fakat bu süreçte çeşitli zorluklar ortaya çıkabilmektedir. Bu sebeple; her proje, uzman kişilerden oluşan bir ekip ve multidisipliner bir yaklaşım gerektirir. Yapının özgün değerini bozmadan modern yaşam ile uyumlu hale getirilmesi için dikkatli planlama ve uygulama süreçleri gerekmektedir. Dolayısıyla, bu mekanlar yenilenirken bazı ilkelere göre yenileme yapılmalıdır. Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi ICOMOS'un çeşitli tüzükleri, Uluslararası Endüstriyel Mirasın Korunması Komitesi TICCIH'in koruma rehberleri, Tarihi Yapıları Koruma Enstitüsü IHBC'nin koruma değerleri, Uluslararası Tarih ve Sanat Eserlerini Koruma Enstitüsü IIC'nin koruma standartları ve çeşitli kaynaklar yenileme sürecinde referans alınabilmektedir.

Geleneksel olarak binalar yalnızca tek bir kullanım düşünülerek tasarlanıp inşa edilirken, günümüzde yapılar esnek kullanım tasarımı yöntemleri ile inşa edilmektedir (Douglas 2006). Günümüzde binaların esnek kullanıma göre inşa edildiği bilinse de; hali hazırda yeniden işlevlendirilen yapıların çoğunun tarihi binalar olması sebebiyle geleneksel yapılar oldukları ve dolayısıyla tek bir kullanım için inşa edildikleri çıkarımı yapılabilir. Dahası başta da ifade edildiği gibi; yapı, belirli ihtiyaca göre, bir işlev belirlenerek inşa edildiğinden yapının tasarımı, o işleve göre şekillenmektedir. Mimar Louis Sullivan'ın "biçim işlevi takip eder" (Hodge 2023) ifadesi, yapının işleve göre tasarlandığını ve bu nedenle işlev ne olacak ise yapı biçiminin (şekli, büyüklüğü, yüksekliği, konumu vb.) ona göre şekil aldığını destekleyen bir görüş olmaktadır. Bu nedenle başka bir işleve göre tasarımı yapılan yapının, elbette birdenbire yeni verilecek olan işleve adapte olması beklenmemektedir. Fakat yeni verilecek işlevin eski yapının var olan özelliklerine, uygun olarak seçilmesi ayrıca yapılan yenilemelerin ihtiyaç ve gerekliliklerin göz önüne alınarak yapılması yapının yeni işlevine kolay adapte olmasını sağlamaktadır.

Tam olarak bu noktada çalışmanın amacı, yeniden işlevlendirilen bir mekanın yeni işlevine olan uygunluğunu ve adaptasyonunu incelemek, yeni işleve olan adaptasyonu kolaylaştıran gereklilikleri kütüphaneler özelinde belirleyerek, seçilen materyali değerlendirmek; değerlendirme sonucuna göre de yeniden işlevlendirme yapılırken dikkat edilmesi gereken konulara değinerek, etkili ve sürdürülebilir mekan üretiminin desteklenmesini sağlamaktır.

Bu kapsamda çalışmada; bir yapı veya mekana verilen yeni işlevin o mekana uygunluğu; yapının yeni işleve olan uyumu, adapte olabilme becerisi Antalya'da eski bir endüstri yapısı olan iplik dokuma fabrikası trafosunun yeniden işlevlendirilerek kütüphaneye dönüşüm örneği üzerinden incelenmiştir. Araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri bir arada olmak üzere karma yöntem kullanılmıştır. Literatür taramasında çeşitli kitap, makale, yüksek lisans ve doktora tezleri, dergi, gazete ve internet sitelerinden faydalanılmıştır. Bunlara ek olarak çalışmada, mekanın adaptasyonu ölçümüne yönelik bir anket düzenlenerek kütüphane kullanıcılarına uygulaması yapılmıştır. Çalışmanın anket soruları fizyolojik, yapısal ve davranışsal olmak üzere 3 başlık altında hazırlanmış, verilen cevaplar frekans yüzde analizi ile incelenmiş, tez çalışmasının bulgular ve tartışma kısmında ise anket sonuçlarına bu başlıklar altında yer verilerek Cemil Meriç Kütüphanesi'nin yeni işlevine olan adaptasyonu değerlendirilmiştir.

2. KAYNAK TARAMASI

2.1. Yeniden İşlevlendirme (Yeniden Kullanım) Kavramı

Yeniden işlevlendirme kavramının tanımına söz öbeği şeklinde bakıldığında TDK'de bulunmamakla birlikte; “yeniden düzenleme”, “yeniden kurma”, “yeniden tasarımı=restitüsyon” gibi ifadeler Türk Dil Kurumu sözlüğünde bulunmaktadır. Sözlükte bulunan bu ifadelerin anlamı yeniden işlevlendirme kavramını tam olarak karşılamadığından, kavramı tek tek kelime anlamları ile incelemenin daha doğru olacağı düşünülmüştür. “Yeniden” ifadesinin sözlük anlamına bakıldığında TDK'de “yeni baştan” olarak tanımlanırken; “işlevlendirme” kelimesinin tanımına bakıldığında aldığı ekler dolayısıyla sözlükte bulunamayacağından yalın haline; “işlev” kelimesinin anlamına bakılarak bir tanım oluşturulabilir. İşlev kelimesi ise; “Bir yapının gerçekleştirilebileceği ve onu başka yapılardan ayırt etme imkânı veren eylem türü; fonksiyon” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlar birleştirildiğinde; yeniden işlevlendirme kavramı; bir yapıya yeni baştan, tekrar; gerçekleştirebileceği ve onu başka yapılardan ayırt etme imkanı veren yeni bir eylem, fonksiyon yükleme” olarak tanımlanabilir (TDK 2022).

İngilizce olarak yeniden işlevlendirme kavramın tam anlam karşılığı çeviride “refunctioning” olarak çıksa da kaynaklarda çoğunlukla kavram İngilizce kaynaklarda “reuse=yeniden kullanım”, kelimesi ile geçmektedir. Bu sebeple başlıkta yeniden işlevlendirme kavramı parantez ile yeniden kullanım olarak da ifade edilmiş ve içerikte, “yeniden kullanım” kavramına ait tanım ve ifadelere de yer verilmiştir. Aynı zamanda literatürde yeniden işlevlendirme kavramının, “refurbish- renovation”, “yenileme=restorasyon” anlamına gelen kelimelerle de sıkça birlikte kullanımına rastlanmaktadır. Tüm bu kavramlarda “re” ifadesi ortaktır ve İngilizcede “re” ifadesi “tekrar” anlamına gelmektedir. Ayrıca “reuse” kelimesi sıklıkla “adaptive” ifadesi ile birlikte yabancı kaynaklarda geçmekte, “adaptive reuse=uyarlanabilir yeniden kullanım” olarak Türkçeye çevrilmektedir. Yeniden işlevlendirme, yeniden kullanım, uyarlanabilir yeniden kullanım, yenileme gibi yakın anlamlı birçok ifadenin literatürdeki tanımlarına bu ana başlık altında yer verilmiştir.

“Adaptive reuse” ifadesi bir yapının veya manzaranın tarihi kullanımı dışında, genellikle yapının veya manzaranın bazı değişikliklerini gerektiren bir kullanımı, farklı işleve uyarlanarak yeniden kullanma olarak tanımlanmıştır (Küçükkaya 2019). Mevcut bir binanın yeni veya değiştirilmiş bir amaca hizmet edecek şekilde kapsamlı bir şekilde değiştirilmesi, restore edilmesi ve/veya yenilenmesi olarak da tanımlanmaktadır (Harris 2006). “Uyarlamalı yeniden kullanım” olarak Türkçeye çevrilen kavram, mevcut yapıları yeni işlevlerle kullanmak olarak da tanımlanmaktadır. Genellikle izole yapılara yeni işlevler atanmasıyla tarihi çevrede yeniden işlevlendirme yöntemi olarak, yapıların varlığını uzatmayı ve yaşanan mirası canlandırmayı sağlamaktadır (Tabak ve Sirel 2022). Uyarlanabilir yeniden kullanımlı miras yapılarının sosyal, ekonomik, ve çevresel olmak üzere birçok faydası sayılabilmektedir (Kerr, 2004; Commonwealth of Australia / Avustralya milletler Topluluğu, 2004). Bu tanımlardan yeniden işlevlendirme ve uyarlamalı yeniden kullanım ifadelerinin eş anlamlı olarak kullanıldığı çıkarımı rahatlıkla yapılabilmektedir.

Yeniden işlevlendirme, uluslararası kriterler bakımından mevcut ama işlevini yitirmiş olan bir yapının, korunması ve günümüz çağdaş yaşam koşulları ile bir araya getirilerek üretime de katkı sağlaması amacıyla sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan içinde bulunduğu kent dokusuna da uyum sağlayarak iyileştirilmesi olarak tanımlanabilmektedir (Emre 2008). Burden (2004) tarafından “Yapıyı tadilatlarla yeni ihtiyaçlara uygun hale getirme” şeklinde tanımlanan yeniden işlevlendirme kavramı; “Güncel kullanımını yitirmiş yapıların yaşatılabilmesi amacıyla verilecek uygun işlevine adapte edilmesi” şeklinde de tanımlanmaktadır (Tunçer ve Ateş Can 2022). Yeniden işlevlendirme kavramının, adaptasyon kavramı ile bağlantısı ve yeni işleve olan adaptasyonun önemi bu tanımlardan rahatlıkla anlaşılmaktadır.

Yeniden işlevlendirme bir bakıma eski binaların yıkımdan kurtarılması için bir araç olarak kullanılmaktadır (Ahunbay 2019). Aynı zamanda ekonomik, bağlamsal ve mimari çerçevede yarar üretmek esaslı yeni bir tasarlama yöntemidir. Mevcut kabuğun, korunarak binanın yeniden işlevlendirilmesi; ekolojik anlamda doğal çevreye en az zarar vermekle kalmaz, ayrıca ekonomik olarak da yapı ve çevresini çekim merkezine dönüştürerek yapının kendisinin ve çevresinin ekonomik olarak kalkınmasına neden olur (Büyükarıslan ve Güney 2013).

Öte yandan yeniden işlevlendirme süreci, mevcut yapıların sahip olduğu mekânsal özelliklerle yeni işlevin uyumlu şekilde bir araya getirilmesini gerektirmekte ve bu durum tasarımın başlangıcını, gelişimini ve nihai ürünü doğrudan etkilemektedir. Müdahalenin kapsamı, ihtiyaçlar ve gereklilikler bu süreçte dikkate alınması gereken temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, yeniden işlevlendirilecek yapının mekânsal nitelikleri, yapım teknikleri, çevresiyle kurduğu ilişki ve yeni tasarımın tümü bir bütün olarak değerlendirilmesi önemli olmaktadır (Güzerci, Duyar ve Uyanık 2012).

Medeniyetlerin tarihinde bir fetih örüntüsü mevcuttur. Bu fetihlerin her birine doğal olarak zafer ve bunun sonucunda elde edilen savaş ganimetleri eşlik etmiştir. Yağmalanan malların, mevcut altyapının bu ganimetleri ve bina stokları, erken uyarılabilir yeniden kullanımın temelini, dolayısıyla yeniden işlevlendirmenin temelini oluşturmaktadır (Wong 2017). Bir yapının yeniden işlevlendirilmesi için bir neden ve gerekçe olması gerekir. Literatürde yeniden işlevlendirme nedenlerinin çoğu kaynakta benzer başlıklar altında inceleme yapıldığı görülmüştür. Bu başlıklar toparlanarak sosyal nedenler, kültürel nedenler, tarihsel nedenler, çevresel nedenler, ekonomik nedenler, toplumsal nedenler, kavramsal nedenler (eskime kavramı, köhneme kavramı vb.) olarak sıralanabilir (Karadayı Yenice ve Altınoluk 2019; Halıcı 2021; Kocabıyık 2014; Emre 2008; Uğursal 2011). Ayrıca yeniden işlevlendirmenin gerekçeleri arasına yapıların işlevsel değişim geçirmesi, yapının bağlamının değişmesi ve ekonomik yapının değişmesi maddeleri eklenebilir (Büyükarıslan ve Güney 2013).

Bir yapının, tarihi değerinin olması da yapının yeniden işlevlendirilmesi nedenleri arasındadır. Yapının tarihi değer olgusunun; tarihsel, kültürel, sosyal ve toplumsal açıdan sayılan nedenler ile bağlantılı olduğu söylenebilir. Bu nedenle bir tarihi yapıyı yeniden işlevlendirmek toplumun sosyal, kültürel ve tarihi belleğine sahip çıkmakla ilgilidir. Yeniden işlevlendirme yapılacak yapının tarihi bir değeri olduğunda bu işlem çok daha titiz şekilde yönetilmeli, belirli kriterlere bağlı kalınarak yapılmalıdır.

Tarihi bir yapının korunması amaçlandığında çeşitli işlemler kullanılmaktadır. Yeniden işlevlendirme bu işlemlerin sadece bir tanesidir. Literatürde yeniden işlevlendirme kriterleri; tarihi faktörler, çevresel faktörler, fiziksel faktörler, yasal kısıtlamalar ve belirleyiciler olarak sayılmaktadır (Kılıç 2015). Yeniden işlevlendirmede değerlendirme kriterlerinin ise; mimari dönüşüm değerlendirme kriteri (mekânsal, işlevsel, strüktürel), bağlamsal dönüşüm değerlendirme kriteri, ekonomik dönüşüm değerlendirme kriteri, tarihi değerlendirme kriteri, çevresel değerlendirme kriteri, fiziksel değerlendirme kriteri, yasal kısıtlamalar ve belirleyiciler, yapının bulunduğu konum mekânın hacimsel kurgusu (Halıcı 2021) olarak sayıldığı görülmektedir.

Yukarıda kriterler arasında sayılan, yasal kısıtlama kriterleri için ICOMOS'un çeşitli tüzüklerine bakılabilir. ICOMOS, tarihi kentler ve kentsel alanların, tarihi belge olma özelliklerinin yanı sıra, geleneksel kent kültürüne ait değerleri de barındıran, kentsel değişimlerin etkisiyle günümüzde tehdit altında olduğunu belirtmektedir. Bu tarihi ve kent kültürünü barındıran alanların korunması ile ilgili ICOMOS'un tarihi kentlerin ve kentsel alanların koruması konulu Washington tüzüğünde, tarihi kent ve bölgelerdeki özel ve kamusal yaşam alanları arasında uyum sağlanması ve bu alanlarda var olan ve insanlığın belleğini oluşturan kültürel değerlerin korunmasını destekleyecek ilkeler, hedefler ve yöntemler bulunmaktadır (ICOMOS Washington Tüzüğü 1987).

Tarihi mülk: Tarih, mimari, mühendislik, arkeoloji veya kültür açısından önemli bir bölge, alan, yapı veya manzara olarak tanımlanmaktadır (Küçükkaya 2019). ICOMOS tarihi kentler ve kentsel alanları, bir toplumun ve onun kültürel kimliğinin evrimini anlatan mekansal oluşumlar olarak görmektedir. Büyük bir doğal veya insan yapısı çevrenin parçası olarak birbirlerinden ayrı düşünülemez. Onları biçimlendiren geçmişin yaşayan kanıtlarıdır ve günlük yaşamın da parçasıdırlar. Korunmaları ve çağdaş toplumla bütünleşmeleri kent planlama ve imar hareketlerinin temelini oluşturmaktadır (ICOMOS Valetta İlkeleri 2011). ICOMOS'a göre, tarihi anıt kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi, yalnız büyük sanat eserlerini değil, ayrıca zamanla kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de kapsar (ICOMOS Venedik Tüzüğü 1964). Tarihi yapılara geçmiş bir sanatın yok olan yöntemleriyle yaratılmış ve çağdaş sanatın zarar vermeden katılamayacağı anıtlar olarak bakılması ve davranılması gerekmektedir (Ahunbay 2019).

Yakın tarihli bir araştırmada tarihi değerin belirlenmesi çeşitli kategorilerle incelenmiştir. Makalede ele alınan kullanılabilirlik kategorisinde alt değerlendirme kriterleri; "işleve uygunluk, adapte olunabilir işlev, toplumsal kullanım, servis alanlarının durumu" olarak belirlenmiştir. Bir taşınmaz kültür varlığının kullanılabilirlik durumu için kriterler ise; "özgün işlevinin kullanım durumunun uygunluğunu ve uygun görülen yeni işlevlerin belirlenmesi, adapte olabileceği işlevlerin belirlenmesi ve sınırlandırılmasının yapılmasının sağlanması, toplumsal kullanıma uygun olup olmadığının belirlenmesi, bulunduğu alandaki açık alan düzenlemeleri, araç ulaşımı, otopark, yangın koruma ve diğer servis bağlantılarının durumlarının tespiti ve değerlendirilmesi" olarak sayılmaktadır (Yetkin ve Koç 2022).

Yeniden işlevlendirme veya diğer bir ifade ile uyarlamalı yeniden kullanım, sürdürülebilir koruma için bir yöntem olarak kullanılan önemli ve gerekli bir uygulamadır. Mevcutta bulunan bina stoğunu kullanarak malzeme ve enerji israfını

önlemek ve miras yapılarının etkili bir şekilde korunmasını sağlamak için sıklıkla kullanılmaktadır. Yeniden işlevlendirilen yapılar ve mekanlar toplumsal yaşam içinde kültürel süreklilik için de önemli olmaktadır. Fakat yeniden işlevlendirme yapılırken dikkat edilmesi gereken iki kritik nokta bulunmaktadır. Biri doğru işlev seçimi, diğeri ise verilen yeni işleve uygun tasarımıdır.

Yeni işlev seçimi, yenileme yapılmadan önce düşünülerek planlama yapılması gereken; oluşabilecek problemlerin önceden tespiti ile problemi en aza indirgeyerek verilen yeni işlevin, yapı üzerinde eksiksiz ve sürekli çalışmasını sağlamak adına önemli bir konudur. Binaya uygun işlev seçimini etkileyen nedenler; “binanın mekansal ve hacimsel durumu, binanın işlevsel kurgusu, binanın konumu” olarak sayılmaktadır (Kocabıyık 2014). Yapıya verilen yeni işlev; konumu (çevreyle olan ilişkisi), mekan büyüklüğü, kullanıcı erişimi gibi birçok konuda değerlendirilmelidir. Eğer herhangi bir değerlendirme yapılmaz veya değerlendirme sonucunda olumsuzluklar göz önüne alınmayıp ısrarla yeniden işlevlendirme yapılırsa; o yapının zaman içinde verilen yeni işlevi de yerine getiremediği anlaşılır ve yeniden kullanılamaz hale gelir, süreç başa döner ve tekrar tadilat geçirerek başka bir mekana dönüştürülmesi kaçınılmaz olur. Bu da hem ekonomik bütçeye, hem de çevresel olarak dünya kaynaklarına doğrudan zarar vermektedir. Yaşanan bu duruma Türkiye ve dünya üzerinden birçok örnek verilebilmektedir.

“Yeni işlevler ve etkinlikler tarihi kentlerin veya kentsel alanların karakteriyle uyumlu olmalıdır” (ICOMOS Washington Tüzüğü 8. Madde). Tarihi kent ve kentsel alanların yeni işlevle uyumlu olması gerektiği gibi yeni işlevin yapı ile de uyumlu olması gerekmektedir. Yeni işlev seçimi yapının karakteriyle uyumlu yapılmadığında, yapı tekrar tekrar işlev değişimi geçirebilir. Bir yapının tekrar tekrar işlev değişikliği geçirmesinin birden fazla nedeni olabilir. Bu nedenler: yapıya uygun işlevin verilmemesi, verilen yeni işleve ve ihtiyaçlara yönelik uygun bir tasarım yapılmaması veya verilen yeni işleve ve tasarıma uygun kullanılmama sonucu işlev kayması, olarak sayılabilir. Ayrıca tarih içinde kriz anında zorunlu hallerde işlev değişen yapılar olduğu ve günümüzde yönetimin el değiştirmesi, yasal uygulamalar gibi nedenlerle de kimi yapıların birçok kez işlev değişimi geçirdiği bilinmektedir. Birçok kez yeniden işlevlendirme süreci geçiren yapılar bu nedenlerden bir veya daha fazlasına ev sahipliği yapabilir.

Birkaç kez değişim geçirerek farklı işlevlerde kullanılan Kayseri Meryem Ana Kilisesi, yapıya uygun işlevin seçilememesi sonucu ortaya çıkan birden fazla yeniden işlevlendirilmiş yapılara örnek olarak verilebilir. 3-5 Ekim 2024 tarihlerinde Kayseri mimarlar odasının düzenlediği Kayseri AGÜ Sümer Kampüsünde gerçekleşen yeniden işlevlendirme konulu III. Kayseri Mimarlık Festivali “Yeniden anlatılan hikayeler” başlıklı bir festival düzenlenmiştir (Şekil 2.1.). Festival kapsamında 5 Ekim 2024 tarihinde Kayseri Tarihi Kent Meydanı gezisi yapılmıştır.

Şekil 2.1. Kayseri Mimarlık Festivali duyuru afişi (Anonim 1)

Dr. Öğr. Üyesi Mimar Şeyda Güngör önderliğinde, kayseri kent meydanında gerçekleştirilen gezi de; ziyaret edilen yapıların birçoğunun birkaç kez değişim geçirerek farklı işlevlerde kullanıldığı öğrenilmiştir. Kayseri’de bulunan Tarihi Meryem Ana Kilisesi de bunlardan biridir. Güngör’ün aktardığı anlatıların ve süreç içindeki değişimler kaynaklarda araştırıldığında; Tarihi Kışıkapı semtinde bulunan ve 1835-1838 yıllarında yaptırılan, 1. Dünya Savaşı’na kadar kilise olarak faaliyetini sürdüren, günümüzde kütüphane olarak kullanılan yapı, süreç içinde depo, sergi salonu, zabıta karakolu ve spor salonu (Şekil 2.2.) birçok farklı işlevde kullanılmıştır (Güngör 2024 ve Anonim 2).

Şekil 2.2. Kayseri Meryem Ana Kilisesi bir dönem spor salonu olarak kullanım görselleri
(a) Anonim 3 (b) Anonim 4

Kentin dış kalesi içerisinde bulunan ve geçmişte orijinalliğini yitirerek birçok müdahaleye uğrayan kilise, uzun süre atıl olarak kalmış ve 2012’de yapılan protokolle 25 yıllıkta Kayseri Büyükşehir Belediyesine tahsis edilen kilisenin tarihi yapısının korunması için restorasyon çalışması başlatılmıştır. Bu kapsamda, yapılan diğer müdahalelerde yapılan orijinal olmayan sıva ve boyalar kaldırılarak yapının asıl katmanı

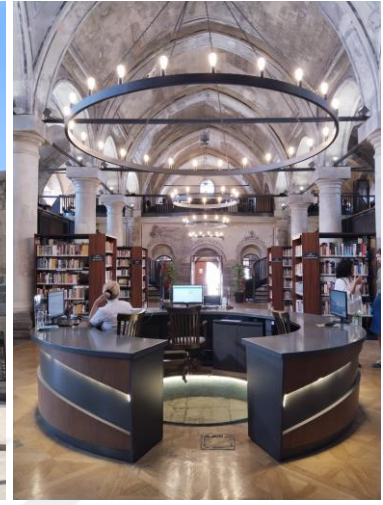
ortaya çıkarılmıştır (Şekil 2.3a). Süreç içinde birçok değişime maruz kalan dini yapı (Şekil 2.3b) sonuç olarak kültür amaçlı kullanmanın daha uygun olduğu düşünülmüş ve son olarak bir kütüphaneye dönüştürülmüştür (Anonim 2) (Şekil 2.3c).

(a)

(b)

(c)

Şekil 2.3. Kayseri Meryem Ana Kilise Kütüphanesi (a) Yapı içindeki duvar süslemeleri ve freskler (b) Yapının giriş kapısının bulunduğu ön cephe görünümü (c) İç mekan-ödünc alıp verme bankosu ve kitaplıklar (Yazarın kendi arşivi)

Yine kent meydanı gezisi sırasında dıştan görülen ve gezi sonrası 16 Aralık 2024 tarihinde içten de ziyaret edildiğinde ulaşılan bilgilere göre; günümüzde Milli Mücadele Müzesi olarak kullanılmakta olan Tarihi Kayseri Lisesi Binası (Şekil 2.4.) ; milli mücadele döneminde bir dönem meclis binası, bir dönem lise olarak kullanılmış; 3 farklı işleve şahitlik etmiş bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

(a)

(b)

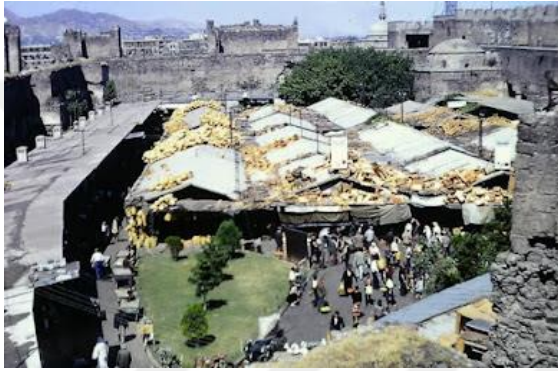

(c)

Şekil 2.4. Kayseri Lisesi günümüz müze hali görselleri (a) İç mekan-müzenin bir bölümü (b) Giriş kapısının bulunduğu yapının ön cephesi (c) İç mekan-müzenin bir bölümü (Yazarın kendi arşivi)

Eski lise yapısı, yeniden işlevlendirme sonucu oluşan işlev değişikliği gereği ortaya çıkan mekânsal ihtiyaçlar ve müdahaleler kapsamında değişimler yaşamış, yapılan değişimler yapının ana strüktürüne zarar vermeden gerçekleştirilmeye çalışılarak günümüze kadar gelebilmesi sağlanmıştır (Bahar ve Açıcı Kurak 2021).

Kayseri Cumhuriyet kent meydanında bulunan ve en eski tarihte savunma amaçlı yapılan Kayseri Kalesi de tarih içinde birçok farklı işleve ev sahipliği yapan bir yarı açık mekan olan bir yapıdır. Evliya Çelebi (1972), 17. yüzyılda iç kalede erzak ambarlarıyla birlikte silah ve cephanenin bulunduğunu belirtmiştir. Ancak çeşitli çalışmalara göre, savunma görevini kaybetmesinden sonra içerisinde halkının Kaleliler olarak adlandırıldığı bir Kale Mahallesi olduğu bilinmektedir. 1618 yılında Kayseri'ye gelen Polonyalı Simeon (2007), kalede dizdar da dahil 15-20 müslüman evi ve bir caminin varlığından bahsetmektedir (Çalışır Hovardaoğlu ve Akın 2010).

(a)

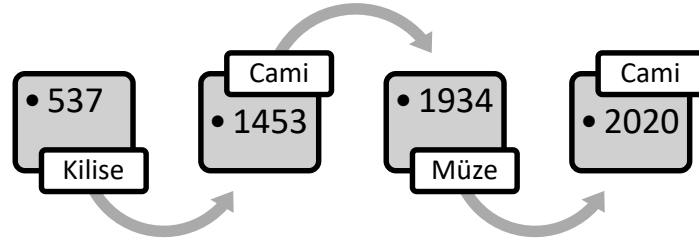

(b)

Şekil 2.5. (a) 1970'lerde Kayseri Kalesi kale içi pazar yeri olarak kullanımı (Yüksel 2020); **(b)** Kayseri Kalesi kale içi günümüzdeki kullanımı (İtez 2020)

9 Eylül 1950 - 7 Şubat 1954 ve 7 Şubat 1954 - 17 Eylül 1957 tarihleri arasında, iki dönem Kayseri Belediye Başkanlığı yapan Osman Kavuncu'nun, 1950 yılında Kale içini sabit pazar yeri haline getirdiği belirtilmektedir (Şekil 2.5a). Bir dönem kentin pazar yeri olarak kullanılan alanda 80'li yıllarda önce ortada bulunan pazar yeri yıkılmış daha sonra etraftaki dükkanlar yıkılarak orta kısma büyük bir bina yapılmıştır. Sarraflar için yapılan bu yer ilgi görmeyince daha çok manifatura tarzında esnaf burada yer almıştır. Daha sonra 2008 yılı Ocak ayında duyuruya çıkılan Kayseri İç Kalesi'nin korunarak Kültür Sanat Ortamına Dönüştürülmesi Projesi Ulusal Mimarlık Yarışması'nda kazanan proje ile Kadir Uyanık, Zafer Ertürk, Emel Birer tarafından yeniden tasarlanmıştır. Bu projeye tekrar bir işlev değişimi geçiren alan, son olarak günümüzdeki kamuya açık kafe, müze, dolaşım alanları gibi çeşitli işlevlerdeki mekanların bulunduğu yarı açık bir mekana dönüşmüştür (Şekil 2.5b). (Yüksel 2020; Anonim 5; Eldek Güner 2021 ve İtez 2020).

Yine bir başka örnek, yakın tarihte tekrar cami olarak kullanıma açılan Ayasofya Cami'dir. Ayasofya aynı yere üç kez inşa edilmiş bir yapıdır, ilkinin kalıntıları bulunmamakla birlikte ikinci Ayasofya'nın kalıntılarına rastlanmıştır. Günümüzdeki Ayasofya ise "Üçüncü Ayasofya" olarak bilinmektedir. Birçok kaynaktan toplanan bilgiye göre; Üçüncü Ayasofya 3 kez işlev değişimine uğramış ve tarih içinde cami, müze, kilise olmak üzere 3 farklı işleve cevap vermeye çalışmıştır (Şekil 2.6.).

Şekil 2.6. Ayasofya'nın tarih içinde değişen işlevleri (Çoklu kaynak taramasıyla yazar tarafından oluşturulmuştur. Kaynakların tümüne kaynakçada yer verilmiştir.)

Orjinali yanarak yerle bir olduktan sonra MS 537'de Bizans İmparatoru Justinianus'un emriyle yeniden inşa edilen İstanbul'un Ayasofyası Bilim adamları Trallesli Anthemius ve Miletli Isidore tarafından tasarlanan yapının inşaatı 10.000'den fazla işçi ile 5 yıl sürmüştür (Hodge 2023). Fetihle birlikte camiye dönüştürülen ve 481 yıl cami olarak hizmet veren Ayasofya, 1930'lu yıllarda restorasyon çalışmalarının başlamasıyla halka kapatılmıştır. Ardından, Atatürk başta olmak üzere, heyet tarafından 24 Kasım 1934 tarihinde kararnamenin onaylanmasıyla müzeye dönüştürülmüş ve 1 Şubat 1935 yılında müze olarak kullanıma açılmıştır. 10 Temmuz 2020 tarihinde, Danıştay söz konusu Bakanlar Kurulu kararını iptal etmiştir. Hemen ardından 2729 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle Ayasofya yeniden ibadete açılmıştır. İmparatorlukların ve kentin demografik yapısının değişmesiyle birlikte; iki kez fonksiyon değişikliğine uğradığını belirten Nur'un 2017 yılına ait tezde Ayasofya'nın cami, müze ve kilise olan hallerinin tarihsel olarak irdelenmesine ayrıntılı şekilde yer verilmektedir. 2017 tarihli bu tezden sonra, Ayasofya 2020 yılında bir işlev değişimi daha geçirerek tekrar cami olarak kullanıma açılmıştır. Dönem dönem kültürel ve politik ihtiyaçlara göre işlevi değişen Ayasofya'nın her dönüşümünde, mimari ve mekânsal anlamda yapıya yeni düzenlemeler getirilmiştir. (Ayasofya Camii Fatih Sultan Mehmed Han'ın Emaneti, İnsanlığın Ortak Hazinesi 2020; Nur 2017; Anonim 6; Anonim 7).

(a)

(b)

(c)

Şekil 2.7. (a) Tate Modern Dış Mekan (Anonymous 1); **(b)** Tate Modern İç Mekan (Anonymous 1) **(c)** Switch House (Blavatnik Building)- Ek bina (Görsel Google Street View'den çekilmiştir.)

Londra'da bulunan tarihi yapıyla ilgi çeken Tate Modern modern sanat müzesi ise elektrik santralinden müzeye dönüştürülmüş endüstriyel bir yapıdır. 1981'den 2000'e kadar atıl durumda olan Londra'daki Bankside Elektrik Santrali, tarihi varlığını zedelemeyen çağdaş bir kamusal alana dönüştürülerek Tate Modern adıyla, kamunun kullanımına açılmıştır. Tasarımı Herzog & de Meuron isimli İsviçre'de bulunan mimarlık

firmasına ait olan binanın, orijinal tuğla cephe, baca ve türbin salonu gibi endüstriyel öğeleri korunarak yapı hem tarihi kimliğini muhafaza edilmiş, hem de çağdaş sanatın ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeniden işlevlendirilmiştir (Şekil 2.7a ve Şekil 2.7b). Bu dönüşüm sadece mimari açıdan değil, aynı zamanda Bankside bölgesinin sosyal ve ekonomik olarak canlanmasını sağlayarak, müzenin yıllık milyonlarca ziyaretçi ağırlayan küresel bir kültür merkezi haline gelmesine katkıda bulunmuştur. Tate Modern'in yeniden işlevlendirilmesinden sonra tekrar bir işlev değişimi geçirdiğine dair bir bilgi bulunmamakla birlikte, 2000 yılındaki dönüşümle birlikte modern sanat müzesi olarak açıldığından bu yana ilk belirlenen işlevini korumaktadır. Ancak tarihi sürece bakıldığında Eski yakıt tankları (The Tanks) 2012 yılında, performans ve canlı sanatlar için özel alanlara dönüştürülmüştür. Bu, mevcut işlevin bir genişlemesi sayılabilir. 2016 yılında ise Switch House (Blavatnik Building) isimli ek bir bina yapılmıştır (Şekil 2.7c). Ek binanın cephesinde kullanılan perforasyonlu tuğla uygulaması ile eskiyle yeninin bütünleşmesi sağlanmıştır. Bu yeni yapı, müze işlevine yeni galeriler, eğitim alanları ve sosyal mekânlar eklemiştir. Yapı hâlâ bir modern sanat müzesi olarak hizmet vermektedir. Yani köklü bir işlev değişimi geçirdiği söylenemez, sadece zamanla yoğun kullanıcı talebine göre yine bu işleve bağlı yeni bölümler ve mekânsal çeşitlenmeler eklenmiştir (Tüfekci Karagül 2023; Anonymous 1).

Şekil 2.8. Viyana Gazometreleri (Google Street View üzerinden çekilmiştir.)

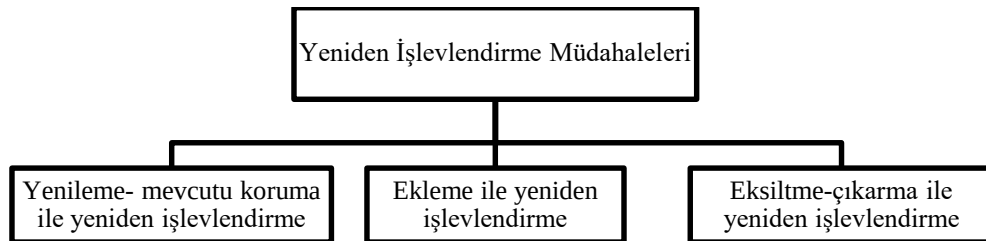
Viyana'nın Simmering bölgesinde yer alan ve 19. yüzyılda gaz depolama amacıyla inşa edilen dört anıtsal Viyana Gazometre yapıları da yalnızca tarihî bir dönüşüm örneği değil, aynı zamanda adaptif mimarlığın yaşayan bir modeli olarak değerlendirilebilir (Şekil 2.8). 1980'lerin ortasında işlevini yitirdikten sonra 2001 yılında kapsamlı bir yeniden işlevlendirme projesiyle farklı işlevlerle tekrar kullanıma açılmıştır. Bu süreçte yan yana bulunan ve A, B, C, D olarak isimlendirilmiş 4 yapı kütesi, sergi alanı, konut, öğrenci yurdu, ofis, sinema, konser salonu ve alışveriş merkezi gibi çoklu işlevlerle donatılmış, dış cepheleri korunarak iç mekânları modern kent yaşamına uyarlanmıştır (Hafizoğlu ve Reyhan 2023). Ancak yapılan gözlemlerle, özellikle ticari kullanım alanlarının –örneğin alışveriş merkezlerinin– beklenen düzeyde kullanıcı ilgisi görmediği belirtilmektedir. Yapının konumu, iç dolaşım düzeni ve çevresel bağlantılarındaki yetersizliklerin, bu alanların ekonomik olarak sürdürülebilirliğini zorlaştırması sebebiyle bazı ticari birimlerin işlevsiz hale geldiğinden ya da tamamen boş kaldığından bahsedilmektedir (Simon 2010). Bu durum, Gazometre projesi içerisinde ikinci bir yeniden işlevlendirme geçirmesine neden olmuştur. 2010 yılı sonrası, boş kalan veya yetersiz kullanılan ticari alanlar yeniden değerlendirilmiş ve yerlerine kültürel etkinlik alanları, müzik stüdyoları, sanat galerileri ve kamusal kullanıma açık sosyal

mekânlar tasarlanmıştır. Bu sayede yapılar, kullanıcı ihtiyaçlarına daha uygun ve toplumla daha etkileşimli işlevlere kavuşmuştur (Anonymous 2). Bu örnek, yeniden işlevlendirme projelerinin kimi zaman tek aşamalı ve kesin çözümler sunmadığını, zaman içerisinde kullanıcı davranışları ve işlevsel geri bildirimlere göre esnek bir şekilde yeniden düzenlenebileceğini göstermektedir.

Tüm bu Türkiye ve dünya örneklerine bakıldığında tarihi yapıların birçok sebeple süreç içinde birden fazla işlev değişimi geçirdiği görülmektedir. Ve bu süreç yapı içindeki tarihi unsurlara zarar verebilmekte ayrıca ekonomik olarak dünya kaynaklarının israfına yol açabilmektedir. İşte bu sebeple yeniden işlevlendirilecek olan yapının veya mekanın, ihtiyaçlarının iyi analiz edilmiş olması önce yapıya uygun işlev seçilmesi, daha sonra iyi bir tasarımla bu ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir. Bir diğer deyişle yeni verilen işleve adapte olabilmiş olması ve verilen yeni işlevi en iyi şekilde yerine getiriyor olması gereklidir. Aksi takdirde verilen yanlış işlev yeniden işlevlendirilen yapının karakterine uyum sağlayamaz ve gerekliliklerin sağlanamaması durumu verilen işlevin yapı üzerinde işlememesine yol açar. Bu durum ise yapı üzerinde tekrar ve tekrar işlev değişikliğine yol açmaktadır.

2.1.1. Yeniden işlevlendirmede müdahale çeşitleri

Yeniden işlevlendirme projelerinin, belirli ilkelere bağlı kalınarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ancak, koruma ve yenileme süreçlerinde ilkelere uygun hareket edilse dahi, yenileme aşamasında çeşitli sorunların ortaya çıkması olasıdır. Bu sorunlar, yapılan yeniden işlevlendirme müdahalelerinin türüne bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu nedenle, eski yapıların yeniden işlevlendirilme sürecinde gerçekleştirilen müdahalelerin sınıflandırılması faydalı bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Yeniden işlevlendirme müdahaleleri genel olarak üç temel kategoride incelenmektedir: Mevcut yapının korunarak ve yenilenerek yeniden işlevlendirilmesi, yapıya eklemeler yapılarak yeniden işlevlendirilmesi ve nadir de olsa eksiltme veya çıkarma yoluyla yeniden işlevlendirilmesi (Şekil 2.9.).

Şekil 2.9. Yeniden işlevlendirmede müdahale çeşitleri

Yeniden işlevlendirme müdahale çeşitleri için birçok kaynakta benzer başlıklar altında inceleme yapıldığı görülmüştür. Öztürk (2022) bu müdahale çeşitlerini mekânsal kurguya yapılan müdahaleler, yapının strüktürel sistemine yapılan müdahaleler, teknik donanımlara yapılan müdahaleler, cepheye yapılan müdahaleler, yakın çevreye yapılan müdahaleler olarak sınıflandırırken; Halıcı (2021) peyzaj planlamasıyla yapılan işlev değişikliği, ana yapıya dâhil edilen eklentilerle gerçekleşen dönüşümler, yapının mevcut halinin korunarak yapıldığı işlevlendirmeler, mekâna yapılan müdahaleler ve eklemeler, yapının strüktürel sistemine yapılan müdahaleler, yapının tesisat sistemine yapılan

müdahaleler, kütleye ve cepheye yapılan müdahaleler, yakın çevreye yapılan müdahaleler olarak sınıflandırmaktadır.

Kocabıyık (2014) ise yeniden işlevlendirmede müdahale çeşitlerini; mekâna yapılan müdahaleler, yapının strüktürel sistemine yapılan müdahaleler, tesisat sistemine yapılan müdahaleler, cepheye yapılan müdahaleler, yakın çevreye yapılan müdahaleler olarak ele alırken (Kocabıyık 2014); Emre (2008) yeniden işlevlendirmede müdahale çeşitlerini: olduğu gibi koruma, restitüsyon, yeniden tasarlama olarak ele almış; Kandemir (2013) ise mevcut yapının onarılmasına yönelik müdahaleler, yeni kullanım biçimine yönelik müdahaleler olmak üzere 2 sınıfta incelemiştir.

Yenileme-mevcutu koruma ile yeniden işlevlendirme

“Yenileme” kelimesi, tekrar yapmak anlamına gelen “re” ve cilalamak veya ovmak anlamına gelen “furbish” kelimelerinden gelir. Dolayısıyla bir şeyi yenilemek, ona bir makyaj yapmak veya görünümünü ve işlevini geliştirmek için yeniden donatmak anlamına gelmektedir. Bir bina bağlamında, öncelikle kapsamlı bakım ve onarımların yanı sıra modern bir standarda getirmek için iyileştirmeler yenilemeyi, genellikle binanın estetik ve işlevsel performansını yükseltmeyi ifade etmektedir. Öte yandan, yenileme, yanal bir uzantıyı da içerebilmektedir (Douglas 2006). Orijinal binanın yıkılıp yenisiyle değiştirilmesine gerek kalmadan yeniden taze bir yapı haline getirmek şeklinde de tanımlanmaktadır (Harris 2006). Giebeler (2009) yenileme kavramını; “bina stoğuna yeni bir şey eklemeyi veya eskisini yenisiyle değiştirmez. Bunun yerine, mevcut binanın değerini ve işlevini yeterli “bakım yoluyla korur” olarak ifade ederken; Wong (2017) ise, eski bir binanın kabul edilebilir bir duruma getirilmesi ve onarılmasını kapsamaktadır, buna dönüşüm çalışmaları da dahil olabilir şeklinde ifade etmektedir. Yine Giebeler (2009) yenileme ile dönüştürme arasındaki farkı, yenilemenin yük taşıyan yapıda veya iç düzende herhangi bir büyük değişiklik içermemesi olduğunu, bu nedenle tam olarak bakım ile dönüşüm arasında yer aldığını, ancak yenileme çalışmalarının kapsamının büyük ölçüde değişebildiğini ifade etmektedir. Watson (2008) ise, yenilemenin tamamen bir dönüşüm değil, yapının çalışmasındaki, performansındaki bir değişiklik ile ilgili olduğunu ifade etmiştir (Wong 2017).

Yenileme kavramı TDK’de “Eski bir yapıda yıkılmış, bozulmuş olan bölümleri aslına uygun bir biçimde onarma; restorasyon” olarak tanımlanmaktadır (TDK 2022). Restorasyon, tarihi bir belge niteliğinde ve insan eliyle meydana getirilmiş bir kültür ürününü korumak için yapılan bir müdahaledir. Yapılan müdahalenin birinci koşulu, yapının tarihî kimliğini, tarihî belge değerini ve estetik değerini mümkün olduğu kadar korumaktır. Tarihi değer kavramının oluşumu ve bu değer koruması için; tarihi belge kriteri, zaman kriteri veya estetik kriterlere uygun olması gerekmektedir. Tarihi belge niteliğinde olan bir yapı, bu niteliği; bir tarihî olayla bağıntılı olarak veya bir tarihî süreci belirten olarak iki şekilde bu niteliği kazanabilmektedir (Kuban 1970).

Yenileme kavramının tüm bu tanımlamalarına bakıldığında; bir yapının veya mekanın fonksiyonuna dokunmadan sırf verim ve performansı artırmak adına kendi başına yapılabildiği, fakat yeniden işlevlendirme esnasında da yeni verilen işlevin performansının sağlanabilmesi için de kullanılan bir yöntem olduğu sonucu çıkarılabilmektedir. Dolayısıyla “restorasyon ile yeniden işlevlendirme” yani “yenileme ile yeniden işlevlendirme” mevcutta olana ekleme veya çıkarma işlemi yapmadan veya koruyarak yenileme işlemi olarak tanımlanabilir.

Ekleme ile yeniden işlevlendirme

Geçmişte onarım yapmanın amacı yapıyı ayakta tutmak, yıkılan kısımları yeniden yaparak biçimsel bütünlüğü korunmasını sağlamak, değişen isteklere göre yeni eklerle işlevliğini sağlamaktır (Ahunbay 2019). Schulz'un (1963) esneklik kavramı tanımına göre bir binaya elemanlar eklenmesi veya çıkartılması yolu ile ve bütünlüğünü kaybetmeden binanın büyümesi veya küçülmesi ve elemanların ve ilişkilerin değiştirilebilmesi adaptasyon ile yakından bağlantılıdır (Yücel 2008). Dolayısıyla bir binaya yapılan eklemeler ile yeniden işlevlendirme yapılması yeni işleve olana adaptasyonu esneklik kavramı ile destekleyip güçlendirecek yöntemlerden biri olarak görülmektedir.

Tarihi yapıların yeniden kullanımları, çağdaş yaşam içinde etkin olarak yer almaları amacıyla yapılan projelerin bazı eklerle birlikte düşünülmesini gerektirmektedir. Bu durumda mümkün olduğunca görünümü az etkileyen çevreye uyan çağdaş tasarımlar geliştirilmektedir. Ekler bu ölçütler gözetilerek tasarlandığında başarılı sonuçlar elde edilmektedir. Yeniden kullanımları sırasında kimi zaman ağır programlar yüklenen tarihi binalarda, ekler büyümekte ve kütsel uyum sağlanamayabilir (Ahunbay 2019). Mevcut örnekler, yeni işlevleri gelecekteki kullanıma uygun olan yapıların ekonomik sürdürülebilirliğe katkıda bulunduğunu gösterdiğinden, yeniden işlevlendirme tasarım süreçlerinde çoğunlukla yeni eklemelere ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. (Tabak ve Sirel 2022). Venedik Tüzüğü'nün 13. Maddesinde eklemeler için; "Ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresiyle olan bağıntısına zarar gelmediği durumlarda izin verilebilir." ifadesi geçmektedir (ICOMOS Venedik tüzüğü 1964). Bu nedenlerle yapılacak olan eklemelerin yapının strüktürüne ve tarihine zarar vermeden gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

(a)

(b)

Şekil 2.10. a) Lyon Opera Binası, Jean Nouvel'in Çatı eklemesinden önceki hali (Anonim 8); **b)** Çatı eklemesinden sonraki hali (Anonim 9)

Ekleme ile yapılan yeniden işlevlendirme müdahalelerin en temel sonucu artan metrekaaredir. Örneğin en yaygın eklenti olan çatı penceresi, eğimli tavan arası alanlarının baş yüksekliğini uzatarak kullanılamaz bir alandan bir oda oluşmasına olanak tanır. Çatı eklemesi, çoğunlukla düz bir çatıda, ana yapının üstüne bir hacmin tamamının eklenmesidir. Dikeyde yapılan eklemeler bir ana yapının metrekaresini önemli ölçüde artırmaktadır. Nouvel'in Fransa Lyon'daki Lyon Opera Binası'na eklemesi (Şekil 2.10) ve Herzog & de Meuron'un Almanya Hamburg'daki Elb-filarmoni (Şekil 2.11)

olarak 1960'lı yıllarda bir depoya yaptığı dönüştürücü ekleme, ana yapılarının mevcut hacmi neredeyse iki katına çıkarmaktadır (Wong 2017).

(a)

(b)

(c)

Şekil 2.11. Elbphilharmonie'nin değişim süreci **a)** Kaispeicher, ikinci dünya savaşından önce yıkılmadan önceki görünüşü (Anonim 10) **b)** Kaispeicher (yıkım sonrası ve ekleme öncesi hali) (Anonim 10) **(c)** Elbphilharmonie Eklemeden sonraki hali (Anonim 10)

Günümüzde konser salonu işlevi gören Elbphilharmonie olarak adlandırılan yapı, yüzyıllarca Hamburg'un limanı olarak çalışan Sandtorhafen bölgesinde bulunmaktadır. Şehrin en büyük antrepoosu olan Speicherstadt yakınlarındaki eski bir tuğla depo olan Kaispeicher, 1875 yılında inşa edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nda bu yapı zarar görmüş ve yıkılmıştır (Şekil 2.11a). Daha sonra tekrar inşa edilmiş ve 90'lı yıllara kadar kakao, tütün ve çay depolamak için kullanılmıştır (Şekil 2.11b). Yeni yapı ise, Kaispeicher olarak isimlendirilen antrepo üstüne 1963 yılında inşa edilmiştir. Elbphilharmonie dikkat çekici cam cephesiyle eski antreponun üzerine oturmaktadır (Şekil 2.11c). Yapının içinde iki konser salonu, otel ve konut bloğu bulunmaktadır. Eski bina ile yeni ek arasında, yerden 37 metre yükseklikte tasarlanan plaza, bütün binaya yayılmakta ve kamusal bir seyir terası oluşturmaktadır (Bilgiç 2017 ve Anonim 10).

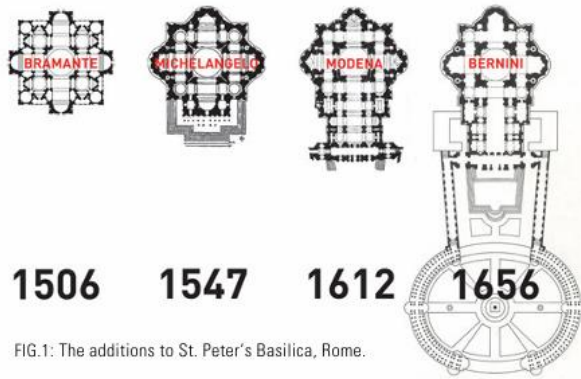

FIG.1: The additions to St. Peter's Basilica, Rome.

(a)

(b)

Şekil 2.12. **a)** Roma'daki Aziz Petrus bazilikasına yapılan eklemelerin plan olarak görünüşü (Wong 2017); **b)** Roma'daki Aziz Petrus bazilikası (Anonim 11)

Yine Roma'da bulunan Aziz Petrus Bazilikasına da tarih içinde yatay düzlemde çeşitli eklemeler yapıldığı plandan açıkça görülmektedir (Şekil 2.12a). Yeniden işlev verilecek bir yapının hacimsel olarak yetersiz kalacağı, kurguda mekan yetersizliği gibi bir problemle karşılaşılabilen durumlar için eklemeler gerekli bir çözüm olarak

görülebilir. Yasal kısıtlamaların, statik durumun izin verdiği sürece yapıya dikey veya yatayda eklemeler yapmak mevcut hacmi artıracığından etkili bir yol olarak kullanılabilir.

Eksiltme, çıkarma ile yeniden işlevlendirme

Eksiltme ve çıkarma işlemi aslında basit olarak yapılan birçok yenileme işleminde bile yapılmaktadır. Örneğin bir konutun iç duvarlarından bazılarının kaldırılması, kapı pencere gibi elemanların boyut değişimi ile sayısının eksiltilmesi veya tamamen çıkarılması gibi yapılan yenileme işlemlerinde sıkça kullanılmaktadır. Fakat yeniden işlevlendirme yapılacak olan tarihi değeri olan yapılar için eksiltme veya çıkarma işlemi sıklıkla kullanılan bir yöntem olmamakla birlikte zorunlu kalınan durumlarda uygulanan bir yöntemdir. Bu yöntem yapının zarar görmüş kısmının artık strüktüre faydasından çok zararının dokunduğu görülmesi veya yapıya sonradan eklenen yapının orijinalliğini bozan kısımların tespit edilmesi gibi iki nedenden dolayı uygulanabilir. Eksiltme ve çıkarma yöntemi ile yapılan yeniden işlevlendirmeler iki şekilde yapılabilmektedir:

- 1) Tarihi yapının zarar gören kısımlarının kaldırılarak yenileme yapılması
- 2) Tarihi bir yapıya sonradan eklenen orijinalinde olmayan ve orijinalliği bozan kısımların kaldırılması

Bu iki şekilde yapılan yeniden işlevlendirmelere İstanbul-Salt Galata (Eski Osmanlı Bankası Binası) örnek olarak gösterilebilir.

Şekil 2.13. İstanbul-Karaköy Bankalar Caddesi üzerinde yer alan Salt Galata binası iç mekanı (Anonim 12)

Fransız asıllı Levanten Mimar Alexandre Vallaury tarafından Bank-ı Osmanî-i Şahane için tasarlanan yapı 1892 yılında hizmete açılmıştır. Zaman içinde çeşitli yapısal müdahalelere maruz kalan yapı, özgün mimari karakterini ortaya çıkaran yeniden işlevlendirme çalışmasının ardından, Kasım 2011’de Salt Galata olarak hizmete girmiştir (Şekil 2.13). Yeniden işlevlendirme çalışmaları, Ağa Han ödüllü Mimar Han Tümertekin yönetiminde, Mimarlar Tasarım tarafından yürütülürken, yapılan mimari çalışmalar kapsamında, binanın özgün karakterini ortaya koyacak biçimde eklerinden arındırılmış ve mekânsal kurgusu, çok katmanlı programın gereksinimlerine göre düzenlenmiştir. 19. yüzyıldan kalma tarihi bina, iç mekanlarında yapılan müdahalelerle günümüz kültürel ihtiyaçlarına uygun bir hale getirilmiştir. İç mekanlarda yapılan açılımlar ve bazı

bölümlerin kaldırılmasıyla, mekânın işlevi ve algısı dönüştürülmüştür (İtez 2016 ve Anonim 12).

2.1.2. Yeniden işlevlendirmede ortaya çıkabilecek problemler

Tarihi bir binanın yeniden işlevlendirilmesi, binanın ve bulunduğu ortamın miras önemi üzerinde asgari etkiye sahip olmalıdır. Geliştiriciler, binanın neden miras statüsüne sahip olduğunu anlamalı ve ardından binaya yeni bir amaç kazandırmak için binaya sempati duyan bir geliştirmeyi sürdürmelidir. Yeniden işlevlendirme, binanın miras değerlerini korumada başarısız olursa kendini yenilgiye uğratır. Bu nedenle binayı korumak miras değeri için önemli bir husus olmaktadır (Kerr, 2004; Commonwealth of Australia / Avusturalya milletler Topluluğu, 2004). Binanın tarihi hassasiyeti önemli bir husustur. Eski bir mülkte içsel kusurların veya zararlı malzemelerin muhtemel varlığı da bir diğeridir. Aşağıdaki verilen liste Gold ve Martin, (1999)'dan uyarlanmış, Douglas'ın 2006 yılında yazdığı bir kitaptan çevrilmiştir. Tarihi binaların dönüştürülmesi ve yenilenmesinde tasarımcılar ve proje yöneticileri için başlıca sorunları özetlemektedir:

- *Eski binaların geometrisi, genellikle günümüz ihtiyaçlarına uygun değildir, ancak kablosuz teknolojinin kullanımı bu sorunu giderebilmektedir.*
- *Artık mevcut olmayabilecek veya mevcut olmayan bileşenler ve malzemelerle eşleştirmede zorluklar emperyal ölçülere göre değil, yalnızca metrik ölçülere göre yapılmalıdır.*
- *Değişikliklerin, muhtemelen farklı bir performansa sahip olacak ve hatta daha pahalı olabilecek yeni malzemeler kullanılarak özel olarak yapılması gerekebilir.*
- *Eski zanaat süreçlerinin şemaya dahil edilmesiyle ortaya çıkabilecek, geleneksel malzemelerle çalışma yeteneğine sahip yetenekli ve deneyimli zanaatkarlar gibi kalifiye iş gücü eksikliği ortaya çıkabilmektedir.*
- *Yetersiz yük kapasitesi, kullanım değişikliği veya yüklerin yeniden dağıtılması durumunda sorunlara yol açmaktadır.*
- *Gerçek inşa edilmiş yapıya ilişkin belirsizlik. Bu, gizli boşluk alanları ve kuru çürüme, betonun aşırı karbonatlaşması ve yerleşik çelik işlerinin korozyonu gibi gizli kusurlar gibi istenmeyen keşiflere yol açabilmektedir.*
- *Bina o kadar kötü durumda olabilir ki, kapsamlı onarımların yanı sıra yenileme de gerekebilir.*
- *Önerilen dönüşüm planı, yapısında ve dokusunda radikal değişiklikler düşünülmüyorsa binanın mimari veya tarihi karakterine zarar verebilir veya onu yok edebilir.*

Tezde incelenen materyal eski bir endüstri binasıdır. Endüstri mirası yapılar oldukça hassas ve risklerle karşı karşıya olan yapılar olarak görülmektedir. Bilinçsizlikten, belgeleme eksikliğinden tescil edilmediğinden, saygı görmediğinden yitirildiği gibi değişen ekonomik eğilimlerden, olumsuz kavrayışlardan, çevresel kaygılardan veya iri boyutları ve karmaşıklığından dolayı da yitirilmektedir. Fakat mevcut yapıların ömrünü ve sahip oldukları enerji süresini uzatarak, endüstri mirasını

koruyup, yerel, ulusal ve uluslararası düzeylerde sürdürülebilir gelişme hedeflerini gerçekleştirmek mümkün olabilmektedir. Bu konu kalkınmanın sosyal olduğu kadar fiziksel ve çevresel yönleriyle de ilişkilidir ve o şekilde değerlendirilmelidir (ICOMOS-TICCIH Dublin İlkeleri 2011). Bu sebeple Ekim 1987’de Washington’da yapılan ICOMOS Genel Kurulunda kabul edilen “Tarihi Kentlerin Ve Kentsel Alanların Korunması” tüzüğü maddeleri; 2003 yılında, Victoria Şelaleri’nde yapılan 14. Genel Kurulu’nda kabul edilmiş, “Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Strüktürel Restorasyonu için İlkeler” isimli ICOMOS tüzüğündeki maddeler ve “TICCIH Endüstriyel Mirasın Korunması Rehberi” gibi çeşitli tüzükler, rehberler ve kaynaklardan elde edilebilecek maddeleri referans alarak endüstri yapılarına müdahale etmek ve yeniden işlevlendirme projelerini yürütmek sağlıklı bir yol olacaktır.

Yeniden işlevlendirmede yapıyı korumak kadar önemli olan bir diğer husus da yapıya verilecek yeni işlevin mevcut yapıya uygunluğu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapının önceki işlevi ve yapının durumu detaylı olarak araştırılmalı, yapının bulunduğu çevre ve çevreye etkileri de göz önüne alınarak yeni işlevde gereklilikler düşünülmeli ve seçilen yeni işlevin yapıya uygun olup olmadığına karar verilmelidir (Tunçer ve Ateş-Can 2022). Literatür dikkate alındığında yapılan okumalardan yeniden işlevlendirme projelerinde karşılaşılabilecek olası problemler şu şekilde tablolştırılmıştır (Çizelge 2.1.). Bu problemler arasında sayılmayan ve çizelgede yer almayan sorunlara mekan yetersizliği problemi de spesifik olarak eklenebilir. Mekan yetersizliği problemi ayrıca yapısal ve fiziksel zorluklar olarak çıkabilecek problem kategorisinde incelenebilir.

Çizelge 2.1. Yeniden işlevlendirmede ortaya çıkabilecek problemler

Problem Kategorisi	Olası Problemler
Yapısal ve fiziksel problemler	Yapı değişiklikleri ve çeşitli uyumsuzluklar (Örn. Malzeme uyumsuzluğu)
	Güvenlik, yapısal dayanıklılık ve statik sorunları
Tarihi değerin zarar görmesi	Orijinal yapı elemanlarının zarar görmesi
	Yanlış restorasyon uygulamaları
Mimari ve estetik problemler	Modern ekleme ve yenileme ile estetik uyumsuzluklar
	Yapısal bütünlüğün kaybolması
Finansal ve zamansal problemler	Yüksek maliyetler
	Zaman kısıtlamaları
Toplum ve kullanıcı ihtiyaçları sorunları	Modern fonksiyonlara uyum sağlama
	Kullanıcı ihtiyaçlarının karşılanmaması
Çevresel ve iklimsel problemler	İklim değişikliği ve malzeme değişiklikleri
	Koruma alanında çevresel yıkım

Çizelge 2.1.’in devamı.

Yasal ve idari problemler	Koruma yasaları ve regülasyonlar
	Sahiplik ve izin sorunları

Çizelgeye eklenebilecek mekan yetersizliği sorunu uygun işlevin belirlenememesi veya işleve uygun ihtiyaçlara yönelik bir tasarım yapılmaması gibi nedenlerden kaynaklanabileceği gibi bir diğer sebebi de işlev dışı kullanım olabilmektedir. Nitekim Türk Kütüphaneciler Derneği’nin 2023 yılında çıkardığı bildiride “Türkiye’de halk kütüphaneleri ile üniversite ve diğer araştırma kütüphaneleri ağırlıkla ders çalışma sına hazırlanma amacıyla kullanılmaktadır. Bu durum kütüphanelere ilişkin işlev kaymasına ve toplumda kütüphane kurumuna ilişkin olarak yanlış bir algının oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Kütüphaneler ile sına hazırlanan gruplarının test çözdüğü etüt ortamları birbirinden ayrılmalı, ders çalışma ortamları için yerel yönetimler etüt-kafe türü merkezler açmalıdırlar” ifadesi yer almaktadır (TKD 2023).

2.2. Adaptasyon Kavramı ve İç Mimarlık

Literatüre bakıldığında adaptasyon kavramı farklı disiplinler tarafından çeşitli şekillerde ele alınmakta, tanımlanmakta ve kullanılmaktadır. TDK’ye göre adaptasyon kavramı “uyarlama” ve “uyum sağlama” olarak tanımlanmaktadır (TDK 2022). Online Etymology Dictionary’e göre ise kelimenin; tarih olarak 1600’lü yıllar öncesinde geç latincedeki “aptus” kelimesinden türediği, çeşitli değişimlerle 1600 yıllardan itibaren Fransızcada “adaptasyon” olarak kullanıldığı bilinmektedir. Kelimenin anlamına kronolojik olarak bakıldığında “Uyum sağlama durumu, koşullara veya ilişkilere uygun olma durumu” anlamı 1670’lerden; “Yeni koşullara uyması için bir şeyin değiştirilmesi” anlamı 1790’dan günümüze ulaşmıştır. “Değişen koşullara uyması için canlı bir şeyde varyasyonların oluşması” anlamı 1859’da Darwin’in yazılarında ortaya çıkmıştır (Anonim 13). Adaptasyon tarihsel olarak, Empedokles ve Aristoteles gibi antik Yunan filozoflarının zamanından beri tanımlanmaktadır. 18. ve 19. yüzyıl doğal teolojisinde adaptasyon, bir tanrının varlığına kanıt olarak kabul edilmektedir. Charles Darwin bunun yerine doğal seçilim ile açıklanmasını önermiştir (Anonim 14). Kavram “gözün duyarlılığını değiştirdiği ve maruz kaldığı ışığa göre daha fazla veya daha az ışığa alıştığı süreç” olarak da tanımlanmaktadır (Harris 2006).

Adaptasyon kavramı sosyal bilimler ve fen bilimlerinde birçok disiplin tarafından incelenen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Uyum terimi biyolojide esas olarak canlı bir organizmanın doğal ortamının koşullarına daha iyi uyum sağlamak için nasıl uyum sağladığını ve tepki verdiğini veya vücudunu ve davranışlarını nasıl değiştirdiğini ifade etmektedir (Anonymous 3). Bir organizmanın bir ortama daha uygun veya uyumlu hale gelmesi için davranış, fizyoloji ve yapıda ayarlama veya değişiklik anlamına gelmektedir. Charles Darwin’in doğal seçilim yoluyla evrim teorisine göre, organizmalar hayatta kalmak ve genlerini bir sonraki nesle aktarmak için daha uygun hale gelmek amacıyla çevrelerine uyum sağlamaktadır (Anonymous 4). Adaptasyon kavramı biyolojide; fizyolojik, davranışsal ve yapısal (morfolojik, anatomik) olmak üzere 3 ana başlıkta ele alınmaktadır. Fizyolojik adaptasyon, bir canlının çevreye uyum sağlamak için değişen iç süreçleri tanımlarken; yapısal adaptasyon, genellikle milyonlarca yıllık evrim süreci boyunca değişen hayvanın vücut özelliklerini tanımlamaktadır. Davranışsal

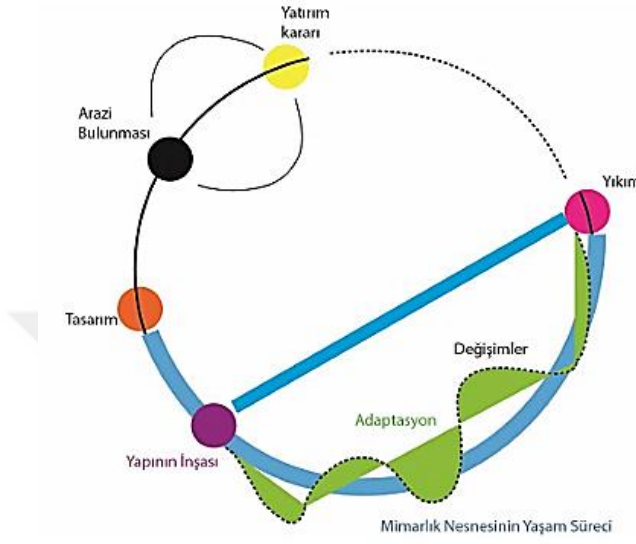
Adaptasyon ise, bir organizmanın, yaşam alanına tepki olarak davranış biçimini değiştirmesi anlamına gelmektedir (Anonymous 5).

Biyolojide tanımlamalar böyleyken, işletme alanında adaptasyon kavramı; tüketicilerin yeni ürünlere yönelik tutumlarını etkileyen faktörlerin belirlenerek adaptasyon tutumlarına ilişkin incelemelerde kullanılmaktadır (Çifci 2012). Yine sosyal bilimler alanında “Uyum performansı” olarak ifade edilen çalışanın değişen iş yapılarına, koşullarına ve iş rollerine uygun şekilde; öngörülen ya da gerçekleşen değişiklikleri esas alarak davranışlarını değiştirebilme becerisini anlatan bir adaptasyon yaklaşımı bulunmaktadır (Üstün ve Büyükbaş 2020). Psikoloji alanında “duygusal adaptasyon” olarak kullanılan kavram, duygusal adaptasyon süreçlerini destekleyen ve geliştiren faktörlere ilişkin incelemelerle bireyin hayatındaki değişimler sonrası oluşan koşullara uyum sağlayabilmesini adaptasyon kavramı ile incelemektedir (Ekşi ve Öztürk 2023). Hemşirelik alanında ise bir dönem çocuk hemşiresi olarak çalışan Callista Roy, çocukların daha çabuk iyileşme yeteneği olduğunu, değişikliklere karşı verdikleri cevaba kolay uyum sağladıklarını fark ederek 4 alanla tanımlanan ve hasta hemşire arasındaki uyuma dikkat çeken bir adaptasyon modeli oluşturmuştur. Roy Adaptasyon Modeli sağlıklı ve hasta bireyi fizyolojik, psikolojik ve sosyal yönleri ile bir bütün olarak ele almaktadır (Kacaroglu Vicdan ve Gülseven Karabacak 2014). Ayrıca yine adaptasyon kavramı ebelik alanında annenin bebek ile uyumunu emzirme adaptasyonu ölçeği ile açıklayan çalışmalarda kullanılmaktadır (Dinçel 2021).

Adaptasyon, yapı tasarımı için Douglas (2006) tarafından bir binanın kapasitesini, işlevini veya performansını değiştirmek amacıyla bakım dışında yapılan her türlü çalışma olarak tanımlanmaktadır (Douglas 2006). ICOMOS’un 2010 tarihli Yeni Zellanda’da yaptığı tariflemeye göre Adaptasyon, bir yerin kültürel miras değerini korurken uyumlu bir kullanım için değiştirilmesi, süreç ya da süreçleri anlamına gelmektedir. Uyarlama süreçleri, değişiklik ve eklemeleri içermektedir (ICOMOS 2010). Yine ICOMOS’un 2013’teki Avustralya’da çıkardığı Burra tüzüğüne göre ise Adaptasyon, mevcut kullanıma veya önerilen kullanıma uyacak şekilde bir yerin değiştirilmesi olarak tanımlanmaktadır (ICOMOS 2013). Mimaride adaptasyon kavramı, yaşamdaki dinamiklerin mimari tasarım üzerindeki dönüştürücü etkilerini ifade etmektedir. Bir yapının varlığını sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu yenileme, bakım, ekleme ve dönüşüm süreçlerini kapsamaktadır. Koruma hareketleri, ekolojik hareketler, ekonomik faaliyetler, teknolojik ve bilimsel gelişmelerden etkilenen tüm değişimlere yönelik durumları içermektedir (Yücesoy Özgül 2016). İç mimarlıkta adaptasyon bir diğer adıyla uyarlama ise, yapı tasarımı için mevcut binaların işlevsel ve fiziksel nitelikleri bağlamında değişimi yönetmek ve kontrol etmekle ilgilidir (Douglas 2006).

İnsan, yaşamı boyunca fiziksel ve psikolojik olarak değişen ve gelişen bir varlıktır. Yaşadığı mekânı da bu değişime uygun biçimde dönüştürme eğilimindedir. Bu sayede mekânı terk etmeden uzun süre kullanma olanağı doğmakta ve adaptasyon, iç mimarlıkta bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Günümüzde mimarlar, iç mimarlar ve kentsel tasarımcılar, değişen ihtiyaçlara uyum sağlayabilen esnek ve adapte edilebilir mekanlar ve alanlar tasarlamaya yönelmektedir (Alpak ve Düzenli 2018). Adaptasyon, uyum sağlama yeteneğini ortaya koyan bir kavram olarak, değişim karşısında yapılan müdahaleleri kapsamaktadır. Mimari adaptasyon hayatın karmaşık dinamiklerinin mimari tasarım ürünlerinde yarattığı her türlü değiştirici ve dönüştürücü etki olarak tanımlanmaktadır. Bir mimari yapının tıpkı insan gibi belirli bir yaşam döngüsü vardır.

Yapı, kullanılmaya başladıkça çevresinde bulunan diğer tüm nesneler ve öznelere gibi zaman içerisindeki ekonomik, teknolojik, politik, kültürel ve sosyal değişimlerden etkilenecek yaşam döngüsünde terk edilme, yıkım, yeniden yapıma ve adaptasyon olarak sıralanabilecek olası değişimler yaşayabilmektedir (Şekil 2.14) (Yücesoy Özgül 2016). Bir yapı üzerinde yapılan yeniden işlevlendirmeye yapılan değişimler yapının yeni işlevine olan adaptasyonunu sağlamaktadır.

Şekil 2.14. Mimarlık nesnesinin yaşam döngüsü (Yücesoy Özgül 2016)

Yapılar yıkılıp yok olmamak için içinde bulundukları politik, kültürel ve sosyo-ekonomik çevreyle kurdukları ilişkiler doğrultusunda değişime uyum sağlamak durumundadır. Yaşam döngüleri sona ermeden önce, çevresel yaşantıyla etkileşim hâlinde dönüşmekte ve güncellenerek varlıklarını sürdürmektedir. Tasarım sürecinde öngörülen yöntemlerin yanı sıra, sonrasında gerçekleştirilen müdahaleler ile yeniden işlevlendirilip adapte edilerek de kullanılabilirler. Bu durumdan 2 çıkarım yapılabilmektedir. Adaptasyonu sağlayan etmenlerden biri süreç başlamadan önceki tasarımın ihtiyaçlara göre yapılmasının kalitesi ve inşa edildikten sonra belli adaptasyon sorunlarına yönelik çeşitli değişimlerle yapının yeniden adapte edilmesidir.

Cantell (2005) yeniden kullanıma adaptasyonu, bir bina için yeni kullanım-işlev bulma eylemi olarak açıklamakta ve yapısal açıdan kullanım potansiyeli devam eden eski binaların ekonomik olarak yaşayabilmesi için yeni kullanımlar geliştirilmesi olarak tanımlamaktadır (Cantell 2005). Yeniden kullanıma adaptasyon taze malzeme kaynaklarının tüketilmesi ihtiyacını ve bunları üretmek ve taşımak için gereken enerjiyi en aza indirmektedir. Başka bir deyişle, somut enerji ve taşıma enerjisi tüketimi benzer büyüklükteki yeni bir inşaat planından çok daha düşüktür. Dahası adaptasyon ile yeniden kullanım, yıkımı önlediği için kirliliği ve atığı en aza indirmektedir. Bu yönüyle iç mimarlıkta adaptasyon önemli bir sürdürülebilirlik kriteri olarak da karşımıza çıkmaktadır. Elbette, adaptasyonun toplumsal faydalarını ölçmek kolay değildir. Ancak, kullanılmayan endüstriyel binaların yeniden kullanımı gibi hassas adaptasyon planları, harap olmuş kentsel alanlara yeniden hayat verdiği açıktır. Gereksiz bir mülkün başarılı bir şekilde adaptasyonu (yenileme veya adaptif yeniden kullanım), geleneksel endüstrilerin kaybını önlemektedir (Douglas 2006).

Sınırlı kaynakların en verimli şekilde kullanılması ve ekonomik kazanç sağlanması açısından, eski binaların yeniden işlevlendirilerek kullanıma kazandırılması, sürdürülebilir bir yaklaşım benimseme adına büyük bir önem taşımaktadır. Bu yaklaşım ile, yapı sektörünün doğal çevreye olan olumsuz etkileri, mevcut yapı stokunun değerlendirilmesi yoluyla azaltılmakta ve eski binaların yanı sıra yaşam çevrelerinin kalitesinin artırılmasına yönelik faydalar sağlanmaktadır. Eğer yeniden işlevlendirme potansiyeline sahip bir bina, belirli bir döneme tanıklık etmiş ve tarihi ya da kültürel bir değer taşıyorsa, yeniden işlevlendirme, koruma aracı olarak daha fazla yarar sunmaktadır. Çünkü geçmiş yaşamlara dair bilgilerin aktarılmasında, kültürel ve tarihi değer taşıyan binalar en somut fiziksel referanslar arasında yer almaktadır (Aydın ve Okuyucu, 2009).

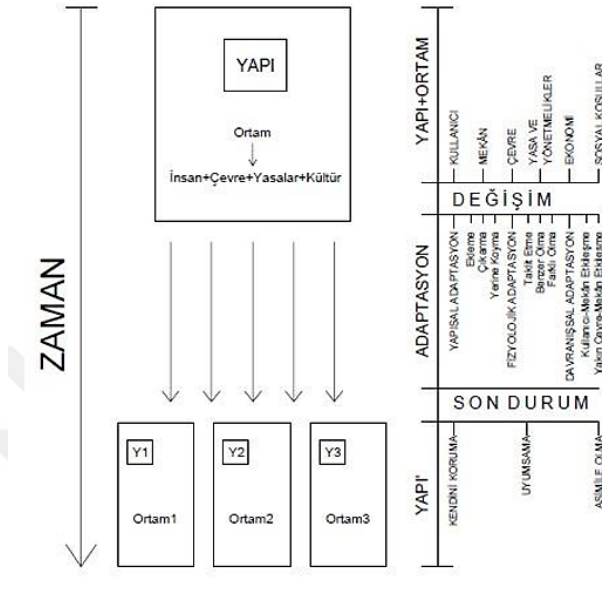
Yeniden kullanıma adaptasyon için doğru işlevin seçimi bir dizi araştırmanın sonucunda karar verilmesi gereken bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni işlevin gereksinimleri ile mevcut binanın adaptasyonu başarılı olduğunda yeni kullanıcıların yaşanılabilirlik düzeyi değeri de yüksek olacak, işlevin sürekliliğinin sağlanması da başarılmış olacaktır (Aydın ve Okuyucu 2009). Örneğin binanın konumu, yenilenmesini etkileyen ana konulardan biridir. Binanın önerilen kullanım değişikliğine konumsal, fiziksel, mekânsal ve yasal açılardan uygun olması gerekmektedir (Douglas 2006). Yeni işlev yapıya uygun olarak seçilmezse, yapı verilen yeni işleve tam olarak adaptasyon sağlayamamaktadır. Bu adaptasyon sorunu zaman içinde büyüyerek yapının tekrar atıl duruma düşmesine neden olabilir. Yapıya verilen yeni işlevin sağlanamaması ve yeniden atıl duruma düşmesi zaman, mekan ve kaynak israfına neden olmaktadır. Bu gibi problemlerin olmaması için gerekli önlemlerin baştan alınması önem arz etmektedir. Ayrıca yeniden işlevlendirilen tarihi bir yapının mekânsal, çevresel, işlevsel, teknik, kültürel algı ve algısal performansının belirlenmesi de yeni işlevinin sürdürülebilirliğini ve adaptasyon kalitesini elde etmede yarar sağlayacaktır (Yaldız ve Asatekin 2016).

Tasarımda esneklik kavramı da adaptasyon kavramı ile doğrudan bağlantılıdır. Esneklik kavramı ile tasarımcının ürettiği tek bir mekân, duruma ve kullanıcının değişen ihtiyaçlarına göre çeşitli etkinliklerin yapıldığı birbirinden farklı birçok mekâna dönüşebilir. Bu nedenle esneklik kavramı mekanların kullanıcı ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesini ve zamanla değişen gerekliliklere uyum sağlayacak şekilde düzenlenmesiyle adaptasyona destek olmaktadır. Bu yaklaşımda kullanıcı ihtiyaçları ön plandadır. Konut, ya değiştirilebilir bir iç mekâna sahip olabilir ya da çekirdek yapıdan başlayarak eklemelerle büyüyebilir. Bu süreçte, kullanıcı en az tasarımcı kadar söz sahibidir (Yücel 2008).

2023 yılında İç Mimarlık Ana bilim Dalında yapılan bir tezde literatüre dayalı bir adaptasyon değerlendirme modeli üretilmiştir. Modelde tıpkı biyolojide olduğu gibi yapı adaptasyonunun fizyolojik, yapısal ve davranışsal olmak üzere üç ana başlık altında incelenmesi ile yapıların fiziksel değişimi “yapısal adaptasyon” ile, değişimin hangi şekilde ortaya konduğu “fizyolojik adaptasyon” ile, mekân-kullanıcı-yakın çevre etkileşimi ve bu etkileşim sonucu mekân, kullanıcı ve yakın çevrenin birbirine kattığı değer “davranışsal adaptasyon” ile açıklanmıştır (Dübüş 2023).

Buna göre bir yapının adaptasyonu fizyolojik, yapısal ve davranışsal olarak incelenebilmektedir. Araştırmada fizyolojik adaptasyon kavramı fiziksel durum ve atmosfer durumu olarak iki başlıkla ele alınmıştır. Bu başlıklar altında yapının taklit benzerlik ve farklılık kriterleri ölçülmüştür. Davranışsal adaptasyon kavramı ise

kullanıcı-mekan ve yakın çevre-mekan etkileşimi ile incelenmiştir. Aynı çalışmada değişim geçiren bir yapının yapısal adaptasyonu ise mimari eleman, işlev, donatı, fiziksel konfor elemanları ile incelenmektedir (Şekil 2.15.)

Şekil 2.15. Adaptasyon değerlendirme modeli (Dübüş 2023)

Yine başka bir çalışmada adaptasyon kavramının termal konfor ve tercihlerle ilgili incelemesinde davranışsal, psikolojik ve fizyolojik olarak da ele alındığı görülmektedir (Richard ve Brager 1998).

Özetle iç mimarlık alanında adaptasyon kavramı, özellikle yeniden işlevlendirme bağlamında ele alındığında, mevcut mekânların yeni kullanım amaç ve ihtiyaçlara uygun hale getirilmesi sonrası yeni işleve uyum sürecini ifade etmektedir. Bu adaptasyon süreci biyolojide olduğu gibi fizyolojik, yapısal ve davranışsal boyutlarda incelenebilir. Fizyolojik olarak, mekânda kullanıcının konforu, ergonomi ve sağlık koşullarına uygunluk ön planda tutulurken; yapısal boyutta, mevcut mekânın taşıyıcı sistemi, malzeme özellikleri ve mekânsal organizasyonu değerlendirilebilir. Davranışsal açıdan ise, kullanıcıların mekâna yüklediği anlamlar, alışkanlıkları ve etkileşim biçimleri dikkate alınarak tasarımın sosyal ve psikolojik etkileri göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapılabilir. Bu çok katmanlı yaklaşım ile yeniden işlevlendirme projelerinde estetik ve işlevsel açıdan sürdürülebilir mekanlar yaratılırken aynı zamanda kullanıcı odaklı çözümler üretmek mümkün olmaktadır.

2.2.1. Davranışsal adaptasyon

TDK’de davranış sözcüğü “Davranma işi; tutum, davranım, muamele, hareket” anlamına gelmektedir. Davranışsal kelimesi ise “davranışla ilgili olan” olarak tanımlanmaktadır. Davranış kelimesinin TDK’de 3 anlamı bulunmakta, üç anlamı da tezde kullanılacak olan davranışsal adaptasyon kavramına hizmet etmektedir. Verilen ilk anlam dışında kelimenin diğer iki anlamı “dıştan gözlemlenebilecek tepkilerin toplamı” ve “organizmanın uyaranlar karşısındaki tepkilerinin bütünü” olarak TDK’de yer almaktadır (TDK 2022). Tutum, yani davranış kelimesi, eğitim alanında “belirli nesne,

durum, kurum, kavram ya da diğer insanlara karşı öğrenilmiş, olumlu ya da olumsuz tepkide bulunma eğilimi” olarak tanımlanmaktadır (Tezbaşaran 2008: akt. Turan, Şimşek ve Aslan 2015). Davranışsal adaptasyon kavramı ise, biyolojide bir organizmanın belirli bir çevrede hayatta kalmasına ve üremesine yardımcı olan davranışsal tepkiler ve eylemler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu adaptasyonlar; göç etme, kış uykusu, yiyecek depolama, çiftleşme davranışları gibi organizmaların çevresel koşullara karşı geliştirdiği stratejik tepkileri kapsarken; genellikle kalıtsal olmayan, yaşam süreci içinde öğrenilen bu davranışlar, çevresel uyumun önemli bir parçası olarak sayılmaktadır (Anonymous 4).

Yapılar yaşadıkları dönüşümlerle birlikte değişime uyum sağlayan veya zamanla yok olan belirli bir ömrü olan mimarlık nesnesi olarak tanımlanmaktadır (Yücesoy Özgül 2016). İşte bu nedenle yapı da belirli bir ömrü olan canlı bir organizma olarak ele alındığında, bir yapının davranışsal adaptasyonu, verilen yeni işleve karşı olan davranışı, kullanıcı ile ilişkisi, kullanıcı ihtiyacına karşı sergilediği tutum ve davranışların tümü olarak tanımlanabilir.

Davranışsal adaptasyon, bireyin bilinçli ya da bilinçsiz şekilde bulunduğu mekâna uyum sağlamak amacıyla çevresel koşullara karşı geliştirilen gerçekleştirdiği davranışsal değişiklikleri kapsamaktadır. Bu uyum sürecinde, vücudun termal dengesini koruyabilmek için ısı ve kütle akışlarını düzenlemeye yönelik kişisel tepkiler örnek olarak verilebilmektedir. Örneğin, sıcak bir ortamda serinlemek için kıyafet çıkarmak, klima açmak ya da kültürel bir alışkanlık olarak günün en sıcak saatlerinde siesta yapmak, davranışsal adaptasyonun belirgin örnekleri arasında yer almaktadır. Bu tür eylemler, bireyin çevresel koşullara karşı fiziksel konforunu sürdürebilmesine yönelik kişiye kolaylık sağlamaktadır (Richard ve Brager 1998). Tıpkı mekanın ısisına göre kıyafet çıkarma eylemi örneğinde olduğu gibi mekanda olan her şey kişinin davranış biçimini etkilemekte ve kişi mekana göre bir adaptasyon geliştirmektedir. Mekan yaşayan bir organizma olduğundan; mekan da kullanıcıya göre değişim ve uyum sağlama yeteneği göstermektedir. Bu karşılıklı adaptasyonun kalitesi mekanın sürdürülebilirliğini ve sürekliliğini sağlamaktadır.

Çalışmada davranışsal adaptasyon kavramı, bir yapının yeniden işlevlendirilmesi sürecinde mekânın kullanıcılar ve çevre tarafından nasıl algılandığı, benimsendiği ve kullanıldığına odaklanmış, mekân-kullanıcı ve mekân-çevre ilişkileri bu başlık altında değerlendirilmiştir. Yapının yeni işleviyle birlikte kullanıcılar tarafından ne ölçüde bilindiği ve tercih edildiği, davranışsal adaptasyonun göstergeleri olarak analiz edilmiştir. Yeniden işlev kazandırılmadan önce yapılacak davranışsal adaptasyon analizleri, tasarlanacak yeni işlevin o mekânda işlerliğini, kullanıcı talep düzeyini ve mekânsal etkileşim potansiyelini önceden değerlendirmeye olanak tanır.

Diğer yandan davranışsal adaptasyon kavramı, mekanın ya da yapının yeniden işlev verilerek var olma çabası olarak da yorumlanabilir. Yani yeni işlev verilen mekanın kullanıcı tarafından bilinirliği ve kullanımı, çevrede kabul görmesi ve bilinmesi; mekanın, mekan-kullanıcı ilişkisi ve mekan-çevre ilişkisi açısından incelenmesi davranışsal adaptasyon ile bağlantılıdır. Yeniden işlev verilmeden önce davranışsal adaptasyon tahlili yapmak; o yerde, o işlevde tasarlanacak mekanın işleyip işlemeyeceğini, kullanıcı talep yoğunluğunu tahmin veya ölçüme de yarar sağlayabilir.

Davranışsal adaptasyon, yeniden işlevlendirme sürecinde kullanıcıların mekâna dair alışkanlıkları, sosyal ve algısal etkileşim biçimleri ve mekânsal kullanım alışkanlıklarının dikkate alınarak tasarımın şekillendirilmesini kapsamaktadır. Bir mekânın işlevi değiştiğinde, kullanıcıların onu algılama, kullanma ve onunla etkileşime geçme biçimleri de değişiklik göstermektedir.

Bu nedenle, mekânın yeni kullanıcı profiline uygun davranış modellerini destekleyecek şekilde yeniden düzenlenmesi önem taşımaktadır. Örneğin, bir endüstriyel yapının kültürel veya sosyal bir merkeze dönüştürülmesi durumunda, bireysel ve kolektif kullanım alanlarının dengelenmesi, yönlendirme sistemlerinin açık olması ve sosyal etkileşimi teşvik eden mekânsal kurguların oluşturulması gerekmektedir. Kullanıcının mekânda kendini güvende, rahat ve aidiyet hissi içinde hissetmesi, davranışsal adaptasyonun başarıya ulaştığını gösteren göstergelerden sayılabilir. Bu yaklaşım, sadece fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik ve toplumsal düzeyde sürdürülebilir bir iç mekân tasarımı için gerekli ve önemli olmaktadır.

2.2.2. Fizyolojik Adaptasyon

Bitki ve hayvanlar üzerinde yapılan gözlemler, adaptasyonların yapısal, davranışsal ve fizyolojik olmak üzere üç grupta incelenmesine yol açmıştır. Bu gruplardan fizyolojik adaptasyon, organizmaların iç sistemlerini, dokularını ve hücrelerini belirli çevre koşullarına uyum sağlayacak şekilde değiştirdiği metabolik bir süreçtir. Bu süreç; solunum, sindirim, boşaltım gibi yaşamsal sistemlerle hayatta kalma, büyüme ve gelişmeyi desteklemektedir. Canlılar, sıcaklık, oksijen seviyesi ve besin gibi çevresel değişkenlere karşı çeşitli fizyolojik tepkiler geliştirerek adaptasyon göstermektedir. Örneğin; fokların yağ tabakaları soğuğa karşı koruma sağlarken, sukulent bitkiler ise suyu yapraklarında depolayarak kuraklığa dayanmaktadır (Anonymous 6; Anonymous 7).

Fizyoloji TDK’de “Canlıların hücre, doku ve organlarının görevlerini ve bu görevlerin nasıl yerine geldiklerini inceleyen bilim dalı” olarak tanımlanmaktadır (TDK 2022). Fizyolojik adaptasyon, canlıların çevresel etmenlere maruz kalması sonucu ortaya çıkan zorluklara karşı, vücut işleyişlerini uyarlamalarıdır (Richard ve Brager 1998). Daha öncede ifade edildiği gibi yapının belli bir ömrü olan yaşayan canlı bir organizma olduğu düşünüldüğünde, fizyolojik adaptasyon kavramı tıpkı organizmada olduğu gibi yeniden işlevlendirilmiş bir mekanın içsel sistemlerin tümünü; havalandırma, iklimlendirme, aydınlatma sistemleri olarak yorumlanabilir.

Yapıyı kullanacak kullanıcının daha huzurlu ve konforlu olması için yapıda belli standartlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Yapı havalandırılma sistemi göz önüne alınarak tasarlanmalı, yapıya giriş çıkış sirkülasyonu yapının cinsine göre en uygun şekilde olmalı, temiz suyun yapıya alınması ve pis suların yapıda yaşayanları rahatsız etmeden uzaklaştırılması konusunun uygun çözümlenmesi, ısı ve ses yalıtımının yapılması gerekmektedir (Güner ve Yüksel 2016). Sayılan bu standartlar fizyolojik adaptasyon ile doğrudan bağlantılıdır. Yapının baştan üretiminde dikkate alınması gerektiği gibi bir yapı yeniden işlevlendirilirken de dikkate alınması büyük önem taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında fizyolojik adaptasyon, yeniden işlevlendirme sürecinde kullanıcıların mekânla kurduğu ilişki konforunu doğrudan etkileyen, insan

bedenine ve duyuşsal algılarını etkileyebilecek yapı içindeki teknik sistemleri kapsayan bir kavram olarak incelenmelidir.

Bu bağlamda yeniden işlev verilen bir iç mekânın sıcaklık, nem, hava kalitesi, akustik düzenleme ve aydınlatma gibi içsel sistemlerinin her biri, insan sağlığı ve konforu açısından yeniden ele alınmalıdır. Farklı işlevler için dönüştürülen mekânlarda, önceki kullanımın fizyolojik gereksinimlerinin yeni kullanım biçimiyle örtüşmemesi durumu sıkça görülebilmektedir. Özellikle yapıların kültürel, toplumsal alanlara dönüştürülmesinde, doğal ışık kullanımı, havalandırma sistemleri ve termal konforun sağlanması, mekânın yeni işlevine olan adaptasyonu için hayati önem taşımaktadır. Fizyolojik adaptasyon, bu tür mekânlarda kullanıcının mekânda uzun süre sağlıklı, güvenli ve rahat bir şekilde kalabilmesini sağlayarak, kullanım sürdürülebilirliği sağlamakta ve yeniden işlevlendirme sürecinin başarısını doğrudan etkileyen kritik bir bileşen olarak öne çıkmaktadır.

2.2.3. Yapısal adaptasyon

Yapısal adaptasyon, biyolojide bir organizmanın hayatta kalmasına ve üremesine yardımcı olan vücut şekli, boyutu, renk değişimi gibi fiziksel özellikler olarak tanımlanmaktadır. Bu adaptasyonlar, organizmanın kendine özgü yaşam alanında varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan kalıtsal ve nesiller boyunca aktarılan değişiklikleri kapsamaktadır. Vücut boyutlarındaki farklılıklar, renklendirme biçimleri ve organ ya da uzantıların yapısal değişimleri bu kapsamda değerlendirilmektedir. Örneğin; ördeklerin perdeli ayakları yüzme yetilerini artırırken, zürafaların uzun boynu yüksek ağaçlardaki yapraklara ulaşmalarını sağlamaktadır. Yapısal adaptasyonlar vücut şekli, doku ve renk gibi fiziksel özelliklere dayanmaktadır (Anonymous 6; Anonymous 7).

Yapısal adaptasyon, yeniden işlevlendirme süreçlerinde mevcut yapının fiziksel ve mekânsal özelliklerinin, yeni kullanım amacına uygun biçimde dönüştürülmesi olarak tanımlanabilir. Bu dönüşüm, taşıyıcı sistemlerin dayanıklılığı, malzeme özellikleri, mekânsal organizasyon, erişilebilirlik ve güvenlik gibi teknik unsurların yeniden değerlendirilmesi olarak ele alınabilir. Yapının mevcut strüktürel kapasitesine, yeni işlevin gerektirdiği yük taşıma, açıklık geçme ya da hacim oluşturma gibi ihtiyaçlarla uyumlu olup olmadığına bakılarak, takviye sistemlerle ya da yeni yapısal elemanlarla destek sağlamak gerekmektedir.

Aynı zamanda, yeni kullanıcı senaryoları doğrultusunda mekânın bölünmesi, birleştirilmesi ya da dolaşım alanlarının yeniden kurgulanması da yapısal adaptasyon ile bağlantılı yenilemelerdir. Bu bağlamda yapısal adaptasyon, hem mevcut yapının korunmasını hem de güncel gereksinimlere cevap verecek şekilde işlevsel hale getirilmesini sağlayarak, mekânın sürekliliğini ve bütünlüğünü sağlayan temel bir müdahale biçimi olarak görülebilir.

Tezde incelenen yeniden işlevlendirmedeki yapısal adaptasyon, mekanın işlevsel olarak sürdürülebilirliğini sağlayacak tüm fiziksel özellikler; mekanların şekli, boyutu-hacmi (yüksekliği, büyüklüğü), mekânsal, donanımsal (fiziksel araçlar) ihtiyaçlar gibi fiziksel ihtiyaçların tümünün yeterliliği şeklinde ele alınmaktadır. Yeniden işlev verilmeden önce yapılacak olan yapısal adaptasyon analizi mekanın şekil, boyut, büyüklük gibi kriterlerle yeni işleve olan yeterlilik ve uyumunu düşünmeyi ve doğru karar ile mekanın sürdürülebilirliğini sağlamaya yardımcı olacağı düşünülmektedir.

2.3. Kütüphane Tasarımı

Kütüphane tasarımı, hem estetik hem fonksiyonel açıdan ele alınması gereken; kütüphanecilik ve mekan tasarımı kavramlarını bir arada düşünerek titizlikle yönetilmesi icap eden bir tasarım yaklaşımı gerektirmektedir. Kütüphaneler, sadece bilgi depolamak için değil, aynı zamanda toplumsal bir sosyal mekân olarak da tasarlanmalıdır. Bu bağlamda, kütüphane tasarımını ayrıntılı şekilde incelemek önemli olmaktadır. Bu bölüm kütüphane tasarımını incelemek adına: kütüphane kavramı, kütüphane türleri ve kütüphanedeki temel gereklilikler olmak üzere 3 ana başlıktan oluşmaktadır.

Bilginin saklanması, üretilmesi ve paylaşılmasının yanı sıra sosyal aktivitelere de hizmet veren kütüphane binalarında farklı fonksiyonları belirli mimari tasarım kriterlerine uygun tasarlayarak nitelikli mekânların oluşturulması gerekmektedir (Topatan ve Aydın 2022). Bu mimari tasarım kriterleri belirlenirken özellikle mekânsal ihtiyaçlar, kütüphane türleri için önem taşımaktadır.

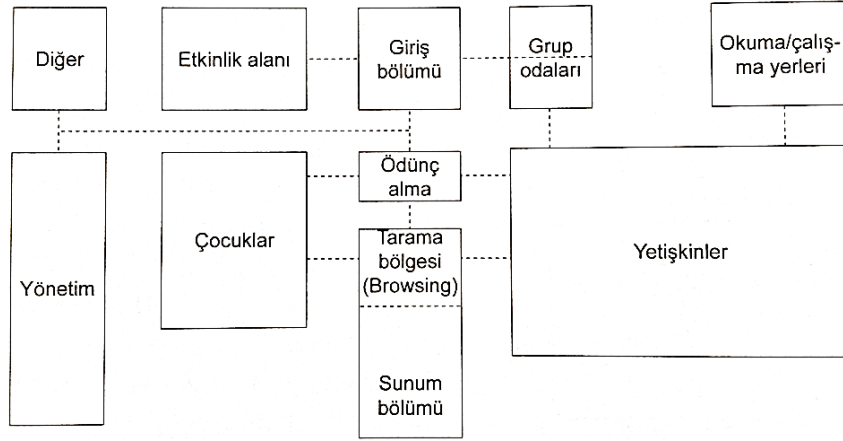
2.3.1. Kütüphane kavramı

Harris (2006) kütüphane kavramını kamuya veya özel kullanıma yönelik kitapların kalıcı bir koleksiyonunun muhafaza edildiği yer olarak tanımlamaktadır. Kütüphanenin kamuya ait veya özel bir tesiste tüm binayı kaplayan alanlardan oluştuğunu belirtirken bir ev için tek bir odadan oluşabileceğini söylemektedir (Harris 2006). IFLA-UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi'ne göre ise kütüphane kavramı, yeni kullanıcılara öngörülmesi (proaktif) olarak ulaşan, yerel gereksinimleri karşılayan ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesine katkıda bulunan hizmetlerin tasarımını desteklemek için etkili dinlemeyi kullanan topluluğun yaratıcısı olarak tanımlanmaktadır (IFLA-UNESCO 2022).

Kavram TDK'ye göre “kuruluş amaç ve görevine uygun kitap, film, plak vb. her türlü kayıtlı bilgi kaynağını toplayan, düzenleyen ve bilgi gereksinimi olan kullanıcının etkin biçimde hizmetine sunan kuruluş” olarak tanımlanırken, tanımında bulunan ifadelerden bir kütüphane tasarımcısı için en önemli ifade; “kuruluş amacı” ifadesidir. Bir kütüphane araştırma, çalışma ve arşiv amacıyla kullanılabilir. Bu amaca göre de kütüphane tasarımı değişiklik göstermektedir. Amaç sözcüğü yapı tasarımı için düşünüldüğünde, işlev ve görev kelimeleri ile eş anlamda olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim sözlük anlamlarına bakıldığında; işlev kelimesi “Bir yapının gerçekleştirilebileceği ve onu başka yapılardan ayırt etme imkânı veren eylem türü; görev, fonksiyon” anlamına gelirken; amaç kelimesinin, gaye ve hedef anlamları dışında “Bir kimseye veya bir kurula verilen özel amaçlı görev; misyon” anlamına gelmektedir (TDK 2022). Bu ifadelerle bakıldığında kütüphanenin kullanım amacı, işlevi ve görevi kelimelerinin aynı şeyleri ifade ettiği söylenebilir.

Bir kütüphanenin işlevi; bilgi edinme ihtiyacını karşılamak; çocuklara ve halka okuma kültürünü ve kütüphane kullanma alışkanlığını kazandırmak; toplumun bilgi düzeyine, beceri ve yeteneklerine katkı sunmak; her düzeyde eğitim faaliyetlerini, çocuklar ve gençlerin yaratıcı ve zihinsel faaliyetlerinin gelişmesini, insanların hem kültürel, hem de sosyal-ekonomik faaliyetlerini desteklemek; kültüre, kültürel mirasa, sanata ve bilime karşı ilgi oluşturmak; somut ve somut olmayan kültürel mirasın, sağlıklı bir şekilde geleceğe aktarılmasına katkı sağlamak ayrıca bilgi kaynaklarını uygun şekilde muhafaza etmek, araştırma yapma imkanları sunmak, boş zamanları değerlendirmek olarak sayılabilmektedir (Okumuş Kabar 2019). Bunlara ilave hizmetler de kütüphanenin

görevleri arasında bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı Halk Kütüphanelerinde Mimari Uygulamalar Çalıştay 2018). Kütüphaneler, sadece bilgi kaynaklarının korunduğu, ödünç verildiği yerler değil, aynı zamanda toplumsal değişimin ve bilgi paylaşımının merkezleri olarak da görülmelidir (TKD 2023).

Şekil 2.16. Orta büyüklükteki bir kütüphanenin işlev şeması (Neufert 2018)

Bilginin saklanması, üretilmesi ve paylaşılmasının yanı sıra sosyal aktivitelere de hizmet veren kütüphane binalarında farklı fonksiyonları belirli mimari tasarım kriterlerine uygun tasarlayarak nitelikli mekânların oluşturulması gerekmektedir (Topatan ve Aydın 2022). Bu mimari tasarım kriterleri belirlenirken özellikle bina içerisinde bulunması gereken mekanlar için, kütüphane türlerini bilmek ve ihtiyaçları buna göre belirlemek önem taşımaktadır.

Orta büyüklükteki bir kütüphanede yetişkinler için okuma çalışma yerleri, grup odaları, giriş bölümü giriş bölümü ile bağlantılı etkinlik alanı, ödünç alma bölümü, tarama bölgesi, sunum bölümü bulunmalıdır. Aynı şekilde çocuklar için de bir bölüm ayrılmalı bu bölüm tarama ve ödünç alma bölümü ile bağlantılı olmalıdır (Şekil 2.16). Fakat kütüphane türüne göre; kütüphanenin sağlayacağı hizmet, açık kalacağı saat, gibi faktörler değişeceğinden; mekânsal olarak ihtiyaçlar da buna bağlı olarak değişmektedir. Örneğin bir araştırma kütüphanesi için ödünç alma işlemi olmadığından bu bölüm için bir m² ayrılması gerekmez. Bu mekânsal ihtiyaçları belirlemek için kütüphane türlerini bilmek ve tanımak mekânsal olarak hangi kütüphane çeşidinin hangi mekanlara ihtiyaç duyduğu hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Kütüphane türlerinin verdiği hizmetlere hakim olmak mekânsal ihtiyaçları belirlemekte fayda sağlamaktadır. Bu nedenle bir sonraki başlıkta literatür taramasına bağlı olarak kütüphane türleri incelenmektedir.

2.3.2. Kütüphane Türleri

Tarihte ilk kütüphanenin M.Ö. 625 yılında Asur Devleti Hükümdarı, Asurbanipal tarafından Ninova'da kurulduğu bilinmektedir (Yıldız 2003). Türklere ait ilk kütüphane ise Orta Asya'da Uygurlar döneminde kurulmuştur. Türklerin İslam'ı kabul ettikten sonra kurdukları ilk devlet olan Gaznelilere ait Gazneli Mahmut'un Büyük Saray Kütüphanesi ise önemli bir diğer kütüphane olmuştur (Anonim 15) Osmanlı kütüphaneleri, XIX. yüzyıla kadar vakıf sistemi içinde varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu uzun zaman içinde

kütüphanelerin sayıları artmış, koleksiyonları ve personel kadroları zenginleşmiş, binaları değişikliğe uğramış, kataloglama çalışmaları gelişmiş ancak her zaman vakıf kütüphanesi olarak kurulmuş, yeni kütüphane türleri ortaya çıkmamıştır. XIX. yüzyılda kütüphaneler alanında en önemli değişiklik, varlıklarını devam ettiren vakıf kütüphaneleri yanında, yeni kütüphane türlerinin ortaya çıkmış olmasıdır. Bu kütüphanelerin incelenmesi sırasında ortaya çıkan sınıflandırma ihtiyacı, değişik araştırmacılar tarafından farklı kıstaslar kullanılarak yapılmıştır (Çavdar 1995).

Osmanlıda kütüphaneler Cami Kütüphaneleri, Medrese Kütüphaneleri, Dergah Kütüphaneleri olarak sayılabilmektedir. Halkın ve ilim adamlarının ellerinde biriken eserlerle özel veya vakıf kütüphaneler oluşturmaya başlanmıştır. Osmanlı Devleti'nin sonlarına doğru vakıflardan bağımsız kütüphaneler ortaya çıkmaya başlamıştır. Kütüphaneler, ihtiva ettikleri eserlerin nitelik ve nicelikleriyle ilgili bilgiler; vakfiyeler, salnameler ve konuyla ilgili yapılan çalışmalardan takip edilebilmektedir. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte mevcut kütüphanelerin yenilenmesi, yerlerinin değiştirilmesi, yeni kütüphanelerin açılması ve kitaplarının çoğaltılması gibi faaliyetler söz konusu olmuştur (Karataş 2013).

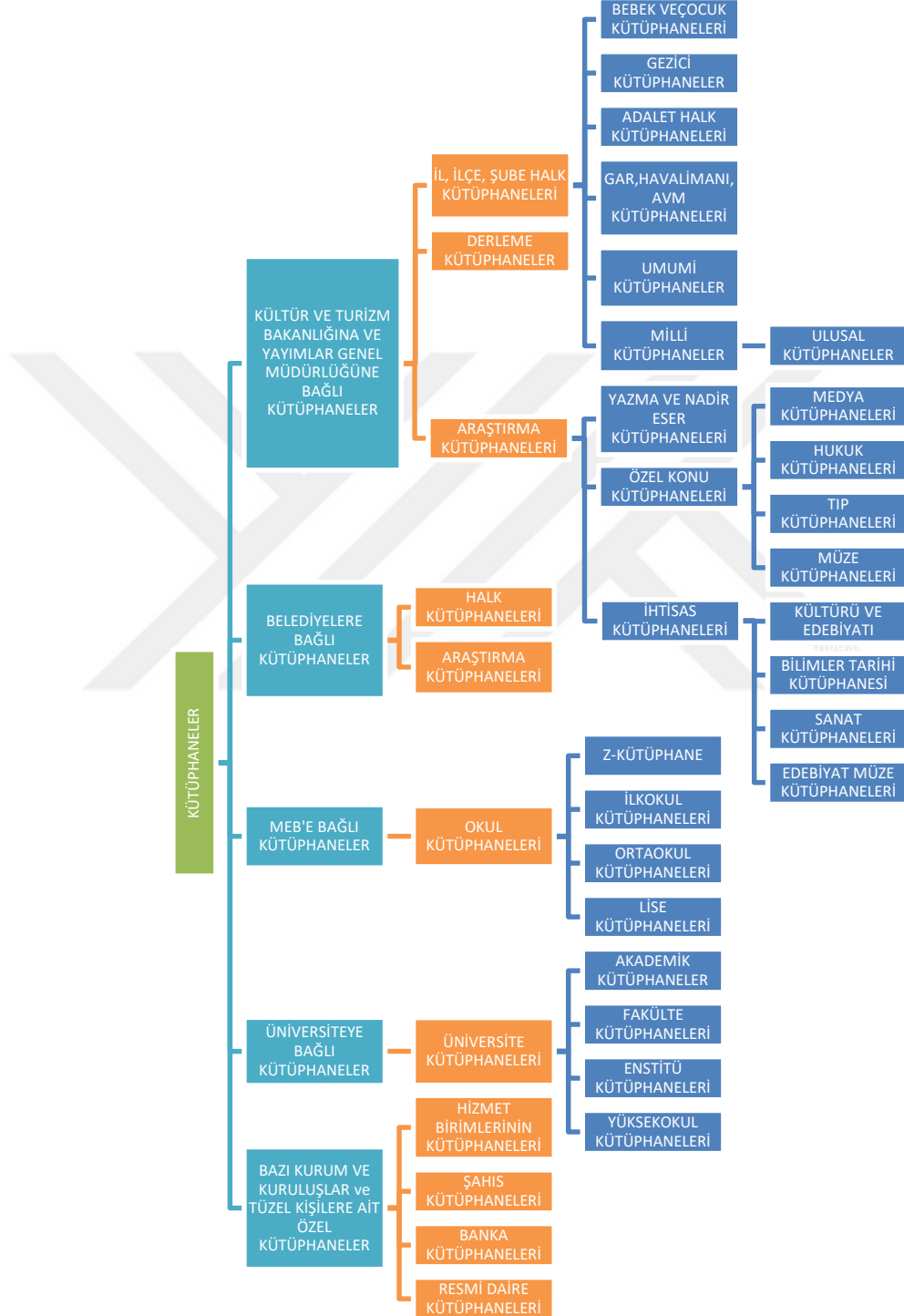
Cumhuriyetin ilk milli kütüphanesi ise Maarif Bakanlığının alt katında 25 Temmuz 1922'de kurulan, aynı yılın 26 Temmuz'unda Maarif Umumi Kütüphanesi adıyla kurumsallaşan kütüphane, 1934'te derleme kütüphanesine dönüştürülmüştür. Milli Kütüphane'nin 1983'te yeni binasına taşınmasıyla il halk kütüphanesine dönüştürülen kurum, 1985'te kurucusu Adnan Ötügen'in adını almıştır (Anonim 16).

Neufert (2018)'e göre kütüphaneler; Kamusal kütüphaneler, Bilimsel kütüphaneler, Eyalet kütüphaneleri, Özel kütüphaneler, Halk kütüphaneleri, Üniversite kütüphaneleri olmak üzere 6 başlıkta toplanmaktadır (Neufert 2018). Başka bir kaynakta kütüphane türleri şu şekilde sıralanmıştır; Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğüne bağlı olarak il, ilçe, şube halk, çocuk, derleme, edebiyat müze kütüphaneleri, milli kütüphaneler, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak okul kütüphaneleri, üniversitelerin kendi bünyesinde açılan üniversite kütüphaneleri, bazı belediyelerin açmış oldukları şehir ve kent kütüphaneleri, bazı kurum ve kuruluşların kütüphaneleri, tüzel kişilere ait kişi ve konu kütüphaneleri, çeşitli yazma eser koleksiyonlarına sahip olan kütüphaneler olmak üzere kütüphane çeşitlerinin hizmet şekillerine ve işlevlerine göre çeşitlendiği belirtilmiştir (Okumuş Kabar 2019).

Taşkın (2022) kütüphane türlerini özel kütüphaneler, okul kütüphaneleri, halk kütüphaneleri, milli kütüphaneler, üniversite kütüphaneleri, araştırma kütüphaneleri olmak üzere 6 ana başlıkta incelerken kütüphaneleri farklı bakış açılarına göre sınıflandırmanın ve türlere ayırmanın mümkün olabileceğini; kuruluş amaçları, bağlı oldukları kurum/kuruluş, hizmet kitlesi, koleksiyon/derme özellikleri, bağlı oldukları mevzuat gibi kriterlere bağlı olarak çok farklı sayıda sınıflandırma yapmanın mümkün olacağını da belirtmiştir (Taşkın 2022). Birer halk kütüphanesi sayılabilecek umumi kütüphaneler, milli kütüphaneler ve Türk Ocağı kütüphaneleri Osmanlı döneminden Cumhuriyet'e geçmiş ve belirli süre yararlanılmış kütüphaneler olmuştur (TKD 2023).

Tüm bu sınıflamalara dayanarak bağlı oldukları yere göre kütüphaneler; kültür ve turizm bakanlığı ve yayımlar genel müdürlüğüne bağlı kütüphaneler, belediyelere bağlı kütüphaneler, MEB 'e bağlı kütüphaneler, üniversiteye bağlı kütüphaneler, bazı kurum ve kuruluşlar ve tüzel kişilere ait özel kütüphaneler olmak üzere toplamda 5 sınıfta, Halk

Kütüphaneleri, Araştırma Kütüphaneleri, Üniversite Kütüphaneleri, Okul Kütüphaneleri ve Özel Kütüphaneler olmak üzere işlev farklılığına göre yine 5 sınıfta incelenebilir. Bu veriler birleştirilerek herhangi bir kütüphanenin türünün tespiti için Kütüphane türleri tablosu oluşturulmaya çalışılmıştır (Şekil 2.17).

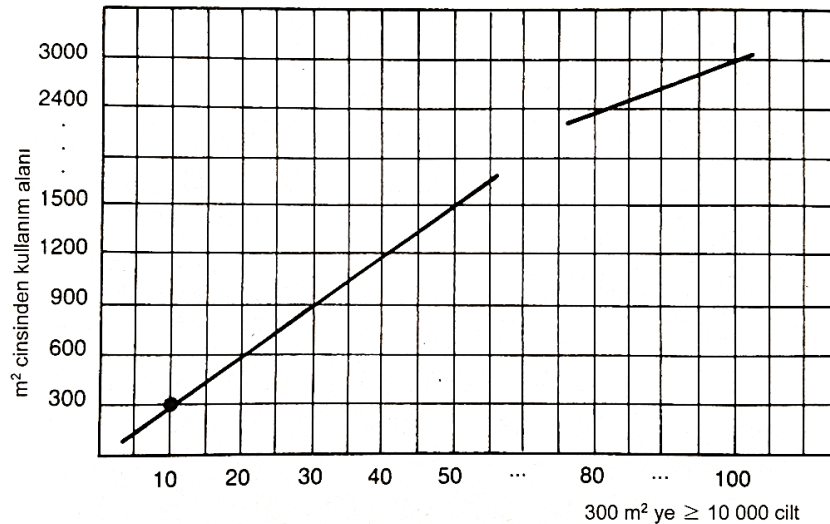
Şekil 2.17. Kütüphane türleri (Yazar tarafından literatür taramasına bağlı olarak oluşturulmuştur; Mollaoğlu 2007; Okumuş-Kabar 2019; Neufert 2018; Taşkın 2022; Anonim 17; Anonim 18)

Halk kütüphaneleri

Halk kütüphaneleri Cumhuriyet döneminden bu zamana bilginin toplumla buluşturulmasında, tüm toplum bireylerinin bilgiye ayrıcalıksız biçimde erişmesinde rol alan en yaygın kütüphane türü olarak bilinmektedir. Cumhuriyet'in başlangıcındaki “toplumun Cumhuriyet konusunda bilinçlendirilmesi ve okuryazar yapılması”, “eğitiminin desteklenmesi” ve “yeni nitelikteki kültürel yaşama katılımlarının sağlanması” gibi işlevlerinin çağdaş yaklaşımlarla geliştirilmeleri beklenmektedir (TKD 2023).

Halk kütüphaneleri, her türlü bilgi ve enformasyonu kullanıcılarına hazır hale getiren yerel bilgi merkezleridir. Bilgiye evrensel erişim ve tüm insanlar için bilginin anlamlı kullanımını sağlama görevlerini yerine getirmek için sürekli olarak yeni iletişim araçlarına uyum sağlayan bilgi toplumlarının gereken yapı taşıdır. Bilgi üretimi, bilgi ve kültür paylaşımı ve değişimi ve sivil katılımın teşvik edilmesi için kamuya açık bir alan sağlamaktadır (IFLA-UNESCO 2022).

Halk kütüphaneleri bilimsel eserlerin toplanması veya arşiv işlevi görmezler; tam tersine serbest kullanıma açık olup, genelde ya hiç depoları bulunmamakta ya da küçük bir depoları bulunmaktadır. Bu kütüphanelerin kullanıcıları çocuklar, gençler ve yetişkinlerdir. Hizmetleri okuyucuların ihtiyaçlarına göre belirlenir. Halk için bünyelerinde iletişim yeri olarak geleneksel kitap hizmetinin yanında tarama yapma (browsing), hizmet alma alanları (halk danışmanlığı, bilgilendirme, kafeterya) müzik dinleme yerleri, oturma ve etkinlik alanları, grup ve tekil çalışma yerleri, okuma-araştırma alanları, bilgisayar erişim alanları, kişisel ihtiyaç alanları, ofis alanları, personel ihtiyaç alanları bulundurmaktadırlar (Neufert 2018; Kültür ve Turizm Bakanlığı Halk Kütüphanelerinde Mimari Uygulamalar Çalıştay 2018).

Şekil 2.18. Halk kütüphaneleri için envanter büyüklüğüne göre alan gereksinimi (Neufert 2018)

Kütüphanelerin alan gereksinimleri tasarım öncesi hesaplanmalı ve kütüphanede bulunması gereken mahallerin alanları belirlenmelidir. Halk kütüphaneleri için alan gereksinimi yukarıdaki grafik ele alınarak hesaplanabilir (Şekil 2.18). Grafikte görüldüğü

üzere herhangi bir halk kütüphanesi için envanter sayısı 10.000 ise 300 m² alan gerekirken 20.000 cilt kaynak için 600 m² alan gerekmektedir. Her 300 m² için 10.000 envanter olarak hesaplama yapılabilmekte ve m² olarak gereken kullanım alanı belirlenebilmektedir. Kütüphane türlerinin işlevine ve envanter sayısına göre gerekli mekanlar ve alan gereksinimi belirlenmektedir.

Araştırma Kütüphaneleri

Araştırma kütüphaneleri genellikle ödünç verme uygulaması bulunmayan kütüphaneler olarak bilinmektedir. Kütüphanelerdeki ödünç verme uygulaması: okuyucusuna istediği kitabı sağlamak, bunların kütüphane ve kütüphane dışında kullanılması için gereken işlemleri yapmak, kitap dolaşımını izlemek, istegin yoğun olduğu yayınlar için ayrılmış kitaplar (reserve books) bölümü kurmak ödünç verme işlemlerini kapsamaktadır (Dülger 1977).

Araştırma kütüphanelerinin diğer kütüphanelerden farkları üzerine şu görüşler bulunmaktadır: Çakın'a (1991) göre araştırma kütüphaneleri, hizmet verdikleri yer, koleksiyonların konu olarak içeriği, kullanıcılarının nitelikleri, küçük olmaları ve bilgi erişimine verdikleri önem bakımından farklılık gösterirken, Çolak (2019) ise araştırma kütüphanelerini diğer kütüphane türlerinden ayıran belli başlı özellikler: hizmet verdikleri kurum, dermenin içeriği, hizmetten yararlanan kişilerin özelliği, diğer kütüphanelere göre derme kapasitesinin küçük ölçekli olması, kütüphane mekânının sınırlı/küçük olması, personel sayısının az olması olarak sayılmaktadır (Taşkın 2022).

Üniversite Kütüphaneleri

Ülkelerin ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan gelişimine katkı sağlayacak bireyleri yetiştiren üniversitelerin temel görevleri arasında; eğitim-öğretim hizmeti vermek, kişiyi araştırma yapmaya yönlendirmek, bilginin korunmasına, yorumlamasına ve yayılmasına öncülük etmek yer almaktadır. Üniversitelerin amaçları doğrultusundaki işlevlerini yerine getirebilmesi için en önemli gereksinimi "bilgi"dir. Öğrenci ve araştırmacıların bilgiye erişimi konusunda da üniversite kütüphaneleri ya da literatürdeki diğer bir tanımıyla akademik kütüphaneler etkili bir yere sahip olmaktadır (Al Şensoy ve Midilli Sarı 2020).

Üniversite kütüphaneleri, amaçlarını bağlı bulundukları üniversitenin hedefleri doğrultusunda belirlemeli, bağlı bulunduğu üniversiteye uygun olarak düzenlemelidir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için her iki kurumun amaç, görev ve işlevlerinin bilinmesi önemlidir. Kütüphanelerin etkili hizmet sunabilmeleri için amaçlarını açık, gerçekçi ve yeterli şekilde belirlemeleri gerekmektedir. Ayrıca bu amaçlar yazılı halde olmalı ve politikalar da bu doğrultuda oluşturulmalıdır. Amaçlarını gerçekleştirmek için en uygun yönetim biçimini seçmeli ve örgüt yapısını buna göre düzenlemelidir. Yönetim ve örgütlenmedeki esneklik en iyi hizmetin verilmesini sağlamaktadır (Çelik 2000).

Üniversite kütüphaneleri, Eski Çağda yüksek okul kütüphaneleri olarak nitelenebilecek kütüphaneler olarak bilinmekte ve genellikle Roma ve Yunanlılarda görülmekteydi. Eski Çağdaki bu okulları, günümüzün yüksek okul ve üniversitelerine, bu okulların kütüphanelerini de günümüzdeki yüksek okul ve üniversitelerin kütüphanelerine benzetmek mümkün olmaktadır. Üniversite kütüphanelerinin çekirdeğini, medrese kütüphanelerinin oluşturduğu söylenmekte fakat bu kütüphanelerde deneysel ve gözleme

dayalı uygulamaların, araştırmaların yeterince yapılmadığı görülmektedir. Ancak, eğitim sistemleri, ders programları, akademik personel ve kütüphaneleri açısından değerlendirildiklerinde üniversiteler ile büyük benzerlikler taşımaktadırlar (Atılğan 2008).

Üniversite kütüphaneleri tek ya da çift katmanlı olarak düzenlenmektedir. Tek katmanlı sistemler merkezi olarak yönetilmekte ve çoğunlukla mesleki dal-branş kütüphaneleri içerisinde daha az özel kullanım alanları bulunmaktadır. Çift katmanlı sistemler merkezi bir kütüphaneyi ve çoğunlukla daha çok sayıda fakülte uzmanlık alanı ve enstitü kütüphanelerini kapsamaktadır. Eserler serbest kullanıma sunulurken okuma salonlarında çoğunlukla serbest depolarda kullanılmakta veya kapalı depolara konulmaktadır (Neufert 2018).

Üniversite kütüphanelerinin işlevleri:

- Amaç/amaçlarını gerçekleştirmek için yeter sayı ve nitelikte eleman sağlamak,
- Kullanıcıların eğitim-öğretim ve araştırma etkinliklerinden dolayı gereksinim duydukları çeşitli bilgi kaynaklarını sağlamak,
- Bilgi kaynaklarından daha etkin bir şekilde yararlanılmasını sağlayacak ödünç verme, danışma, enformasyon vb. hizmetlerin yanı sıra çeşitli bibliyografik kaynak ve araçları hizmete sunmak,
- Değişik amaçlı okuma ve çalışma alanlarını sağlamak ve düzenlemek,
- Kullanıcı grubunun okuma alışkanlığını geliştirmek ve boş zamanlarının değerlendirilmesinde yardımcı olmak,
- Kütüphane ve kütüphane kaynaklarından yararlanmayı artırmak amacıyla, kullanıcı eğitim programlarını planlamak ve geliştirmek,
- Üniversite yayınları ve diğer kaynakların kaydını oluşturmak,
- Diğer kütüphane ve kuruluşlarla işbirliğine gitmek,
- Dermeyi gelecek kuşaklar için korumak olarak sayılmaktadır (Çelik, 1999).

Tezde bağlı oldukları kuruma göre de bir sınıflandırma yapılmış ve ayrı ayrı ele alınmış olsa da bir ülkenin kültürel mirasını koruyan ve yarınlara taşıyan, ülkenin ulusal hafızası işlevini gören Milli Kütüphaneler, bağlı olduğu üniversitenin bölüm, enstitü, araştırma merkezi vb. eğitim birimlerine göre koleksiyonunu geliştiren ve ilgili üniversitenin mensubu kimselerin araştırmalarını destekleyen üniversite kütüphaneleri ve özel kütüphaneler de araştırma olgusundan dolayı araştırma kütüphaneleri grubuna dâhil edilebilir (Taşkın 2022; Anonim 15)

Özel Kütüphaneler

Özel kütüphaneler çoğu zaman, bazı şahısların kendi evlerinde biriktirdikleri kitaplardan oluşmaktadır. Bu grubu oluşturanlar daha ziyade ilmiye mensuplarıdır. Örneğin XVI. asrın son çeyreğinde Bursa'da İsa Bey Medresesinde müderrislik yapan ve

1587 yılında bir deniz yolculuğunda vefat eden Mevlana Muslihuddin Efendi özel bir kütüphaneye sahip âlimlerdendir (Karataş 2013).

Şahıs kütüphaneleri dışında özel kütüphane türleri ayrıca; Hizmet Birimlerinin Kütüphaneleri, Belgeleme ve Bilgileşim Merkezleri, Medya Merkezi Kütüphaneleri, Dokümantasyon Merkezi, Banka Kütüphaneleri, Resmi Daire Kütüphaneleri olarak sayılabilmektedir (Taşkın 2022).

Müze kütüphaneleri

Müze kütüphaneleri, bağlı bulundukları müzenin uzmanlık alanı ile ilişkili derme geliştirip, müze çevresine hizmet vermeleri nedeniyle bir özel konu kütüphanesi türü olarak incelenmektedir. Müzelerin nesne odaklı hizmet anlayışından bilgi odaklı hizmet anlayışına yönelmesi müze kütüphanelerinin hizmet alanlarını genişletmesini sağlamıştır. Müze kütüphanelerinin hizmet kitleleri geleneksel olarak, müze içi kullanıcılar ve müze dışından kullanıcılar olarak iki gruba ayrılmaktadır. Müze içi kullanıcılar, müze yöneticileri dahil olmak üzere tüm müze personeli kapsarken, müze dışından kullanıcıların kapsamı; geleneksel olarak araştırmacılar, bilim adamları, sanat çevresinden kişiler ve akademisyenler gibi seçkin ve sınırlı bir çevreyle tanımlanmaktadır (Mollaoğlu, 2007).

Müze kütüphaneleri, bağlı bulundukları idari birimlere göre; Kültür ve Turizm Bakanlığına Bağlı Müzelerin Kütüphaneleri, Genel Kurmay Başkanlığına Bağlı Müzelerin Kütüphaneleri ve Özel Statüdeki Müze Kütüphaneleri başlıkları altında incelenebilir (Çalışkan 2021). Ayrıca müze kütüphaneleri, oluşturuldukları konu ile ilgili olarak toplanan kitap, doküman, yazma, dergi, gazete, eşya, resim, belge gibi dermelerin müze anlayışı çerçevesinde sergilendiği ve halkın beğenisine ve istifadesine sunulduğu özel konu kütüphanesi türü olarak da anılmaktadır. Özellikle arkeolojik sit alanları, örenyeri, kazı alanları yakınlarında kurulan müzelerde kendi alanlarına yönelik bilgi ve belge oluşturmakta ve bunları derleyerek kamuya sunulması işlevini üstlenmektedir (Okumuş Kabar 2019). Uzmanlık alanlarına göre çeşitlenebilmektedir. Örneğin; edebiyat müze kütüphaneleri; müze ve kütüphaneyi bir araya getiren dünyada çeşitli yazarlara ait edebiyat evleri örnekleri olmasının yanında onlardan farklı ve özgün olarak, ülkemizde Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından yeni bir anlayışla kurulmuş “uzmanlık kütüphaneleri” olarak tanımlanmaktadır (Çalışkan 2021)

2.3.3. Kütüphane tasarımında temel gereklilikler

Yeni bir kütüphane tasarımı ve üretimi için gereksinimleri belirlemek konusunda Türkiye’de hiçbir uluslararası standart kullanılmamaktadır. Yeni bina gereksinimi için Bakanlığın neye göre karar verdiği tam olarak saptanamamakla birlikte, yeni kütüphane açılması için gelen taleplere göre karar verildiği, talepte bulunmayan yerlerin gereksinimlerini belirleme yönünde bir çalışma bulunmadığı, kütüphane tasarım standartlarının bilimsel yöntemlerle yenilenmesi gerektiği söylenmektedir. Ancak (Kültür ve Turizm Bakanlığı Halk Kütüphanelerinde Mimari Uygulamalar Çalıştayı 2018). Yapı, kullanıcılarının gereksinimlerini gidermek üzere oluşturulmuş dış ve iç çevreleri var olan yapma bir çevredir. Kütüphane yapıları da içerdikleri materyalleri gereksinim duyan kullanıcılar ile buluşturmakla görevli mimari yapılardır. Aynı zamanda birçok kişi tarafından kullanılan kamu binaları olarak da anılmaktadır (Kültür Ve Turizm

Bakanlığı Halk Kütüphanelerinde Mimari Uygulamalar Çalıştayı 2018). Her mimari yapı tasarımının işlevine göre sağlaması beklenen gereklilikler mevcuttur. Bu gerekliliklerin kütüphaneler özelinde sınıflandırılması aşağıdaki verilen tabloda yapılmaktadır (Şekil 2.19.).

Kütüphaneler			
Mekansal Gereklilikler	Teknik (Yapısal ve Donanımsal) Gereklilikler	İşlevsel Gereklilikler	Sosyal ve Çevresel Gereklilikler
Bilgisayar Erişim Alanları Personel İhtiyaç Alanları Ofis Alanları Hizmet Alma Alanları Okuma Araştırma Alanları Kafe İlave Hizmetler Eğitim Sınıfları Konferans Salonu Sergi Alanları Çok Amaçlı Salonlar Uzman Çalışma Alanları Etkileşim ve dinlenme alanları Sistem Odası Malzeme Deposu Güvenlik Kameraları İzleme Odası	Havalandırma / Hava temini ve Klima Doğal Aydınlatma Gün Işığı Gürültü koruması (dahili, harici)- Ses denetimi-Akustik Termal koşullar (sıcaklık, nem) Hava kalitesi, Koku (tazelik) Bina sistemlerinin güvenilirliği, Teknik sistemlerin ve tesisatların bulunabilirliği, desteği ve potansiyeli (elektrik ve su temini, aydınlatma, alarmlar) Temizlik (çevre, bina, iç mekanlar, armatürler, sabit tesisatlar) Dayanıklılık, bakım kolaylığı, bileşenlerin durumu, kaplamalar ve tesisatlar Yangın ve Doğal afetler için önlemler (deprem, sel) Yapay aydınlatma, ışıklandırma Isı Yalıtımı (kış ve yaz) Kapalı Depo Raflar Mevcut Açık Raflar Çalışma masaları ve Çalışma sandalyeleri Tarayıcı, Fotokopi	Teknoloji Esnek Kullanım Mekan Organizasyonu Alan Yeterliliği Estetik Çekicilik, görüntü, görünüm, ferahlık Erişim kontrolü ve güvenlik (personel, personel, halk) Engelliler için erişebilirlik Erişilebilirlik (kullanıcılar, servis/bakım personeli) İşaretleme, yol bulma ve yönlendirme Alan verimliliği, yeteneği ve kapasitesi (örneğin iç sirkülasyon) Alan uygunluğu ve kullanılabilirliği (boyut, karışım, düzen, konum) Uyum Sağlayabilirlik / Değişkenlik,Çeşitlilik Bina hizmetleri ve olanaklarının kullanılabilirlik/işletme süresi Bina sistemlerinin kullanıcı tarafından kontrol edilebilirliği (sıcaklık, hava, aydınlatma) Bina hizmeti için veri/bilgi bulunabilirliği	Binanın kültürel, tarihi, eğlence değeri Binanın yakınındaki hizmet ve olanakların bulunabilirliği Binanın sahada ve çevrede bütünleşmesi Bina (boyut, konum, durum, peyzaj) Bina erişilebilirliği + güvenlik (ulaşım) Bina olanakları (park, eğlence alanları)

Şekil 2.19. Kütüphane gerekliliklerinin sınıflandırılması (Yazar tarafından literatür taraması sonucu ile hazırlanmıştır.) (Lützkendorf vd. 2005; Douglas, 2006; Topatan ve Aydın, 2022; Neufert, 2018; Okumuş-Kabar, 2019; Kültür ve Turizm Bakanlığı Halk Kütüphanelerinde Mimari Uygulamalar Çalıştayı 2018)

Kullanıcı gereksinimlerinin yapı üzerinde uygulanmasında, yapının istenilen gereklilikleri karşılama düzeyi, kullanıcı ihtiyaçları ve bunlara bağlı olarak kullanıcı memnuniyeti yapının adaptasyon düzeyini ortaya çıkarmaktadır. Özellikle anıtsal yapılar için yeni bir işleve adaptasyonla bağlantılı olarak altı farklı ihtiyacı dengelemek üzere karşımıza performans kavramı ortaya çıkmaktadır. Bu altı farklı ihtiyaç; “yapının bulunduğu çevre içerisinde değerlendirilmesi, yapının özgünlüğünün korunması, yapının tarihsel özelliklerinin korunması, yeni işlevin özelliklerinin ortaya konulması özgün işlevin unutulmaması, hafif teknolojilerin kullanılarak, yeni işlevin yapıya vereceği zararın azaltılması, açık ve basit bir şekilde bakım planı yapılması” olarak sayılmaktadır (Grisotti 1996 akt. Yıldız ve Asatekin 2016).

Yeniden işlevlendirilen bir mekanın yeni işlevine olan adaptasyon oranının artırılması için, işlev ne olursa olsun tasarımda mekânsal, teknik (yapısal ve donanımsal), işlevsel, sosyal ve çevresel olmak üzere bazı gerekliliklerin sağlanması gerekmektedir. Bu gereklilikleri yapının işlevi özelinde irdelenmek ve yapıya verilen yeni işleve göre

gereklilikleri sınıflayarak bu gerekliliklere göre yeniden işlevlendirme yapmak doğru bir yaklaşım olacaktır.

Mekansal gereklilikler

Genel olarak bir kütüphane için mekansal gereklilikler; bilgisayar erişim alanları, personel ihtiyaç alanları, ofis alanları, hizmet alma alanları, okuma-araştırma alanları, kafe, ilave hizmetler, eğitim sınıfları, konferans salonu, sergi alanları, çok amaçlı salonlar, uzman çalışma alanları, etkileşim ve dinlenme alanları, sistem odası, malzeme deposu, güvenlik kameraları izleme odası olarak sayılabilmektedir. Kütüphaneler sadece kitap depolanan mekanlar değil; kitaplarla birlikte çalışma işlevi de yüklenen mekanlardır. Kütüphanelerde bulunan bu okuma salonu, çalışma alanı, serbest depo, kullanıcı erişiminin olmadığı girilmez depoların alan gereksinimi envanter büyüklüğüne bağlı olarak hesaplanmaktadır (Neufert 2018).

Çift rafların aks mesafesi (m)	1 m raf tabanı için ciltler	Üst üste tabanlar	Her çift raf metresi için ciltler	1000 cilt için alan gereksinimi (m ²)	Her m ² için ciltler	
Kullanıcılar için girilmez depo (%20 ek)	1,20	30	6	360	3,99	250,6
		30	6,5	390	3,68	271,7
		25	6,5	325	4,43	225,7
		30	7	420	3,42	292,3
	1,25	25	6	300	4,80	208,3
		30	6	360	4,16	240,3
		30	6,5	390	3,84	260,4
		25	6,5	325	4,61	216,9
	1,30	30	7	420	3,56	280,8
		25	6	300	4,99	200,4
		30	6	360	4,33	230,9
		30	6,5	390	3,99	250,6
1,35	25	6,5	325	4,80	208,3	
	30	7	420	3,70	270,2	
	25	6	300	5,19	192,6	
	30	6	360	4,50	222,2	
Serbest depo (% 25 ek)	1,40	30	6,5	390	4,15	240,9
		25	6,5	325	4,98	200,8
		30	7	420	3,85	259,7
		25	6	300	5,40	185,1
	1,44	30	6	360	4,85	206,1
		30	6,5	390	4,47	223,7
		25	6,5	325	5,17	193,4
		30	7	420	4,16	240,3
	1,50	25	6	300	5,82	171,8
		20	5,5	220	7,63	131,0
		25	6	300	6,00	166,6
		25	5,5	275	6,53	153,1
Okuma salonu kısmı (%25 ek)	1,68	20	6	240	7,50	133,3
		20	5,5	220	8,17	122,3
		25	6	300	6,25	160,0
		25	5,5	275	6,81	146,8
	1,80	20	6	240	7,81	128,0
		20	5,5	220	8,51	117,5
		25	6	300	7,00	142,8
		25	5,5	275	7,62	131,2
	2,10	20	6	240	8,75	114,2
		20	5,5	220	9,53	104,9
		20	5,5	220	10,22	97,8
		20	5	200	11,25	88,8
2,10	20	5,5	220	10,62	94,1	
	20	5	200	11,68	85,6	
	20	5,5	220	11,92	83,8	
	20	5	200	13,12	76,2	
20	4	160	16,40	60,9		

Kaynak: Schweigler

Kaynak: Schweigler

Şekil 2.20. Alan gereksinimi hesaplanması (Schweigler akt. Neufert 2018)

Schweigler herhangi bir kütüphane için alan gereksinimi hesaplanmasını mekanlara göre; okuma salonu, serbest depo, kullanıcılar için girilmez depo olarak ayırmış, 1000 cilt başına m² hesabı olarak değerler belirlemiştir. Kütüphane türü fark etmeksizin çizelgenin kırmızı ile işaretlenmiş kısmı kullanılarak 1000 cilt başına gereken okuma salonu, serbest depo alanı, girilmez depo kısmı m² olarak hesaplamasına olanak sağlamaktadır (Şekil 2.20.).

Mekanların alan gereksinimi için ayrıca IFLA (2001)'nin kabul ettiği Ontorio, Kanada genel alan ölçüleri ise şöyle sayılabilir; 100 binin altındaki nüfus için her 1000 kişi için 56 m², her m²'ye 110 cilt kitap türü materyal, her 1000 nüfus için 5 kullanıcı alanı ve her kullanıcıya 2.8 m² alan, her 2000 nüfus için 1 personel ve her personel için 16.3 m² alan, kütüphane dışı faaliyetler için binanın % 20'si kadar alan, en küçük halk kütüphanesi alanı toplam 370 m², şube kütüphaneleri için minimum 230 m² (Queensland'a göre 200 m²) (Akt. Hazırlar 2004).

Ayrıca kütüphanelerde ihtiyaç duyulan alanlarının belirlenmesinde kütüphanenin kurulacağı yerin, bölgenin, iklim ve arazi koşullarının, yani tüm çevresel etmenlerin dikkate alınması gerekmektedir. Örneğin Akdeniz bölgesinde bulunan ve Akdeniz iklimine sahip bir kütüphanenin çevresi ile İç Anadolu bölgesinde bulunan ve karasal iklime sahip bir kütüphanenin çevresi aynı şekilde düzenlenemez. Planlamada, şehrin/bölgenin gelecek planlarının da bilinmesi, nüfus hareketlerine bağlı sosyal çevrenin, büyüme yönünün ve çöküntü alanlarının dikkate alınması ve ona göre bir düzenleme yapılması gerekmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı Halk Kütüphanelerinde Mimari Uygulamalar Çalıştayı 2018).

Teknik (yapısal ve donanımsal) gereklilikler

Binanın her türlü sistemi havalandırma / hava temini ve klima, doğal ve yapay aydınlatma sistemi, gürültü koruması (dahili, harici)-ses denetimi-akustik, termal koşullar (sıcaklık, nem), hava kalitesi, koku (tazelik), bina sistemlerinin güvenilirliği, teknik sistemlerin ve tesisatların bulunabilirliği, desteği ve potansiyeli (elektrik ve su temini, aydınlatma, alarmlar), temizlik (çevre, bina, iç mekanlar, armatürler, sabit tesisatlar), dayanıklılık, bakım kolaylığı, bileşenlerin durumu, kaplamalar ve tesisatlar, yangın ve doğal afetler için önlemler (deprem, sel), yapay aydınlatma, ışıklandırma, ısı yalıtımı (kış ve yaz) yapısal gereklilik olarak sayılabilir (Lützkendorf vd. 2005).

Donanımsal gereklilikler ise; bina donanımı (elektrik, su tesisatları, günümüzde artık internet erişimi de eklenmelidir) (Kültür Ve Turizm Bakanlığı Halk Kütüphanelerinde Mimari Uygulamalar Çalıştayı 2018) araştırma için gerekli olan diğer donatılar (araç gereç), oturma elemanları, çalışma üniteleri gibi elemanlar sayılabilir. İç mekân kurgusunun oluşmasında, kullanılan donatı elemanları ve aydınlatma seçimleri önemli olmaktadır. İnsanların fizyolojik, biyolojik, anatomik ve psikolojik açıdan ihtiyaçlarına göre kütüphane binalarının donatı elemanlarının ergonomik olarak tasarlanması gerekmektedir (Çevik 2015).

İşlevsel gereklilikler

Kütüphanelerdeki işlevsel gereklilikler hem kullanıcıların bilgiye erişimini kolaylaştırmak hem de personelin verimli çalışmasını sağlamak amacıyla planlanan fiziksel, teknolojik ve organizasyona bağlı işlevler bu gereklilikler ile bağlantılıdır.

Teknoloji, esnek kullanım, mekan organizasyonu, alan yeterliliği, estetik çekicilik, görüntü, görünüm, ferahlık, erişim kontrolü ve güvenlik (personel, personel, halk), engelliler için erişebilirlik, erişilebilirlik (kullanıcılar, servis/bakım personeli), işaretleme, yol bulma ve yönlendirme, alan verimliliği, yeteneği ve kapasitesi (örneğin iç sirkülasyon), alan uygunluğu ve kullanılabilirliği (boyut, karışım, düzen, konum), uyum sağlayabilirlik/değişkenlik, çeşitlilik, bina hizmetleri ve olanaklarının kullanılabilirliği /işletme süresi, bina sistemlerinin kullanıcı tarafından kontrol edilebilirliği (sıcaklık, hava, aydınlatma), bina hizmeti için veri/bilgi bulunabilirliği, işlevsel gereklilikler arasında sayılabilmektedir (Lützkendorf vd. 2005).

Günümüzde kütüphane teknolojileri, bilgisayar sistemleri, yazılım alanındaki yenilikler, internet, mobil cihazlar, yeni nesil web ve mobil teknolojiler ile sosyal medya gibi unsurların yanı sıra, tüm bunların çalışmasını sağlayan altyapılarla birlikte değerlendirilmektedir. Bu teknolojik ilerlemeler sayesinde kütüphaneler artık çok büyük miktarda veriyi kolaylıkla depolayabilmekte, işleyebilmekte ve paylaşabilmektedir. Toplumun en güvenilir kamusal alanlarından biri olan kütüphaneler, teknolojinin ve internetin yaygınlaşmasıyla birlikte etkilerini daha geniş kitlelere ulaştırma gücüne kavuşmuştur. Bu durum işlevsel olarak kütüphanelerin artık teknolojiyle içi içe olduğunu göstermekte, teknolojiden ayrı bir kütüphane düşünülmemeyeceğini ortaya koymaktadır (TKD 2023).

Sosyal ve çevresel gereklilikler

Çoğu yapının sosyal ve çevresel gereklilikleri aşağı yukarı aynı olsa da, yapının ne işlevde olduğuna bağlı olarak sosyal ve çevresel gereklilikler değişmektedir. Genel olarak yeniden işlev verilen bir yapıya ait sosyal ve çevresel gereklilikler; binanın kültürel, tarihi, eğlence değeri, bina yakınındaki hizmet ve olanakların bulunabilirliği, binanın saha ve çevre ile bütünleşmesi, bina (boyut, konum, durum, peyzaj), binanın erişilebilirliği (ulaşım) ve güvenliği, bina olanakları (park, eğlence alanları) olarak sayılabilmektedir (Lützkendorf vd. 2005). Bu temel sosyal ve çevresel gereklilikler kütüphane özeline indirgendiğinde binanın çevresindeki yapıların da bu işlevle bağlantılı ve bu işleve katma değer sağlayacak işlevlerde olması binanın kullanımının sürdürülebilirliği açısından önemli olmaktadır.

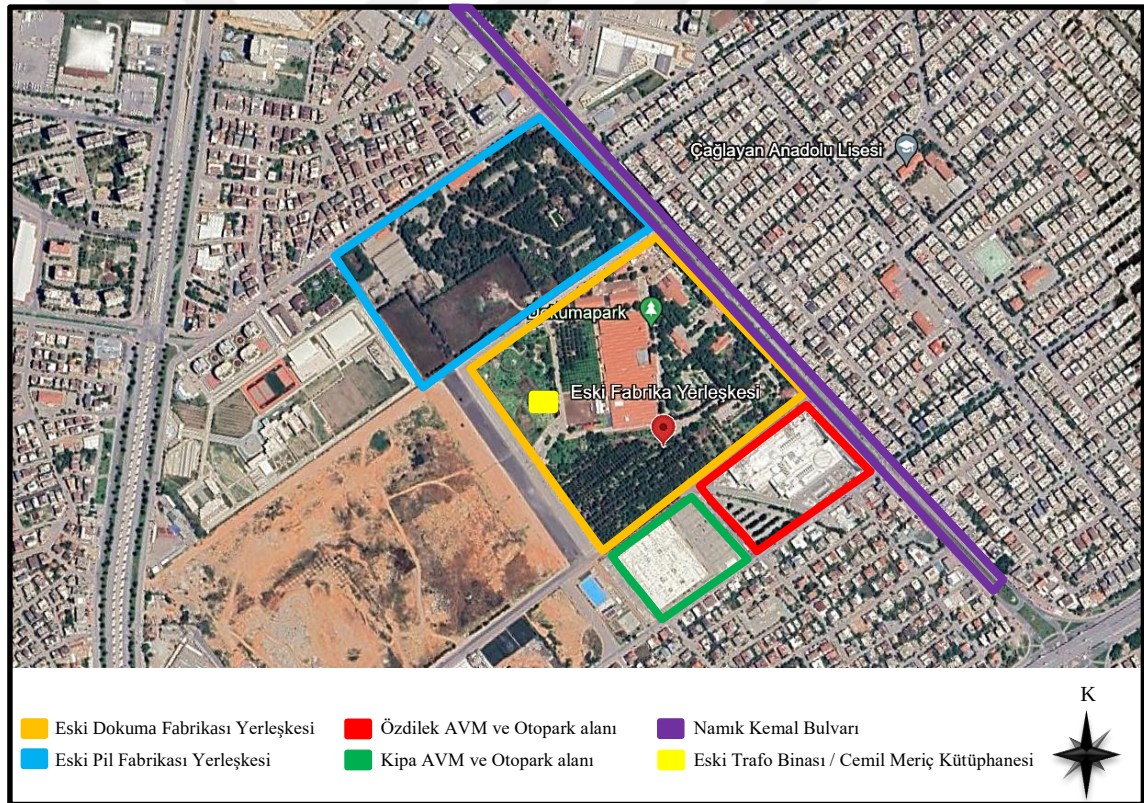
20. yüzyıl sonu ile 21. yüzyıl başlangıcında, kütüphane mimarisinin büyük değişimler geçirdiği söylenmektedir. Kaynakların daha çok kitap ağırlıklı olduğu, kütüphane mekanlarının yalnızca okuyucular için tasarlandığı ve kütüphanelerin birer kitap deposu olarak kullanıldığı dönemlere nazaran, günümüzde bilginin dijitalleşmesi ve kütüphanelerin çeşitli sosyal etkinliklere ev sahipliği yapmaya başlaması nedeniyle akademik kütüphaneler tüm toplum için önemli sosyal ve kültürel faaliyetler içeren öğrenme merkezleri haline gelmiştir. Bu nedenle yeni yüzyıl kütüphanelerinin sosyal olarak daha büyük bir ihtiyaca cevap vermesi beklenmektedir (Orsdel 2010 akt. Al Şenşoy ve Midilli Sarı 2020).

Bir çok kullanıcı kütüphaneleri ders çalışma mekanı olarak algılamakta, bu sebeple de kütüphanelerin çok sessiz ortamlar olması gerektiğine inanmaktadırlar. Oysa, kütüphaneler yukarıda da söylendiği gibi hem sosyal alanlar hem de birer “bilgi edinme merkezi”, “kültürel bir kurum”, “kamu kurumu” olarak, sesli ya da sessiz mekanlardır. Kütüphanelerin toplu çalışılan ve sosyalleşilen yerler olarak ele alınması ve bu gerekliliklere göre tasarlanması gerekmektedir (Hazırlar 2021).

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Materyal

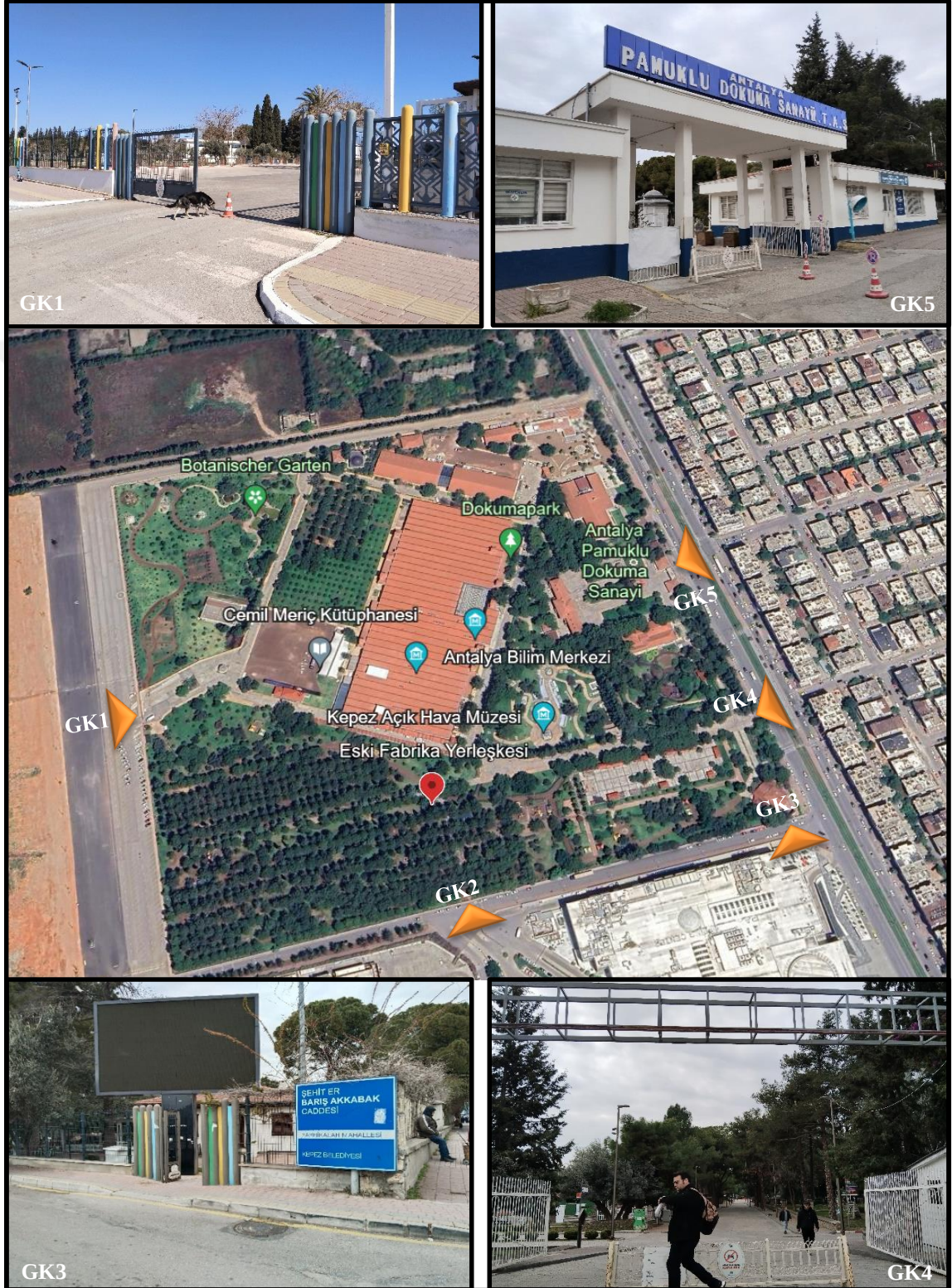
İnşa edilmiş amaçlarına göre yapılar; konaklama yapıları (otel vb.), sağlık yapıları (hastane vb.), dini yapılar (cami, sinagog vb.), ticaret yapıları (İşhanı, dükkan vb.), sosyal yapılar (tiyatro, kahvehane, sinema vb.), ulaştırma yapıları (yol, köprü, liman, havaalanı vb.), su yapıları (baraj, su kanalı vb.), spor yapıları (kapalı spor salonu, stadyum vb.), eğitim yapıları (kütüphane, okul vb.), anıtlar (Çanakkale şehitleri abidesi, Anıtkabir vb.), konutlar (ev, apartman vb.), endüstri yapıları (fabrika vb.), olarak sınıflandırılmaktadır (Güner ve Yüksel 2016). Bir yapının “tarihi” olarak nitelendirilmesi ise “geçmiş yüzyıllardan günümüze ulaşmış olan” özelliğini taşıması ile mümkün olmaktadır (TDK 2022). Tezde materyal olarak incelenen yapı, tarihi bir endüstri yapısının yeniden işlevlendirilerek bir eğitim yapısı olan kütüphaneye dönüştürülmüş halidir. Bu kapsamda Cemil Meriç Kütüphanesi olarak işlevlendirilmiş eski trafo binasına ait plan, kesit, fotoğraf gibi toplanan veriler ve kütüphane kullanıcısına yapılan anket verileri çalışmada materyal olarak kullanılmaktadır.

Şekil 3.1. Bina konumu ve yakın çevresi ile ilişkisi 2023 uydu görüntüsü

Antalya'nın Kepez ilçesi, Dokuma semti, fabrikalar mahallesinde bulunan yapı; haritada turuncu renk ile belirtilen eski dokuma fabrikası yerleşkesinde, yeni ismi ile Dokuma Park içerisinde yer almakta ve yapının bulunduğu nokta sarı renkte gösterilmektedir. Fabrikalar Mahallesinin ismi Antalya'nın eski fabrika yerleşkelerinin bu konumda olmasıyla ilgilidir. Nitekim alanın yakın çevresine bakıldığında alanın kuzeybatısında mavi renk ile belirtilen alanda Antalya eski pil fabrikası yerleşkesi

görülmektedir. Materyal yapının konumu haritaya göre; Namık Kemal Bulvarı olarak geçen, haritada mor şerit ile belirtilen caddenin güney batısında yer almakta olup, yine haritada kırmızı ile belirtilen alanda bulunan; Antalyalılar tarafından bilinen ve sıkça kullanılan alışveriş merkezi Özdilek AVM'nin kuzey batısına düşmektedir (Şekil 3.1).

Şekil 3.2. Dokuma Park Giriş Kapıları

Yapının içinde bulunduğu Dokuma Park'ın birçok farklı giriş kapısı bulunmaktadır. Bilinen giriş kapıları GK1, GK2, GK3, GK4 ve GK5 olarak numaralandırılmıştır. Bu giriş kapılarından ikisi Namık Kemal Bulvarı hattında bulunan ve bulvara açılan GK4 ve GK5 numaralandırılmış iki büyük kapıdır. Özdilek AVM'den binaya giderken kullanılabilecek olan yakın kapılar ise GK2 ve GK3 numaralı iki küçük kapıdır. GK1 olarak numaralandırılan kapı ise, binaya en yakında bulunan giriş kapısıdır. Kapı geniş bir otoparka açılmaktadır. Bu nedenle özel araç binaya ulaşımında park alanı bulmak için en rahat kullanım sağlayan kapı olmaktadır (Şekil 3.2).

3.1.1. Antalya Dokuma Fabrikası Alanı ve Trafo Binası

Bina eski bir fabrika yerleşkesine ait bir yapı kompleksinin içinde bulunduğundan, tarihini kompleksten bağımsız olarak incelemek imkansızdır. Bu nedenle alan içine kurulan fabrika kompleksinin tarihine bakmak daha sağlıklı olacaktır.

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde İzmir İktisat Kongresi ve kalkınma planlarıyla temelleri atılan ulusal kalkınma modelinde Sümerbank Fabrikaları çok önemli görevler üstlenmiştir. Sümerbank, çoğu Osmanlı İmparatorluğundan devrolan fabrikalar ve Sanayi planlarıyla kendisine tanımlanan görevler çerçevesinde pamuklu, yünlü dokuma, deri ve ayakkabı, kimya, toprak, seramik, demir-çelik gibi farklı üretim alanlarında faaliyet gösteren fabrikalar açmıştır. Antalya Dokuma Sanayi Fabrikası da bu açılan fabrikalardan biri olarak anılmaktadır (Genç 2023). (Şekil 3.3a).

(a)

(b)

Şekil 3.3. a) Eski Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi ana giriş kapısı; **b)** Eski Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi Trafo binası (CMK tanıtım kitapçığı 2021)-Arkada şimdi alanda bulunmayan bir başka kullanımdaki bina gözükmemektedir.

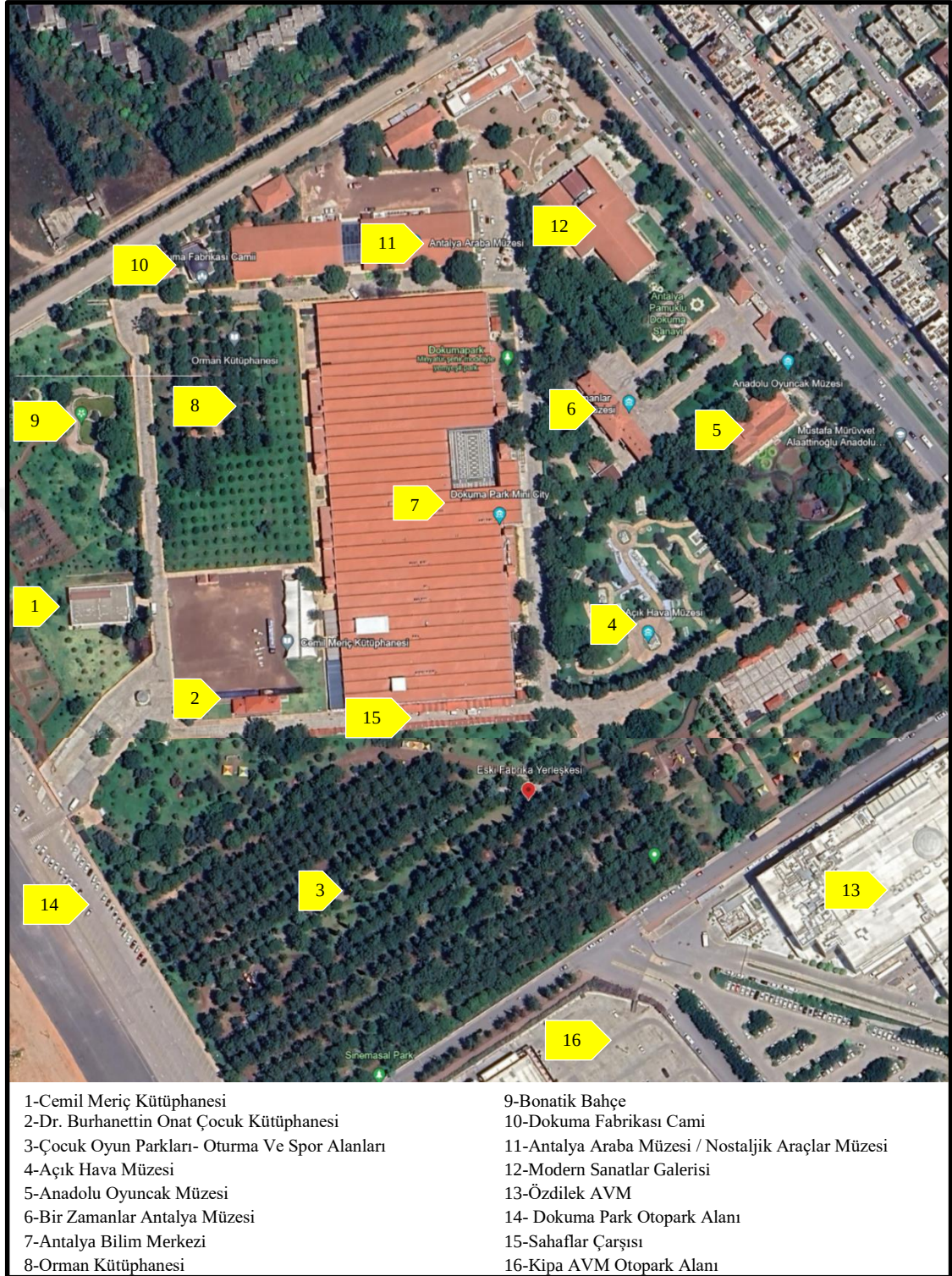
Türkiye'deki kentleşme süreci paralelinde Antalya kentinin mekânsal oluşumu ve buna bağlı olarak kimlik değişimi 1950 yıllarında başlamış ve bundan sonrada hız kazanarak devam etmiştir. 1950 yılında kentin yayılma alanı 270 hektar ve nüfus 27.515 kişi iken, 1960 yılında kentin yayılma alanı 690 hektar, nüfus ise % 85 artışla 50.980 kişiye yükselmiştir. Bu hızlı göç hareketi kenti ekonomik, sosyal ve fiziksel olarak etkilemiştir. Ülkemizde tarım üretiminde makine kullanımının yaygınlaşması ile o dönemin önemli sanayi hammadde ürünlerinden olan pamuk üretimi de artmıştır. Antalya'da pamuk üretiminde ortaya çıkan artışı değerlendirmek ve göç sonucu yaygınlaşan işsizliğin azaltılması amacıyla sanayi yatırımları yapılmıştır. Bu kapsamda 3 Nisan 1955 tarihinde, Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi Türk Anonim Şirketi

kurulmuştur. 5 Ocak 1956 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal BAYAR ve Başbakan Adnan MENDERES tarafından temelleri atılan, başlangıçta Sümerbank, Antbirlik ve bazı bankaların ortaklığı sonucu 11 milyon lira sermaye ile kurulan fabrika 1 Ekim 1961 tarihinde üretime başlamıştır (Anonim 19).

Antalya İplik ve Pamuklu Dokuma Fabrikası, Cumhuriyet sanayileşmesinin Akdeniz Bölgesi'ndeki en önemli temsilcileri arasında yer almıştır. Kesintisiz üretim yapan fabrika, yıllarca binlerce ailenin geçim kapısı olmuştur. Üretimin kesintisiz olması nedeniyle sürekli bir yaşantıya ev sahipliği yapan fabrikada, müdür lojmanı, 6 tane personel lojmanı, nizami giriş binası, fabrika işletme alanları ve işletme binası, idari bina, 2 ambar, kazan dairesi, itfaiye binası, trafo binası (Şekil 3.3b), marangozhane, inşaat atölyeleri, kimya deposu olmak üzere farklı işlevlerde kullanılan yapılar yer almıştır. Sosyalleşme ve rekreasyon mekanları olarak işçi ve memur yemekhanesi, kantin, kreş, misafirhane, revir, eğitim ve spor binası, çocuk oyun alanları da o dönemde fabrika çalışanlarına hizmet etmiştir. Kısa sürede 6 milyon TL sermaye toplayan, ancak yatırımın yüzde 10'unu dahi karşılayamayan Antalya İplik ve Pamuklu Dokuma Fabrikası'nın üretimi ise zarar ettiği gerekçesiyle 13 Ocak 2003 yılında durdurulmuştur (Anonim 26 ve CMK Tanıtım Kitapçığı 2021).

2004 yılında şirket sermayesi 46.056.000 YTL'ye çıkartılmış ve şirketin ünvanı Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi T.A.Ş. iken "Antalya Pamuklu Dokuma İnşaat Mühendislik Özel Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri İhtiyaç Maddeleri Turizm Ticaret ve Sanayi A.Ş." olarak değişmiş, bir süre sonra özelleştirme İdaresi tarafından satılığa çıkarılan ve büyüklüğü nedeniyle alıcı bulunamayan 500 dönümlük fabrika arazisinin hisseleri 2004'te Kepez Belediyesi'ne devredilmiştir. Şubat 2005'te Sümer Holding A.Ş., 9 Mart 2006'da ise Antalya Ticaret ve Sanayi Odası tüm hisselerini Kepez Belediyesine devretmiştir (Anonim 19 ve Anonim 20).

Kaderine terk edilen fabrika alanında bulunan yapı ve açık alanlar birçok farklı işlev verilerek Dokuma Park adıyla kamunun kullanımına açılmıştır. 70 bin metrekarelik parkın içerisinde bulunan yapılar birçok farklı işlev verilerek yeniden kullanıma açılmıştır. Günümüzde bu yapılar Antalya Bilim Merkezi, Bir Zamanlar Antalya Müzesi, Anadolu Şehitler Müzesi, Anadolu Oyuncak Müzesi, Nostaljik Araçlar Müzesi, 15 Temmuz Görsel Sanatlar Müzesi, Tekstil Müzesi, Modern Sanatlar Galerisi, Cemil Meriç Kütüphanesi, Dokuma Açık Hava Müzesi, Dr. Burhanettin Onat Çocuk Kütüphanesi, çocuk oyun parkları-oturma ve spor alanları, Sahaflar Çarşısı, kafeteryalar, Botanik Bahçesi, Portakal Bahçesi, Zeytin Bahçesi gibi çeşitli işlevlerle kullanılmaktadır (Anonim 20) (Şekil 3.4).

Şekil 3.4. Antalya Dokuma Park alanındaki yapı ve alanların mevcut kullanım durumları

1955'te bir devlet/özel sektör ortak girişimi olarak kurulan ve 1961 yılında üretime başlayan yapıldığı tarih itibariyle birer cumhuriyet dönemi mimarisi oldukları anlaşılan fabrika binalarından trafo binasına ise kütüphane işlevi verilmiş ve Cemil Meriç Kütüphanesi olarak isimlendirilmiştir (Anonim 21).

3.1.2. Cemil Meriç Kütüphanesi

Eski bir trafo binası olan Cemil Meriç Kütüphanesi; 1000 metrekare büyüklüğünde zemin ve bodrum kat olmak üzere 2 kattan oluşan tarihi bir endüstri yapısıdır. Cepheden görünümde yapının tek katı görünmektedir. Yapının yeniden işlevlendirilme projesi (mimari tasarım ve proje uygulaması) YG Mimarlık tarafından yapılmıştır. 2021 yılında yeni işlevi ile kullanıma açılmıştır.

(a)

(b)

Şekil 3.5. a) Trafo binasının yeniden işlev verilmeden önceki ön cephe görünümü (CMK tanıtım kitapçığı 2021) **b)** Cemil Meriç Kütüphanesi ön cephe görünümü (Yazarın kendi arşivi)

Binaya yüklenen yeni işlevle yapının çevresi, iç mekanı ve cepheleri kütüphane işlevinin güncel ihtiyaçlarına göre düzenlenerek, çeşitli yenilemeler yapılarak yeniden kullanıma açılmıştır. Cephede yapılan yenilemelerle birlikte Trafo binasının dış cephesinin bir bölümünün korunarak orijinal haliyle bırakıldığı görülmektedir (Şekil 3.6).

(a)

(b)

Şekil 3.6. a) Cemil Meriç Kütüphanesi korunan dış cephe bölümü akşam görünümü; **b)** Cemil Meriç Kütüphanesi korunan dış cephe bölümü gündüz görünümü (Yazarın kendi arşivi)

Cephenin genel görüntüsü korunurken, eskimiş ve kullanıma hiçbir katkısı olmayacak yapı elemanları yenileriyle değiştirilmiştir. Ön cephede bulunan giriş kapısının önüne iskeleti çelik konstrüksiyondan oluşan cam bir merdiven ve sahanlık eklenmiştir (Şekil 3.7).

(a)

(b)

Şekil 3.7. a) Eski trafo binasının kütüphaneye dönüşümünden önceki görünümü (CMK tanıtım kitapçığı 2021); **b)** Eski trafo binasının kütüphaneye dönüşümünden sonraki aynı açıdan çekilmiş fotoğrafı (Yazarın kendi arşivi)

Ayrıca akşam saatlerinde gün ışığı olmadığında yapının hem park içinde çevreden algılanması, hem de molaya çıkan kullanıcıya aydınlık bir ortam sağlanması için cephede yapay aydınlatma düşünülmüştür (Şekil 3.8).

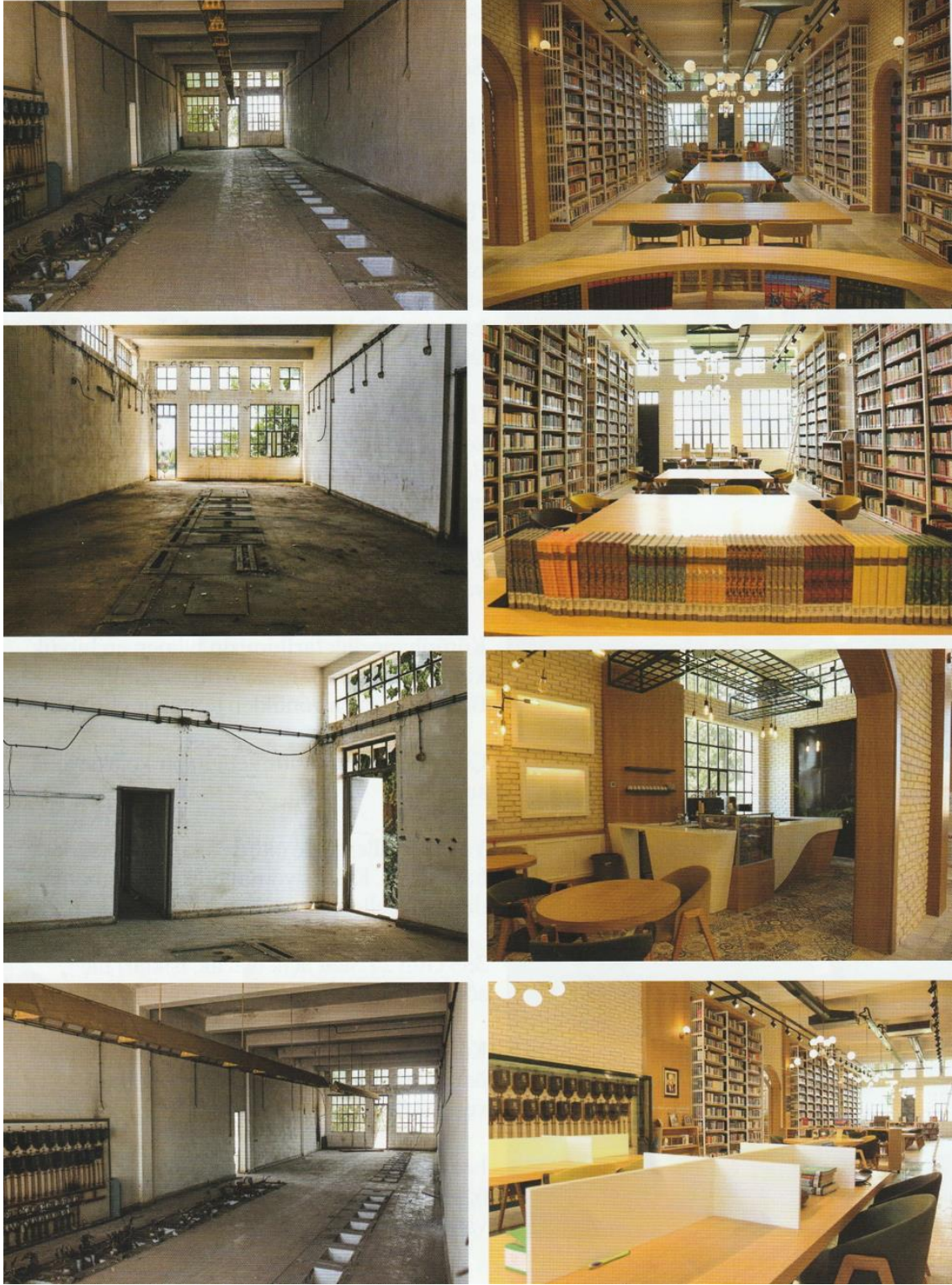
(a)

(b)

Şekil 3.8. a) Eski trafo binasının kütüphaneye dönüşümünden önceki görünümü (CMK tanıtım kitapçığı 2021); **b)** Eski trafo binasının kütüphaneye dönüşümünden sonraki aynı açıdan akşam çekilmiş bir fotoğrafı (Yazarın kendi arşivi)

Bina cephesinde yenilemelere ek olarak, yapının iç mekanında da yenilemeler yapılmıştır. Okuma alanları, tekil çalışma alanları, grup çalışma alanları, kafeterya, idari ofis, sistem odası, tuvaletler çözülerek kütüphane işlevine cevap verecek mekanlar oluşturulurken binanın dışı gibi iç mekanın da mevcut hali korunmuş binaya bariz şekilde görülebilecek kütleli herhangi bir ekleme ve çıkarma yapılmadığı görülmektedir (Şekil 3.9).

Şekil 3.9. Eski trafo binasının kütüphaneye dönüşümünden önceki ve kütüphaneye dönüştürüldükten sonraki açılışa hazırlanmış görünümleri (CMK tanıtım kitapçığı 2021)

Binanın bodrum katında yalnızca kitap rafları bulunmakta çalışma alanı bulunmamaktadır. Aynı zamanda idari ofis olarak düzenlenen kütüphane yöneticisinin kullanabileceği bir ofis de bodrum katta bulunmaktadır. Bodrum kat planına göre sağ

(a)

(b)

Şekil 3.11. a) Bodrum katta örtücü bulunmayan depo girişleri **b)** Depolama alanları iç kısım (Yazarın kendi arşivi)

Örtücüsü bulunmayan bu depoların iç kısımlarında da herhangi bir sabit mobilya bulunmamaktadır. Depolanacak olan malzemeler deponun iç kısımlarına şekilde görüldüğü gibi istiflenmiştir (Şekil 3.11b).

İdari ofis alanının kütüphane yöneticisinin kullanacağı şekilde mobil (hareketli) mobilyalar ile düzenlenmiş olduğu görülmektedir. Fotokopi çekirme, çıktı alma gibi kitapların belli bir bölümünü kopyalamak için bir hizmet alanı kütüphanede ayrı olarak bulunmamaktadır. Kütüphane yönetiminden alınan bilgiye göre olası bir çıktı ve fotokopi ihtiyacının idari ofiste bulunan çoklu işlev gören bir yazıcı tarayıcı-fotokopi makinesinden karşılandığı bilinmektedir (Şekil 3.12). Fakat diğer kullanıcının ücret karşılığında veya ücretsiz kullanabileceği kaynakların belli bir kısmını çoğaltabileceği bir kullanım alanı bulunmamaktadır.

(a)

(b)

Şekil 3.12. a) Bodrum kat idari ofis giriş kapısı (Yazarın kendi arşivi) **b)** İdari ofis iç mekanı (Kütüphane görevlisi Mustafa Kılavuz'un Arşivinden)

(a)

(b)

Şekil 3.13. a) Bodrum kat koridor 1 (Yazarın kendi arşivi) **b)** Bodrum kat koridor 2 (Yazarın kendi arşivi)

Bodrum kat planında mekanların algılanmasının kolay olması açısından kitap raflarının bulunduğu koridorlar plan üzerinde numaralandırılmıştır (Şekil 3.10). Koridor 1 ve Koridor 2 olarak numaralandırılan alanlarda kitaplıklar planda duvarlara paralel olarak dizilmiş görülürken gerçek mekanda kitaplıklar duvarlara dik bir şekilde konumlandırıldığı görülmektedir (Şekil 3.10 ve Şekil 3.13).

(a)

(b)

(c)

Şekil 3.14. a) Bodrum kat koridor 3 **b)** Bodrum kat koridor 4 **(c)** Bodrum kat koridor 5 (Yazarın kendi arşivi)

Koridor 3, koridor 4 ve koridor 5 olarak numaralandırılan alanlarda ise kitaplıklar bodrum kat planında görüldüğü şekilde duvarlara paralel olarak konumlandırılmıştır (Şekil 3.10 ve Şekil 3.14). Ayrıca kütüphaneye yapılan son ziyarette bodrum kat planında ve daha önceki kütüphane ziyaretlerinde olmadığı bilinen, bir oturma alanının bodrum kata eklendiği görülmüştür (Şekil 3.15.).

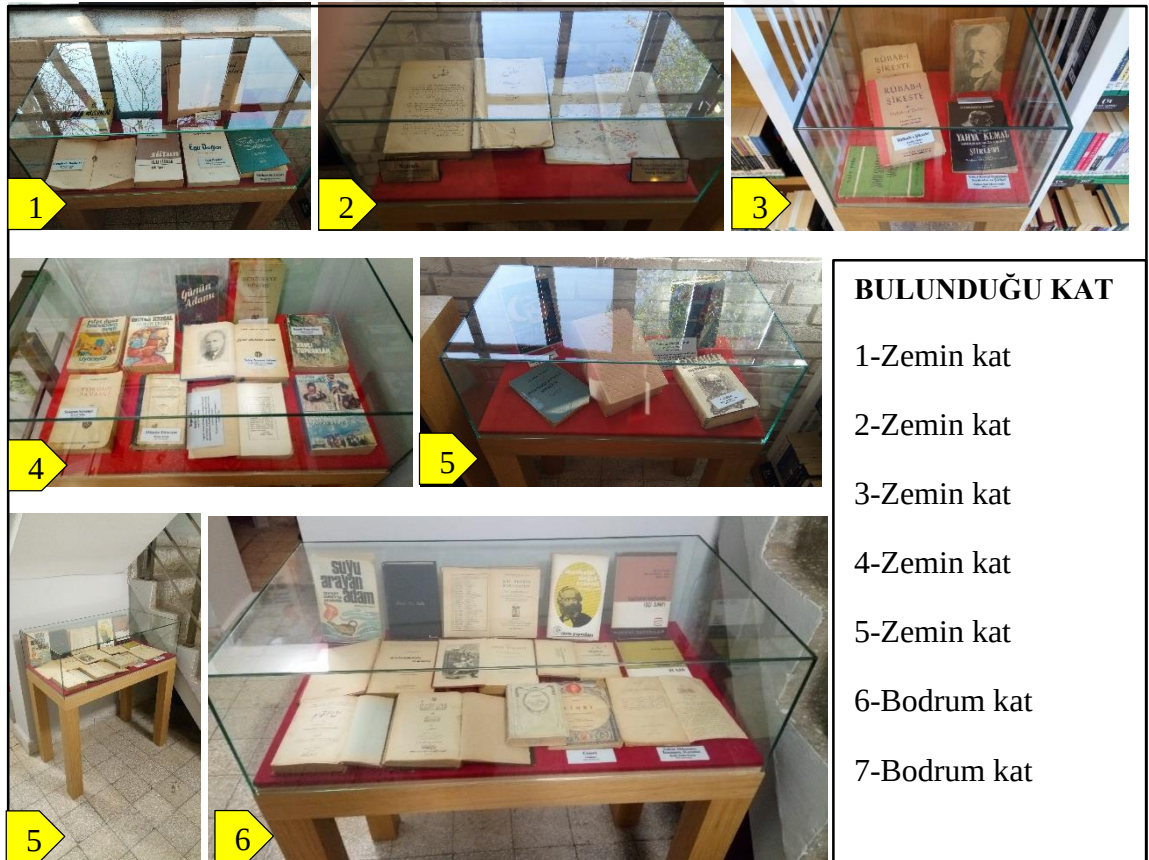

(a)

(b)

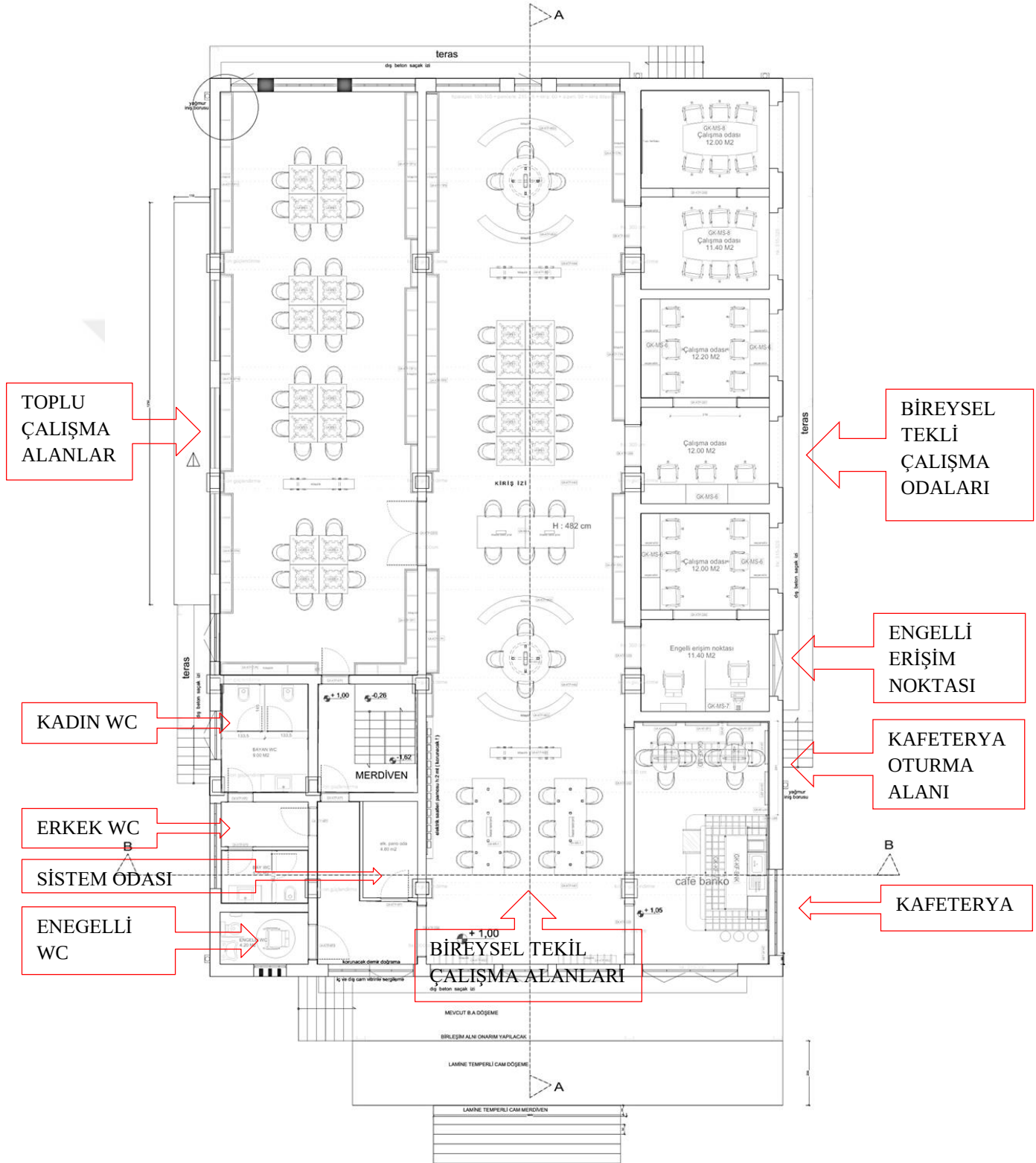
Şekil 3.15. a) Bodrum kat yeni eklenen oturma-okuma alanı (Yazarın kendi arşivi)

19 Mayıs 2021 yılında müze kütüphane olarak, 7 gün-24 saat hizmet vermek üzere halka açılan ve kitap ödünç verme uygulaması bulunmayan kütüphanenin 200 bin kitap kapasitesi bulunmaktadır (Anonim 22). Çoğu kitabın bodrum katta depolandığı görülmektedir. Kütüphanede tarihi değeri olan kitapların ise, hem bodrum katta hem de zemin katta sergilendiği sergileme ünitelerinde bulunduğu görülmektedir (Şekil 3.16.).

Şekil 3.16. CMK Tarihi kitapların sergileme üniteleri ve bulundukları kat bilgisi (Yazarın kendi arşivi)

Zemin katta ise çalışma salonları (toplu çalışma alanları, bireysel çalışma alanları) kafeterya (güncel kullanımıyla danışma), sistem odası, erkek tuvaleti, kadın tuvaleti, engelli tuvaleti bulunmaktadır. (Şekil 3.17).

Şekil 3.17. Cemil Meriç Kütüphanesi zemin kat planı (Antalya Kepez Belediyesi Arşivi)

Mekansal olarak bulunması gereken mahaller göz önüne alındığında, kütüphanede zemin katta; okuma/araştırma salonlarının, bireysel çalışma alanlarının, taşınabilir bilgisayar kullanımına uygun çalışma alanlarının, grup çalışma alanlarının var olduğu tespit edilmiştir (Şekil 3.18, Şekil 3.19 ve Şekil 3.20). Fakat bu alanlar birbirinden kullanım amacı olarak ayrı düşünülmediğinden ve kullanıcının dikkat etmemesi sebebiyle bir kullanım karmaşası yaşanmaktadır.

Şekil 3.18. Zemin kat okuma ve tekil ve grup çalışma alanları (Yazarın kendi arşivi)

Şekil 3.19. Zemin kat okuma ve tekil ve grup çalışma alanları (Yazarın kendi arşivi)

Şekil 3.20. Zemin kat okuma ve tekil ve grup çalışma alanları (Yazarın kendi arşivi)

Nitekim kafeteryada 4 kişi kapasiteli bölüme taşınabilir, şahsi bilgisayarımızla çalışmak için oturduğumuzda görevli tarafından uyarılarak o kısmın okuma için ayrıldığı belirtilmiştir fakat bir ayırıcı düşünülmemiştir (Şekil 3.17).

Şekil 3.21. a) Zemin kat kafeterya (yeni kullanımı ile danışma) b) Kafeteryadaki okuma bölümü (yazarın kendi arşivi)

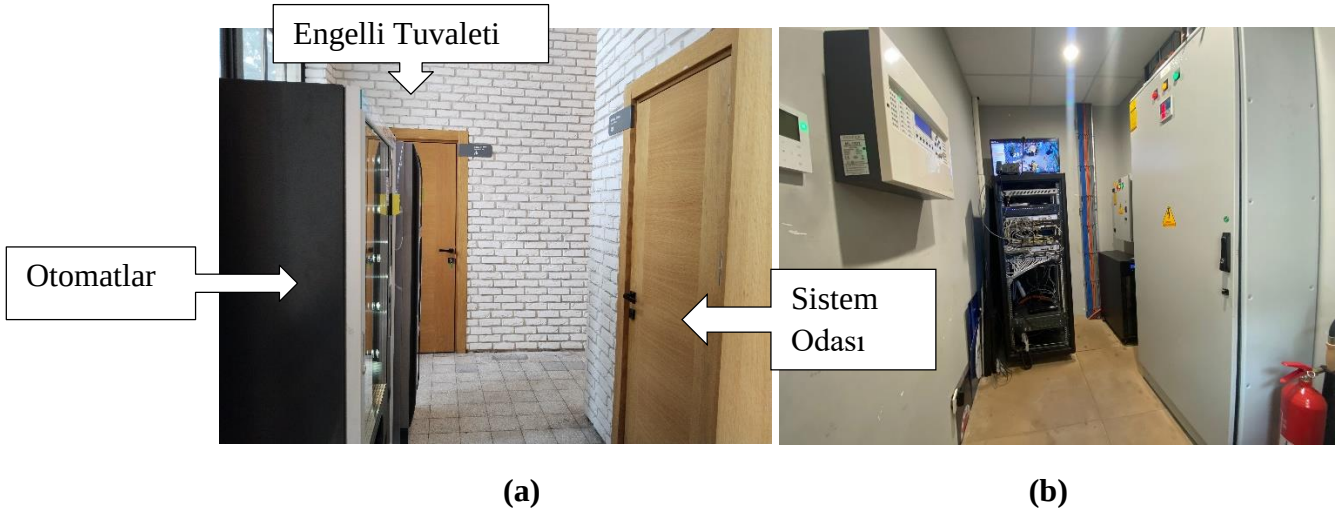
Ayrıca kütüphanede kitap ödünç verme uygulaması bulunmadığından kitaplar dışarı çıkarılmamakta ve sadece bina içerisinde kullanılmaktadır. Okuma alanlarında ise belirli bir tanımlayıcı bulunmadığından kullanıcı bu alanı, çalışma alanı olarak değerlendirmekte ve üniversiteye hazırlanan veya başka bir sınav için çalışmak isteyen öğrenciler tarafından kullanılmaktadır. Bu nedenle de, araştırma amacıyla kütüphane kullanımında boş yer bulma sorunu ile karşılaşmaktadır.

Kütüphane içerisinde 1 erkek ve 2 kadın tuvaleti olmak üzere 3 adet tuvalet bulunmaktadır. Ayrıca zemin katta engelliler için uygun koşullarda tasarlanmış bir engelli tuvaleti bulunmaktadır. Kütüphane içerisinde herhangi bir ibadethane bulunmayıp kütüphanenin bulunduğu Dokuma Park'ta kütüphaneye yakın bir cami bulunmaktadır.

Kütüphaneye yapılan son ziyarette mekan yetersizliğinin bazı eksikliklerle sinyal verdiği de gözlemlenmiştir. Kütüphanenin kafeterya kısmının artık hizmet vermediği görülmüştür. Kütüphanede daha önce tasarım aşamasında bir danışma ve bilgilendirme alanının düşülmemesi sebebiyle kafeterya alanının kütüphanede kurulan süreli bir kart sistemini yönetmek amacıyla kütüphane görevlisinin kullandığı danışma kısmı olarak kullanıma açılması dikkat çekmektedir.

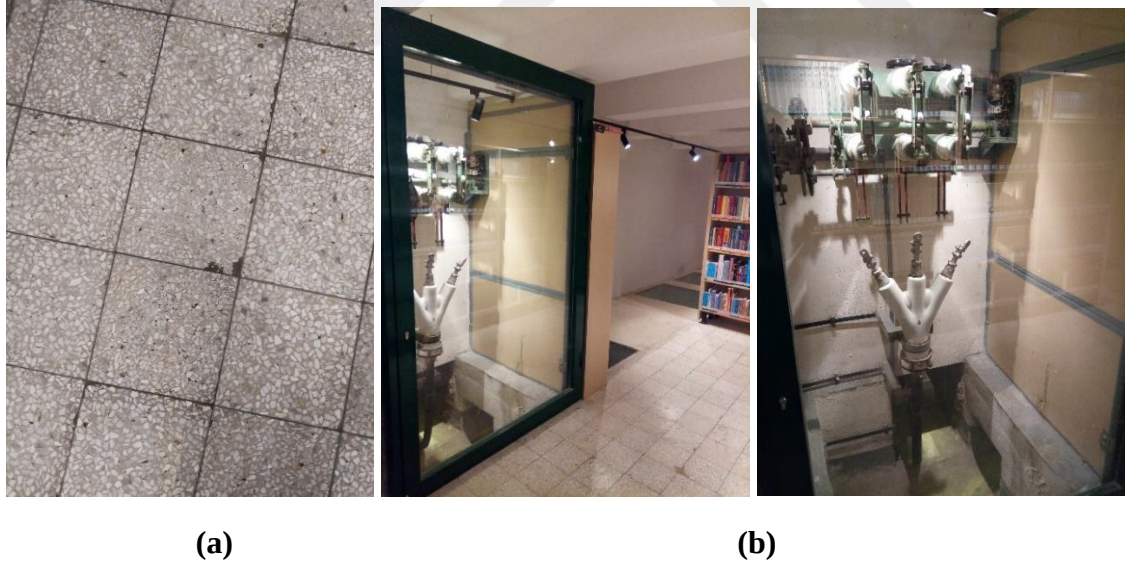
Kütüphanede bilgisayar ile araştırma yapabileceğiniz bilgisayar araştırma alanları bulunmamakla birlikte kişisel bilgisayarla priz bulunan masalar çalışma alanı kullanılmaktadır.

Personelin yemek yemesi için kütüphane içinde bir alan bulunmamaktadır. Kütüphane yönetimi tarafından kütüphaneye yakın başka bir bina içerisindeki mutfağın kullanıldığı belirtilmiştir.

Şekil 3.22. a) Kafeterya alanının işlev değişikliği sonrasında yapıya getirilen otomatlar (yazarın kendi arşivi) **b)** Sistem odası içi (Mustafa Kılavuz'un Arşivinden)

Ayrıca kütüphaneye yapılan son ziyarette kafeteryanın kullanım değişikliği sebebiyle, daha önce kafeteryadan sağlanan yiyecek içecek ihtiyacı için engelli tuvaletinin önüne konumlandırılmış 2 adet otomata rastlanmıştır (Şekil 3.22). Anket sonuçlarında kullanıcının kafeteryanın artık hizmet verememesinden duyduğu memnuniyetsizlik ve otomattan memnun olmadığı cevaplarda rastlanmaktadır. Planda bulunmayan ve sonradan üretilen bu çözümün, aynı zamanda engelli tuvaletini kullanacak engelli birey için de sorun oluşturabileceği düşünülmektedir.

Şekil 3.23. a) Cemil Meriç Kütüphanesi korunan mozaikler **b)** Cemil Meriç Kütüphanesi bodrum kattaki korunan elektrik aksamaları

(a)

(b)

Şekil 3.24. a) Cemil Meriç Kütüphanesi dönüşümden önce zemin kattaki elektrik aksamaları (CMK tanıtım kitapçığı 2021); **b)** Mevcut hali

Kütüphanenin cephesinde olduğu gibi iç mekanda da çeşitli alanlarda eski yapıya ait belli elemanların korunduğu görülmektedir. Trafo binasının orijinal 20x20 karo mozaikleri ve binanın zemin katında ve bodrum katında bulunana bazı elektrik aksamaları da korunmuştur (Şekil 3.23 ve Şekil 3.24).

Şekil 3.25. Cemil Meriç Kütüphanesi bodrum katta bulunan kiosk

Kütüphanenin elektronik olarak kitap bulmak için sistemi aktif olarak çalışmakta olup, kitap taraması için bir adet bodrum katta ve bir adet zemin katta olmak üzere toplamda 2 adet kiosku bulunmaktadır (Şekil 3.25).

3.2. Yöntem

Araştırmada sosyal bilimlerin ve çevre davranış araştırmalarının yöntem ve teknikleri kullanılarak, bir saha çalışması yapılmıştır. Çalışma kapsamında nicel ve nitel boyutunda çoklu veri toplama araçlarından faydalanılmış ve verilerin güvenilirliği artırılmaya çalışılarak karma yöntem araştırması kullanılmıştır. Nitel çalışmalarda incelenen gruptaki kişi sayısının kısıtlı olması ve genelleme imkanı sunmaması ve tek başına nicel araştırmanın kişisel bakış açısını bize derinleme irdeleme ve inceleme imkanı vermemesi karma yönteme başvurma sebebidir (Creswell 2025). Çalışma kapsamında nicel veri toplama araçlarından anket kullanılarak mekanın yeni işlevine olan adaptasyonunun ölçümü için kütüphane kullanıcısının görüşleri alınmıştır. Bu kapsamda bir ya da daha çok değişkene ait değerlerin veya puanların dağılımına ait özellikleri betimlemek amacıyla verileri sayı ve yüzde olarak veren frekans dağılımı yapılarak analizler yapılmıştır. Anketin uygulanacağı kişi sayısını belirlemek için örneklem tayininde kütüphane yönetiminden alınan istatistik veriler yardımcı olmuştur (Şekil 3.26).

Şekil 3.26. Kütüphane yönetiminden alınan istatistik veriler (Oğuzhan Ceylan'ın Arşivinden)

Kütüphanenin 2022 yılına ait 4 aylık (temmuz-ağustos-eylül-ekim) kullanıcı sayısı istatistik verilerine göre; 4 ayda 201.348 kişinin kütüphaneyi kullandığı görülmektedir. Bu 4 ayın ortalaması alındığında aylık 50.337, günlük 1637 kişinin kütüphaneyi kullandığı anlaşılmaktadır. Anket kısıtlı bir sürede yapılacağından zaman faktörü de dikkate alınarak, örneklem büyüklüğünün tayini yapılmaya çalışılmıştır. Günlük ortalama 1637 kişi olarak hesaplanan kullanıcı sayısının bir kısmının 18 yaş altı lise veya ortaokul öğrencisi olduğu tahmin edilmiştir. 18 yaş altı bireylere anket uygulaması için veli izni gerekeceğinden, anketin yalnızca 18 yaş üstü kütüphane kullanıcısına uygulaması planlanarak örneklem büyüklüğünün 70 kişi olarak sınırlandırılmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

Kütüphane binasını kullanan yönetici, personel ve diğer kullanıcı olmak üzere 3 farklı kullanıcı grubu bulunmaktadır. Fakat düzenlenen anketler kütüphanede vardiyalı çalışan personel ve geçici olarak kullanmaya gelse de kütüphanenin her mekanını aktif olarak kullanan, çalışmada diğer kullanıcı olarak adlandırılan 2 farklı kategorideki kullanıcıya yüz yüze uygulanmıştır. Veriler 25 Şubat 2025 Salı günü ve 1 Mart 2025 Cumartesi tarihlerinde bir hafta içi, bir hafta sonu olmak üzere toplam 2 günde toplanmıştır. Kütüphanede 2 temizlik personeli ve 5 kütüphane görevlisi olmak üzere toplam 7 personel vardiyalı olarak çalışmaktadır. Vardiya dolayısıyla belirlenen anket süresinde bu personelden yalnızca 2 personele anket uygulanabilmiştir. Toplamda 2 personel ve 70 diğer kullanıcı olmak üzere 72 kişiye anket uygulanmış, tüm sorulara

cevap veren 2 personel anketi ile 58 diğer kullanıcı anketi olmak üzere toplam 60 anket araştırmaya dahil edilmiştir.

Anket bölümleri demografik bilgiler, davranışsal adaptasyon soruları, fizyolojik adaptasyon soruları ve yapısal adaptasyon soruları olmak üzere 4 bölümden oluşmaktadır. Anketteki sorular açık uçlu sorular, kapalı uçlu sorular, yarı kapalı uçlu sorular olmak üzere 3 farklı türde hazırlanmıştır. Kapalı uçlu ve yarı kapalı uçlu soruların seçenekleri 5’li Likert ölçeğine göre derecelendirilerek belirlenmiştir.

Likert-tipi sorular araştırılan konu hakkında tutum veya görüş içeren bir ifade ve bu ifadeye katılım düzeyini belirten seçeneklerden oluşan, katılım düzeyini belirlemek amacıyla iki aşırı uç arasında yer alan birden çok seçenek sunulan soru tipleridir. Bu seçenekler “en yüksekten en düşüğe” veya “en iyiden en kötüye” doğru dereceli bir şekilde sıralanmaktadır (Turan, Şimşek ve Aslan 2015).

Nitel verilerin sayısal olarak analizinde yüzdelere indirgeme sözcük sıklığını hesaplama işlemi uygulanmaktadır. Bu nedenle açık uçlu sorulara verilen cevaplar çizelgelere işlenerek sıralanmış, kullanılan ölçülen ifadeler sınıflandırılarak yüzdeye indirgemesi yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek 2021).

Açık uçlu soruların cevapları incelenmesini kolaylaştıracak çizelgeler şeklinde gösterilirken; 5’li likert ölçeğine göre derecelendirilmiş kapalı uçlu soruların cevapları frekans ve yüzdenin rahat görülebileceği grafikler ile gösterilmiştir. Bulgularda verilen sütun grafikleri frekans grafikleri olarak hazırlanmıştır ve frekans grafiklerinde bulunan rakamlar kişi sayısını ifade etmektedir. Sütun grafikleri yanında verilen dairesel grafikler ise verilen cevaplardaki frekans dağılımının (kişi sayısının) yüzdeye döküldüğü, yüzde grafikleri olarak hazırlanmıştır. Yarı kapalı uçlu sorular için ise yine grafikler kullanılmış ayrıca kullanıcının görüşünü belirttiği alandaki açıklamalara da yer verilmiştir.

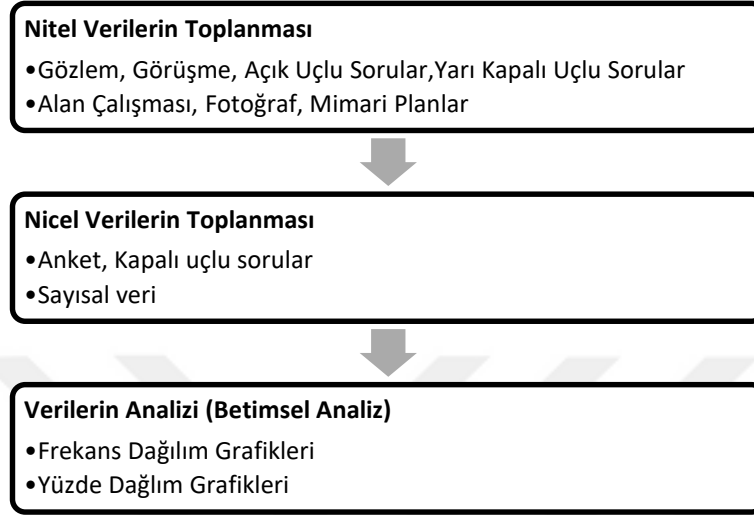
Personele ve diğer kullanıcıya yapılan anketteki soruların birçoğu ortak olup farklı sorular da bulunmaktadır. Farklı olan sorular için cevapların analizi ayrı ayrı yapılmış türdeş sorular için analizler aynı grafiklerde gösterilmiştir. Yapılan anketlere ait sorulara ekler kısmında yer verilmiştir (ek-4 ve ek-5).

Şekil 3.27. Çalışma sürecinin kronolojisi

Çalışma adımlarının kronolojik sırası ve yöntem grafiği şu şekildedir (Şekil 3.27 ve Şekil 3.28); ilk etapta verilen yeni işleve adaptasyonun değerlendirilmesine yönelik kütüphanenin yönetimi ile irtibat kurulmuş, belediyeden yapıya ait çeşitli mimari plan, kesit, cephe görünüşleri, istatistik veriler vb. ulaşılmıştır. Alandan çekilen fotoğraflar ile yerinde incelemeler gerçekleştirilerek veriler toplanmış, toplanan verilerin tezde

kullanımına ilişkin izin alınmıştır. Diğer taraftan literatür taraması yapılarak yeniden işlevlendirme, adaptasyon, kütüphane kavramları araştırılmıştır. Araştırma sonucu adaptasyon ölçümünün kullanıcı-mekan bağıntısı olduğundan kütüphane kullanıcılarına bir anket düzenlenmiştir. Anketin yapılabilmesi amacıyla etik kurul onay izni alınmıştır. İzin sonrası anket uygulanarak veri analizi yapılmıştır.

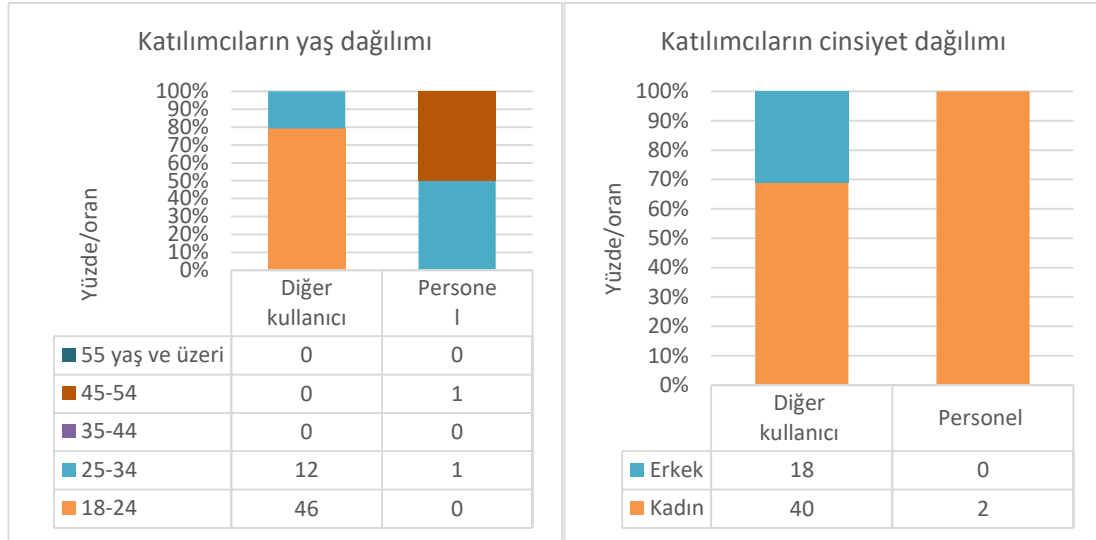
Şekil 3.28. Tez çalışmasının yöntem grafiği

Literatür taramasının ilk aşamada yapının yeni işlevinin bir kütüphane olması sebebiyle, kütüphane tasarım gerekliliklerinin literatür taraması yapılmıştır. Bu tarama yapılırken; kütüphane türüne göre bazı işlevlerin değiştiği veya olmadığı gözlemlenmiş; tasarım gerekliliklerinin de değişiklik gösterebileceği fark edilmiştir. Bu nedenle incelemenin doğru olması amacıyla, kütüphane türleriyle ilgili çeşitli kaynaklar taranarak literatüre katkısı olması açısından herhangi bir kütüphanenin türünün tespiti için bir şema oluşturulmuştur bu şemaya ve ayrıntılı araştırmasına kütüphane türleri kısmında yer verilmiştir (Bkz. Syf 30). Kütüphane türlerine göre işlevinin mekansal gereklilikleri için literatür araştırması yapılmış, yapının bu gerekliliklere göre yeni işleve uygunluğu analiz edilmiştir. Yeniden işlev verilecek mevcut yapının özellikleri ve yeni işlevin uyumu, yeniden işlevlendirmenin sürdürülebilirliği ile doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenle yapılan araştırmada anket soruları yapının çevresel ve mimari özellikleri (büyüklük, yükseklik, biçim, mekansal kurgu) yeni işlevle uyumu çerçevesinde hazırlanmaya çalışılmıştır.

3.2.1. Çalışma grubu

Anketin 1. bölümünde, kütüphane kullanıcılarının profilini belirlemeye yönelik demografik bilgileri içeren sorular yer almaktadır. Bu bölümde, tüm kullanıcılara; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum ve çalışma durumu gibi 5 adet ortak soru sorulmuştur. Anket soruları ekte yer almaktadır (ek-4).

Anket, 18 yaş ve üzeri bireylere uygulanmıştır. Kütüphaneye gelen çoğu kullanıcının da bu yaş grubunda olduğu fark edilmiştir. Anket yapılan tarihlerde kütüphanede ortaokul veya ilkokul öğrencilerine rastlanmamıştır. Anket esnasında rastlanan yalnız 5-6 kişi 17 yaşında olduklarını belirtmiş, ancak reşit olmadıkları için onlara anket yapılmamıştır.

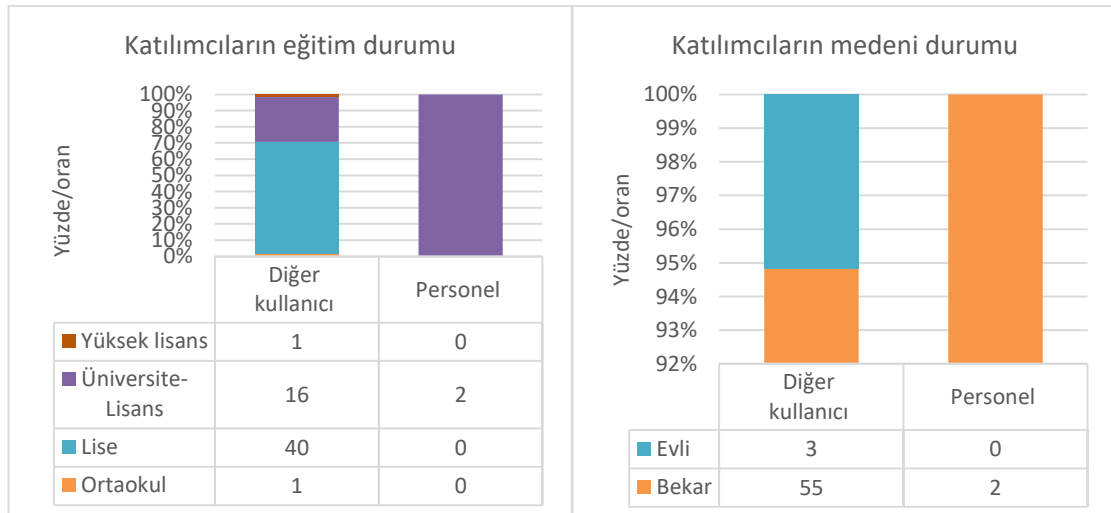

(a)

(b)

Şekil 3.29. (a) Katılımcıların yaş dağılımı (b) Katılımcıların cinsiyet dağılımı

Araştırmada kütüphaneyi geçici olarak kullanmaya gelen ve ankete katılan 58 diğer kullanıcıdan 46'sının 18-24 yaş aralığında, 12'sinin 25-34 yaş aralığında oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan personel kullanıcılardan biri 25-34 yaş aralığında diğeri ise 45-54 yaş aralığında bulunmaktadır. Bu verilere göre kütüphane kullanıcısının 18 yaş üzeri genç bir kitleden oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu genç kitlenin sayısal değerleri yüzdeye vurulduğunda %80'e yakınının 18-24 yaş aralığında, %20'sinin 25-34 yaş aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan kütüphane kullanıcılarının cinsiyetleri ise 2'si personel olmak üzere 40'ı kadın ve 18'i erkektir. Ankete katılan diğer kullanıcının % 70'e yakını kadın kullanıcı ve %30 yakını erkek kullanıcıdır. Ankete katılan personelin %100'ü ise kadın kullanıcıdan oluşmaktadır (Şekil 3.29).

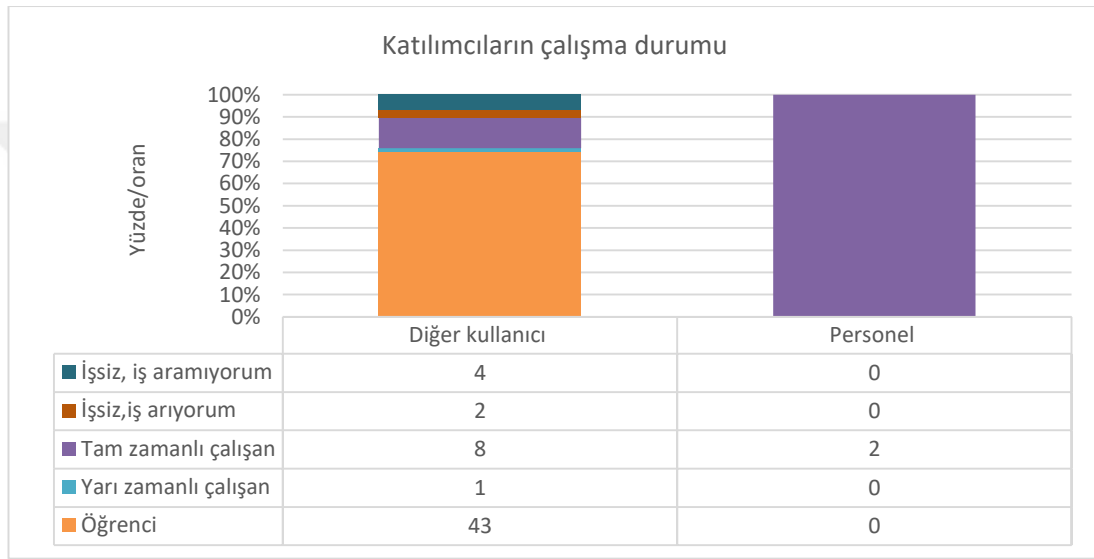
(a)

(b)

Şekil 3.30. (a) Katılımcıların eğitim durumu (b) Katılımcıların medeni durumu

Ankete katılan kütüphane kullanıcılarının 1'i ortaokul 40'ı lise, 2'si personel olmak üzere 19'u üniversite ve 1'i ise yüksek lisans mezunudur. Bu verilerden kütüphaneyi kullanmaya gelen kullanıcının %100'e yakınının en az lise mezunu olan bireyler oldukları çıkarılmaktadır. Ankete katılan kütüphane kullanıcılarının 2'si personel olmak üzere 57'si bekar ve 3'ü evlidir Katılımcıların %95'e yakınının medeni durumunun bekar olduğu görülmektedir (Şekil 3.30).

Ankete katılan kütüphane kullanıcılarından 43'ü çalışmayan öğrenci olduğunu, 2'si personel olmak üzere 10'u tam zamanlı çalışan olduğunu, 1 tanesi yarı zamanlı çalışan olduğunu, 4 tanesi işsiz fakat iş aramadığını, 2 tanesi ise işsiz ve iş aradığını belirten seçenekleri işaretlemişlerdir. Bu verilerden kütüphane kullanıcısının %75-80'e yakının öğrenci olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 4.31).

Şekil 3.31. Katılımcıların çalışma durumu

Öğrenci harici çalışan grubun hangi meslek dallarında oldukları ve personel için kütüphanedeki görev ve kıdemlerini öğrenmek amacıyla demografik bölümde bulunan 5 ortak soru haricinde, anketlerde farklı açık uçlu sorular sorulmuştur. Katılımcıların bu açık uçlu sorulara verdiği cevaplar çizelgeler ile gösterilmiştir (Çizelge 3.1 ve Çizelge 3.2).

Çizelge 3.1. Personel anketi görev tanımı ve görev süresi bilgisi

Soru Numarası	Soru	1. Katılımcının Cevabı	2. Katılımcının Cevabı
6	Kütüphanedeki göreviniz?	Kütüphane Görevlisi	Kütüphane Elemanı
7	Kaç senedir Cemil Meriç Kütüphanesi çalışmaktasınız?	1,5 yıl	3 ay
Toplam			2 kişi

Çizelge 3.2. Diğer kullanıcı anketi katılımcıların meslek bilgisi

Soru Numarası	Soru	Katılımcıların verdiği cevaplar	Kişi Sayısı / Frekans	Yüzde
6	Mesleğiniz? (Çalışmıyor olsanız da lütfen belirtin)	Öğrenci	43	74,13
		Doktor	2	3,44
		Öğretmen	2	3,44
		Antrenör	1	1,72
		Avukat	1	1,72
		Sağlık Yöneticisi	1	1,72
		İnşaat Mühendisi	1	1,72
		Bilgisayar Mühendisi	1	1,72
		İç Mimar	1	1,72
		Maliyeci	1	1,72
		Havalimanı Operasyon Memuru	1	1,72
		Garson	1	1,72
		Finans Uzmanı	1	1,72
		Belirtmemiş	1	1,72
Toplam			58 kişi	100

Kütüphane personeline sorulan 6 ve 7. açık uçlu soruya kütüphane görevlisi ve kütüphane elemanı olarak yanıt verirken; görevini kütüphane görevlisi olarak belirten kadın personel 1,5 yıldır kütüphanede görev yaptığını, görevini kütüphane elemanı olarak belirten kadın personel ise 3 aydır kütüphane çalışanı olduğunu belirtmiştir (Çizelge 3.1).

Diğer kullanıcı anketinde bulunan 6. açık uçlu soruya cevap veren kullanıcıların ise meslek dağılımı çizelgede gösterilmiştir (Çizelge 3.2). Araştırmaya katılan kullanıcıların çoğunun öğrenci olmakla birlikte çok farklı meslek dallarında oldukları görülmektedir. Tüm bu demografik veriler birlikte ele alındığında kütüphane kullanıcısının çoğunun ortalama 18 yaşlarında, en az lise mezunu ve halen öğrenci bireyler olduğu anlaşılmaktadır. Gençler arasında “mezun tayfa” olarak isimlendirilen lise mezunu ve üniversite sınavına hazırlanan bireyler oldukları anlaşılmaktadır. Buradan da kütüphaneyi en çok ders çalışma amacıyla kullandıkları çıkarımı yapılabilir.

3.2.2. Çalışma için alınan izin belgeleri

“Yeniden İşlevlendirmede Mekân Adaptasyonu Cemil Meriç Kütüphanesi Örneği” adlı bu tez çalışmasının yönteminde nitel ve nicel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Bu kapsamda kütüphane kullanıcısına bir anket düzenlenmiştir. Yapılan anket için, Akdeniz Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Bilimsel Araştırma ve

Yayın Etiği Kurulu tarafından 07.02.2025 tarih ve 04 sayılı karar (ek-1) ile etik kurul onayı alınmıştır (tarih: 07.02.2025; toplantı sayısı: 02; karar sayısı: 04). Onay belgesine “ekler” bölümünde yer verilmiştir. Ayrıca kütüphanenin mimari plan, görsel, kullanıcı istatistik vb. yönetimden, belediyeden ve alandan toplanan verilerin kullanımı için kütüphane yönetiminden erişim izni alınmıştır. Eriřime ilişkin izin belgesi de yine “ekler” bölümünde yer almaktadır (ek-2).

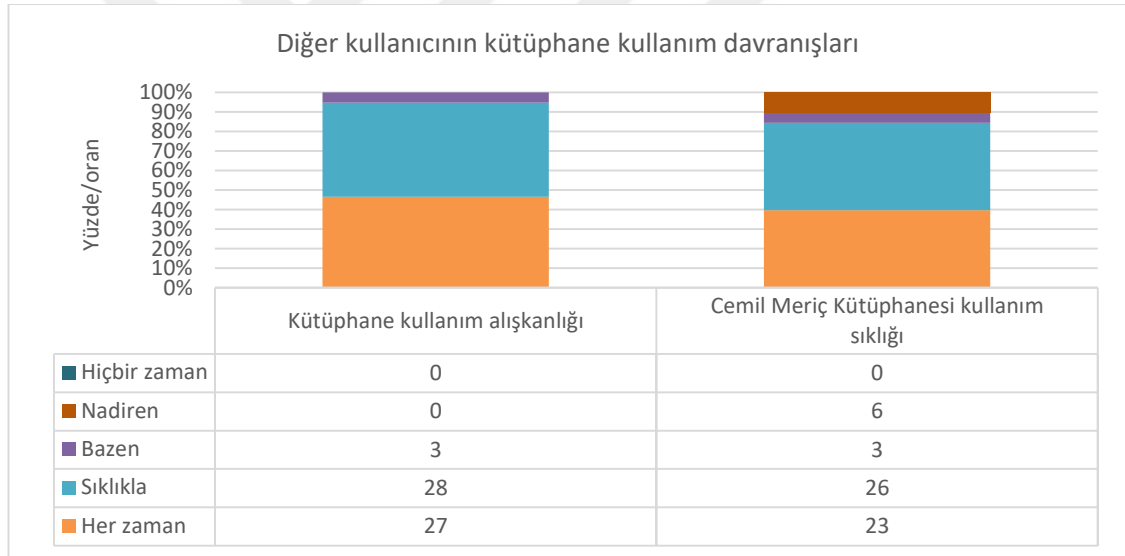

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Davranışsal Adaptasyon Analizi

Anketin bu bölümünde kullanıcıya kütüphane kullanım davranışlarının yanı sıra kullanıcı-mekan (Cemil Meriç kütüphanesi'nin eski işlevinin bilinirliği ile yeni işlevi olan kütüphane işlevinin kullanıcı ile ne kadar bağ kurduğunu ölçmeye yarayan sorular) ve mekan-çevre davranış ilişkilerini inceleyen mekanın yeni işlevine olan adaptasyonunu ölçen sorular sorulmuştur. Kütüphane kullanım sıklığı, kullanım süresi, kullanım amacı gibi sorular ile kullanıcının kullanım davranışları ölçülmüştür. Ayrıca kullanıcı ile mekan arasındaki uyum davranışını ölçmek isteyen ifadeler de kullanılmıştır. Bölümde ortak sorulara cevaplar aynı grafiklere işlenmiştir.

Bu sorulardan “Kütüphane kullanım alışkanlığınız nedir?” sorusuna cevap veren 58 kişiden 27 kişi “her zaman” ve 28 kişi ise “sıklıkla” ifadelerini işaretleyerek her gün veya haftada 1-2 kez mutlaka bir kütüphaneye gittiklerini belirtmişlerdir. 3 kişi ise bu soruya “bazen, ayda 1-2 kez kütüphane kullanım” ifadesini işaretlemiştir. Bu verilerden kütüphaneye gelen kullanıcının %90'dan fazlasının düzenli bir kütüphane kullanım alışkanlığı olduğu sonucu çıkarılmaktadır (Şekil 4.1).

Şekil 4.1. Diğer kullanıcı anketi kütüphane kullanım alışkanlığı ve CMK kullanım sıklığı

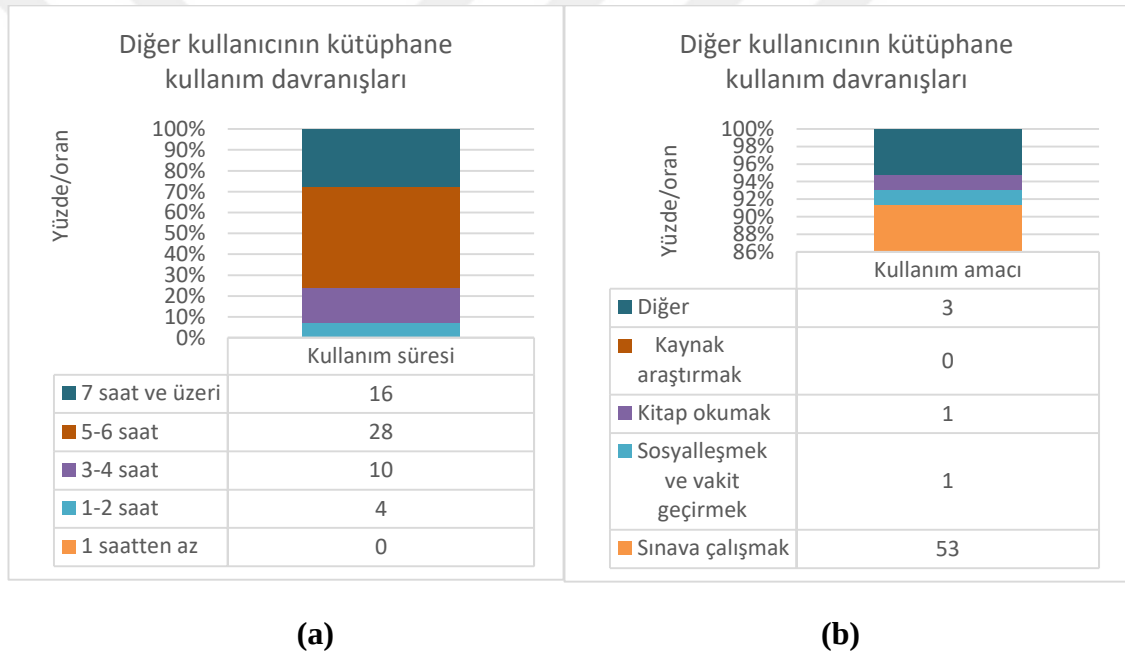
Diğer bir soru olan “Cemil Meriç Kütüphanesini kullanım sıklığınız nedir?” sorusuna ise 58 kişiden 23’ü “her zaman-her gün mutlaka Cemil Meriç Kütüphanesine gelirim” seçeneğini, 26’sı “sıklıkla-haftada 1-2 kez mutlaka Cemil Meriç Kütüphanesine gelirim” seçeneğini, 3’ü “bazen-ayda 1-2 kez Cemil Meriç Kütüphanesine gelirim” seçeneğini ve 6’sı “nadiren yılda 1-2 kez gelirim”, ifadeleriyle Cemil Meriç kütüphanesini kullanım sıklığını belirten seçenekleri işaretlemişlerdir (Şekil 4.1).

İki soru için de ankete yanıt verenler aynı kişiler olduğundan kütüphane kullanım alışkanlığı ile Cemil Meriç Kütüphanesi kullanım sıklığı sorularına verilen cevapları karşılaştırılabilir. Oranlara bakıldığında yanıt verenlerden herhangi bir kütüphane için kullanım alışkanlığı %90'dan fazlası pozitif yönde eğilimli olan bu katılımcıların, kullanım sıklığı oranının %90'a yakın olmasından çoğunlukla vakit geçirdiği

kütüphanenin Cemil Meriç kütüphanesi olduğu ve Cemil Meriç kütüphanesinin belirli bir kullanıcı kitlesi olduğu yorumu yapılabilir. Kişi sayıları karşılaştırıldığında Cemil Meriç Kütüphanesine nadiren geldiğini belirten seçeneği işaretleyen %10'a yakın bir orana işaret eden 6 kullanıcının bir kütüphane kullanım alışkanlığının olduğu fakat bunun için Cemil Meriç dışındaki kütüphaneleri de aktif kullandığı çıkarımı yapılabilir.

Aynı zamanda Cemil Meriç Kütüphanesi kullanım sıklığı sorusuna verilen olumlu yöndeki veri çıktıları diğer soru yanıtlarının güvenilirliği için anketin doğru bir kitleye uygulandığının kanıtı olarak gösterilebilir.

Araştırmaya dahil edilen 58 kişiden 16'sı Cemil Meriç Kütüphanesini 7 saat ve üzeri kullandığını, 28'i 5-6 saat aralığında kullandığını, 10'u 3-4 saat aralığında ve 4'ü 1-2 saat aralığında kullandığını belirten seçenekleri işaretlemişlerdir (Şekil 4.2). Kütüphaneye gelen kullanıcının %90'dan fazlasının kütüphaneyi çok uzun sürelerde kullandığı tespit edilmiştir. Yaşanan yoğunluk ve mekan yetersizliğinin bu nedenle olabileceği tartışmaya açılabilir.

Şekil 4.2. Diğer kullanıcı anketi **(a)** CMK kullanım süresi **(b)** CMK kullanım amacı

Kütüphaneye gelen ve ankete yanıt veren 58 kullanıcının kütüphane kullanım amacı incelendiğinde 53'ü kütüphaneyi bir sınava çalışmak için kullandığını belirtirken, 1 kişi kitap okumak ve 1 kişi sosyalleşmek-vakit geçirmek amacı ile kütüphaneyi kullandığını belirten seçeneği işaretlemiştir (Şekil 4.2). Diğer seçeneğini işaretleyenler ise ne amaçla kullandıklarını belirtmeleri amacıyla bırakılan boşluğa “İspanyolca çalışmak için”, “bilgisayar ile yapabileceğim işlerimi halletmek için” ve “araştırma yapmak için” cevaplarını vermişlerdir.

Kütüphane kullanım amacı sorusunun cevapları analiz edildiğinde kullanıcının %92'ye yakını kütüphaneyi bir sınava çalışmak için kullandığını belirttiğinden kütüphanenin araştırma ortamından çok çalışma ortamı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca demografik verilerden de doğrulanmaktadır. Bu durum mekan

olarak okuma ve araştırma alanlarının ders çalışma işlevi ile işgaline yol açarak bir araştırma kütüphanesi olan Cemil Meriç Kütüphanesinin kaynaklarının kullanımının olanaksızlaştırdığı sonucuna varılabilir. Cemil Meriç Kütüphanesi özelinde, tüm ödünç verme uygulaması olmayan araştırma kütüphaneleri için kaynak kullanımı sağlayacak olan mekanların ders çalışma amacıyla kullanılması durumu mekan yetersizliğine neden olan sebeplerden sayılabilir.

Nitekim kütüphane personeline yapılan ankette bulunan 14. sırada bulunan “Bir kütüphaneci olarak kullanıcının kütüphaneyi en çok hangi amaçla kullandığını gözlemlediniz?” sorusuna iki personel de kütüphaneyi “genellikle bir sınava çalışmak için kullanırlar” cevabı bulunan seçeneği işaretlemişlerdir.

Diğer kullanıcı anketinde 11. sırada bulunan açık uçlu “Kütüphanede en sık hangi mekanı kullanırsınız? Mekan yeterli mi? Değilse neden?” sorusuna verilen cevaplar aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir. Çizelgenin algılamasının kolay olması açısından yeterlilik seviyesi kırmızı, yeşil ve sarı renkler ile belirtilmiştir. Kırmızı renk yetersizliği, yeşil renk yeterliliği, sarı renk ise fikir beyan etmeyen kullanıcı için nötr renk olarak kullanılmıştır (Çizelge 4.1.). Çizelge daha sonra yeterlilik ifadesine göre sonuçların yüzde şeklinde rahatça görülebileceği bir grafikte gösterilmiştir (Şekil 4.3.)

Çizelge 4.1. Diğer kullanıcı anketi en sık kullanılan alan ve yeterlilik durumu sorusuna verilen cevaplar

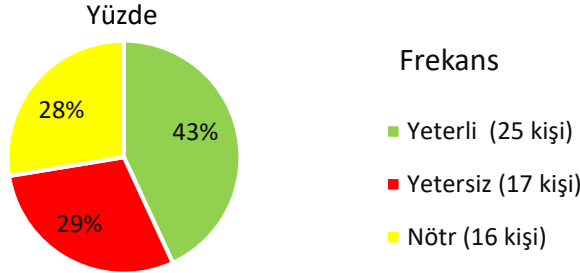
Katılımcı No	En sık kullanım Alanı	Kullanım alanının yeterlilik durumu	
1	Orta alandaki büyük masa, girişteki yuvarlak masa, yan büyük odadaki herhangi bir masa	Yeterlilik hakkında yorum yok	
2	Çalışma masası	Yeterlilik hakkında yorum yok	
3	Salon 2	Yeterlilik hakkında yorum yok	
4	Geniş masalar ve ferah salonlar doğal ışık alan salonlar	Yeterlilik hakkında yorum yok	
5	Masalar	Yeterli	
6	Genel	Mekan yeterli, geçmişte fazla kişi sayısı nedeniyle yetersizdi	
7	Genel	Mekan yeterli değil, sandalye ve masa sayısı eksik	
8	Ders çalışma masaları	Yeterli	
9	Çalışma alanları	Mekan yeterli, kütüphanenin yoğun olmadığı dönemlerde	
10	Çalışma salonu	Yetersiz, daha fazla tekli çalışma alanı olabilir	
11	Ders çalışma alanı	Bazı dönemlerde masalar yetersiz, özellikle tekli masalar daha az	
12	Cam önündeki masalar	Mekan yeterli	
13	Çalışma odası 3	Mekan yeterli değil, tekli çalışma alanları artırılabilir, otomatlar kötü	
14	Çalışma salonu 3	Mekan yeterli ama daha fazla tekli çalışma alanı olabilir	
15	Orta alan	Bazen çok kalabalık ve sıkışık olabiliyor	
16	Çalışma masaları	Orta alan hızlı doluyor, artırılabilir	
17	Orta alan	Yeterli	
18	Ders çalışma yerleri	Yeterli	

Çizelge 4.1.'in devamı.

19	Çalışma odası	Yeterli değil, sayısı artırılmalı	
20	Sol kısım	Mekan yeterli değil, kullanıcı sayısı fazla	
21	Ders çalışma alanları	Yeterli	
22	Ders çalışma alanları	Yeterli	
23	Tekli ve geniş masalar	Yeterli	
24	Ortak çalışma alanları	Mekan sınav haftasında yetersiz olabiliyor	
25	Orta alan masaları	Hafta sonları yer bulmak zor, yetersiz	
26	Orta masa	Yeterli	
27	Ortak çalışma alanları	Mekan biraz genişletilebilir, yetersiz	
28	Ortak alan	Yeterli	
29	Giriş kısmı tekli masalar	Yeterlilik hakkında yorum yok	
30	Genel	Yeterli	
31	Çalışma alanı	Yeterlilik hakkında yorum yok	
32	Kütüphane orta giriş alanı	Ferah ve yeterli	
33	Kafeterya ihtiyacı	Soğuk havalarda molaya dışarı çıkmak zorunda kalınıyor, yetersiz	
34	Kullanıcı masaları ve kantin kısmı ve dış mekan	Yetersiz, geliştirilmeli	
35	Kütüphane alanı	Genel olarak yeterli, kantinin kapatılması yetersiz	
36	Kütüphane orta salonu	Mekan yeterli, kapasite sorunu yok	
37	Orta alan	Araştırma ve kitap okumak için kullanılıyor, masaların çalışma amacıyla kullanılması nedeniyle yer bulmak zor, yetersiz	
38	Kantin	Yetersiz	
39	Ders çalışma yeri	Mekan yeterli	
40	Çalışma masası	Mekan yeterli	
41	Çalışma alanı	Yeterlilik hakkında yorum yok	
42	Çalışma masası	Mekan yeterli	
43	Genel	Mekan yeterli	
44	Orta mekan	Yeterlilik hakkında yorum yok	
45	Salon 1	Yeterlilik hakkında yorum yok	
46	Salon 2	Yeterlilik hakkında yorum yok	
47	Toplu çalışma alanı	Yeterlilik hakkında yorum yok	
48	Orta çalışma alanı, Toplu alan	Yeterlilik hakkında yorum yok	
49	Masa	Yeterli	
50	Orta alan	Yeterlilik hakkında yorum yok	
51	Genel	Mekan yeterli	
52	Çalışma alanları	İlk kez kullanılıyor, yeterlilik hakkında yorum yok	
53	Genel	Evet, yeterli	
54	Genel	Evet, yeterli	
55	Çalışma alanları	Yeterlilik hakkında yorum yok	
56	Çalışma alanları	Yeterlilik hakkında yorum yok	
57	Genel	Yeterli	
58	Bilgisayar kullanımı için priz olan toplu masalar	Kalabalık, kullanıcı sayısı fazla, artırılmalı, yetersiz	

Anketin bu sorusunu yanıtlayan, 58 kişiden 17 kişi yetersizlik ifadesi kullanırken, 25 kişi en çok kullandığı mekanı yeterli bulmuş, 16 kişi ise yeterlilik veya yetersizlik ile ilgili bir yorumda bulunmamıştır. Yetersizlik ifadesini kullanan kullanıcılar

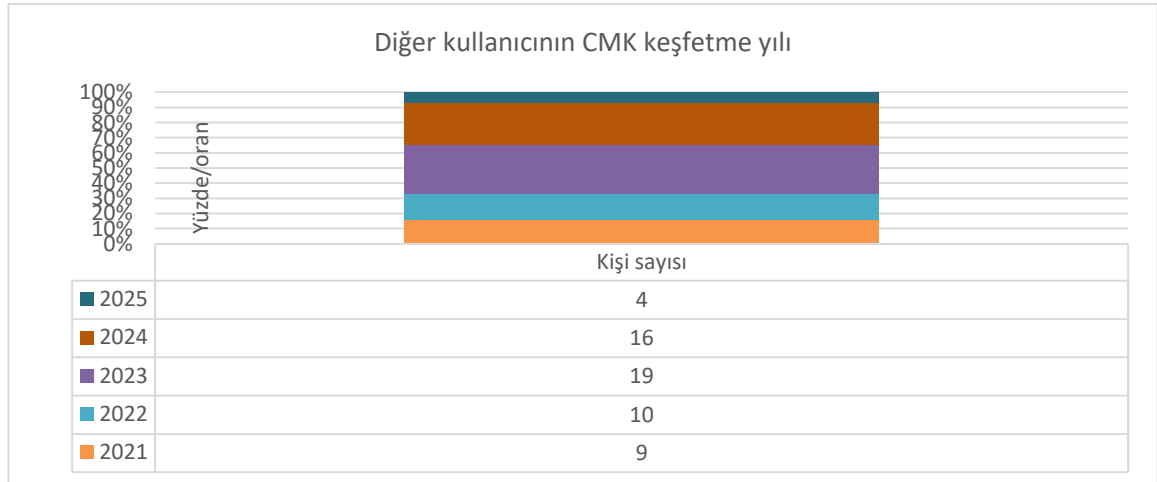
açıklamalarında genel olarak; tekli çalışma alanlarının azlığından, kullanıcı sayısının fazla olmasından, masa ve sandalye sayısının yetersizliğinden, kafeteryanın işlev değişikliği ile danışmaya dönüşmesi sonucu ortaya çıkan kafeterya ihtiyacından, masaların ders çalışma amaçlı kullanılması sonucu araştırma yapacak bir alan kalmamasından, kütüphanede mola yapacak bir alan olmaması sebebiyle kışın bahçe de mola yapmanın zorluklarından bahsetmişlerdir (Çizelge 4.1).

Şekil 4.3. Çizelge 4.3.'ün yüzde olarak gösterimi

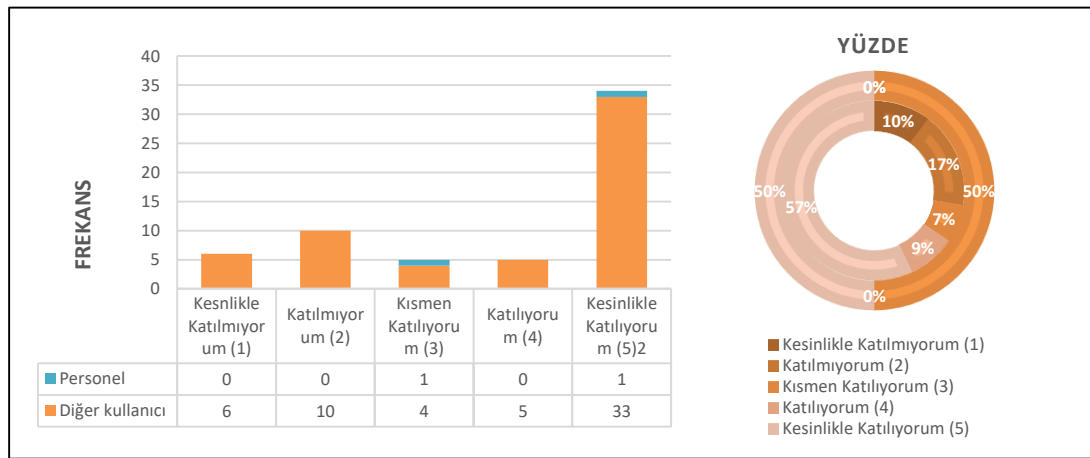
Kullanıcıların açık uçlu soruya verdiği cevaplar ve yaptığı açıklamalar yüzde grafiği ile incelendiğinde kullanıcının %29'unun en çok kullandığı mekanı yetersiz bulduğu %28'inin bir yorum yapmadığı ve %43'ünün yeterlilik ile ilgili bir sorun olmadığını düşündüğü görülmektedir.

Diğer kullanıcı anketinde bulunan “19 Mayıs 2021 tarihinde açılan Cemil Meriç Kütüphanesini ilk kez hangi yılda keşfettiniz?” sorusuna 58 kullanıcıdan 9'u 2021, 10'u 2022, 19'u 2023, 16'sı 2024 ve 4'ü 2025 yılında keşfettiğini belirten seçenekleri işaretlediği görülmektedir (Şekil 4.4). Veriler yüzdelik dilimde incelendiğinde kullanıcıların %20'den azı 2021 yılında, %20'ye yakını 2022 yılında, %30'dan fazlası 2023, %30 kadarı 2024 ve %5'lik kadar bir kısmı 2025 yılında keşfettiğini ifade ettiği görülürken en çok keşfin 2023 yılında olduğu mekanın açılmasından 2 sene sonra maksimum keşfe ulaştığı sonucu dolayısıyla yaşanan kullanıcı yoğunluğunun en çok bu yılda olmuş olabileceği sonucunu çıkarmak mümkündür.

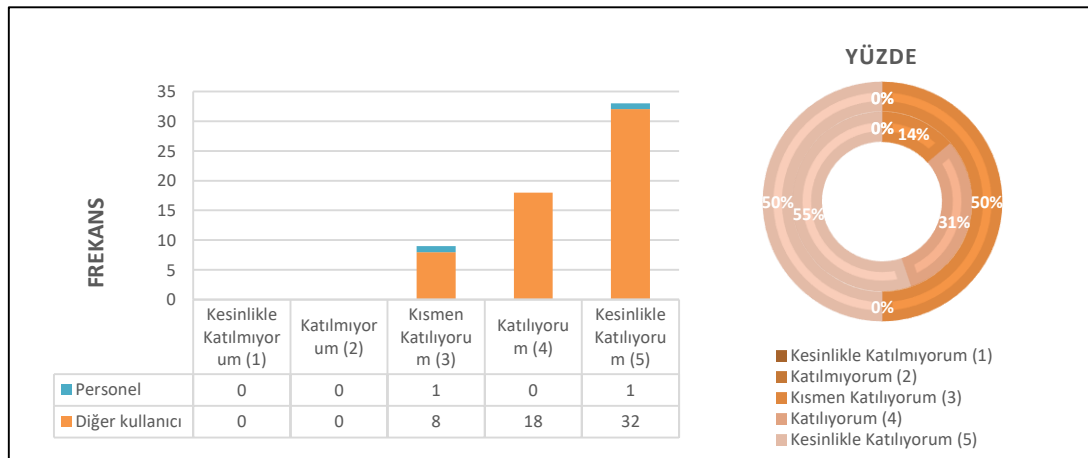
Şekil 4.4. Diğer kullanıcı anketi CMK keşfetme yılı

Diğer kullanıcılar ve personele yapılan ankette, katılımcılara Cemil Meriç Kütüphanesi'nin geçmişte Antalya Dokuma Fabrikası'na ait bir trafo binası olduğu ve bu yapının yeniden işlevlendirilerek kütüphaneye dönüştürüldüğü bilgisini bilip bilmedikleri sorulmuştur. Bu ifadeye, diğer kullanıcıların %66'sı, personel kullanıcıların ise %50'si “kesinlikle katılıyorum” veya “katılıyorum” şeklinde olumlu yanıt vermiştir. Bu da her iki grupta da bilinirliğin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Kullanıcılardan çoğunun bina tarihi ile ilgili yeniden işlev verilmiş bir mekan olduğundan haberdar olması tarihi belleğin korunması açısından ele alındığında olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir (Şekil 4.5). Bu sorudan sonra iki ankette de ortak bulunan sorular gelmektedir. Grafiklere her iki kullanıcı görüşü de işlenmiş olup frekans belirten sütun grafiklerinde diğer kullanıcıyı turuncu renk ve personel kullanıcıyı mavi renk ifade etmektedir. Yüzde grafiklerinde ise iç halka diğer kullanıcının verdiği cevapların yüzdesini dış halka ise personel kullanıcının verdiği cevap yüzdesini göstermektedir.

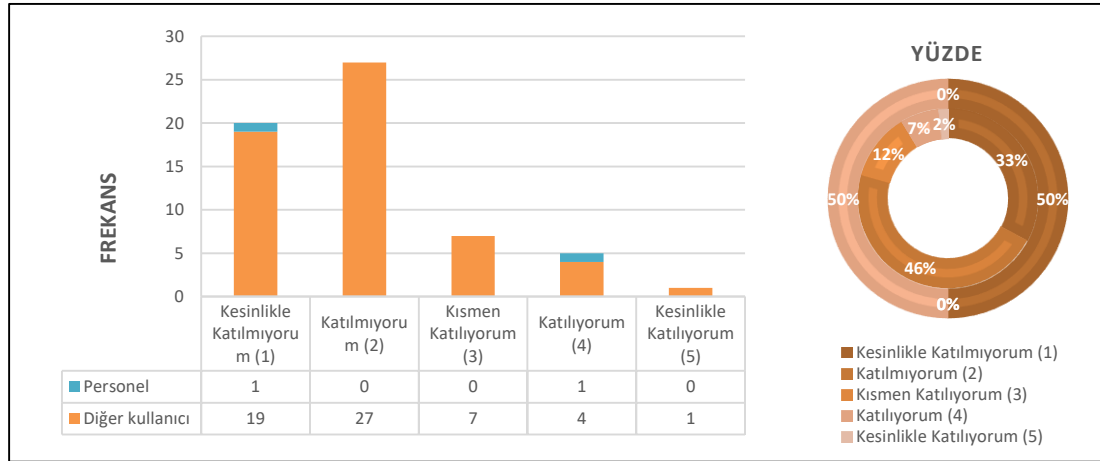

Şekil 4.5. Davranışsal adaptasyon analizi binanın eski işlevi ve tarihinin bilinirliği

Kullanıcının “Bina kentli kullanıcı tarafından yeni işlevi ile (kütüphane) olarak bilinmektedir.” ifadesine olumlu yönde eğilim gösteren yanıtlar verdiği görülmektedir. (Şekil 4.6). Aynı zamanda kullanıcıya yönetilen aynı zamanda cevapların güvenilirliğini test edecek tersi yönde bir ifade olan “Bina kentli tarafından halen dokuma fabrikasının trafosu olarak bilinmektedir.” ifadesine de olumsuz yönde yanıt vermiştir (Şekil 4.7).

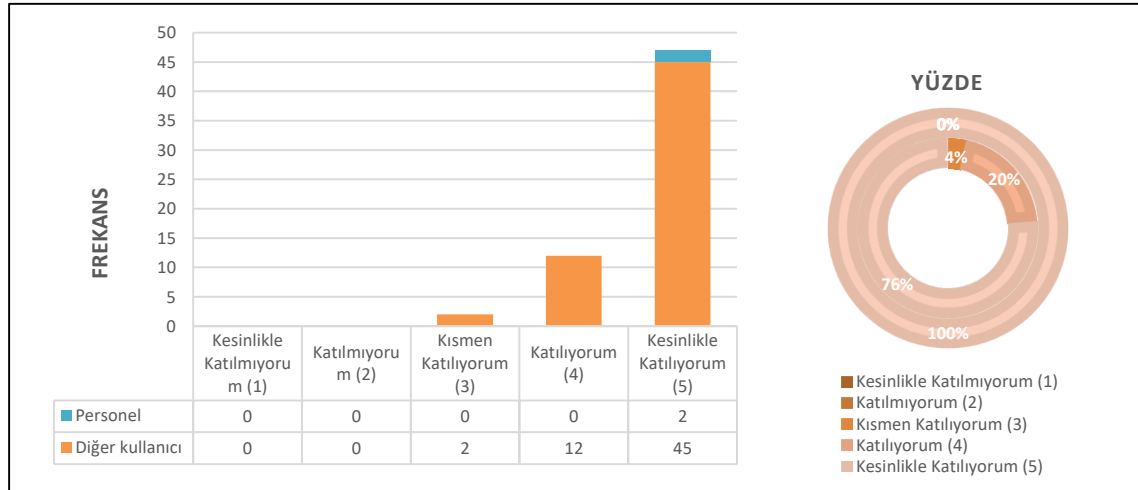
Şekil 4.6. Davranışsal adaptasyon analizi binanın yeni işlevi ile anılma durumu

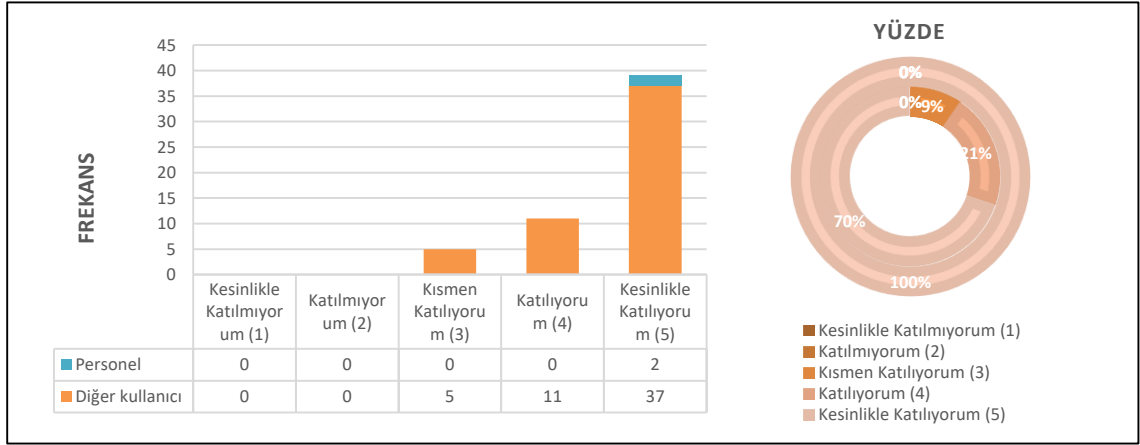
Şekil 4.7. Davranışsal adaptasyon analizi halen eski işlevi ile anılma durumu

Bu iki ifade yanıtları ile birbirini destekleyen sonuçlar çıkması kütüphanenin yeni işlevi ile bilinirliğinin fazla olduğunu göstermektedir. Yeniden işlev verilen bir mekanın davranış olarak yeni işlevine adapte olabildiğini gösteren ilk göstergelerden biri binanın kullanıcı tarafından yeni işlevi ile kabul edilmiş olmasıdır. Sonuç olarak Cemil Meriç Kütüphanesi'nin yeni işlevine bilinirlik açısından davranışsal olarak uyum sağladığı anlaşılabilmektedir.

Kullanıcıya yöneltilen “Bina verilen yeni işleviyle halkın eğitim öğretimine katkı sağlamaktadır” ve “Binaya verilen yeni işlevle kente sosyal ve kültürel bir mekan kazandırılmıştır” ifadelerine hiç olumsuz bir cevap gelmemiştir (Şekil 4.8 ve Şekil 4.9). Binaya verilen kütüphane işlevinin kullanıcı tarafından desteklendiği sosyal-kültürel ve eğitsel yönlerden uyumunun olumlu olarak değerlendirildiğini söylemek mümkündür.

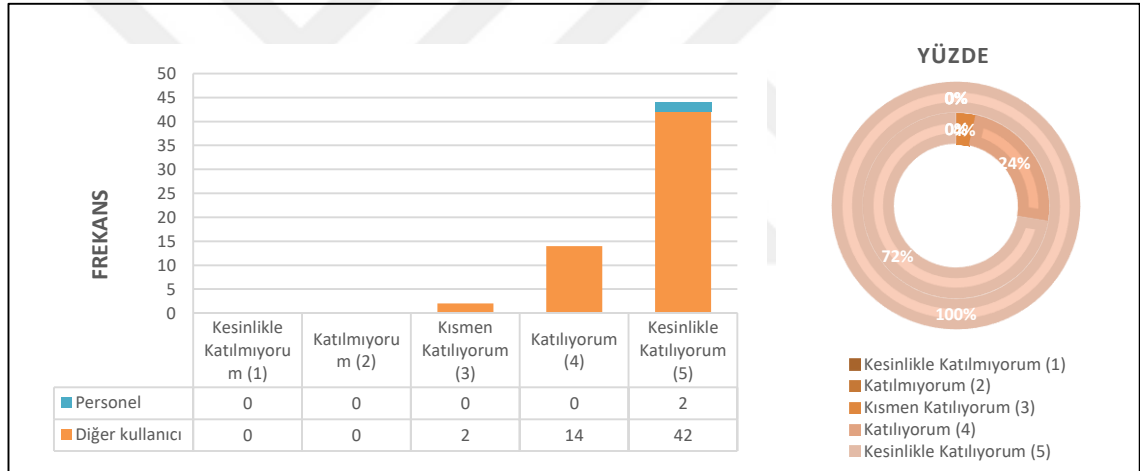

Şekil 4.8. Davranışsal adaptasyon analizi yeni işlevin eğitim öğretim katkısı

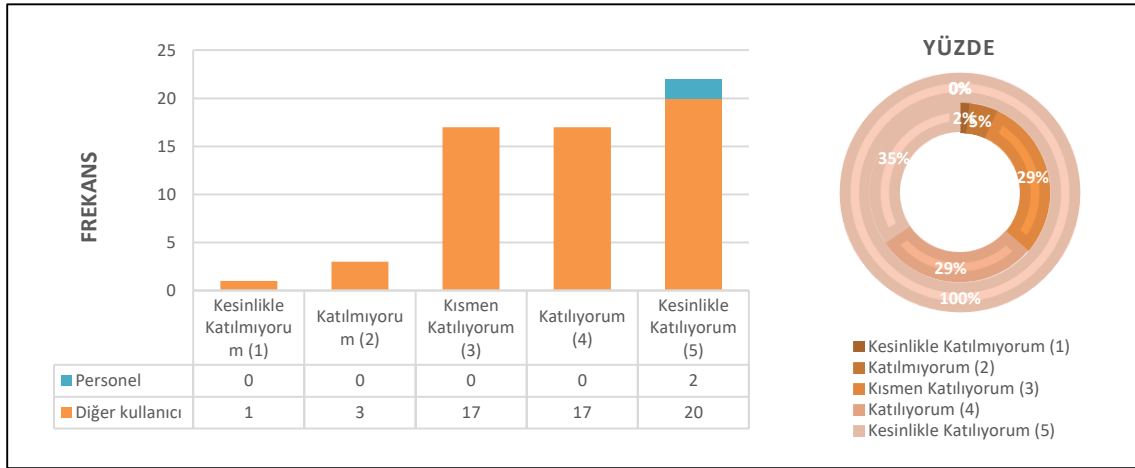
Şekil 4.9. Davranışsal adaptasyon analizi yeni işlevin kente sosyo-kültürel katkısı

“Bina yeni işleviyle çevreyi zenginleştirmiştir.” ifadesine olumsuz bir cevap gelmemiş olup kullanıcıların büyük bir kısmı bu ifadeye “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermişlerdir (Şekil 4.10).

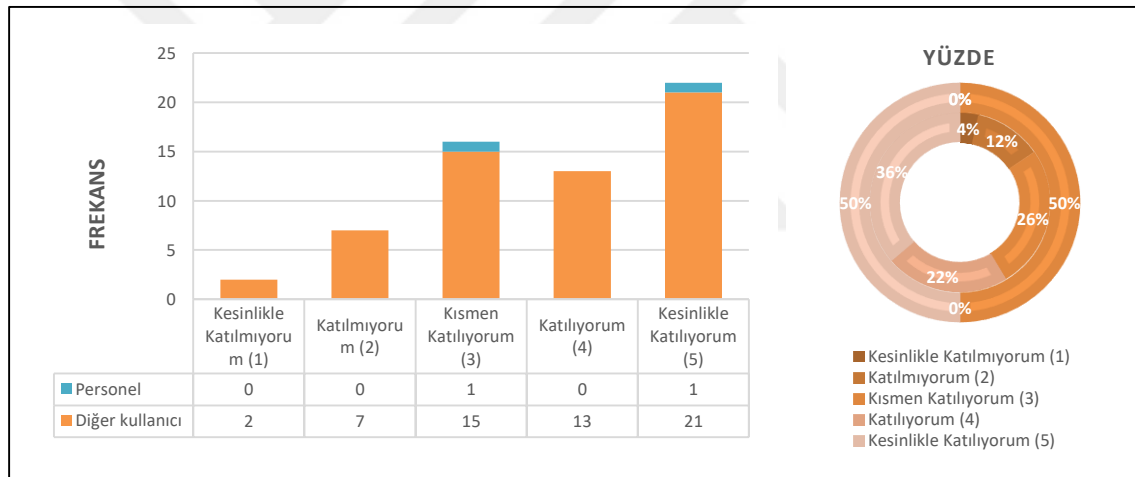
Şekil 4.10. Davranışsal adaptasyon analizi yeni işlevin çevreye katkısı

“Bina yeni işleviyle bulunduğu alanın sembolü olmuştur” ifadesine verilen cevaplar olumluya yakın olmakla birlikte dağınık bir dağılım göstermektedir (Şekil 4.11). Bu verilerden yola çıkarak binanın verilen yeni işlevle alan için tam bir sembol olduğunu söylemek mümkün olmamaktadır.

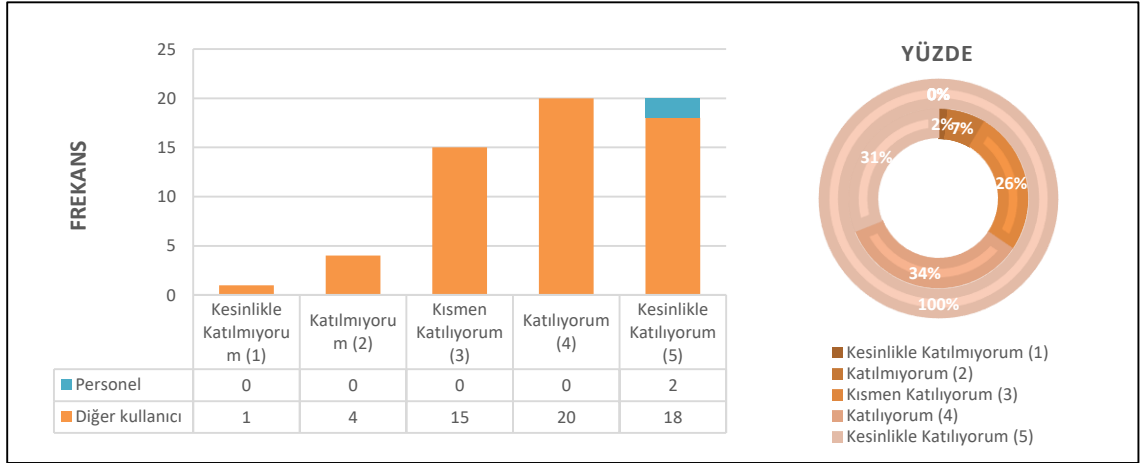
Şekil 4.11. Davranışsal adaptasyon analizi yeni işlevle sembol olma durumu

“Bina verilen yeni işlevi ile kentin tanıtımına katkı sağlamaktadır” ifadesine de yine verilen cevaplar olumluya yakın olmakla birlikte dağınık bir dağılım göstermektedir (Şekil 4.12). Bu verilerden yola çıkarak binanın verilen yeni işlevle kentin tanıtımına tam olarak katkı sağladığını söylemek mümkün olmamaktadır.

Şekil 4.12. Davranışsal adaptasyon analizi yeni işlevin kentin tanıtımına katkısı

Yine kullanıcıya bina için yeni işlevi ile çevrede bir referans ve tarifleme aracı olarak kullanılıp kullanılmadığı sorulmuştur. Bu ifadeye de katılımcılardan olumlu yanıtlar daha fazla olsa da dağınık yanıtlar gelmiştir (Şekil 4.13). Binayı bir tarifleme ve referans aracı olarak kullanan kullanıcılar çoğunlukta olsa da negatif yönde de verilen cevaplar bulunduğu binanın tam bir referans ve tarifleme aracı olarak çevreye uyum sağladığını söylemek zorlama bir çıkarım olabilir.

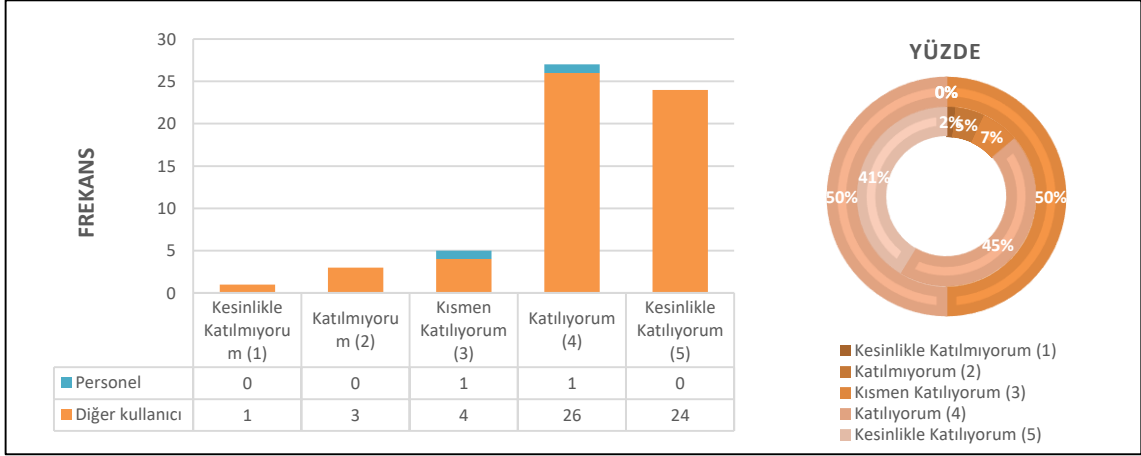

Şekil 4.13. Davranışsal adaptasyon analizi yeni işlevle referans ve tarifleme aracı olma durumu

“Binanın yeni işlevi ile çevredeki yapılar arasında uyum vardır” ifadesine katılımcıların büyük çoğunluğu olumlu yönde yanıt vermiştir. Bu yanıtlara göre binaya verilen yeni işlev ile diğer yapıların işlevleri arasında uyumsuz bir durum olmadığı, ayrıca çevredeki yapılara verilen işlevler incelendiğinde davranış olarak binanın yeni işlevinin çevresindeki diğer yapıların da kültür ve eğitim işlevleri olması sebebiyle de uyum gösterdiği söylenebilir (Şekil 4.14 ve Şekil 4.15).

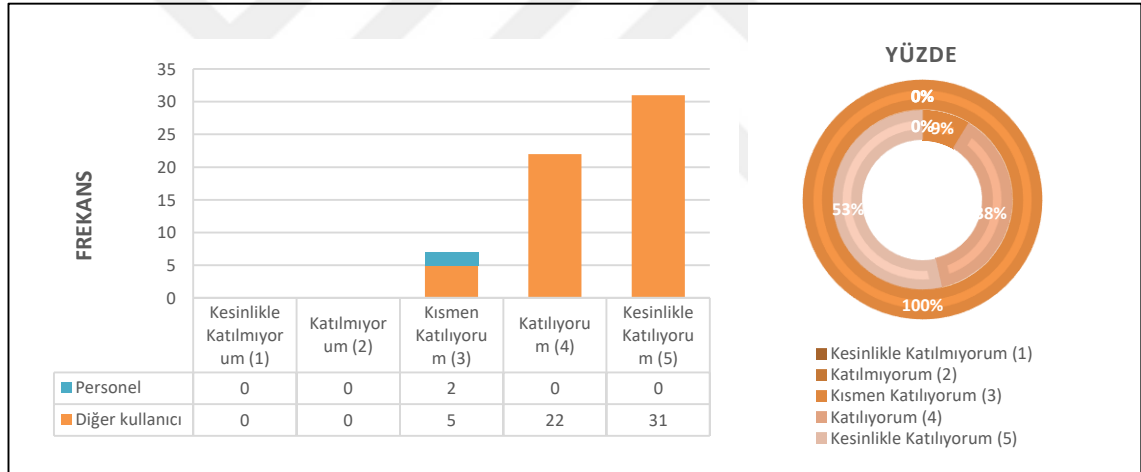

Şekil 4.14. Kütüphane çevresinde bulunan bazı açık ve kapalı mekanlara ait görseller (1- Cemil Meriç Kütüphanesi 2- Dr. Burhanettin Onat Çocuk Kütüphanesi 3- Açık Hava Müzesi 4- Anadolu Oyuncak Müzesi 5- Sahaflar Çarşısı 6- Bir Zamanlar Antalya Müzesi)(Yazarın kendi arşivi)

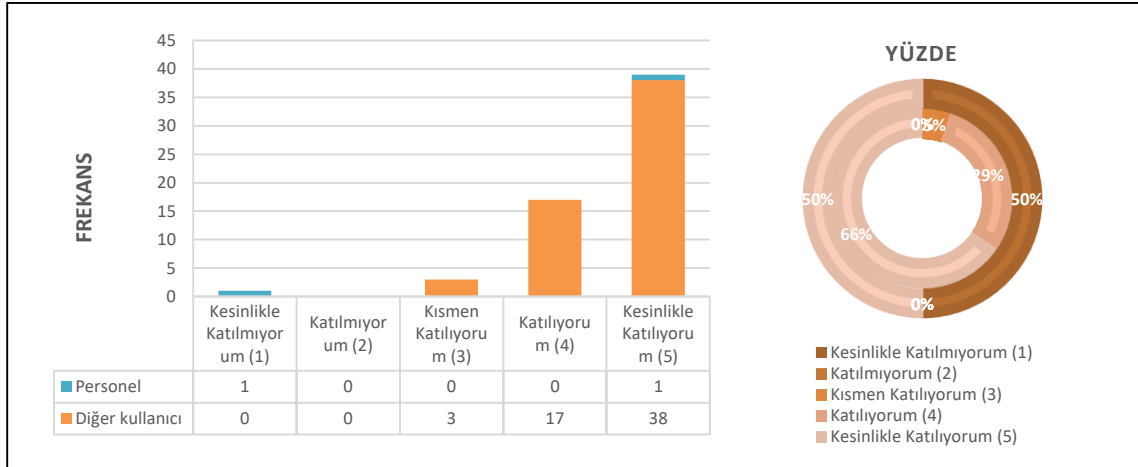
Şekil 4.15. Davranışsal adaptasyon analizi binanın yeni işlevi ile çevre yapılar arasındaki uyum durumu

“Cemil Meriç Kütüphanesinin yakın çevresi ile arasında görsel olarak bütünlük vardır.” ifadesine kullanıcı hiçbir olumsuz yanıt vermemiş nötr “kısmen katılıyorum” seçeneğini işaretleyen 5 kişi haricinde tamamı olumlu yönde yanıt vermiştir (Şekil 4.16). Bina ile çevrenin görsel olarak ilişkisi olumlu değerlendirilebilir.

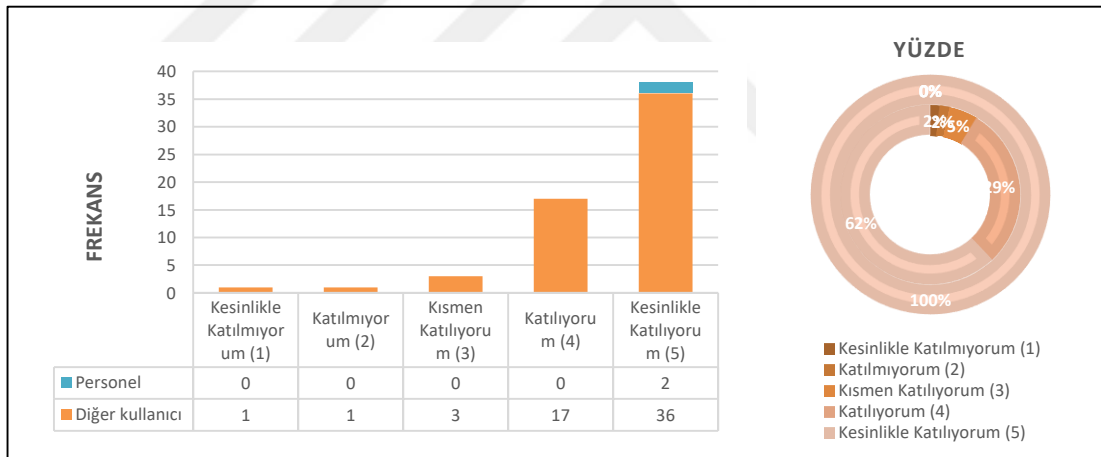
Şekil 4.16. Davranışsal adaptasyon analizi CMK yakın çevresi ile arasındaki görsel bütünlük

“Bina çevresindeki düzenlemeler ve yeşil alanlarla olan ilişkisi iyidir.” ifadesine personel katılımcılardan biri “kesinlikle katılmıyorum” ve diğer katılımcılardan 3’ü “kısmen katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu yanıtlar hariç tamamı gelen olumlu yanıtlar ile binanın çevresi ile olan davranış ilişkisinin olumlu olduğu çıkarımı yapılabilir (Şekil 4.17).

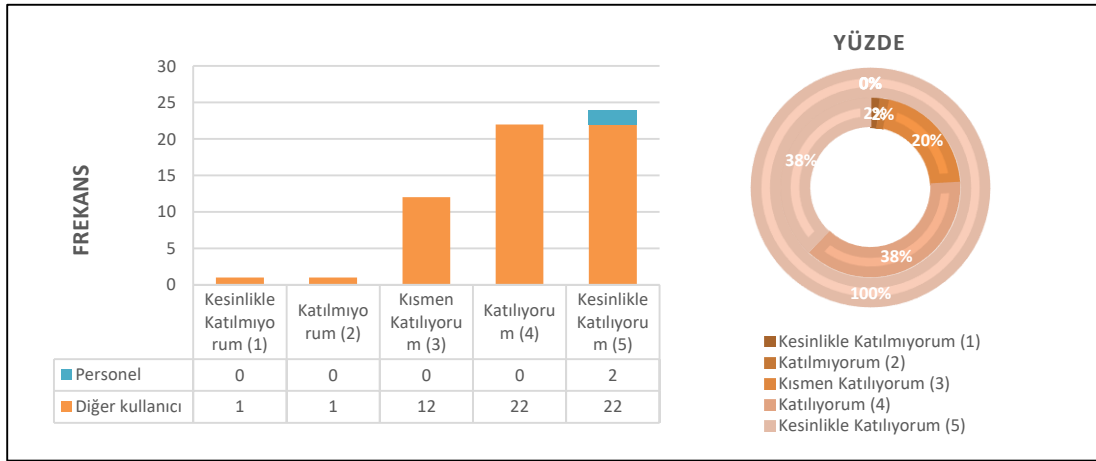
Şekil 4.17. Davranışsal adaptasyon analizi bina çevre düzenlemesi- yeşil alanla olan ilişkisi

Kullanıcı “Bina yakın çevresine kullanıcı hareketleriyle canlılık katmaktadır.” ifadesine ise büyük çoğunlukta olumlu yanıt verdiği görülmektedir (Şekil 4.18). Kullanıcı hareketliliğinin çevreye canlılık katarak kullanıcıyı mekana daha çok çekmesi anlamında davranış olarak bilinirliği ve mekanın kullanılmasını desteklediğinden adaptasyonu olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

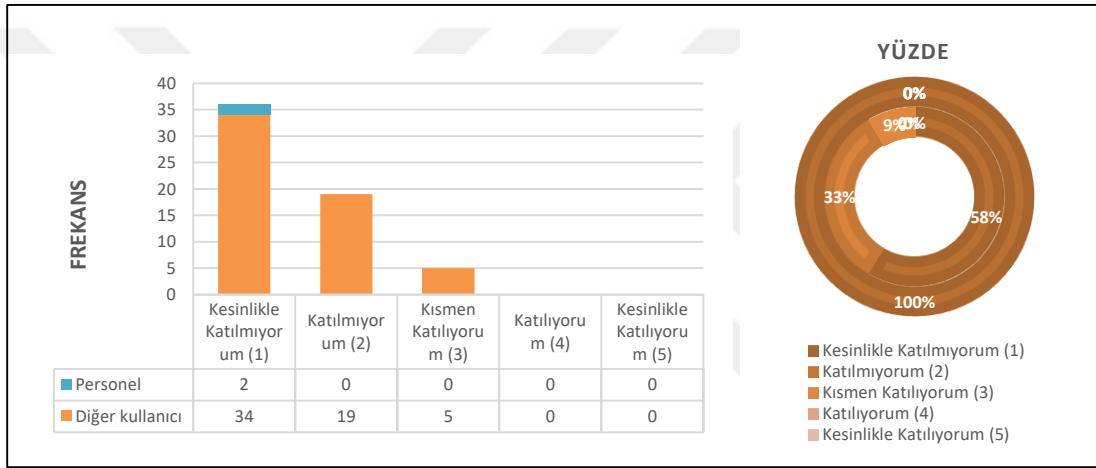

Şekil 4.18. Davranışsal adaptasyon analizi kullanıcının çevreye verdiği canlılık

Davranışsal adaptasyon kısmında diğer kullanıcı anketinde soru numaraları 26-27 ve personel anketinde 31-32 olan sorularla yine davranış olarak mekan ve kullanıcı arasındaki kullanıcının mekanı nasıl algıladığına dair ifadeler eklenerek kullanıcının mekanı nasıl algıladığına dair davranış etkileyecek mekanda kalmasını veya çabucak terk etmesini sağlayacak yönler belirlenerek ifadeler içinde yer verilmiş kullanıcı ile mekan arasındaki davranışsal algı uyumu ölçülmeye çalışılmıştır (Şekil 4.19 ve Şekil 4.20).

Şekil 4.19. Davranışsal adaptasyon analizi mekanın kullanıcıya verdiği olumlu his algısı

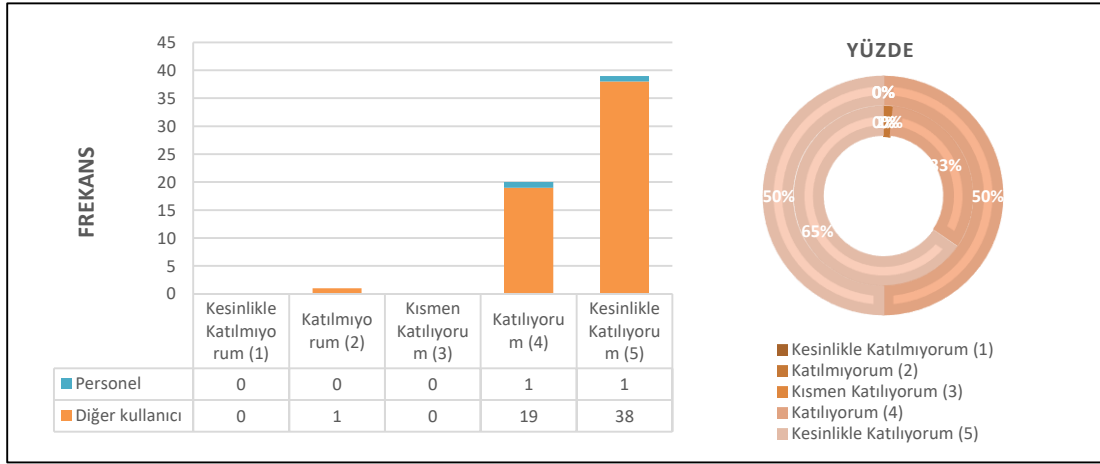
Şekil 4.20. Davranışsal adaptasyon analizi mekanın kullanıcıya verdiği olumsuz his algısı

Bu ifadelerden “Cemil Meriç Kütüphanesi bende samimiyet, güven, ve aidiyet hisleri uyandırır” ifadesine olumlu yanıtlar gelirken; “Cemil Meriç Kütüphanesi bende yalnızlık, dışlanmışlık gibi hisler uyandırır.” ifadesine tam tersi katılmadıklarını belirten seçenekleri işaretlemişlerdir (Şekil 4.19 ve Şekil 4.20). Bu iki ifade kütüphanenin kullanıcıda genellikle olumlu hisleri uyandırdığına dair bize bilgi verirken kullanıcıyı mekanda tutacak algısal olarak olumlu yönlerin güçlü olduğunu göstermektedir.

4.2. Fizyolojik Adaptasyon Analizi

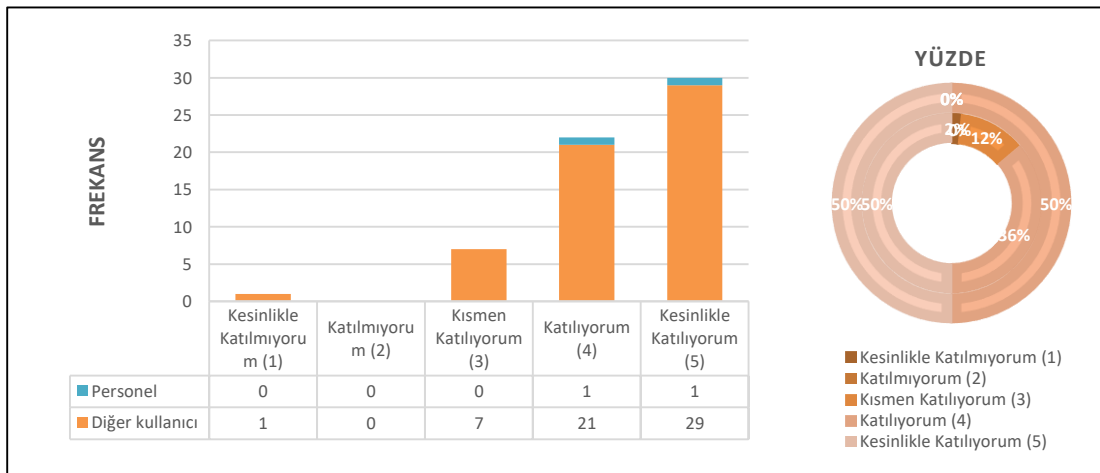
Fizyolojik adaptasyon bölümünde mekanın konforunu etkileyen donatı elemanlarının ergonomisi, binanın iç sistemlerinin sağlıklı çalışıp çalışmadığını ölçmeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Bu sorularda, ayrıca yaşanan problemi belirlemek üzere eğer kullanıcı 3 veya daha az puana denk gelen seçenekleri işaretlediyse, görüşünü belirtebileceği boşluklu alan bırakılmıştır. Bu boşluklu alana yazılan ifadeler ilgili grafik açıklamalarında yer almaktadır. Kullanıcılara sorulan “Mekanların kış aylarında ısıtılmasında bir sorun yoktur” ifadesine personel ve diğer kullanıcıdan 1 kişi dışında tümü olumlu yanıt vermiştir (Şekil 4.21). Olumsuz olarak yanıt veren kullanıcın

açıklamasına bakıldığında herhangi bir şey yazmadığı görülmektedir. Bu verilere göre mekanların herhangi bir ısıtma probleminin olmadığı yorumu yapılabilir.

Şekil 4.21. Fizyolojik adaptasyon analizi ısıtma sistemi

Yapının Antalya’da bulunması sebebiyle kullanıcılara sorulan “Mekanların yaz aylarında soğutulmasında bir sorun yoktur” ifadesine verilen cevaplar ayrıca önem arz etmektedir. Antalya’da yaz aylarında kliması olmayan bir yapının kullanımının tercih edilmeyeceği açıktır. Bu ifadeye kullanıcılardan 1 kişinin kesinlikle katılmıyorum ve 7 kısmen katılıyorum ifadesi dışında tümü olumlu yanıt vermiştir (Şekil 4.22). Bu verilerden zaman zaman yazın soğutmada belli problemlere karşılaşmış olabileceği tahmin edilen olumsuz veya nötr yanıt veren kullanıcıların yazdığı açıklamalarına bakılmıştır. Kullanıcıların geneli bir açıklama yapmazken bir kullanıcı “bilmiyorum” ifadesini kullanmış bir diğeri ise açıklamasında “yazın gelmedim” ifadesine yer vermiştir. Açıklama yapmayan kullanıcılar için “yazın gelmedim” ifadesi referans olarak alınabilir. Daha önce yazın mekanı deneyimlememiş olan kullanıcıların “kısmen katılıyorum” ifadesini işaretledikleri düşünülmektedir. Bu nedenle geçerli bir açıklama olmadığından mekanın soğutmasında herhangi bir problem olmadığı sonucu çıkarılabilir.

Şekil 4.22. Fizyolojik adaptasyon analizi soğutma sistemi

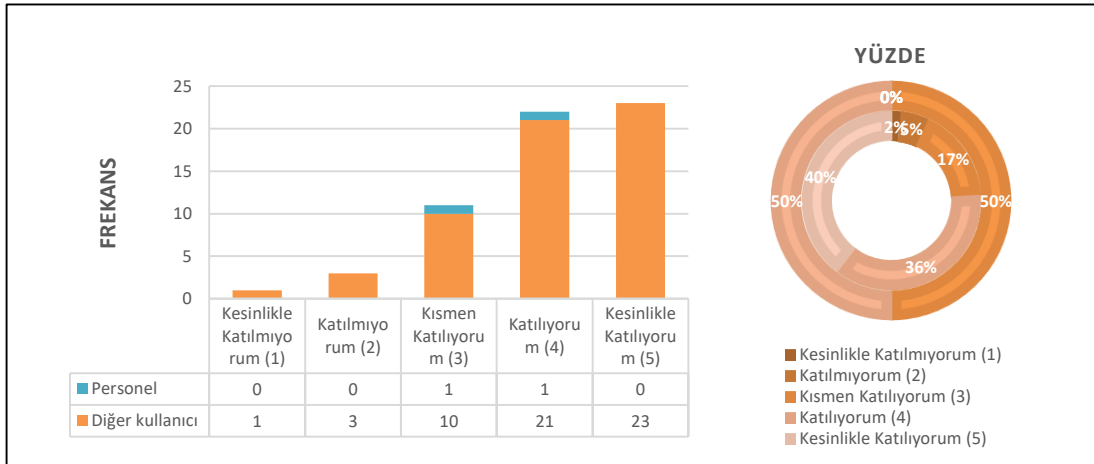
“Mekanların havalandırılmasında sorun yoktur.” ifadesine diğer kullanıcıdan 14’ü ve personel kullanıcıdan 1 tanesi 3 ve daha düşük seçeneklerdeki ifadeleri işaretlemişlerdir.

(Şekil 4.23.). Açıklamalara bakıldığında mekanın havalandırmasında zaman zaman problemler olduğu anlaşılmaktadır. Bir kullanıcının soğuk havalarda mekanın havasızlaştığı ve sirkülasyonun zayıf olduğu açıklaması ve anketin yapıldığı tarihte de içerinin havasız olduğuna dair açıklamalar bulunmaktadır. Anketin yapıldığı tarih kış mevsimine denk geldiği göz önüne alındığında bu iki açıklamanın birbirini destekleyen açıklamalar olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca kullanıcının yoğun olduğu zamanlarda mekanın havasız kaldığına ve çalışma odalarının daha iyi havalandırılabilmesine dair açıklamalar bulunmaktadır. Bu açıklamalara dayanarak mekanın havalandırmasının kış mevsiminde iyileştirilmesi sağlanarak fizyolojik adaptasyonu güçlendirilebilir. Bu adaptasyon problemi kısa vadede bir sorun teşkil etmiyor gibi görünse de zaman içinde kullanıcının mekanı tercih etmemesine yol açabilir.

Katılımcıların havalandırmaya ilişkin değerlendirmelerine göre, 1 kişi “kesinlikle katılmıyorum” ifadesini kullanarak ortamın daha sık havalandırılması gerektiğini belirtmiştir. “Katılmıyorum” ifadesini kullanan 3 kişiden biri, özellikle soğuk havalarda gün sonuna doğru havanın ağırlaştığını ve hava sirkülasyonunun zayıf olduğunu ifade ederken diğer iki kişi açıklama yapmamıştır.

“Kısmen katılıyorum” diyen 10 katılımcıdan 6’sı herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Açıklama yapanlardan biri, anketin yapıldığı tarihte içerinin havasız olduğunu belirtmiş; bir diğeri kullanıcı sayısı arttığında ortamın havasızlaştığını ifade etmiştir. Ayrıca “havalandırma alanında biraz problemlili” ve “çalışma odaları daha iyi havalandırılabilir” şeklinde değerlendirmelerde bulunan katılımcılar da olmuştur. Bu ifadeler, genel olarak havalandırma konusunda katılımcıların çeşitli düzeylerde rahatsızlık duyduğunu ortaya koymaktadır.

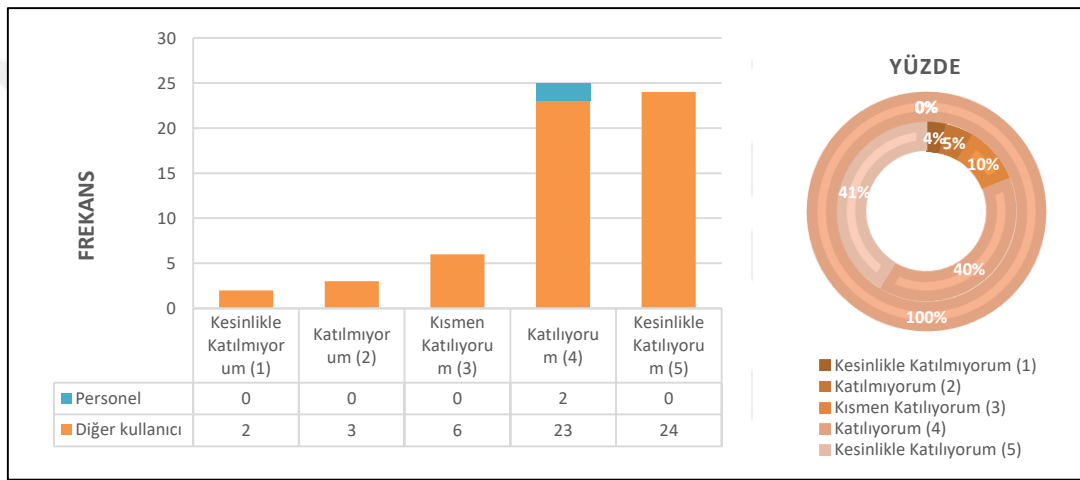
Şekil 4.23. Fizyolojik adaptasyon analizi havalandırma sistemi

“Mekanların doğal aydınlatılmasında sorun yoktur. İçeri alınan doğal ışık az veya çok değildir. Yeterli seviyede doğal ışık almaktadır.” ifadesine toplam 11 katılımcı hariç tümü olumlu yönde yanıt vermiştir (Şekil 4.24). “Kesinlikle katılmıyorum” seçeneğini işaretleyen kullanıcıların bir açıklaması bulunmazken “katılmıyorum” seçeneğini işaretleyen katılımcılardan biri son odanın karanlık olduğu belirtmiştir. Kısmen

katılıyorum ifadesini işaretleyen 6 kullanıcıdan ikisi de bazı yerlerde ve odalarda doğal ışıklandırmanın yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların aydınlatma koşullarına yönelik değerlendirmeleri incelendiğinde, “kesinlikle katılmıyorum” seçeneğini işaretleyen 2 kişi herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. “Katılmıyorum” ifadesini kullanan 2 kişiden biri, son odanın karanlık olduğunu belirtmiş, diğeri ise açıklama yapmamıştır.

“Kısmen katılıyorum” yanıtını veren 7 katılımcıdan 4’ü açıklama yapmamıştır. Açıklama yapanlardan biri bazı yerlerde ışıklandırmayı yetersiz bulduğunu, bir diğeri ise ara alanlardaki aydınlatmanın yeterli olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca bazı odaların pencerelerinin doğal ışık açısından yetersiz olduğu yönünde de görüş bildirilmiştir. Bu ifadeler, katılımcıların ışıklandırma konusunda kısmen memnuniyetsizlik yaşadığını göstermektedir.

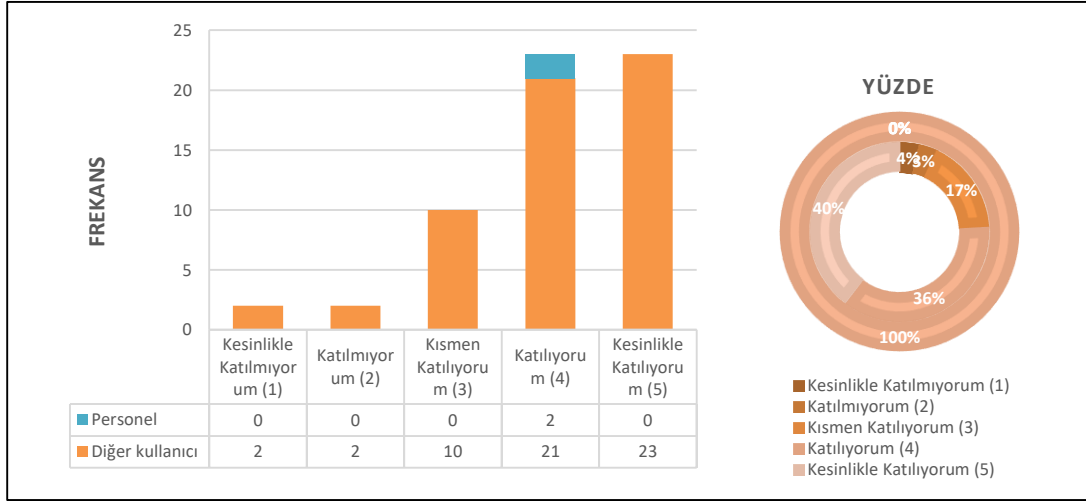

Şekil 4.24. Fizyolojik adaptasyon analizi doğal aydınlatma kalitesi

“Mekanların yapay aydınlatılmasında sorun yoktur. Işıklandırma az veya çok değildir. Yeterli seviyede ışıklandırma yapılmıştır.” İfadesine toplam 14 katılımcı hariç tümü olumlu yönde yanıt vermiştir (Şekil 4.25). “Kesinlikle katılmıyorum” seçeneğini işaretleyen kullanıcılardan birinin açıklaması bulunmazken diğeri “bazı masalardaki aydınlatmalar yeterli değil aydınlatma azdır” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” seçeneğini işaretleyen katılımcı ise “Akşam için aydınlatma yeterli değil” olarak açıklama yapmıştır.

Katılımcıların aydınlatma düzeyine ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde, “Kesinlikle katılmıyorum” yanıtını veren 2 kişiden biri bazı masalardaki aydınlatmaların yetersiz olduğunu belirtirken, diğeri herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. “Katılmıyorum” seçeneğini işaretleyen 2 katılımcıdan biri akşam saatleri için aydınlatmanın yeterli olmadığını ifade etmiş, diğeri ise açıklama yapmamıştır.

“Kısmen katılıyorum” seçeneğini tercih eden 9 katılımcının tamamı herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Bu verilerden, bazı kullanıcıların özellikle belirli saatlerde ve alanlarda aydınlatmanın yetersiz olduğunu düşündüğünü, ancak çoğunluğun bu konuda memnun olduğunu çıkarılmaktadır.

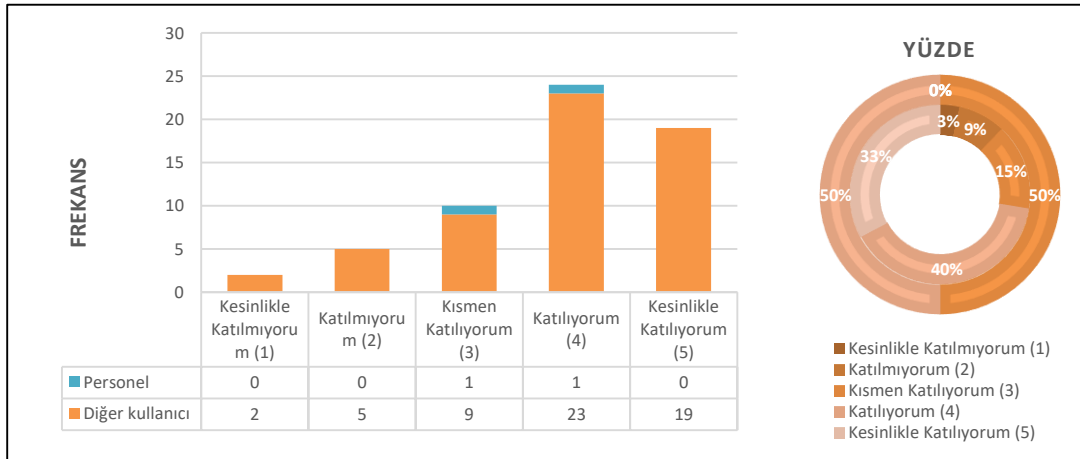
Şekil 4.25. Fizyolojik adaptasyon analizi yapay aydınlatma kalitesi

“Mekanların akustikle ilgili bir sorunu yoktur. Ses denetimi iyi seviyededir.” ifadesine katılımcıların 16’sı hariç olumlu yanıt verirken; olumsuz yönde eğilim gösteren cevaplarda özellikle kütüphanenin park içinde bulunması dolayısıyla etkinlik olduğu zamanlarda vb. durumlar için daha iyi olabileceği ifadelerine yer vermişlerdir. Ayrıca bir kullanıcı tavan ve zemin için başka bir malzeme ve uygulama kullanılması gerektiğini belirten ifadelerle yer vermiştir. Bazı noktalarda konuşulduğunda ses olabildiğini ve havalandırma sesinin de zaman zaman dikkat dağıtıcı bir unsur olduğunu belirten katılımcılar da bulunmaktadır (Şekil 4.26).

Katılımcıların kütüphane ortamındaki ses yalıtımına ilişkin görüşleri incelendiğinde, “Kesinlikle katılmıyorum” diyen 2 kişi herhangi bir açıklama yapmamıştır. “Katılmıyorum” yanıtını veren 5 kişiden biri kütüphanenin park içinde yer almasının zaman zaman dış seslere neden olduğunu belirtmiş, bir diğeri içeride konuşmadığı için bu konuda fikrinin olmadığını söylemiş, kalan 3 kişi ise açıklama yapmamıştır.

“Kısmen katılıyorum” ifadesini seçen 9 kişiden 5’i konuya dair yorum yapmazken, 4 kullanıcı çeşitli nedenlerle ses yalıtımının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu açıklamalarda; etkinlik zamanlarında ses seviyesinin arttığı, havalandırma seslerinin dikkat dağıtabildiği, bazı noktalarda sesli konuşmaların rahatsız edici olduğu ve mekânsal tasarımda kullanılan malzeme seçimlerinin ses yalıtımı açısından yetersiz kaldığı yönünde görüşler bildirilmiştir.

Bu bulgular, katılımcıların önemli bir kısmının ses yalıtımı konusunda memnuniyetsizlik yaşadığını, ancak bazı kullanıcıların bu konuya dair deneyim veya bilgi sahibi olmadığını göstermektedir.

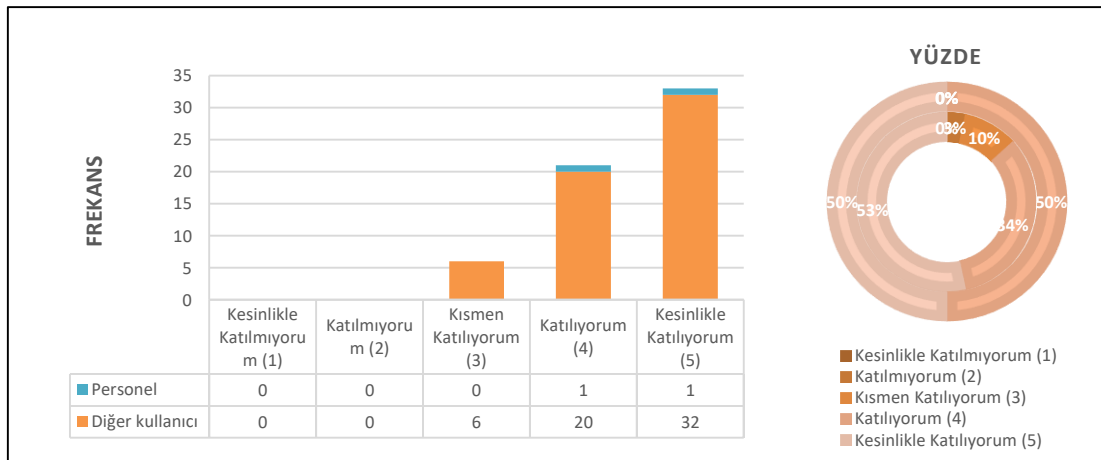

Şekil 4.26. Fizyolojik adaptasyon analizi ses denetimi-akustik

“Mekanlar çalışma ortamı olarak kullanıma uygundur.” İfadesine 6 katılımcı dışında katılımcıların tümü olumlu yanıt vermiştir. Kısmen katılıyorum seçeneğinin işaretleyen katılımcılar açıklama olarak; kalabalık olduğunda rahat bir çalışma ortamı olmadığını, bazı masalarda priz bulunmadığını, 8 kişilik toplu çalışılan masaların genişliğinin yeterli olmadığı, bahçe mobilyası olarak kullanılması gereken sandalyelerin iç mekan için konforlu olmadığı açıklamalarında bulunmuşlardır (Şekil 4.27).

Katılımcıların oturma düzeni ve mekânsal konfora dair değerlendirmelerine göre, “Kısmen katılıyorum” yanıtını veren 6 kişiden 3’ü herhangi bir açıklama yapmamıştır. Diğer 3 kullanıcı ise oturma alanlarının ve çalışma ortamının çeşitli yönlerden geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Bu açıklamalarda; sol salondaki masa genişliğinin 8 kişilik kullanım için uygun olmadığı, bazı masalarda priz bulunmadığı ve kalabalık zamanlarda çalışma ortamının rahatsız edici hale geldiği ifade edilmiştir. Ayrıca, çay bahçesinde kullanılan sandalyelerin konforsuz olduğu ve bu nedenle çalışma açısından uygun bulunmadığı dile getirilmiştir. Bu yorumlar, kullanıcıların özellikle ortak kullanım alanlarında mekânsal düzenlemelere ve ergonomiye dair çeşitli eksiklikler hissettiğini ortaya koymaktadır.

Şekil 4.27. Fizyolojik adaptasyon analizi mekanların çalışma ortamı olarak kullanım uygunluğu

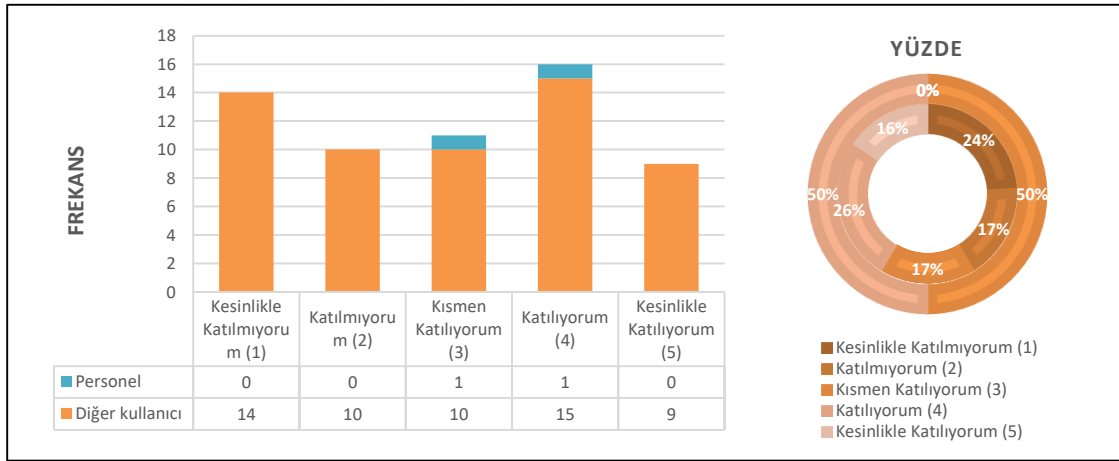
“Mekanlarda oturma elemanları rahattır. Ekipmanlar rahat kullanılmaktadır” ifadesinde katılımcı görüşleri ikiye bölünmüştür. Bu ifadeye katılanlar ile katılmayanlar %50 %50 ayrılmaktadır. 24 kişi olumlu yönde 24 kişi ise olumsuz yönde yanıt vermiş 10 kişi ise nötr bir ifade olan “kısmen katılıyorum” ifadesini işaretlemiştir. Olumsuz yanıt veren katılımcıların açıklamalarına soru künyesinde yer verilmiştir (Şekil 4.28).

Kullanıcıların oturma birimlerinin konforuna ilişkin görüşlerine bakıldığında, “Kesinlikle katılmıyorum” yanıtını veren 14 kişiden 3’ü açıklama yapmazken, 11 kişi sandalyelerin rahatsızlığını açıkça ifade etmiştir. Açıklamalarda, özellikle plastik malzemenin konforsuz olduğu, uzun süreli oturmalarda sırt ağrısına sebep olduğu, masa-sandalye yükseklik dengesizliğinin bulunduğu ve önceki sandalyelerin yeni plastik modellere göre çok daha ergonomik olduğu belirtilmiştir. Bazı kullanıcılar bu sandalyelerin market tipi olduğunu ve bir kütüphane için uygun olmadığını da vurgulamıştır.

“Katılmıyorum” diyen 10 kişiden 3’ü açıklama yapmazken, 7 kişi benzer şekilde sandalyelerin sert, konforsuz ve kullanışsız olduğuna dair görüş bildirmiştir. Bu yorumlarda da plastik malzeme tercihinin yanlış olduğu ve eskiden kullanılan sandalyelerin daha iyi olduğu yönünde ifadeler yer almıştır.

“Kısmen katılıyorum” seçeneğini işaretleyen 10 kişiden 6’sı açıklama yapmazken, 5 kullanıcı mevcut sandalyelerin daha iyi, yumuşak ve masa altına sığabilecek ölçüde olması gerektiğini ifade etmiştir.

Tüm bu görüşler, sandalye seçiminin kullanıcı deneyimini doğrudan etkilediğini ve mevcut durumda ciddi memnuniyetsizlik yaşandığını göstermektedir.

Şekil 4.28. Fizyolojik adaptasyon analizi oturma elemanı konforu

Anketin yapıldığı tarih itibarıyla çalışma sandalyelerinin bahçe mobilyası olan rattan görünümlü plastik sandalyeler olduğu görülmektedir (Şekil 4.29). Yapılan gözlem ve kullanıcı açıklamalarına göre kütüphanenin planında ve açılışında yer alan sandalyeler kaldırılarak mevcutta bulunana plastik sandalyeler kullanılmaya başlanmıştır. Kullanıcıların çoğu, sandalyelerin konforlu olmadığı açıklamalarında bulunmuşlardır. Sandalyelerin yüksekliğinin masalara uygun olmadığı, uzun süreli kullanımlarda rahatsız edici olduğu, sandalye genişliklerinin bazı masalara uyumlu olmaması sebebiyle masa

içine girmediği, sandalyelerin sert olduğu daha yumuşak ve rahat sandalye kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir.

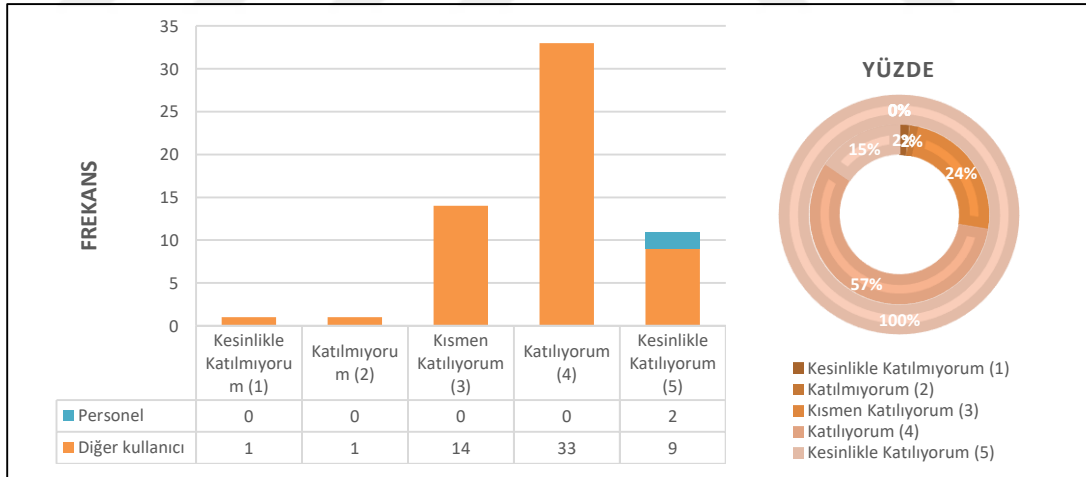
(a)

(b)

Şekil 4.29. a) 10.02.2022 tarihli fotoğraf kütüphane tasarımı için düzenlenmiş mobilya ve kaplama spek dosyasında (ek-3) ve açılışında bulunan sandalyeler **b)** 25.02.2025 tarihli fotoğraf mevcutta kullanılan bahçe mobilyası sandalyeleri

“Kütüphanede araştırdığım bir kitabı kendi başıma rahatlıkla bulur ve rahatlıkla raftan temin edebilirim.” İfadesi personel anketinde “kütüphanede bir kitabı kolayca bulur, rahatlıkla raftan alarak kullanıcıya verebilirim” şeklinde yöneltilerek raf kat boyunca uzanan raf yüksekliğinin kullanışlı olup olmadığı hakkında yorum alınmaya ayrıca kütüphane arşiv ve listeleme sisteminin yeterliliği ölçülmeye çalışılmıştır.

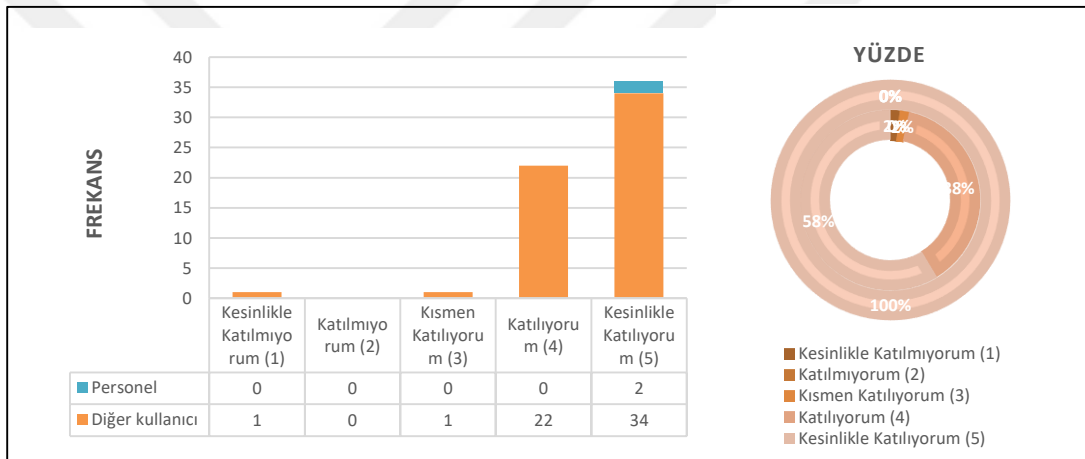

Şekil 4.30. Fizyolojik adaptasyon analizi kitap erişimi-sınıflandırma sistemi

Toplamda 16 kişi kitaplara erişim konusunda 3 veya daha düşük yönde puanlama yapmıştır. “Kesinlikle katılmıyorum” ve “Katılmıyorum” cevabı veren 2 kişi açıklama yapmamıştır. “Kısmen Katılıyorum” diyen 14 kişi ise farklı sebeplerle kitaplara ulaşmada bazı zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kullanıcılardan 2’si zemin katta çalışma alanlarında bulunan rafların yüksekliğinden dolayı kitapları kendi başlarına alamayacaklarını belirtirken kişilerden biri “Bulması zaman alıyor” ifadesine açıklama yapmış, bir diğeri “Kendi başıma kiosklerden yardım alarak kaynağı bulurum fakat

çalışma alanlarındaki raflar çok yüksek o merdivenler çıkıp alabilir miyim bilmiyorum” şeklinde bir açıklama yapmıştır. Bir kişi, “Kütüphane görevlileri ile kitap alınıyor ama bunda bir sakınca yok bence” şeklinde ifade etmiştir. Diğer katılımcılar ise “Sistemi geliştirilebilir bazen bulunmuyor,” “Çalışılan alanda raflar yüksek kendi başıma alamam,” ve “Denemedim” gibi görüşlerde bulunmuşlardır. Bazı kişiler ise görüş belirtmemiştir (Şekil 4.30).

Sonuç olarak kullanıcının teknolojik ve fiziksel olarak kitaba erişimi açısından bir değerlendirme yapıldığında kimi kullanıcı kaynakları bulmanın zaman aldığını ifade etmiş, bazıları ise çalışma alanlarındaki rafların çok yüksek olduğunu dile getirmiştir. Çoğu kullanıcının kütüphaneyi ders çalışma amacıyla kullanıldığı bilgisine davranışsal adaptasyon soruları altında ulaşıldığından “denemedim” ifadesini veren kullanıcının yorumu açıklama yapmayan kullanıcılar için referans alınarak ifadenin kullanıcıların çoğunun deneyimlemediği bir ifade olduğu çıkarımı yapılabilir. Ayrıca kullanıcılardan bazıları kaynakların bazen bulunamadığını sistemin geliştirilebileceğini ifade etmişlerdir.

Şekil 4.31. Fizyolojik adaptasyon analizi yönlendirme elemanları ve tanımlayıcı sistem

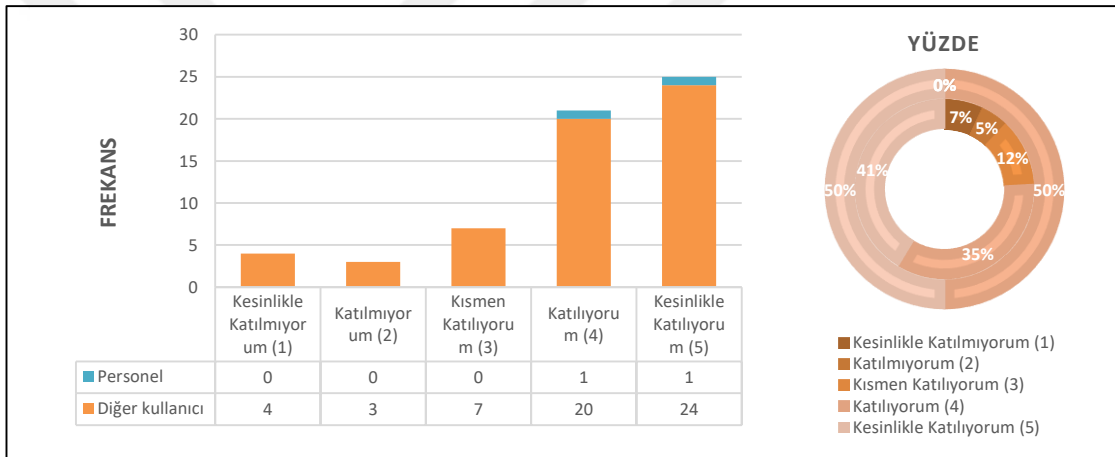
“Mekanların yönlendirme elemanları ve mekan tanımlayıcıları açıktır. Kütüphaneye ilk gittiğimde aradığım mekanları (çalışma salonu, tuvalet, kafeterya) rahatlıkla buldum.” ifadesi personel anketinde “Mekanların yönlendirme elemanları ve mekan tanımlayıcıları açıktır. Kullanıcılar genellikle mekanların nerde olduğunu bize danışmazlar.” şeklinde yöneltilmiş mekan yönlendirmelerinin kullanışlı olup olmadığı hakkında yorum alınmaya çalışılmıştır. Kullanıcı cevaplarının %100’e yakını olumlu yönde eğilim göstermektedir. Olumsuz yönde cevap veren kullanıcı açıklamaları soru künyesinde gösterilmiştir. “Mekanların iç tasarımında büyük sıkıntılar var” diyen kullanıcının açıklamasının net olmaması sebebiyle açıklama üzerinden bir yorum yapılması zordur. Bu verilere dayanarak mekanların yönlendirmelerinin iyi olduğu çıkarımı yapılabilir (Şekil 4.31).

4.3. Yapısal Adaptasyon Analizi

Yapısal adaptasyon bölümünde yapıya ait mekanların büyüklüğü, yüksekliği, yapının ulaşım durumu, engelli erişimi gibi nitelikleri ile yapının başka amaçla kullanılma

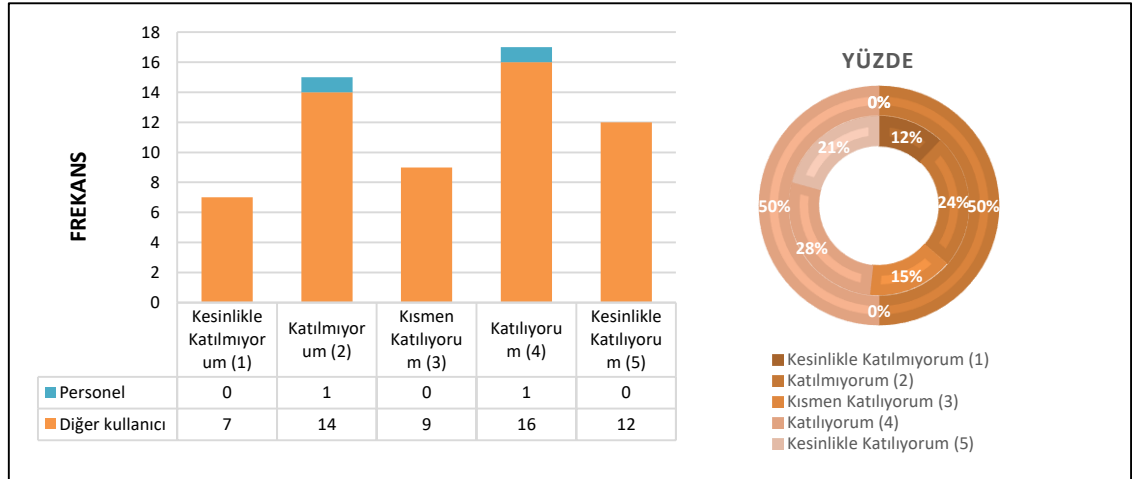
önerisi, işlevin yapıya uygunluğu, yapıya ekleme önerisi gibi öneriler kullanıcıya yöneltilmiştir.

“Binanın kent içindeki konumu yeni işlevinden yararlanmayı kolaylaştırmaktadır, çevresindeki ulaşım yollarından taşıt ve yaya yolu ile binaya kolay ulaşım sağlanmaktadır.” ifadesine toplamda 14 kişi ulaşım konusunda 3 veya daha düşük yönde puanlama yapmıştır. “Kesinlikle katılmıyorum” olarak cevap veren 4 kişi, ulaşımın zor olduğunu belirtmiştir. Bir kişi “Yan tarafa bir kapı daha açılabilir” şeklinde bir öneride bulunmuştur. “Katılmıyorum” cevabı veren 3 kişi ise ulaşım konusunda sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bir katılımcı, “Belli bir saatten sonra giriş kapıları kapatıldığı için ulaşımı zorlaştırmış oluyor,” diğer bir katılımcı ise “Otobüs sayısı çok az” şeklinde görüş belirtmiştir. “Kısmen Katılıyorum” diyen 7 kişi de ulaşım konusunda bazı zorluklar yaşamaktadır. Bunlar arasında “İçinde bulunduğu dokuma parkın çok dip kısmında kalıyor, otobüs duraklarına uzak,” “Özel araç dışında ulaşım zor, park içinde uzak kalıyor,” ve “Sıklıkla kullandığım giriş kapılarına çok uzak konumda kalıyor” gibi açıklamalar yer almıştır (Şekil 4.32).

Şekil 4.32. Yapısal adaptasyon analizi yapıya ulaşım durumu

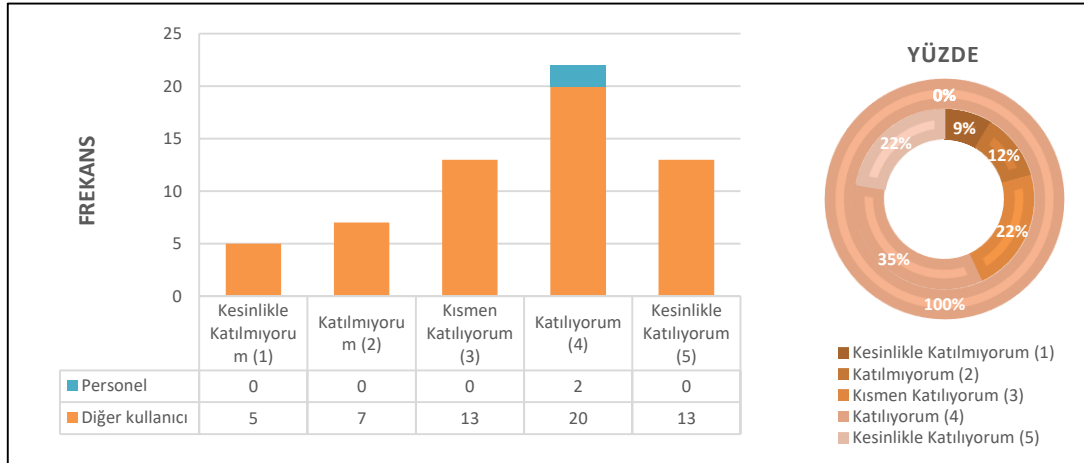
“Binadaki mekanlar sayı olarak (tuvalet sayısı, okuma salonu, çalışma salonu, tekli çalışma alanı, grup çalışma alanı, kafeterya vb.) kullanıcı için yeterlidir. İhtiyaca cevap vermektedir (Cevabınız 3 veya daha düşük ise hangi mekanın yetersiz olduğunu belirtiniz.)” ifadesine toplamda 30 kişi bu konuda 3 veya daha düşük yönde puanlama yapmıştır. Bu katılımcılardan bazıları açıklama yapmazken, açıklama yapan kullanıcılar açıklamalarında çeşitli sorunları belirtmiştir. Örneğin, “Kesinlikle katılmıyorum” seçeneğini işaretleyen katılımcılar, genellikle “tuvalet yetersiz” ve “tekil çalışma alanları az” gibi ifadeler kullanmışlardır. Ayrıca, “tuvalet sayısı çok az”, “kafeterya eksik”, “kafeterya kapatıldı, otomat aynı verimi vermiyor” gibi açıklamalar da yapılmıştır. “Katılmıyorum” cevabını verenler “erkek tuvaleti yetersiz” ve “yeterince insan oturamıyor” gibi sorunları dile getirmiştir. “Kısmen katılıyorum” diyen katılımcılar, “tuvalet sayısı daha fazla olabilirdi” ve “kantin kapatıldı, bu yüzden sıkıntı yaşıyoruz” gibi geri bildirimlerde bulunmuşlardır. Ayrıca, “tekil çalışma alanı karanlık oda ve girişte olmasa ve sayıca daha fazla olsa çok güzel olurdu” ve “kafeteryanın kaldırılması yerine otomat gelmesi beni memnun etmedi” şeklinde açıklamalar da yer almıştır (Şekil 4.33).

Şekil 4.33. Yapısal adaptasyon analizi yapıdaki mekanların sayısı olarak yeterliliği

Sonuç olarak kullanıcılar çeşitli mekanların sayısı olarak eksiklikleri ve yetersizlikleri hakkında şikayetlerde bulunmuştur. Bu şikayetler arasında “Tuvalet sayısının çok az olduğu,” “Tekil çalışma alanlarının yetersiz olduğu” ve “Kafeteryanın eksik olduğu” gibi ifadeler çoğunluktadır.

“Mekanların büyüklüğü eylemler için yeterlidir ihtiyaca cevap vermektedir. (Cevabınız 3 veya daha düşükse hangi mekanın daha büyük olması gerektiğini belirtiniz.)” ifadesine toplamda 25 kişi bu konuda 3 veya daha düşük yönde puanlama yapmıştır. Katılımcılar, masaların daha büyük olması gerektiğini ve mevcut masaların boyutlarının yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca bazı katılımcılar, özellikle daha fazla alan gerektiğini ve daha büyük masaların olmasının gerektiğini belirtmişlerdir (Şekil 4.34).

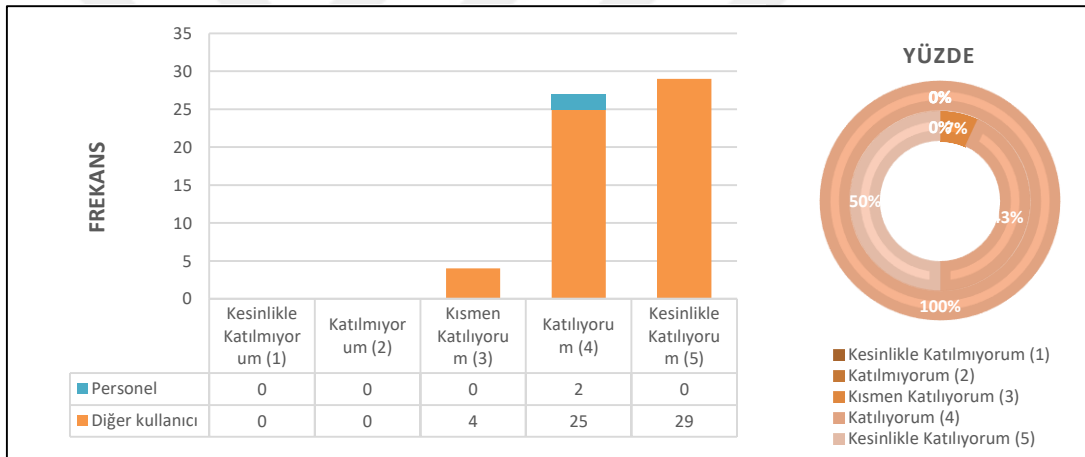

Şekil 4.34. Yapısal adaptasyon analizi mekanların büyüklük olarak yeterliliği

“Katılmıyorum” seçeneğini işaretleyen 7 kişi, özellikle kütüphaneye gelen kullanıcı sayısının fazla olduğunu, öğleden sonraları yer bulmanın neredeyse imkansız olduğunu ve küçük alanların yetersiz olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca, “Özel odalar yalnızca üniversite ve tez öğrencilerine ayrıldığı için bunların çoğunlukla boş olması” da bir şikayet konusu olmuştur. Bunun yanı sıra, bazı katılımcılar da yoğunluk ve alanın küçük olmasından dolayı yer bulma zorlukları yaşadıklarını dile getirmişlerdir. “Kısmen

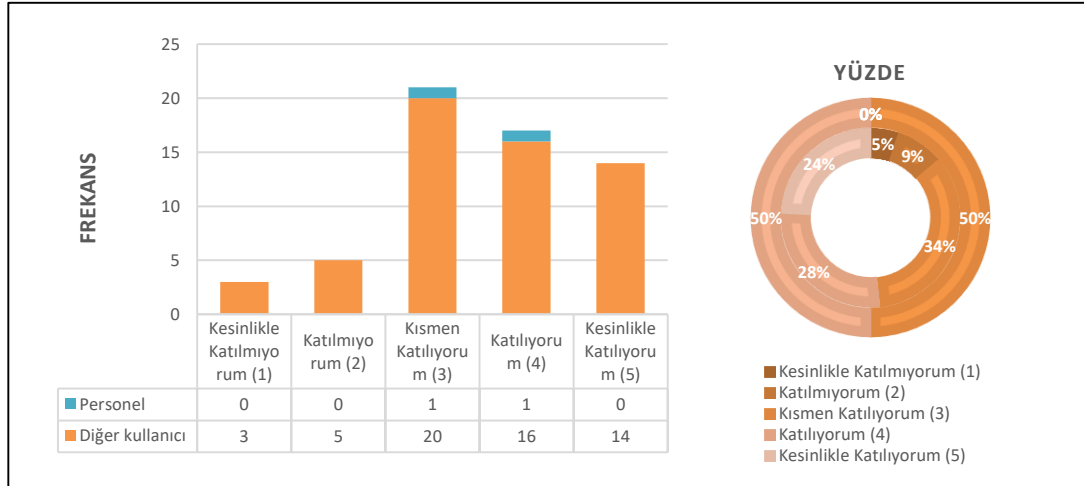
Katılıyorum” diyen 13 kişiden 2’si, masaların daha geniş ve kullanışlı olması gerektiğini, oturan kişi sayısının fazla olduğunu ifade etmiştir. 5 kişi ise, mevcut alanın daha geniş olabileceği ve kullanım alanının artırılmasının faydalı olacağı konusunda görüş bildirmiştir. 6 kişi ise açıklama yapmamıştır. “Katılmıyorum” ifadesini işaretleyen 7 kişiden 2’si, özellikle öğleden sonraları kütüphaneye gelen kullanıcı sayısının fazla olduğunu ve yer bulmanın neredeyse imkansız hale geldiğini ifade etmiştir. 5 kişi ise, alanın küçük olduğunu ve yer bulmakta zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. “Kesinlikle katılmıyorum” seçeneğini işaretleyen katılımcılardan 1’i masaların büyüklüğünün yetersiz olduğunu, daha büyük olmaları gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, bu kişilerin bir kısmı da yine mevcut alanın yetersizliğinden de bahsetmiştir. (Şekil 4.34).

“Mekanların yüksekliği eylemler için yeterlidir çok yüksek veya alçak değildir. (Cevabınız 3 veya daha düşükse hangi mekanın daha yüksek veya alçak olması gerektiğini belirtiniz.) Bu ifadeye 4 kişi kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemişler bu 4 kişiden biri “Mekanların yüksekliği güzel fakat zemin katta olan kitaplıklar mekanların yükseliği ile aynı olduğundan kitaplara olan ulaşım biraz zor” ve Mekanların yüksek olması ferah bir ortam yaratıyor ama kitaplara ulaşım zor ifadelerine yer vermişlerdir. (Şekil 4.35).

Şekil 4.35. Yapısal adaptasyon analizi mekanların yüksekliği

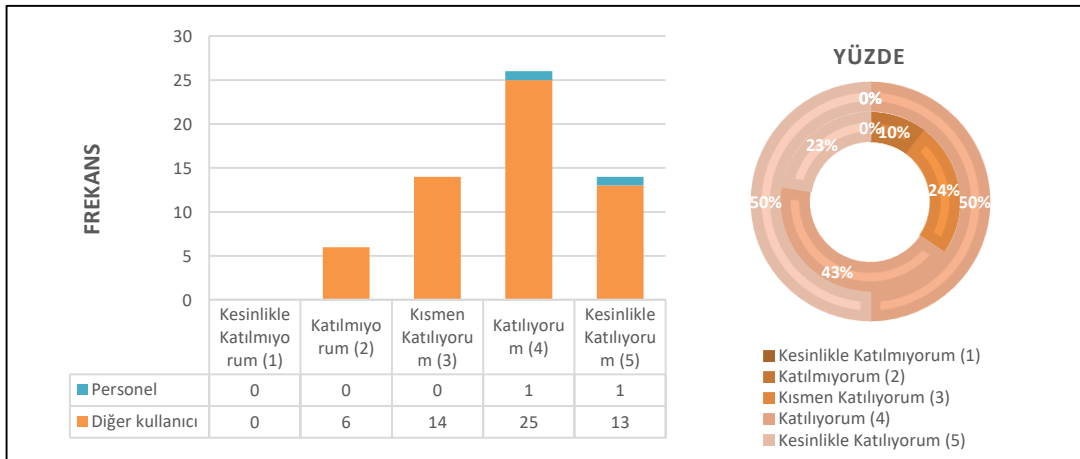
Kütüphane yeterli teknoloji (kaynak taramak için kioskler, internet ağı, dijital ekran, elektronik cihazla çalışırken şarjı işlemi için yeterli sayıda priz vb.) ve kullanım kolaylığına sahiptir. İfadesine Toplamda 28 kişi 3 veya daha düşük yönde olan seçeneği işaretlemiştir. “Kesinlikle Katılmıyorum” diyen 3 kişiden biri “Priz konusu sıkıntılı” şeklinde görüş belirtirken, diğer 2 kişi açıklama yapmamıştır. “Katılmıyorum” diyen 5 kişiden biri “Her masanın altında her kullanıcıya özel şarj yerleri olabilir. Sayı az” demiş, bir diğeri ise “İnterneti sorunlu” şeklinde ifade kullanmıştır. Geriye kalan 3 kişi açıklama yapmamıştır (Şekil 4.36).

Şekil 4.36. Yapısal adaptasyon analizi yapının yeterli teknolojik mekanlara sahip oluşu

“Kısmen Katılıyorum” diyen 20 kişiden 2’si “Bazı masalarda yok”, 1’i “Bazı prizler çalışmıyor”, 1’i “Daha fazla priz olabilir”, 1’i “Prizler artırılabilir”, 1’i “Priz yeterli değil”, 1’i “Bilgisayar yok, internet var”, 1’i “Priz sayısı yetersiz, masalarda oturma rahatsız, sıkışık”, 1’i “Bazı çalışma masalarında priz bulunmamaktadır”, 1’i “Her masada priz yok” ve 1’i “Her masada priz olmaması, olan prizlerin bazısının bozuk olması gibi sıkıntılar var” şeklinde görüş belirtmiştir. Kalan 9 kişi ise açıklama yapmamıştır (Şekil 4.36).

“Binayı fiziksel engelli kullanıcı rahatlıkla kullanabilmektedir. Engelli kullanıcıya ait rampalar, yönlendirmeler, ıslak mekan (engelli tuvaleti) bulunmaktadır. (Cevabınız 3 veya daha düşükse neden kullanamadığınızı belirtiniz.)” ifadesine toplamda 20 kişi bu konu hakkında olumsuz ve nötr görüş bildirmiştir. “Katılmıyorum” diyen 6 kişiden yalnızca biri “Yetersiz çünkü” şeklinde bir yorumda bulunmuş, geri kalan 5 kişi açıklama yapmamıştır.

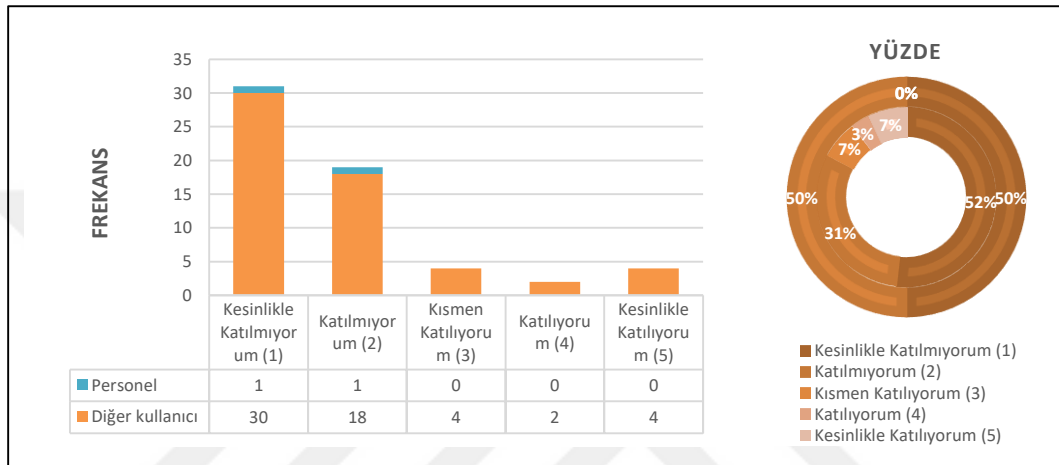

Şekil 4.37. Yapısal adaptasyon analizi engelli erişim kolaylığı

“Kısmen Katılıyorum” diyen 14 kişiden biri “Bilmiyorum”, biri “Binaya ait engelli asansörü mevcut fakat faal olduğundan emin değilim”, biri “Rampa bulunmuyor”, biri “Rampa yok, engelli asansörü var o da kullanılmıyor sanırım” ve bir kişi de “Uygun değil, rampa yok, engelli tuvaletinin önüne de kafeterya kapatıldıktan sonra otomat

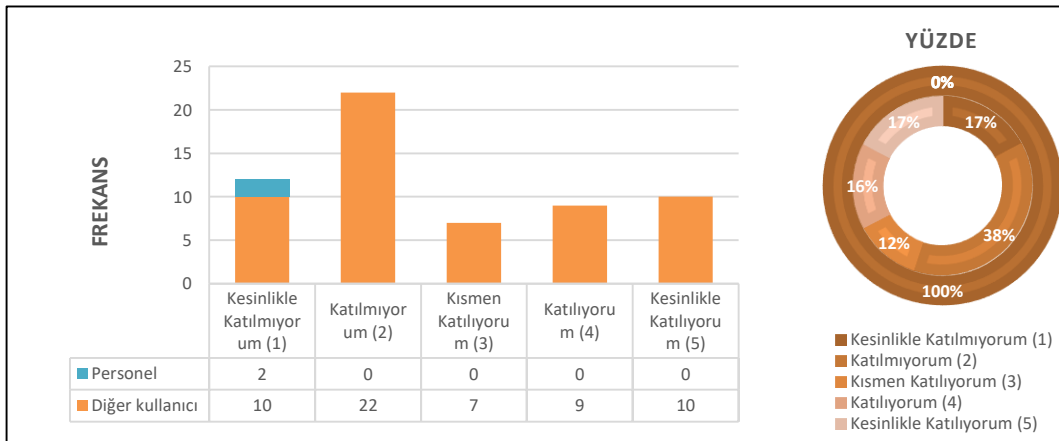
kondu, o nedenle artık o koridorda engelli sandalyesinin geçeceği kadar boşluk olmayabilir” şeklinde görüş bildirmiştir (Şekil 4.37). Birçok katılımcı açıklama yapmamış olup, bazıları da bina içindeki engelli erişimiyle ilgili sorunları dile getirmiştir.

“Trafo binası Cemil Meriç Kütüphanesi dışında başka bir amaçla kullanılsa daha iyi olurdu.” ifadesine kullanıcının çoğu olumsuz yönde cevap vermiş, binanın Cemil Meriç Kütüphanesi olarak kullanımından memnun olduklarını ifade etmişlerdir (Şekil 4.38.). Bu olmuş cevapların yanında binanın başka bir amaçla da kullanılabileceğini düşünen katılımcının oranı %10 iken kararsızlık ifade eden kısmen katılıyorum ifadesini işaretleyen kullanıcı oranı %7’dir.

Şekil 4.38. Yapısal adaptasyon analizi yapının başka amaçla kullanım önerisi

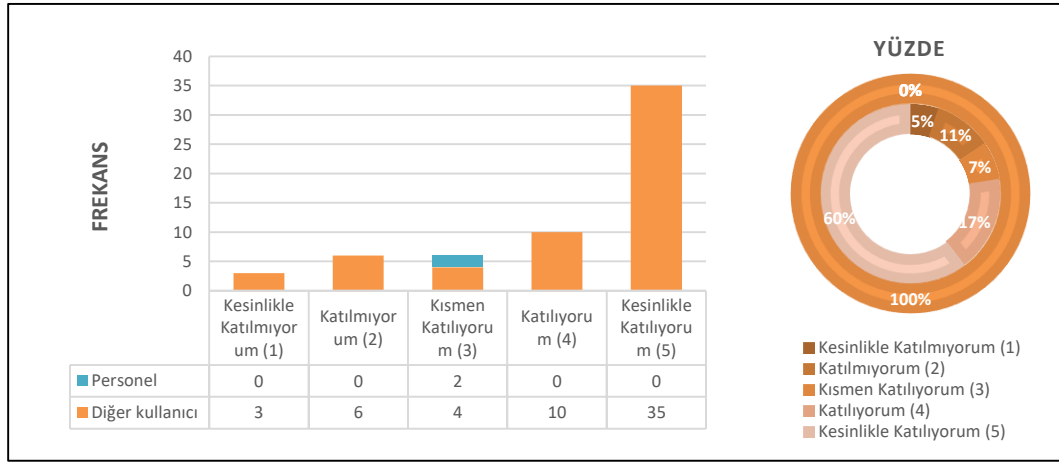
“Cemil Meriç Kütüphanesi yeni bir binada olsa daha iyi olurdu.” ifadesine de yine çoğu olumsuz yönde cevap vermiş fakat olumlu yöndeki eğilim bir önceki ifadeye göre daha yüksektir. Kullanıcının %33’ü Cemil Meriç Kütüphanesinin yeni bir binada olma fikrine sıcak bakmaktadır (Şekil 4.39).

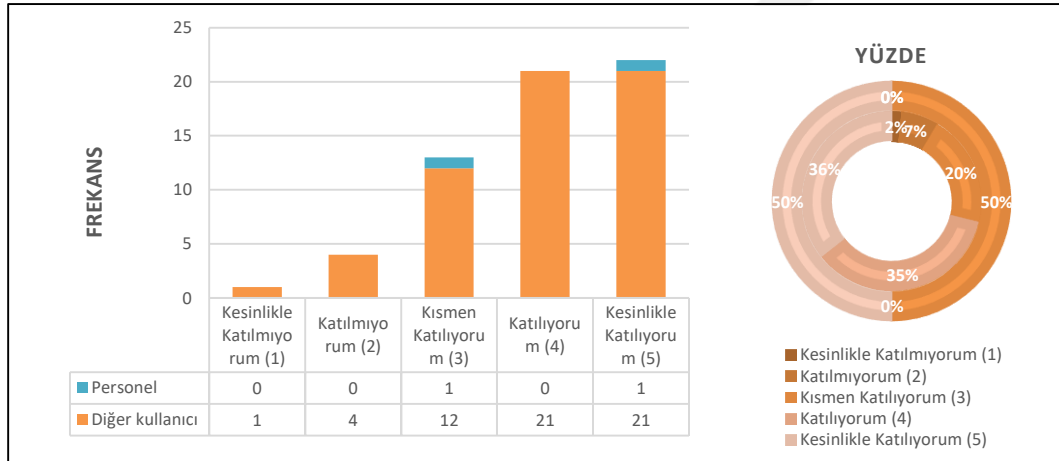
Şekil 4.39. Yapısal adaptasyon analizi yapıya yeni verilen işlevin yeni bir bina da olması önerisi

Yapının adaptasyonu ile ilgili kullanıcıdan öneri almayı hedefleyen son 4 yapısal adaptasyon sorusundan fikir birliğinin en fazla olduğu ifade “Trafo binasına ekleme

yapılarak kapasite artırılıp, kütüphaneye dönüştürülse daha iyi olurdu.” ifadesi olmuştur. Kullanıcının %77’si bu ifadeye olumlu yanıt vermiştir (Şekil 4.40).

Şekil 4.40. Yapısal adaptasyon analizi yapısal ekleme önerisi

Şekil 4.41. Yapısal adaptasyon analizi gereksinimleri karşılaması ve kullanıma uygunluğu

“Trafo binası yeni işlevin gereksinimlerini eksiksiz karşılamaktadır. Trafo binası Cemil Meriç Kütüphanesi olarak kullanıma uygundur.” İfadesine ise kullanıcının %71’inin olumlu geri kalanı ise çekimser ve olumsuz yanıt verdiği görülmektedir (Şekil 4.41).

5. SONUÇLAR

Çalışma; yeniden işlevlendirme, adaptasyon ve kütüphane tasarımı olmak üzere üç temel kavram üzerine kurulmuştur. İç mimarlıkta yeniden işlevlendirme önemli ve gerekli bir süreçtir. Ekonomik, sosyal ve mimari olarak gelişime katkı sağlamaktadır. Mevcut mekânların çağdaş ihtiyaçlara yanıt verecek şekilde dönüştürülmesini amaçlar. Yeniden işlevlendirme sürecinin başarısı yalnızca estetik ya da fonksiyonel düzenlemelerle değil, çok boyutlu adaptasyon stratejileriyle ele alındığında artacaktır. Tezde adaptasyon kavramı başlığı altında iç mimarlıkta adaptasyon fizyolojik, yapısal ve davranışsal olmak üzere üç temel boyutta ele alınmış, çeşitli açılardan incelenmiştir.

Tezde fizyolojik adaptasyon ile, kullanıcıların mekânla kurduğu bedensel ve duyuşsal ilişkinin sağlıklı, konforlu ve sürdürülebilir şekilde düzenlenmesi; ısı, ışık, hava kalitesi, akustik gibi iç sistem ve koşulların, yeni işlevle uyumlu hale getirilmesi ele alınırken; yapısal adaptasyon ile, mekânın fiziksel kabuğunun ve taşıyıcı sistemlerinin yeni kullanım biçimine uygun hale getirilmesi ve mekanın fiziksel olarak (büyüklük, yükseklik, ulaşım vb.) yeterlilikleri değerlendirilmekte, bu kapsamda malzeme seçiminden strüktürel takviyelere, mekânsal organizasyonun yeniden kurgulanmasından erişilebilirlik düzenlemelerine kadar çeşitli faktörler incelenmektedir. Davranışsal adaptasyon ise kullanıcıların mekânsal algısını, sosyal etkileşimlerini ve kullanım alışkanlıklarını merkeze almaktadır. Davranışsal adaptasyon, yeni işlevin gerektirdiklerini kullanıcı profiline uygun olarak, kullanıcı-mekan ve mekan-çevre ilişkileri ile incelenmektedir. Bu üç boyutun eş zamanlı ve bütüncül olarak ele alınması, yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik ve toplumsal düzeyde anlamlı, sürdürülebilir ve kullanıcı odaklı mekânlar oluşturulmasını mümkün kılacaktır.

İşlevsel ihtiyaçlara göre ve belirli bir amaca hizmet etmek üzere inşa edilen ve zamanla bu ihtiyaçları karşılayamayan yapılar atıl hale gelmekte ve yeniden kullanım potansiyeli taşımaktadır. Zamanla değişen yaşam biçimleri ve ortaya çıkan yeni gereksinimler, tarihi yapıların da özgün işlevlerini yitirmesine neden olmakta, bu da işlev değişikliği yoluyla adaptasyon ihtiyacını doğurmaktadır. Yeniden işlevlendirme sayesinde bu tür yapılar günümüz ihtiyaçlarına göre uyarlanmakta, böylece çevresel, ekonomik ve kültürel açıdan fayda sağlanmaktadır. Bununla birlikte, bu süreçte yapının mevcut özelliklerinin (konum, büyüklük, çevresel ilişkiler vb.) dikkate alınması gerektiği sonucu çıkarılabilir. Yapı, yeni işlevine ne kadar adapte olabiliyorsa, sürdürülebilirliği de o ölçüde sağlanmaktadır. Bu bağlamda, araştırma problemi de yeniden işlevlendirilen fakat işlevine adapte olamayan yapıların sürekli değişime uğrayarak sürdürülebilirliğe zarar vermesi ve ekonomik, çevresel olumsuzluklara neden olması olarak belirlenmiştir. Tezde bu belirlenen probleme dünyadan ve Türkiye’den sürekli işlev değişimi geçiren yapılarla örnekler verilmiş, kavramların sadece teorik düzeyde değil, somut uygulamalar üzerinden de tartışılmasına olanak sağlanmıştır. Bu tür sürekli dönüşümlerin tarihi dokuyu zedelediği ve kalıcı çözüm olmadığı belirtilerek, benzer sorunların diğer tarihi yapılar için tekrar etmemesi adına bu gerçekliği dikkat çekilmiştir.

Çalışmanın odak noktası kütüphane yapıları olması sebebiyle materyal seçimi de bu doğrultuda yapılmıştır. Antalya’da bulunan Dokuma Park içerisindeki Cemil Meriç Kütüphanesi, çalışma kapsamında incelenmiştir. Araştırma materyali olan Cemil Meriç Kütüphanesi, daha önce trafo binası olarak kullanılan bir endüstri yapısının dönüştürülmesiyle oluşmuş bir kütüphane yapısıdır. Araştırmanın temel amacı; yeniden

işlevlendirme projelerinde mekanın gerekliliklerini analiz ederek yeni işleve olan adaptasyonu değerlendirmek, oluşabilecek problemleri tespit etmek ve sürekli işlev değişikliklerinin önüne geçmektir. Bu doğrultuda, yeniden işlevlendirme projelerinde mekânsal gerekliliklerin doğru belirlenmesinin, projenin sağlıklı yürütülmesini ve sürdürülebilirliği sağlayacağı görüşüne ulaşılmıştır.

Tez kapsamında yapılan incelemede, kütüphane türlerine göre mekânsal gerekliliklerin değişebileceği öngörülmüş ve buna bağlı olarak, literatürde yer alan araştırmaların harmanlanmasıyla kütüphane türlerine göre sınıflandırma yapmayı kolaylaştıran özgün bir şablon oluşturulmuştur. Literatürdeki farklı sınıflandırmalar ışığında; yapının bağlı olduğu kuruma, işlevine ve kuruluş amacına göre karma bir şablon oluşturularak Cemil Meriç Kütüphanesi bu çerçevede değerlendirilmiştir. Bu şablon, Kütüphane yapıları üzerinde tür belirleme ve mekânsal gerekliliklerin analizine imkân tanımaktadır. Kepez Belediyesi'ne bağlı olan ve aynı zamanda bir araştırma kütüphanesi niteliği taşıyan materyal yapı, özel konu kütüphanesi alt türlerinden biri olan müze kütüphanesi kapsamında değerlendirilebilecek özellikler göstermektedir. Bu çoklu kimlik, mekânsal planlamanın kütüphane türüne göre değişkenlik gösterebileceğini ortaya koymuştur. Örneğin, araştırma kütüphanelerinde ödünç verme biriminin olmaması, bu alanların daha küçük metrekarelerde çözümlenmesini ve araştırma alanları gibi diğer işlevsel bölümlerin daha geniş alanlara yayılmasını gerekli kılmaktadır.

Materyal olarak Cemil Meriç Kütüphanesi'ne ait planlar ve belgeler belediyeden temin edilerek, dönüşüm süreci mimari açıdan değerlendirilmiştir. Yapının kullanıcılar tarafından nasıl deneyimlendiğini anlamak amacıyla kullanıcı deneyiminden faydalanılmış, kullanıcı görüşleri anket yoluyla toplanarak mekânsal adaptasyon değerlendirilmiştir. Nitel çalışmalarda örneklem sayısının sınırlı olması ve nicel yöntemin tek başına öznel değerlendirmeleri yeterince yansıtamaması sebebiyle nicel ve nitel verilerin bir arada kullanıldığı karma yöntem tercih edilmiştir. Anketler, 25 Şubat ve 1 Mart 2025 tarihlerinde, farklı kullanıcı yoğunluklarını gözlemlemek amacıyla bir hafta içi ve bir hafta sonu olmak üzere iki günde uygulanmıştır. Toplam eksiksiz yanıtlanan 60 anket araştırmaya dâhil edilmiştir. Katılımcılar personel ve diğer kullanıcılar olarak iki grupta değerlendirilmiştir. Anket formu demografik bilgiler, davranışsal adaptasyon, fizyolojik adaptasyon ve yapısal adaptasyon olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. Sorular açık uçlu, kapalı uçlu ve yarı kapalı uçlu olarak hazırlanmış; özellikle yarı kapalı sorularda, katılımcıların görüşlerini açıklamalarına olanak tanıyan boşluklar eklenmiştir. Bu veriler, frekans ve yüzde grafikleriyle analiz edilerek kullanıcıların mekânsal adaptasyona ilişkin deneyimleri yorumlanmıştır.

Bu çalışma kapsamında, Cemil Meriç Kütüphanesi örneği üzerinden yürütülen analizle, yeniden işlevlendirme projelerinin yalnızca fiziksel dönüşüm değil; aynı zamanda kullanıcının mekânsal, duyuşsal ve davranışsal etkileşimlerini içeren çok boyutlu bir adaptasyon süreci gerektirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Anket verilerine dayanarak gerçekleştirilen analizlerde, kullanıcıların genel olarak yeni işleve ve mekâna adapte oldukları; ancak bazı fizyolojik ve yapısal yetersizliklerin mevcut olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle oturma elemanlarının ergonomik olmaması, havalandırmanın kalabalık zamanlarda yetersiz kalması ve akustik sorunları gibi faktörler, mekânın fizyolojik adaptasyon düzeyini kısmen düşürmüştür. Yapısal adaptasyon kapsamında ise mekânın genel yerleşimi ve erişilebilirliği olumlu değerlendirilse de, tekil çalışma

alanlarının ve tuvaletlerin yetersizliği gibi olumsuzluklar kullanıcılar tarafından sıkça dile getirilmiştir.

Kütüphanenin araştırma kütüphanesi olarak tanımlanmasına karşın, kullanıcıların büyük bir çoğunluğunun lise öğrencileri olup mekânı sınava hazırlık amacıyla tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu durum, yapı içerisinde bir işlev kaymasına işaret etmektedir. Kullanıcıların, mekânda araştırma, sosyal etkileşim ya da kitap okuma gibi işlevlerden çok, sadece bireysel çalışma amacıyla bulunmaları, araştırma ve kütüphane işlevlerinin geri planda kaldığını göstermektedir. Tüm bu bulgular, mekânın yeni işleve tam anlamıyla adapte olabilmesi için yalnızca fiziksel dönüşümün yeterli olmadığını; aynı zamanda işlevin kullanıcı beklentileriyle uyumlu olması gerektiğini ortaya koymuştur.

Tez kapsamında ulaşılan en temel sonuçlardan biri, bir yapıya verilen yeni işlevin uygunluğu ile birlikte, bu işleve yönelik yapılan tasarım kararlarının yeterli olması gerektiğidir. Özellikle verilen işlevin sadece kâğıt üzerinde kalmaması, tasarımın bu işleve entegre olacak biçimde hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. Aksi durumda, kullanıcıların mekânı öngörülen biçimde kullanmaması, işlev sapmalarına ve adaptasyon sorunlarına yol açmaktadır. Çalışmada ortaya çıkan bir diğer önemli sonuç ise, algısal ve zihinsel boyutların doğrudan kullanıcı davranışıyla ilişkili olduğudur. Yeni tasarlanacak bir mekanın kullanıcı kitlesinin, yaş aralığının geniş olması ve kullanım amaçlarının çeşitlenmesi, tasarımcının kullanım davranışını öngörmesini ve tasarıma aktarmasını zorlaştırmaktadır. Bu durum, özellikle davranışsal adaptasyonu tasarım öncesi değerlendirmek açısından bir dezavantaj olarak değerlendirilebilir. Tasarımcılar için bu çeşitlilik, tasarım kararlarında daha esnek ve çok yönlü bir yaklaşım gerektirmektedir.

Yeniden işlevlendirme bir adaptasyon yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeniden işlevlendirme projesinde görev alan bir tasarımcı mekanı iyi analiz etmelidir. Aksi durumda işlevlendirmenin tüm faydaları bize büyük zararlar olarak geri dönebilir. Yeniden işlevlendirme yapılırken belli hususlar önem arz etmektedir. Bu hususlara dikkat edilmediğinde yeniden işlev verilen mekan yeni işleve adapte olamayabilir. Yeniden işlev verilen bir mekanın yeni işlevine adapte olamamasının 3 farklı sebebi olabilir:

- 1) Verilen yeni işlevin binaya uygun olmaması
- 2) Yeni işleve uygun tasarım yapılmaması
- 3) Verilen yeni işleve uygun kullanılmaması sonucu işlev kayması

Bu sebepler sonucu, mekanın yeniden işlev değişimine veya etkili-sürekli kullanılamamasına yol açmaktadır. Bu gibi durumların önüne geçmek için aşağıdaki sıralamayla yeniden işlevlendirme süreci kontrol edilebilir.

- İlk etapta yapı için yeni işlev seçiminde dikkatli davranılmalıdır. Yeni işlevin seçiminde mekanın konumu, büyüklüğü, kullanıcı sayısı, kullanıcı ihtiyaçları vb. gibi hususlar önem taşımaktadır. Daha sonra bu hususlar göz önüne alınarak yeni işlevin o yapıya uygunluğu sorgulanmalı, mekana verilecek olan yeni göreve göre, mekan tahlil edilmelidir. Bu tahliller yapılırken yeni işleve göre gereklilikler göz önünde bulundurulmalıdır. Bu gereklilikler sağlanamıyorsa yeni işlev o mekana uygun değildir. Yenilecek olan bina veya mekan başka şekilde değerlendirilmelidir.

- Eğer işlevin mekana uygunluğuna karar verilmişse ikinci önemli husus gerekliliklere uygun tasarımın yapılmasıdır. Gereklilikler verilen yeni işleve göre belirlenmeli ve uygulanmalıdır. Bu gereklilikler göz önüne alınmayıp bir tasarım yapıldığında atıl bir binayı yeniden düzenlerken başka bir atıl bina yaratılmış olur. Bu da ekonomik olarak büyük zarara, aynı zamanda çevre kirliliğine yol açmaktadır. Bu durumlarla karşılaşmamak için tasarımcılara ve restorasyon izni veren yetkililere büyük bir görev düşmektedir. Yeniden işlevlendirme süreci tasarımcı, yetkili, taşeron gibi birçok etmenin bir arada sistematik olarak çalışmasıyla doğru şekilde yönetilmelidir.
- Son olarak adaptasyonun sağlanamaması eğer bu iki sebebe bağlı değilse, işlev kaymasına da bağlı olabilmektedir. Bir araştırma kütüphanesi olan Cemil Meriç Kütüphanesi'nin araştırma amacından daha çok bir çalışma salonu olarak kullanımı işlev kaymasına örnek olarak gösterilebilir. Binanın veya mekanın verilen işleve göre kullanılmaması işlev kaymasına yol açarak mekandaki kullanımı zorlaştırmakta ve adaptasyonun sağlanamamasına yol açmaktadır. Oluşan mekan yetersizliği işlev kaymasına bağlı olarak gelişmiş olabilir.

Tüm bu sebeplere dikkat edilmediğinde oluşan adaptasyon problemlerinin çözümü kolay ve ekonomik olmasa da imkansız değildir. Cemil Meriç Kütüphanesi özelinde kütüphaneye tüp bir geçitle bağlanacak ek bir yapı ile mekan genişletilmesi önerilebilir. Yeniden işlev verilmiş herhangi bir yapı için de mekan yetersizliği problemi yasal kısıtlamaların izin verdiği ölçüde eklemeler yaparak çözüme kavuşturulabilir.

Araştırmaya başka yönden bakıldığında Antalya'da dönüştürülen Cemil Meriç Kütüphanesinin, başlangıçta bu denli talep göreceği öngörülememiştir. Ancak dönüşüm sonrasında kütüphane, kapasitesinin çok üzerinde bir kullanıcı kitlesine ulaşmış ve işlevini büyük ölçüde başarıyla yerine getirmiştir. Her ne kadar başarılı bir mimari tasarım uygulanmış olsa da, mevcut alanın kullanıcı ihtiyacını karşılamada yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, yönetim planı üzerinden kapasite sınırlamaları getirilmesi, kullanım zamanlarının düzenlenmesi ya da kütüphane türünün yeniden tanımlanarak içeriğin daha uzmanlaşmış hale getirilmesi gibi çözümler önerilebilir. Özellikle Antalya gibi uzun süre modern, nitelikli bir kütüphane altyapısından yoksun kalmış şehirlerde bu tür dönüşüm projeleri büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Ancak dijitalleşmeyle birlikte kullanıcıların geleneksel kütüphane kullanım alışkanlıklarını da düşünerek hareket etmek gerekmektedir.

Sonuç olarak, fizyolojik adaptasyon kullanıcının duyuşal ve konfor düzeyine, yapısal adaptasyon fiziksel yeterliliğe ve mekân kabuğuna, davranışsal adaptasyon ise kullanıcı ile mekân ve çevresi arasındaki ilişkiye karşılık gelmektedir. Bu üç boyut birlikte değerlendirildiğinde, sürdürülebilir ve nitelikli bir yeniden işlevlendirme süreci için çok yönlü analizlerin gerekliliği anlaşılmaktadır. Aksi takdirde, yanlış işlev seçimi veya kullanıcı ihtiyaçlarını karşılamayan tasarımlar, yapının tekrar tekrar işlev değişikliğine uğramasına neden olabilir. Bu nedenle, yeniden işlevlendirme sürecinde, işlevin uygunluğu titizlikle belirlenmeli ve bu işlev doğrultusunda mekân tasarımı detaylı esnek ve çok yönlü şekilde ele alınmalıdır. Mekân yetersizliği gibi durumlarda ise, mevcut yapıyı işlevsiz kılmak yerine, kültürel miras değerini koruyacak şekilde yapısal korumalı ekleme alternatifleriyle adaptasyon sağlanması, hem işlevsellik hem de sürdürülebilirlik açısından daha etkili bir çözüm olarak kullanılabilir.

6. KAYNAKLAR

Ahunbay, Z. 2019. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon (12. Baskı). Yem Yayın, İstanbul.

Alpak, E.M. ve Düzenli, T. 2018. Kentsel Tasarımda Esneklik Ve Adaptasyon: Kentsel Meydan Senaryoları Üretimi. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, Vol:5 Issue:16 pp:16-22.

Al Şensoy, S. ve Midilli Sarı, R. 2020. Yeni Nesil Akademik Kütüphane Kavramı ve Mimariye Yansıması. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC* ISSN: 2146-5193, July 2020 Volume 10 Issue 3, p. 285-310.

Anonim 1 : <https://www.kaymimod.org/tr/kayseri-mimarlik-festivali-3> [Son erişim tarihi: 23.03.2025].

Anonim 2: <https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/kayseri-meryem-ana-kilisesi-kutuphaneye-donusuyor-390996.html> [Son erişim tarihi: 23.03.2025].

Anonim 3: <https://www.posta.com.tr/gundem/kutsal-mekanda-spor-19512> [Son erişim tarihi: 23.03.2025].

Anonim 4: https://www.ntv.com.tr/turkiye/spor-salonu-degil-kilise,rs0PTnMNaUW9HAd8Pr_myg [Son erişim tarihi: 23.03.2025].

Anonim 5: https://tr.wikipedia.org/wiki/Osman_Kavuncu [Son erişim tarihi: 23.03.2025].

Anonim 6: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ayasofya> [Son erişim tarihi: 23.03.2025].

Anonim 7: https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/ayasofya-ne-zaman-muze-oldu-ayasofya-ne-zaman-yapildi-ayasofya-tarihi,j-iw0ga5JEiqCs28xVbU6g/7_oMX5Drakmnp0jKfSLK3Q [Son erişim tarihi: 23.03.2025].

Anonim 8: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=23819604> [Son erişim tarihi: 23.03.2025].

Anonim 9: User:Robot8A
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=113288410> [Son erişim tarihi: 23.03.2025].

Anonim 10: https://en-m-wikipedia-org.translate.goog/wiki/Elbphilharmonie?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=tc [Son erişim tarihi: 04.06.2025].

Anonim 11: <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/aziz-petrus-bazilikasi-restore-edilecek-754102h.htm> [Son erişim tarihi: 04.06.2025].

Anonim 12: <https://saltonline.org/tr/42/salt-galata> [Son erişim tarihi: 04.06.2025].

- Anonim 13: https://www-etymonline-com.translate.goog/word/adaptation? x tr sl=en& x tr tl=tr& x tr hl=tr& x tr_pto=tc [Son erişim tarihi: 04.06.2025].
- Anonim 14: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Adaptasyon> [Son erişim tarihi: 26.10.2024].
- Anonim 15: https://tr.wikipedia.org/wiki/Kütüphane#İlk_kütüphaneler [Son erişim tarihi: 01.04.2025].
- Anonim 16 : https://www.iletisim.gov.tr/turkce/yerel_basin/detay/cumhuriyetin-ilk-milli-kutuphanesi-7-24-esasiyla-okuyucularini-agirliyor#:~:text=Maarif%20Bakanliginin%20alt%20katinda%2025,Adnan%20Ötügen%27in%20adim%20aldi [Son erişim tarihi: 01.04.2025].
- Anonim 17: <https://kygm.ktb.gov.tr/TR-308331/kutuphaneler.html> [Son erişim tarihi: 01.04.2025].
- Anonim 18: <https://bilgibilimi.net/kutuphane-turleri/> [Son erişim tarihi: 01.04.2025].
- Anonim 19: <https://www.kepezdokuma.com> [Son erişim tarihi: 01.04.2025].
- Anonim 20: https://www.kepez-bld.gov.tr/building_11_dokuma-park [Son erişim tarihi: 01.04.2025].
- Anonim 21: <https://emlakkulisi.com/antalya-dokuma-parkta-ilk-etap-acildi/441930> [Son erişim tarihi: 01.04.2025].
- Anonim 22: https://www.kepez-bld.gov.tr/building_38_cemil-meric-kutuphanesi [Son erişim tarihi: 04.06.2025].
- Anonymous 1: https://www-archdaily-com.translate.goog/429700/ad-classics-the-tate-modern-herzog-and-de-meuron? x tr sl=en& x tr tl=tr& x tr hl=tr& x tr_pto=tc [Son erişim tarihi: 06.07.2025].
- Anonymous 2 https://de.wikipedia.org/wiki/Gasometer_%28Wien%29 [Son erişim tarihi: 06.07.2025].
- Anonymous 3: https://byjus-com.translate.goog/biology/physiological-adaptations/? x tr sl=en& x tr tl=tr& x tr hl=tr& x tr_pto=tc [Son erişim tarihi: 04.06.2025].
- Anonymous 4: https://www-biologyonline-com.translate.goog/dictionary/physiological-adaptation? x tr sl=en& x tr tl=tr& x tr hl=tr& x tr_pto=tc [Son erişim tarihi: 04.06.2025].
- Anonymous 5: https://www-twinkl-com.translate.goog/teaching-wiki/physiological-adaptation? x tr sl=en& x tr tl=tr& x tr hl=tr& x tr_pto=wa [Son erişim tarihi: 04.06.2025].
- Anonymous 6: https://www-geeksforgeeks-org.translate.goog/physiological-adaptations/? x tr sl=en& x tr tl=tr& x tr hl=tr& x tr_pto=tc [Son erişim tarihi: 04.06.2025].
- Anonymous 7: <https://testbook.com/biology/physiological-adaptations> [Son erişim tarihi: 04.06.2025].

- Atılgan, D. 2008. Türkiye'de Üniversite Kütüphanelerinin Tarihi. *Türk Kütüphaneciliği* 22, 4 (2008), 451-458.
- Ayasofya Camii Fatih Sultan Mehmed Han'ın Emaneti. 1. Baskı, İstanbul, 2020, İnsanlığın Ortak Hazinesi Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları. ISBN: 978-605-06504-3-3.
- Aydın, D. ve Okuyucu, Ş.E. 2009. Yeniden Kullanıma Adaptasyon ve Sosyokültürel Sürdürülebilirlik Bağlamında Afyonkarahisar Millet Hamamının Değerlendirilmesi. *Megaron*, 4(1): 35-44.
- Bahar, Z. ve Açıcı Kurak, F. 2021. Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi: Kayseri Lisesi Örneği, *Artium*, 9 (2), 68-78, Doi: 10.51664/artium.880347.
- Bilgiç B. 2017. <https://www.arkitera.com/proje/elbphilharmonie/> [Son erişim tarihi: 25.06.2025].
- Bullen, P.A. and Love, P.E.D. 2011. Adaptive reuse of heritage buildings. *Structural Survey*, 29 (5): 411-421.
- Büyükarıslan, B. ve Güney E.D. 2013. Endüstriyel Miras yapılarının Yeniden İşlevlendirilme Süreci Ve İstanbul Tuz Ambarı Örneği *Beykent Üniversitesi Fen Ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, Cilt 6 (2) 2013, 31 – 58.
- Cantell, S.F. 2005. The Adaptive Reuse of Historic Industrial Buildings: Regulation Barriers, Best Practices and Case Studies. Master Thesis, Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Creswell, J.W. 2025. Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş, 4. Baskıdan Çeviri, Ankara: Pegem Akademi.
- Çalışır Hovardaoğlu, S. ve Akın, N. 2010. Kentsel katmanlaşmanın belgelenmesi: Kayseri Cumhuriyet Meydanı ve yakın çevresi. *İtüdergisi/a mimarlık, planlama, tasarım*, Cilt: 9, Sayı: 2, 121-132.
- Çalışkan, Y. 2021. Edebiyat Müze Kütüphanelerinin Toplumsal Rolü Ve Müze Malzemesinin Nitelenmesi Üzerine Bir Değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilgi Ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Çavdar, R.T. 1995. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar Osmanlı Kütüphanelerinin Gelişimi, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütüphanecilik Bölümü, İstanbul.
- Çelik, S. 1999. Üniversite kütüphanelerinde personel yönetimi ve Türkiye'de durum. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütüphanecilik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çelik, S. 2000. Üniversite Kütüphaneleri: Amaç, Görev, İşlev, Yönetim Ve Örgüt Yapısı. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Cilt: 1 Sayı: 2, 52 - 62, 01.07.2000.
- Çevik, E. 2015. Kütüphanelerde Fiziksel Ortam ve Kullanıcı Memnuniyeti: Örnek Bir Uygulama Galatasaray Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çifci, S. 2012. Tüketicilerin Yeni Ürünlere Yönelik Adaptasyon Tutumları Üzerinde

- Tüketicilerin ve Firmaların Yenilikçilik Düzeylerinin Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 34.
- Dinçel, Y. 2021. Emzirme Adaptasyon Ölçeği Türkçe Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bilim Uzmanlığı Tezi, Kocaeli.
- Douglas, J. 2006. Building Adaptation. Butterworth-Heinemann Elsevier, Büyük Britanya, Edinburg.
- Dübüş, B. 2023. Mekânın Adaptasyondaki Tavrı: Faroz Balıkçı Barınakları. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Dülger, N. 1977. Araştırma Kütüphanelerinde Müracaat Hizmeti Ve Gelişmeleri. T.C. Başbakanlık. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. MGS. Dökümantasyon Şubesi (Uzmanlık Tezi), Ankara.
- Ekşi, H. Ve Öztürk, F. 2023. “Biten İlişkiye Duygusal Adaptasyon Ölçeği” nin Türkçe Uyarlanması” Biltek-VIII International Symposium On Current Developments In Science, Technology And Social Sciences October 24-26, Paris- France 320-342.
- Eldek Güner, H. 2021. Mimari Tasarım Yarışması ile Koruma; Kayseri İç Kale Örneği. İstanbul Gelişim Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), Ekim 2021, ss. 405-425.
- Emre, Ş.B. 2008. Sanayileşme Ve Sanayi Yapılarının Yeniden İşlevlendirilmesinin İstanbul'dan Örnekler Üzerinde Analizi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Genç, F.N. 2023. Sümerbank Fabrikaları ve Günümüzdeki “Yeni” İşlevler. T.E. Sepetcioğlu (Ed.) Cumhuriyetin 100. Yılında Geçmişten Geleceğe Nazilli içinde 213-230.
- Güner, M.S. ve Yüksel, A. 2016. Mesleki Uygulamalar Yapı Bilgisi İnşaat Mühendisliği Uygulamaları Teknolojisi 1-2 (24. Baskı) İstanbul: Favori Basım Yayın.
- Güngör, Ş. 2024. (Sözlü tarih) 05.10.2024 tarihli III. Kayseri Mimarlık Festivali kapsamında gerçekleşen Kayseri Kent Meydanı gezi sırasında aktarılan anlatılar.
- Güzelci, O.Z., Duyar, H. ve Uyanık, K. 2012. Yer ve Dönüşüm Bağlamında İç Mimari Stüdyo Yaklaşımı, İÇMEK / İçmimarlık Eğitimi 2. Ulusal Kongresi, İstanbul, Türkiye, 20 Aralık 2012.
- Hafizoglu, O., Reyhan, K. 2023. City and Brain Analogy: a Sample for Conservative Versus Adaptive Phenotypical Vision of a Genotypical Heritage. *21. Yüzyılda Fen ve Teknik Dergisi*, 7(2): 177-186.
- Halıcı, H. 2021. Tarihi Endüstriyel Yapılarda Yeniden İşlevlendirme Kavramı: Samsun Tütün Fabrikası Örneği, İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Halk Kütüphanelerinde Mimari Uygulamalar Çalıştayı 2018. Yayına hazırlayanlar: Kuzucuoğlu, A.H., Balkaş Yılmaz, B., Yavuzdemir, M. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü 7-9 Aralık 2017.
- Harris, C.M. 2006. Dictionary of Architecture and Construction, McGraw-Hill Amerika.

- Hazırlar, M.A. 2004. Halk Kütüphanelerinde İç Mimari Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Hodge, S. 2023. Dakikalar İçinde Mimarlık Anında Açıklanan 200 Temel Kavram (1.Baskı) (Çev. Şahin G.). İstanbul: Kronik Kitap.
- IFLA-UNESCO 2022. Halk Kütüphanesi Bildirgesi.Çev.: Bülent Yılmaz ve Efnan Ezenel. *Türk Kütüphaneciliği*, 36, 3 (2022), 388-391 Doi: 10.24146/tk.1180073.
- ICOMOS 1964. Venedik Tüzüğü (1964) Prof. Dr. Cevat Erder'in Çeviri Metni.
- ICOMOS 1987. Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması-Washington Tüzüğü. Ekim 1987'de Washington'da yapılan ICOMOS Genel Kurulu.
- ICOMOS 2003. Mimari Mirasın Analizi, Korunması Ve Strüktürel Restorasyonu İçin İlkeler, Victoria Şelaleri, 14. Genel Kurulu, Çeviri: Zeynep Ahunbay (2006).
- ICOMOS 2011. Endüstri Mirası Sitleri, Yapıları, Alanları ve Peyzajlarının korunması için ICOMOS-TICCIH ortak ilkeleri "DUBLİN İlkeleri" 28 Kasım 2011, 17. Genel Kurul. Çeviri: Zeynep Ahunbay, 2017.
- ICOMOS 2011. Tarihi Kentlerin Ve Kentsel Alanların Korunması Ve Yönetimiyle İlgili Valetta İlkeleri, 28 Kasım 2011, Paris, 17. Icomos Genel Kurulu. Çeviri: Zeynep Ahunbay, 2014.
- İtez, Ö. 2016. <https://www.arkitera.com/proje/salt-galata/> [Son erişim tarihi: 25.06.2025].
- İtez, Ö. 2020. <https://www.arkitera.com/proje/kayseri-kale-ici-arkeoloji-muzesi/> [Son erişim tarihi: 25.06.2025].
- Kacaroglu Vicdan, A. ve Gülseven Karabacak, B. 2014. Hemşirelik Modellerinden: Roy Adaptasyon Modeli. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, Cilt: 5 Sayı: 4, 255-259.
- Kandemir Ö. 2013. Kültürel Miras Kapsamındaki yapıların Çağdaş Yaklaşımlarla Müze İşlevine Adaptasyonları: "Yeni" Mekansal Deneyimler, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi, Eskişehir.
- Karataş, A.İ. 2013. Bursa Kütüphaneleri, Bursa Büyükşehir Belediyesi Kitaplığı, Bursa, 397 s.
- Kerr, W. Commonwealth of Australia, 2004. Adaptive Reuse Preserving our past, building our future. ISBN 0 642 55030 1. Pirion, 2004.
- Kocabıyık, Y. 2014. Yeniden İşlevlendirme Kavramı Ve Bu Kapsamda İtü Taşkışla Binasının İncelenmesi. Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kuban, D. 1970. Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar. Vakıflar genel Müdürlüğü Yayınları, Ogun Kardeşler Matbaası, Ankara.
- Küçükkaya, A.G. 2019. Illustrated Dictionary for Architecture & Restoration 3 Dilde Resimli Mimarlık ve Restorasyon Terimleri Sözlüğü. İstanbul, Yeditepe University: <https://www.belgeseltarih.com/3-dilde-resimli-mimarlik-ve-restorasyon-terimleri-sozlugu/> [Son erişim tarihi: 25.05.2025].
- Lützkendorf, T., Speer, T., Szigeti, F., Davis, G., Le Roux, P. C., Kato, A., Tsunekawa, K. 2005. A comparison of international classifications for performance

- requirements and building performance categories used in evaluation methods. 61-80.
- Neufert, E. 2018. Neufert Yapı Tasarımı, 41. Baskıdan Çeviri, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Nur, Y. B. 2017. Zamansallığın Mimaride Karşılığı: Ayasofya Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Okumuş Kabar, N. 2019. Edebiyat Müze Kütüphanelerinin Kültürel Mirasla İlişkisi Ve Mekansal Değerlendirme. T.C. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İç Mimarlık Ve Çevre Tasarımı Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Öztürk, G.B. 2022. Endüstri Yapılarının Yeniden İşlevlendirme Sürecinde İç Mekan Analizi: Mudanya Gar Binası, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Simon, H. 2010. <https://artandarchitecture.blogspot.com/2010/11/gasometer-city.html> [Son erişim tarihi: 06.07.2025].
- Şimdi D'OKUMA Vakti 2021. Cemil Meriç Kütüphanesi Tanıtım Kitapçığı, 1.Baskı. Dokumapark Yayınları-1, Antalya Ajans Kepez H.Tütüncü (Ed.).
- Tabak, P. ve Sirel, A. 2022. Adaptive Reuse as a Tool for Sustainability: Tate Modern and Bilgi University Cases. 5th International Conference of Contemporary Affairs in Architecture and Urbanism (ICCAUA-2022), 11-13 May, Alanya HEP University, Alanya, Turkey.
- TDK 2022. *Güncel Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> [Son erişim tarihi: 25.07.2024].
- TICCIH 2003. The International Committee For The Conservation Of The Industrial Heritage. <https://ticcih.org> [Son erişim tarihi: 25.05.2025].
- TKD (Türk Kütüphaneciler Derneği) 2023. Cumhuriyet'in 100. Yılında Türk Kütüphaneciliği Sempozyumu Sonuç Bildirgesi, 4-7 Ekim, Ankara.
- Topatan, S. & Aydın, D. 2022. The Analysis Of 21st Century Library Buildings Based On Architectural Design Criteria. Journal Of Architectural Sciences And Applications, 7 (1), 263-283.
- Tunçer, İ.B. ve Ateş Can, S. 2022. Mimarlık Ve Yaşam Dergisi Journal Of Architecture And Life 7(1), 2022, (333-357).
- Turan, İ., Şimşek, Ü. ve Aslan, H. 2015. Eğitim Araştırmalarında Likert Ölçeği ve Likert-Tipi Soruların Kullanımı ve Analizi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (30): 186-203.
- Tüfekci Karagül, N., 2023. Tate Modern ve Göç. Malatya Turgut Özal Üniversitesi İnsanlar: Sanat Tasarım ve Mimarlık Araştırmaları Dergisi Y.2023, C.3, S:2, s.205.-220.
- Uğursal, S. 2011. Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi: İzmir Sümerbank Basma Sanayi Yerleşkesi Örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı, İzmir.

- Üstün, F. ve Büyükbaş, Ş. M. 2020. Uyum performansı ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(2), 637-656.
- Wong, L. 2017. Adaptive Reuse Extending the Lives of Buildings. Birkhäuser Verlag GmbH, Basel.
- Yaldız, E. ve Asatekin, N. G. 2016. Anıtsal Yapıların Kullanım Sürecinde Değerlendirilmesine Yönelik Bir Model Önerisi. METU JFA 2016/2 (33:2) 161-182.
- Yetkin, E.G. ve Koç, İ. Taşınmaz Kültür Varlıklarının Tarihi Değerinin Belirlenmesinde Kullanılacak Analitik Bir Model Önerisi. Artium Architecture, Urbanism, Design and Construction Vol. 10, Issue 1, February 2022.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. 2021. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (12. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, N. 2003. Kalıntılar ve Edebi Kaynaklar Işığında Antikçağ Kütüphaneleri. İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.492s.
- Yücel, O. (2008). Toplu Konutlarda Modülerlik Ve Esneklik Kavramları, İstanbul'daki Toplu Konutların Plan Tipi Üzerinden Analizi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Yücesoy Özgül, G. 2016. Mimarlık Nesnesinin Yaşam Döngüsündeki Adaptasyonlar. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yüksel H. 2020. <https://tarihi.kayseri.blogspot.com/2020/02/kayseri-kale-ici-pazari.html> [Son erişim tarihi: 25.05.2025].

7. EKLER

EK-1. Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 07.02.2025-1134030

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Fen ve Mühendislik Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu
KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ : 07.02.2025
TOPLANTI SAYISI : 02
KARAR SAYISI : 04

Üniversitemiz Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık Bölümü öğretim üyesi **Prof. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR**'in danışmanlığını, **Arş. Gör. RÜMEYSA AYDIN**'ın araştırmacılığını üstlendiği, "*Yeniden İşlevlendirmede Mekân Adaptasyonu Cemil Meriç Kütüphanesi Örneği*" konulu çalışmanın, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölççeğinc ilişkin sorumluluğun başvuruca ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Erdal KOŞUN
Kurul Başkanı

Başkan
Prof. Dr.
Erdal KOŞUN

Başkan Yrd.
Prof. Dr.
Sıddık Cumhur BAŞARAN

Üye
Prof. Dr.
Kemal Reha KAVAS

Üye
Prof. Dr.
Davut KARAYEL

Üye
Prof. Dr.
Erkan GÜMÜŞ

Üye
Prof. Dr.
Mustafa ALKAN

Üye
Prof. Dr.
Erol EROĞLU

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5543&eD=BSRPDRNPN3&eS=1134030>

EK-2. Kütüphane Erişim İzni

T.C
KEPEZ BELEDİYESİ
Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

Konu : Erişim İzni hk.

14.11.2024

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Rümeysa AYDIN'ın 14.11.2024 tarihli dilekçesi.

İlgi dilekçenizde Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık Ana Bilim Dalı'nda Prof. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR danışmanlığında yapmakta olduğunuz "**Yeniden İşlevlendirilme**" konulu tez ve makale çalışmanızda kullanılmak üzere, **Cemil Meriç Kütüphanesine** ait Rölöve-Restorasyon projeleri, kütüphane ziyaretçi sayısı, envanter sayısı, kütüphane künyesi gibi verilerin incelenmesi ve fotoğrafların kullanılması talebiniz değerlendirilmiştir. Söz konusu belgelerin akademik çalışmalarınızda kullanılmasında sakınca bulunmamaktadır.

Bilgilerinizi rica ederim.

Oğuzhan CEYLAN
Kütüphaneler Koordinatörü

Dağıtım :

Gereği :
Rümeysa AYDINBilgi :
Kepez Belediyesi Antalya KütüphanesiAdres: Gülveren Mahallesi 3700 sokak, no:4 Antalya Kütüphanesi
Kepez, Antalya Telefon : 0242 227 30 30

Detaylı Bilgi İçin: Mustafa Kılavuz

EK-3. CMK Hareketli mobilya işleri (YG Mimarlık) - Mobilya spek dosyası

YG MİMARLIK & MOBİLYA CİMLİ MİMARLIK KUTUPHANESİ HAREKETLİ MOBİLYA İŞLERİ							
No	AÇIKLAMA	DETAY ÖLÇÜ	GÖRSEL	MİKTAR	BİRİM	BİRİM FİYAT	TOPLAM FİYAT
1	SANDALYE GR-SND-1	m54 cm b.85-öçürm b. 47 AĞSAP İSKELETLİ VE AYAKLI EN AZ 28 DANIŞITE SÜNGER KULLANILMAKTA DİR OTURUMU 1. SINIF UZUN ÖMÜRLÜ GRİ KUMAŞ OLUCAKTIR. KUMAŞ SEÇİMLERİ PROJE MÜELLİFİ TARAFINDAN YAPILACAKTIR.		44	ADİT		0,00 TL
2	SANDALYE GR-SND-2	m50 cm b.85-öçürm b. 47 AĞSAP İSKELETLİ VE METAL AYAKLI EN AZ 28 DANIŞITE SÜNGER KULLANILMAKTA DİR OTURUMU VE SİRT KİRMİ 1. SINIF UZUN ÖMÜRLÜ GRİ KUMAŞ OLUCAKTIR. KUMAŞ SEÇİMLERİ PROJE MÜELLİFİ TARAFINDAN YAPILACAKTIR.		22	ADİT		0,00 TL
3	SANDALYE GR-SND-3	m50 cm b.85-öçürm b. 47 AĞSAP İSKELETLİ VE METAL AYAKLI EN AZ 28 DANIŞITE SÜNGER KULLANILMAKTA DİR OTURUMU VE SİRT KİRMİ 1. SINIF UZUN ÖMÜRLÜ GRİ KUMAŞ OLUCAKTIR. KUMAŞ SEÇİMLERİ PROJE MÜELLİFİ TARAFINDAN YAPILACAKTIR.		10	ADİT		0,00 TL
4	GİRİŞ KAT ZEMİN SERAMİK KAPLAMA	411 m2 1. SINIF SERAMİK KULLANILACAKTIR. SERAMİK SEÇİMLERİ PROJE MÜELLİFİ TARAFINDAN YAPILACAKTIR.			ME		0,00 TL
5	WC LER ZEMİN SERAMİK KAPLAMA	18 m2 1. SINIF SERAMİK KULLANILACAKTIR. SERAMİK SEÇİMLERİ PROJE MÜELLİFİ TARAFINDAN YAPILACAKTIR.			ME		0,00 TL
6	WC LER DUVAR SERAMİK KAPLAMA	48,5 m2 1. SINIF SERAMİK KULLANILACAKTIR. SERAMİK SEÇİMLERİ PROJE MÜELLİFİ TARAFINDAN YAPILACAKTIR.			ME		0,00 TL
7	DUVAR TUĞLA TAŞ KAPLAMA	163 m2 1. SINIF TUĞLA TAŞ KULLANILACAKTIR. SERAMİK SEÇİMLERİ PROJE MÜELLİFİ TARAFINDAN YAPILACAKTIR.			ME		0,00 TL
8	CAFE BÖLÜMÜ KANVAS TABLO	118x125 CM GÖRSEL SEÇİMLERİ PROJE MÜELLİFİ TARAFINDAN YAPILACAKTIR.		1	ADİT		0,00 TL
9	WC LER MERMER TEZGAH	3 MT 1. SINIF MERMER KULLANILACAKTIR. MERMER SEÇİMLERİ PROJE MÜELLİFİ TARAFINDAN YAPILACAKTIR.		3	MT		0,00 TL
10	TEZGAH ÜSTÜ LAVABO	20x50 cm 1. SINIF MALZEME KULLANILACAKTIR. SEÇİMLERİ PROJE MÜELLİFİ TARAFINDAN YAPILACAKTIR.		2	ADİT		0,00 TL
11	APLIK			12	ADİT		0,00 TL
12	KAFFE BÖLÜMÜ SARKIT -1	APLIK SEÇİMLERİ PROJE MÜELLİFİ TARAFINDAN YAPILACAKTIR.		3	ADİT		0,00 TL
13	KAFFE BÖLÜMÜ SARKIT -2	APLIK SEÇİMLERİ PROJE MÜELLİFİ TARAFINDAN YAPILACAKTIR.		2	ADİT		0,00 TL
14	KİTAPLIK SARKIT	APLIK SEÇİMLERİ PROJE MÜELLİFİ TARAFINDAN YAPILACAKTIR.		11	ADİT		0,00 TL
15	ÇALIŞMA ODAŞI YAZI TAFİTASİ	200x150 cm BEYAZ YAZI TAFİTASİ		1	ADİT		0,00 TL
						TOPLAM	0,00 TL

EK-4. Diğer kullanıcı anketi ön bilgilendirme metni ve anket soruları**CEMİL MERİÇ KÜTÜPHANESİ DİĞER KULLANICI ANKETİ**

Sayın Gönüllü;

Bu araştırma, Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Ana Bilim Dalında yürütülmekte olan bir lisansüstü tez için yapılmaktadır. Araştırma, yeniden işlev verilen bir mekanın adaptasyonunu incelemeyi amaçlamaktadır. Elde edilen veriler, tezde toplanarak yeniden işlevlendirme yapılmadan önce nelere dikkat edilmesi gerektiği veya çıkabilecek sorunlara yönelik çözümler üretilmesine katkı sağlayacaktır.

- * Katılım gönüllülük esasına dayalıdır.
- * Tüm bilgiler gizli tutulacak ve sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır.
- * Dilediğiniz zaman ankete katılmaktan vazgeçebilirsiniz.
- * Anket yaklaşık 10 dakika sürmektedir.

Lütfen anket formuna adınızı ve soyadınızı yazmayınız. Ad, soyad gibi kişisel veriler istenmemesi anketin kullanıcı tarafından tarafsız yanıtlanmasına ve objektif değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Anket Bölümleri:

- B1: Demografik Bilgiler
- B2: Davranışsal Adaptasyon Soruları
- B3: Fizyolojik Adaptasyon Soruları
- B4: Yapısal Adaptasyon Soruları

Not: Lütfen anketteki tüm soruları yanıtlayınız.

İletişim:

Arş. Gör. Rümeysa Aydın
Nuh Naci Yazgan Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü
Telefon:
E-posta:

Ek-4'ün devamı.

	Soru No	Soru	Cevap Seçenekleri
Demografik bölüm	1	Yaşınız?	18-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55 veya üzeri
	2	Cinsiyetiniz?	Kadın, Erkek, Diğer (belirtin).....
	3	Eğitim Durumunuz?	İlkokul, Ortaokul, Lise, Üniversite-Lisans, Yüksek Lisans, Doktora / Sanatta Yeterlilik
	4	Medeni Durumunuz?	Bekar, Evli
	5	Çalışma Durumunuz?	Öğrenci, Yarı zamanlı çalışan, Tam zamanlı çalışan, İşsiz (arayan/aramayan), Emekli, Engelli
	6	Mesleğiniz? (Çalışmıyor olsanız da lütfen belirtin)	Açık uçlu
Davranışsal adaptasyon bölümü	7	Kütüphane kullanım alışkanlığınız nedir?	Her zaman (Her gün mutlaka bir kütüphaneye giderim.) Sıklıkla (Haftada 1-2 kez giderim.) Bazen (Ayda 1-2 kez giderim.) Nadiren (Yılda 1-2 kez giderim.) Hiçbir zaman
	8	Cemil Meriç Kütüphanesini kullanım sıklığınız nedir?	Her zaman (Her gün mutlaka gelirim.) Sıklıkla (Haftada 1-2 kez gelirim.) Bazen (Ayda 1-2 kez gelirim.) Nadiren (Yılda 1-2 kez gelirim.) Hiçbir zaman
	9	Cemil Meriç Kütüphanesine geldiğinizde kullanım süreniz nedir?	1 saatten az, 1-2 saat, 3-4 saat, 5-6 saat, 7 saat ve üzeri
	10	Cemil Meriç Kütüphanesini en çok hangi amaçla kullanırsınız? (Başka bir cevabınız varsa belirtiniz.)	Sınav, Sosyalleşme, Kitap okuma, Kaynak araştırma, Diğer (lütfen belirtiniz)
	11	Kütüphanede en sık hangi mekanı kullanırsınız? Mekan yeterli mi? Değilse neden?	Açık uçlu
	12	19 Mayıs 2021 tarihinde açılan Cemil Meriç Kütüphanesini hangi yılda keşfettiniz?	2021, 2022, 2023, 2024, 2025
	13	Cemil Meriç Kütüphanesinin 2003 yılında kapatılan Antalya Dokuma Fabrikasının Trafo Binası olduğunu ve yenden işlev verilerek kütüphaneye dönüştürüldüğünü biliyorum.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
	14	Bina kentli kullanıcı tarafından yeni işlevi ile (kütüphane olarak) bilinmektedir.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
	15	Bina kentli tarafından halen dokuma fabrikasının trafosu olarak bilinmektedir.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
	16	Bina verilen yeni işlevle halkın eğitim öğretimine katkı sağlamaktadır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
	17	Binaya verilen yeni işlevle kente sosyal ve kültürel bir mekan kazandırılmıştır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
	18	Bina yeni işleviyle çevreyi zenginleştirmiştir.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
	19	Bina yeni işleviyle bulunduğu alanın sembolü olmuştur.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
	20	Binaya verilen yeni işlev kentin tanıtımına katkı sağlamaktadır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
	21	Bina yeni işlevi ile çevrede bir referans tanımlama aracı olmuştur	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
	22	Binanın yeni işlevi ile çevredeki yapılar arasında uyum vardır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum

Ek-4'ün devamı.

	23	Cemil Meriç Kütüphanesinin yakın çevresi ile arasında görsel olarak bütünlük vardır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
	24	Binanın çevresindeki düzenlemeler ve yeşil alanlarla olan ilişkisi iyidir.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
	25	Bina yakın çevresine kullanıcı hareketleriyle canlılık katmaktadır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
	26	Cemil Meriç Kütüphanesi bende samimiyet, güven ve aidiyet hisler uyandırır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
	27	Cemil Meriç Kütüphanesi bende yalnızlık, dışlanmışlık gibi hisler uyandırır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
	Soru No	Soru	Cevap Seçenekleri
Fizyolojik adaptasyon bölümü	28	Mekanların kış aylarında ısıtılmasında bir sorun yoktur. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	29	Mekanların yaz aylarında soğutulmasında bir sorun yoktur. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	30	Mekanların havalandırılmasında sorun yoktur. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	31	Mekanların doğal aydınlatılmasında sorun yoktur. İçeri alınan doğal ışık az veya çok değildir. Yeterli seviyede doğal ışık almaktadır. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	32	Mekanların yapay aydınlatılmasında bir sorun yoktur. Işıklandırma az veya çok değildir. Yeterli seviyede ışıklandırma yapılmıştır. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	33	Mekanların akustikle ilgili bir sorunu yoktur. Ses denetimi iyi seviyededir. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	34	Mekanlar çalışma ortamı olarak kullanıma uygundur. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	35	Mekanlarda oturma elemanları rahattır. Ekipmanlar rahat kullanılmaktadır (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	36	Kütüphanede araştırdığım bir kitabı kendi başıma rahatlıkla bulur ve rahatlıkla raftan temin edebilirim. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	37	Mekanların yönlendirme elemanları ve mekan tanımlayıcıları açıktır. Kütüphaneye ilk gittiğimde aradığım mekanları (çalışma salonu, tuvalet , kafeterya) rahatlıkla buldum. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....

Ek-4'ün devamı.

Yapısal adaptasyon bölümü	38	Binanın kent içindeki konumu yeni işlevinden yararlanmayı kolaylaştırmaktadır, çevresindeki ulaşım yollarından taşıt ve yaya yolu ile binaya kolay ulaşım sağlanmaktadır.(Cevabınız 3 veya daha düşükse yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	39	Binadaki mekanlar sayısı olarak (tuvalet sayısı, okuma salonu, çalışma salonu, tekli çalışma alanı, grup çalışma alanı, kafeterya vb.) kullanıcı için yeterlidir. İhtiyaca cevap vermektedir.(Cevabınız 3 veya daha düşük ise hangi mekanın yetersiz olduğunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	40	Bina içinde dinlenme alanları, müzik dinleme yerleri gibi çeşitli etkinlik mekanları bulunur ve kullanıcı için yeterlidir. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise hangi mekanın bulunmadığını belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	41	Bina yakınında dinlenme alanları, müzik dinleme yerleri gibi çeşitli etkinlik mekanları bulunur, bina içerisinde olmasa da bu mekan ihtiyaçları karşılanır.(Cevabınız 3 veya daha düşük ise fikrinizi belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	42	Mekanların büyüklüğü eylemler için yeterlidir ihtiyaca cevap vermektedir.(Cevabınız 3 veya daha düşükse hangi mekanın daha büyük olması gerektiğini belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	43	Mekanların yüksekliği eylemler için yeterlidir çok yüksek veya alçak değildir. (Cevabınız 3 veya daha düşükse hangi mekanın daha yüksek veya alçak olması gerektiğini belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	44	Kütüphane yeterli teknoloji (kaynak taramak için kiosklar, internet ağı, dijital ekran, elektronik cihazla çalışırken şarjı işlemi için yeterli sayıda priz vb.) ve kullanım kolaylığına sahiptir.(Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	45	Binayı fiziksel engelli kullanıcı rahatlıkla kullanabilmektedir. Engelli kullanıcıya ait rampalar, yönlendirmeler, ıslak mekan (engelli tuvaleti) bulunmaktadır. (Cevabınız 3 veya daha düşükse neden kullanamadığını belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	46	Trafo binası Cemil Meriç Kütüphanesi dışında başka bir amaçla kullanılsa daha iyi olurdu.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	47	Cemil Meriç Kütüphanesi yeni bir binada olsa daha iyi olurdu.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	48	Trafo binasına ekleme yapılarak kapasite artırılıp, kütüphaneye dönüştürülse daha iyi olurdu.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	49	Trafo binası yeni işlevin gereksinimlerini eksiksiz karşılamaktadır. Trafo binası Cemil Meriç Kütüphanesi olarak kullanıma uygundur.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....

EK-5. Personel anketi ön bilgilendirme metni ve anket soruları**CEMİL MERİÇ KÜTÜPHANESİ PERSONEL ANKETİ**

Sayın Gönüllü;

Bu araştırma, Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Ana Bilim Dalında yürütülmekte olan bir lisansüstü tez için yapılmaktadır. Araştırma, yeniden işlev verilen bir mekanın adaptasyonunu incelemeyi amaçlamaktadır. Elde edilen veriler, tezde toplanarak yeniden işlevlendirme yapılmadan önce nelere dikkat edilmesi gerektiği veya çıkabilecek sorunlara yönelik çözümler üretilmesine katkı sağlayacaktır.

- * Katılım gönüllülük esasına dayalıdır.
- * Tüm bilgiler gizli tutulacak ve sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır.
- * Dilediğiniz zaman ankete katılmaktan vazgeçebilirsiniz.
- * Anket yaklaşık 10 dakika sürmektedir.

Lütfen anket formuna adınızı ve soyadınızı yazmayınız. Ad, soyad gibi kişisel veriler istenmemesi anketin kullanıcı tarafından tarafsız yanıtlanmasına ve objektif değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Anket Bölümleri:

- B1: Demografik Bilgiler
- B2: Davranışsal Adaptasyon Soruları
- B3: Fizyolojik Adaptasyon Soruları
- B4: Yapısal Adaptasyon Soruları

Not: Lütfen anketteki tüm soruları yanıtlayınız.

İletişim:

Arş. Gör. Rümeysa Aydın
Nuh Naci Yazgan Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü
Telefon:
E-posta:

Ek-5'in devamı.

	Soru No	Soru	Cevap Seçenekleri
Demografik bölüm	1	Yaşınız?	18-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55 veya üzeri
	2	Cinsiyetiniz?	Kadın, Erkek, Diğer (belirtin).....
	3	Eğitim Durumunuz?	İlkokul, Ortaokul, Lise, Üniversite-Lisans, Yüksek Lisans, Doktora / Sanatta Yeterlilik
	4	Medeni Durumunuz?	Bekar, Evli
	5	Çalışma Durumunuz?	Yarı zamanlı çalışan, Tam zamanlı çalışan
	6	Kütüphanedeki göreviniz?	Açık uçlu
	7	Kaç senedir Cemil Meriç Kütüphanesi çalışmaktasınız?	Açık uçlu
Davranışsal adaptasyon bölümü	8	Bir kütüphanede kütüphanecinin en çok ihtiyacı olan mekan neresidir?	Açık uçlu
	9	Kütüphanede en sık hangi mekan kullanırsınız? Mekan yeterli mi? Değilse neden?	Açık uçlu
	10	Kütüphanede eksikliğini hissettiğiniz, olsa çok iyi olurdu dediğiniz şey nedir?	Açık uçlu
	11	Kütüphane personeli olarak kütüphanede yaşadığınız sorunlar nelerdir? Birden fazla yanıt verebilirsiniz. Başka bir cevabınız varsa belirtiniz.)	Yoğun Kullanıcı Talepleri Kaynak Erişimi (çabuk tükenmesi) ve Bulunamama Dijital ve Fiziksel Kaynakların Yönetimi Çalışma Alanı Yönetimi Kullanıcı Davranışları Zaman Yönetimi Yetersiz Kaynak ve Bütçe İç İletişim ve Koordinasyon Çalışan Gücü Eksikliği Buraya belirtebilirsiniz:.....
	12	Kütüphane personeli olarak kütüphanede yaşadığınız kolaylıklar veya memnuniyetler nelerdir? (Birden fazla yanıt verebilirsiniz. Başka bir cevabınız varsa belirtiniz.)	Dijital Sistemler ve Otomasyon Etkili Eğitim ve Destek İyi Çalışan İletişim Araçları Kütüphane Personeli Arasında İşbirliği Yeterli Kaynak ve Bütçe Kullanıcı Dostu Katalog Sistemi Gelişmiş Teknolojik Altyapı Yeterli Sayıda Personel Esnek Çalışma Saatleri Kütüphane Alanının İyi Düzenlenmesi Buraya belirtebilirsiniz:.....
	13	Kütüphane personeli olarak kütüphanede yaşadığınız en büyük iç mimari mekan sorunu nedir? (Birden fazla yanıt verebilirsiniz. Başka bir cevabınız varsa belirtiniz.)	Akustik Sorunlar, Yetersiz Alan Düzenlemesi ve Alan Kullanımı, Işıklandırma ve Görsel Konfor, Erişilebilirlik ve Engelli Kullanıcılar İçin Düzenlemeler, Mobilya ve Depolama Alanlarının Yetersizliği, Buraya belirtebilirsiniz:.....
	14	Bir kütüphaneci olarak kullanıcının en çok hangi amaçla kütüphaneyi kullandığını gözlemlediniz? (Başka bir cevabınız varsa belirtiniz.)	Kütüphaneyi genellikle bir sınava çalışmak için kullanırlar. Kütüphaneyi genellikle arkadaşları ve sosyal çevreleri için kullanırlar. Kütüphaneyi genellikle kitap okumak için kullanırlar. Kütüphaneyi genellikle kaynak araştırmak için kullanırlar. Buraya belirtebilirsiniz:.....
	15	Kütüphane kullanıcısı en çok hangi konuyu size danışıp yardım ister? (Başka bir cevabınız varsa belirtiniz.)	Kütüphane kuralları ve hizmetler için yardım ister. Kaynak arama ve bulma için yardım ister. Çalışma alanı ve sessiz, boş bölge bilgisi için yardım ister. Kütüphanedeki bir mekan bulmak için yardım ister. Buraya belirtebilirsiniz:.....
	16	Kütüphane kullanıcısı size en çok hangi konu hakkında memnuniyet bildirir ? (Başka bir cevabınız varsa belirtiniz.)	Kaynak çeşitliliği hakkında Dijital kaynaklara erişim hakkında Çalışma alanları hakkında Temizlik ve düzen hakkında

Ek-5'in devamı.

		Kütüphanenin erişimi, konumu hakkında Kütüphanedeki teknolojik kullanım hakkında Buraya belirtebilirsiniz:.....
17	Kütüphane kullanıcısı size en çok hangi konu hakkında şikayet bildirir ? (Başka bir cevabınız varsa belirtiniz.)	Kaynak kısıtlılığı hakkında Dijital kaynaklara erişim hakkında Çalışma alanları hakkında Temizlik ve düzen hakkında Kütüphanenin erişimi, konumu hakkında Kütüphanedeki teknolojik kullanım hakkında Buraya belirtebilirsiniz:.....
18	Cemil Meriç Kütüphanesinde çalışmaya başlamadan önce binanın 2003 yılında kapatılan Antalya Dokuma Fabrikasının Trafo Binası olduğunu ve yeniden işlev verilerek kütüphaneye dönüştürüldüğünü biliyordum.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
19	Bina kentli kullanıcı tarafından yeni işlevi ile (kütüphane olarak) bilinmektedir.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
20	Bina kentli tarafından halen dokuma fabrikasının trafosu olarak bilinmektedir.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
21	Bina verilen yeni işlevle halkın eğitim öğretimine katkı sağlamaktadır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
22	Binaya verilen yeni işlevle kente sosyal ve kültürel bir mekan kazandırılmıştır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
23	Bina yeni işleviyle çevreyi zenginleştirmiştir.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
24	Bina yeni işleviyle bulunduğu alanın sembolü olmuştur.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
25	Binaya verilen yeni işlev kentin tanıtımına katkı sağlamaktadır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
26	Bina yeni işlevi ile çevrede bir referans tarifleme ve tanımlama aracı olmuştur	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
27	Binanın yeni işlevi ile çevredeki yapılar arasında uyum vardır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
28	Cemil Meriç Kütüphanesinin yakın çevresi ile arasında görsel olarak bütünlük vardır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
29	Binanın çevresindeki düzenlemeler ve yeşil alanlarla olan ilişkisi iyidir.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
30	Bina yakın çevresine kullanıcı hareketleriyle canlılık katmaktadır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
31	Cemil Meriç Kütüphanesi bende samimiyet, güven ve aidiyet hisler uyandırır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum
32	Cemil Meriç Kütüphanesi bende yalnızlık, dışlanmışlık gibi hisler uyandırır	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum

Ek-5'in devamı.

	Soru No	Soru	Cevap Seçenekleri
Fizyolojik adaptasyon bölümü	33	Mekanların kış aylarında ısıtılmasında bir sorun yoktur. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	34	Mekanların yaz aylarında soğutulmasında bir sorun yoktur. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	35	Mekanların havalandırılmasında sorun yoktur. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	36	Mekanların doğal aydınlatılmasında sorun yoktur. İçeri alınan doğal ışık az veya çok değildir. Yeterli seviyede doğal ışık almaktadır. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	37	Mekanların yapay aydınlatılmasında bir sorun yoktur. Işıklandırma az veya çok değildir. Yeterli seviyede ışıklandırma yapılmıştır. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	38	Mekanların akustikle ilgili bir sorunu yoktur. Ses denetimi iyi seviyededir. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	39	Mekanlar çalışma ortamı olarak kullanıma uygundur. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	40	Mekanlarda oturma elemanları rahattır. Ekipmanlar rahat kullanılmaktadır (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	41	Kütüphanede istenen bir kitabı kolayca bulur, rahatlıkla raftan alarak kullanıcıya verebilirim. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	42	Mekanların yönlendirme elemanları ve mekan tanımlayıcıları açıktır. Kullanıcılar genellikle mekanların nerde olduğunu bize danışmazlar. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise hangi mekanı sorduklarını belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
Yapısal adaptasyon bölümü	43	Binanın kent içindeki konumu yeni işlevinden yararlanmayı kolaylaştırmaktadır, çevresindeki ulaşım yollarından taşıt ve yaya yolu ile binaya kolay ulaşım sağlanmaktadır.(Cevabınız 3 veya daha düşükse yaşadığınız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	44	Binadaki mekanlar sayı olarak (tuvalet sayısı, okuma salonu, çalışma salonu, tekli çalışma alanı, grup çalışma alanı, kafeterya vb.) kullanıcı için yeterlidir. İhtiyaca cevap vermektedir.(Cevabınız 3 veya daha düşük ise hangi mekanın yetersiz olduğunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
	45	Binada personel için yemek alanı, dinlenme alanı, depolama alanı gibi mekanlar bulunur ve kullanım için yeterlidir. (Cevabınız 3 veya daha düşük ise hangi mekanın bulunmadığını belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....

Ek-5'in devamı.

46	Bina yakınında personel için yemek alanı, dinlenme alanı, depolama alanı gibi alanların bulunması sebebiyle bina içinde olmasa da ihtiyaç kolaylıkla karşılanır. Cevabınız 3 veya daha düşük ise fikrinizi belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
47	Mekanların büyüklüğü eylemler için yeterlidir ihtiyaca cevap vermektedir.(Cevabınız 3 veya daha düşükse hangi mekanın daha büyük olması gerektiğini belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
48	Mekanların yüksekliği eylemler için yeterlidir çok yüksek veya alçak değildir. (Cevabınız 3 veya daha düşükse hangi mekanın daha yüksek veya alçak olması gerektiğini belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
49	Kütüphane yeterli teknoloji (kaynak taramak için kiosklar, internet ağı, dijital ekran, elektronik cihazla çalışırken şarjı işlemi için yeterli sayıda priz vb.) ve kullanım kolaylığına sahiptir.(Cevabınız 3 veya daha düşük ise yaşadığımız sorunu belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
50	Binayı fiziksel engelli kullanıcı rahatlıkla kullanabilmektedir. Engelli kullanıcıya ait rampalar, yönlendirmeler, ıslak mekan (engelli tuvaleti) bulunmaktadır. (Cevabınız 3 veya daha düşükse neden kullanamadığını belirtiniz.)	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
51	Trafo binası Cemil Meriç Kütüphanesi dışında başka bir amaçla kullanılsa daha iyi olurdu.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
52	Cemil Meriç Kütüphanesi yeni bir binada olsa daha iyi olurdu.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
53	Trafo binasına ekleme yapılarak kapasite artırılıp, kütüphaneye dönüştürülse daha iyi olurdu.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....
54	Trafo binası yeni işlevin gereksinimlerini eksiksiz karşılamaktadır. Trafo binası Cemil Meriç Kütüphanesi olarak kullanıma uygundur.	1 - Kesinlikle Katılmıyorum 2 – Katılmıyorum 3 – Kısmen Katılıyorum 4 – Katılıyorum 5 - Kesinlikle Katılıyorum Buraya belirtebilirsiniz.....

ÖZGEÇMİŞ

Rümeysa AYDIN

ÖĞRENİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversitesi
2022-2025	Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim Dalı, Antalya
Lisans	Kırıkkale Üniversitesi
2017-2021	Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık Ve Çevre Tasarımı Bölümü, Kırıkkale

MESLEKİ VE İDARİ GÖREVLER

Araştırma Görevlisi	Nuh Naci Yazgan Üniversitesi
2024 Nisan -Devam Ediyor	Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık Ve Çevre Tasarımı Bölümü, Kocasinan/Kayseri
İç Mimar	ERYAP Mobilya Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi
2023 Mart - 2023 Eylül	Enza Home, Kepez/Antalya

ESERLER

Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler

1- Aydın R. (2024). We Come from Adobe, We Will Return to Adobe. Kerpik'24 – Challenges in Earth-Based Interior Architecture; Current Issue in Earth-Based Materials, Construction Techniques and Approaches. 11th International Conference Kayseri/Turkey, 226-233. ISBN: 978-625-97982-1-9. Nuh Naci Yazgan University Publications.